

Obsah:

1 Úvodem.....	3
2 Obecné trendy vývoje cestovního ruchu	6
2.1 Vývojové trendy ovlivňující cestovní ruch v Evropě.....	8
2.2 Rozvoj cestovního ruchu v České republice.....	12
2.3 Základní data o cestovním ruchu v České republice	15
2.3.1 Příjezdový cestovní ruch.....	16
2.3.2 Domácí cestovní ruch	19
2.4 Výsledky marketingových výzkumů cestovního ruchu v ČR.....	20
2.5 Finanční podpora cestovního ruchu v ČR	23
3 Podmínky pro rozvoj cestovního ruchu ve Středočeském kraji.....	24
3.1 Geografická poloha a fyzickogeografické podmínky	24
3.2 Dopravní infrastruktura.....	29
3.3 Sociálně ekonomická charakteristika	34
3.3.1 Obyvatelstvo a osídlení	35
3.3.2 Ekonomika a zaměstnanost.....	37
3.3.3 Lidské zdroje pro cestovní ruch	42
3.3.4 Bezpečnost a zdravotní péče	46
3.4 Životní prostředí	49
3.5 Cestovní ruch ve Středočeském kraji.....	52
3.5.1 Základní statistika návštěvnosti	52
3.5.2 Ubytování a stravování	56
4 Analýza nabídky cestovního ruchu ve Středočeském kraji	63
4.1 Kulturně historické atraktivity.....	63
4.1.1 Památkově chráněné objekty.....	63
4.1.2 Hrady, zámky a církevní památky.....	66
4.1.3 Technické památky a atraktivity.....	71
4.1.4 Muzea, galerie a ostatní kulturní zařízení	71
4.2 Přírodní atraktivity	77
4.3 Podmínky pro turistiku.....	85
4.3.1 Pěší turistika	85
4.3.2 Cykloturistika	88
4.3.3 Vodní turistika	99
4.3.4 Hipoturistika	101
4.4 Lázeňský cestovní ruch.....	104
4.5 Kongresový cestovní ruch	106
4.6 Ostatní turistické atraktivity a infrastruktura.....	108
4.6.1 Rozhledny a vyhlídkové stavby.....	108
4.6.2 Rekreační oblasti a kempy.....	109
4.6.3 Sportovní zařízení.....	111
4.6.4 Aquaparky, bazény a koupaliště	113
4.6.5 Golf	115
4.6.6 Ostatní sportovní možnosti	115
4.7 Návštěvnost vybraných objektů.....	116
4.8 Nabídka turistických produktů a produktových balíčků a zážitková turistika	121
4.9 Informační a rezervační systém	125

5	Organizační podpora cestovního ruchu ve Středočeském kraji	126
5.1	Krajský úřad Středočeského kraje.....	127
5.2	Místní akční skupiny (MAS).....	129
5.3	Sdružení měst a obcí (mikroregiony)	129
5.4	Turistická informační centra (TIC)	132
5.5	Cestovní kanceláře	135
6	Analýza poptávky cestovního ruchu ve Středočeském kraji	137
6.1	Vývoj poptávky dle statistických údajů	137
6.1.1	<i>Počet turistů</i>	137
6.1.2	<i>Délka pobytu turistů</i>	138
6.2	Výstupy z monitoringu návštěvníků v turistickém regionu Okolí Prahy	140
6.2.1	<i>Shrnutí výsledků šetření za léto 2005</i>	140
6.2.2	<i>Shrnutí výsledků šetření za zimu 2005/2006</i>	142
6.2.3	<i>Shrnutí výsledků šetření za léto 2006</i>	143
6.3	Výstupy z monitoringu návštěvníků v turistickém regionu Český ráj	144
6.3.1	<i>Shrnutí výsledků šetření za léto 2005</i>	144
6.3.2	<i>Shrnutí výsledků šetření za zimu 2005/2006</i>	145
6.3.3	<i>Shrnutí výsledků šetření za léto 2006</i>	146
6.4	Vyhodnocení monitoringu	147
6.4.1	<i>Důvod návštěvy</i>	148
6.4.2	<i>Cílové skupiny</i>	148
6.4.3	<i>Nejlákavější aktivity</i>	148
6.4.4	<i>Spokojenost se službami a infrastrukturou</i>	148
6.4.5	<i>Informační zdroje</i>	149
6.5	Srovnání „Okolí Prahy“ a „Českého ráje“ s výsledky za ČR	149
6.6	Shrnutí silných a slabých stránek dle monitoringu návštěvníků	151
6.6.1	<i>Shrnutí silných a slabých stránek SK (Okolí Prahy) v rámci ČR</i>	151
6.6.2	<i>Shrnutí silných a slabých stránek turistických oblastí v rámci SK</i>	152
	Seznam použitých zkratk	153
	Seznam tabulek.....	154
	Seznam map.....	156
	Seznam grafů	156

Příloha č. 1 - Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních ve Středočeském kraji a v ČR podle zemí za léta 2000 - 2006

Příloha č. 2 - Charakteristiky vybraných zdrojových trhů příjezdového cestovního ruchu pro Středočeský kraj

Příloha č. 3 - Turisticky atraktivní pohostinská zařízení ve Středočeském kraji

1 Úvodem

Tato analýza je zpracována jako součást Programu rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji, pro který je jedním z výchozích podkladů. Strukturovaná je do kapitol charakterizujících kraj a jeho regiony z pohledu nabídky, poptávky a ukazatelů majících vztah k sektoru cestovního ruchu, který je ve světě pokládán za odvětví budoucnosti. Cestovní ruch představuje komplexní hospodářsko-ekonomické odvětví, které významným způsobem ovlivňuje zaměstnanost, platební bilanci a socioekonomický rozvoj regionů, podílí se na tvorbě hrubého domácího produktu, má vliv na příjmy místních rozpočtů a v neposlední řadě podporuje i investiční aktivitu v regionech. Podnikatelské aktivity zaměřené na domácí a aktivní zahraniční cestovní ruch si proto zaslouží významnou pozornost a podporu.

Středočeský kraj jako samosprávná a administrativní jednotka (NUTS 3 a zároveň jako region soudržnosti NUTS 2) i jako předmětné území pro tuto analýzu je v zásadě identický s marketingovým turistickým regionem s názvem „Okolí Prahy“ (na mapě pod č. 2). Výjimku tvoří severovýchodní část okresu (NUTS 4) Mladá Boleslav, která spadá do marketingového turistického regionu Český ráj (na mapě č. 9).

Mapa 1 - Geografické vymezení turistických regionů v České republice

Poznámka: mapa převzata z agentury CzechTourism

Rozvoj cestovního ruchu v Českém ráji je programově zpracováván zvlášť v součinnosti se třemi kraji, do kterých zasahuje. V této analýze jsou z Českého ráje zohledněny jen ty skutečnosti, které se týkají okresu Mladá Boleslav a tím i Středočeského kraje.

Z hlediska dalšího členění bylo území turistického regionu Okolí Prahy rozděleno do tří turistických oblastí, a to Střední Čechy – západ, Střední Čechy – jihovýchod, Střední Čechy – severovýchod – Polabí (na následující mapě oblasti 2, 3 a 4).

Mapa 2 - Geografické vymezení turistických oblastí v České republice

Poznámka: mapa převzata z agentury CzechTourism

Diferencujícími jednotkami pro účely statistického zmapování kraje jsou okresy, které zůstávají i po zrušení okresních úřadů územními statistickými jednotkami NUTS 4. Těchto jednotek je v rámci Středočeského kraje celkem 12:

BN – Benešov	KH – Kutná Hora	PH – Praha-východ
BE – Beroun	ME – Mělník	PZ – Praha-západ
KL – Kladno	MB – Mladá Boleslav	PB – Příbram
KO – Kolín	NB – Nymburk	RA – Rakovník

Takto definované území je vnitřně značně diferencované, takže pro něj nemůže být typický jediný homogenní produkt cestovního ruchu. Kraj má šanci uplatnit se na trhu cestovního ruchu nabídkou produktů v tradičních i perspektivních oblastech, přičemž nové produkty mohou region významnou měrou ekonomicky oživit. Neméně důležitý je však i dopad do sféry sociálně kulturní a environmentální. Cestovní ruch má význam pro zachování kulturního dědictví, péči o kulturní a přírodní památky, přenášení kulturních hodnot, výstavbu ekologických zařízení apod. Dnes je prosazován v rámci teze trvale udržitelného života v protikladu k masové turistice tzv. šetrný cestovní ruch (soft tourism).

Středočeský kraj má významný potenciál cestovního ruchu vycházející z přírodních a kulturně historických předpokladů zejména ve své jižní a jihozápadní části a v nejsevernějších oblastech. Turisticky atraktivní lokality jsou roztroušeny po celém kraji, rozsáhlé oblasti na sever a východ od Prahy však výrazný turistický potenciál nemají (viz Atlas cestovního ruchu ČR, MMR ČR 2006). Cestovní ruch ovlivňuje blízkost Prahy jako hlavního turistického cíle v České republice, což může být v některých směrech využíváno i jako výhoda. Nabídku lze rozvíjet především v oblastech:

- cestovního ruchu zaměřeného na různé druhy turistiky (pěší, cyklistická, vodní),
- poznávacího cestovního ruchu (kulturní, historický, technický apod.),
- rekreačního (a volnočasového) cestovního ruchu,
- venkovského cestovního ruchu a ekoagroturistiky (vč. hipoturistiky),

- cestovního ruchu orientovaného na sportovní využití (např. golfová turistika),
- kongresového, incentivního a komerčního cestovního ruchu,

jakož i dalších specifických forem cestovního ruchu od nich se odvíjejících (tématické trasy, pobyty s aktivním využitím, formy zaměřené na seniory či juniory apod.). Podle Regionální analýzy rozvoje cestovního ruchu zpracované Ústavem územního rozvoje Brno má Středočeský kraj ve srovnání s ostatními kraji vysoký zejména potenciál pěší turistiky (ve vrchovinných částech), cykloturistiky, vodní turistiky, venkovské turistiky (ve vrchovinných částech) a kulturně poznávací turistiky (hlavně v jižní části a na Kutnohorsku). K tomu přistupuje kongresová či incentivní turistika a lázeňství v Poděbradech. Z celkového pohledu ale zatím není tento potenciál plně využíván.

Dle Atlasu cestovního ruchu České republiky je z hlediska funkčně-prostorového využití území pro cestovní ruch pro Středočeský kraj typická venkovská krajina s průměrnými předpoklady pro cestovní ruch (37,1%), venkovská krajina s velmi příznivými předpoklady (zaujímá 31,2% rozlohy kraje) a venkovská krajina s minimálními předpoklady pro cestovní ruch (23,2%). Urbanizované prostory zaujímají pouze 6,2% plochy rozlohy území kraje. Touto strukturou se kraj řadí mezi průměrně přírodně atraktivní lokality. Střední Čechy jsou nejvýznamnějším příměstským rekreačním zázemím obyvatel Prahy a zároveň i celé ČR.

Význam cestovního ruchu pro rozvoj regionu je dnes již neoddiskutovatelný. Proto je využití ekonomického a sociálního potenciálu cestovního ruchu v kraji, jeho atraktivita pro návštěvníky a zdokonalování či rozšiřování turistické infrastruktury řešeno také v Programu rozvoje územního obvodu Středočeského kraje a to v rámci problémového okruhu F – Cestovní ruch a péče o kulturní dědictví. Zpracovaná analýza na tento dokument navazuje a sektorově jej dále specifikuje. Metodologicky vychází z veřejně přístupných údajů o kraji a jeho regionech.

Mapa 3 - Územní členění Středočeského kraje na okresy

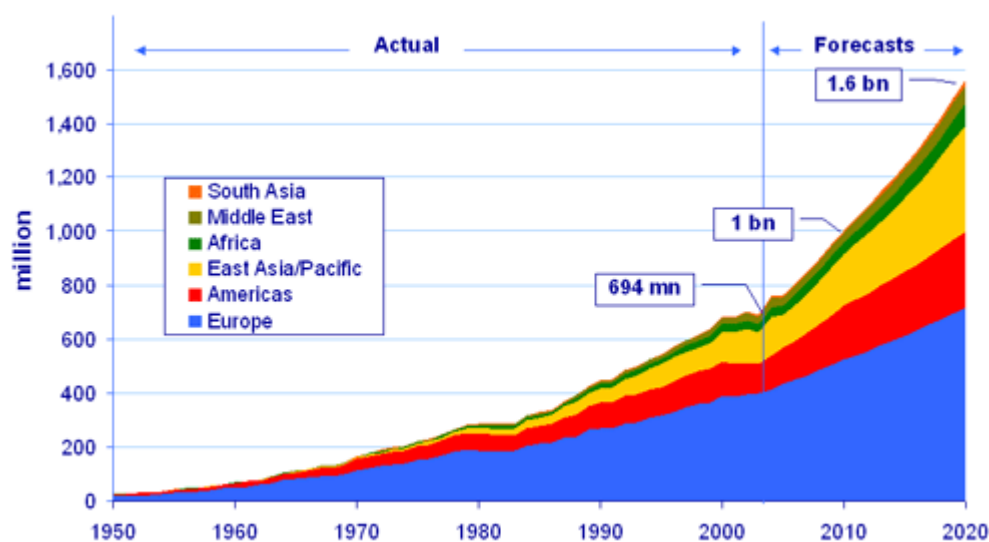

2 Obecné trendy vývoje cestovního ruchu

Při interpretaci analýzy a k pochopení rozvojové strategie cestovního ruchu je důležité přihlídnout k tomu, jaké jsou nastoupené celosvětové trendy a jak se mohou promítnout do rozvoje cestovního ruchu v České republice a Středočeském kraji. Proto je do předkládaného materiálu vložena i tato kapitola.

Podle studie Světové organizace cestovního ruchu (WTO) „Vize cestovního ruchu pro rok 2020“ bude dlouhodobé cestování zabírat místo nynějších 24 % celých 32 % v zahraničním cestovním ruchu a každá třetí cesta bude dlouhodobým pobytem v jiném regionu světa. Podle informací WTO předpokládá Rada pro cestovní ruch, že turistický průmysl v roce 2020 dosáhne počtu 1,6 mld. příjezdů zahraničních turistů. To vyžaduje roční přírůstek ve výši 4 – 5 % mezinárodních příjezdů. V porovnání s roky 1996 a 1997 je to trojnásobek, přičemž odhady hovoří o dalším velkém rozvoji po roce 2010. Příjmy z mezinárodní turistiky vzrostou více než pětkrát, aby dosáhly 2 triliony USD. Do roku 2020 bude každý den utráceno za zahraniční turistiku více než 5 mil. USD, včetně nákladů na mezinárodní přepravu.

Graf 1 - Vývoj příjezdového cestovního ruchu

Poznámka: graf převzat z WTO

Podle populačních projekcí OSN pro WTO po vyřazení lidí, kteří nemohou být považováni za reálné potencionální cestovatele (osoby velmi staré a velmi mladé, osoby nemocné a osoby s neadekvátními finančními možnostmi) je zřejmé, že největší podíl na mezinárodním cestovním ruchu budou představovat Evropané, a to 14 % (tedy jeden ze sedmi), zatímco kupř. v jižní Asii to bude pouze jeden ze sta. Celosvětově se bude v roce 2020 účastnit mezinárodní turistiky 7 % lidí (tedy jeden ze čtrnácti).

Předpokládá se, že Evropa bude nadále nejnavštěvovanější destinací na světě. Pravděpodobný přísun turistů v roce 2020 se předpokládá 717 mil., což je o 381 mil. více než v roce 1995. V roce 2020 bude mít Evropa podíl na mezinárodních příjezdech 46 %. Největší přísun turistů bude především do oblastí střední a východní Evropy (223 mil.) a do jižního a východního Středomoří (212 mil.). Před rokem 2020 předstihnou země východní Asie a Pacifiku Ameriku a stanou se druhou nejnavštěvovanější destinací na světě. Do r. 2020 bude jejich podíl na mezinárodních příjezdech činit 25 %. Amerika se na celkovém počtu příjezdů bude podílet 18 %.

Podle WTO je současný stav dopravy pod úrovní tržní a průmyslové kapacity. Odhaduje se, že mezinárodní cestovního ruchu se účastní méně než 3,5 % světové populace, tento počet by mohl narůst v příští dekádě až na 7 %. Cestovní ruch se stává zranitelnějším a více podléhá reakcím na ekonomické problémy, na nedostatek bezpečnosti a jistoty, stejně jako na ohrožení životního prostředí a zdraví. Tyto potíže mají dopad na konkrétní destinace a regiony. Chování spotřebitelů bude ovlivněno narůstajícím znečištěním přírodního prostředí a náklady spojenými s neúměrnou frekvencí dopravy.

Většina populace ve vyspělých zemích má zájem o cestování a disponuje prostředky, které jí to umožňují. Počet starších osob v těchto zemích vytvoří vyšší procento celkové populace, což bude pozitivní pro zahraniční cestovní ruch, především pro dlouhodobé pobyty. To umožňuje výrazný růstový potenciál.

Pokud jde o mezinárodní trendy **v marketingu cestovního ruchu**, bude podle průzkumů NTA (Národních turistických centrál) jedním ze základních požadavků na budoucí marketing odklon od masového marketingu k strukturovanější zaměřenému přístupu. Řádné propojení mezi produktem a poptávkou bude determinovat stupeň konkurenceschopnosti destinace společně s vyvážeností vztahu mezi kvalitou a cenou.

Národní turistické centrály jednotlivých států neustále zvyšují své propagační aktivity a jejich kampaně jsou neustále agresivnější. Stále větší počet těchto centrál vstupuje do společných podniků se soukromým sektorem a snaží se obohatit svou nabídku o nové produkty cestovního ruchu, aby zasáhly nové trhy a poptávku přesunuly mimo tradiční centra a oblasti. Tato skutečnost představuje výzvu k založení regionálně marketingových iniciativ po celém světě.

Technologický pokrok, hlavně v informačních a rezervačních systémech, zrychluje změny a přispívá k větší flexibilitě. Cestovatelé jsou v narůstající míře schopni organizovat si své cesty sami a přáli by si cestovat více, pokud by byl nákup a výběr větší a jednodušší. Jelikož jsou technologie stále přístupnější jak na pracovištích tak v domácnostech, vzroste počet přímých rezervací. S rozvojem cestovního ruchu ve vyspělých státech se předpokládá pokles potřeby státní kontroly a vzroste partnerství veřejného a soukromého sektoru, především v oblasti marketingu.

Respondenti NTA kladou stále větší důraz na potřeby rozvoje cestovního ruchu, který by byl v rámci zachování přírodního prostředí společensky přijatelný a garantoval maximální spokojenost ze strany návštěvníků. To si vyžaduje dlouhodobý strategický přístup.

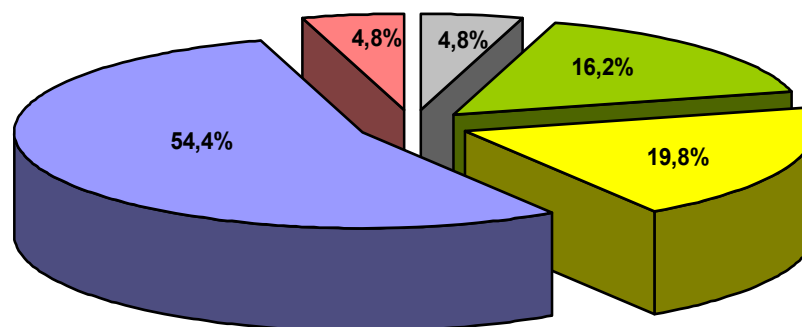
Tab. 1 - Mezinárodní příjezdy turistů podle regionů a subregionů v letech 2002 – 2006

Země	Celkové příjezdy v mil.					Nárůst v % 2005/2004	Nárůst v % 2006/2005	Podíl na trhu v % 2006
	2002	2003	2004	2005	2006*			
Afrika	30	31	33	37	40	8,5	8,1	4,8
severní Afrika	10	11	13	14	15	8,9	5,8	1,7
subsaharská Afrika	19	20	20	23	26	8,2	9,4	3,0
Amerika	117	113	124	134	136	6,0	2,1	16,2
severní Amerika	83	77	85	90	90	4,7	0,5	10,7
Karibik	16	17	18	19	20	4,4	3,2	2,3
střední Amerika	5	5	6	7	7	13,4	6,1	0,8
jižní Amerika	13	14	16	18	20	12,2	7,2	2,3
Asie a Pacifik	131	119	153	155	167	7,7	7,6	19,8
severovýchodní Asie	74	68	88	88	94	10,3	7,4	11,2
jihovýchodní Asie	42	36	48	49	53	4,8	9,0	6,4
Oceánie	9	9	10	10	10	3,7	0,3	1,2
jižní Asie	6	6	8	8	9	4,8	10,1	1,0
Evropa	397	399	424	441	458	4,0	3,9	54,4
severní Evropa	46	47	51	53	56	6,5	6,6	6,7
západní Evropa	138	136	139	143	149	2,6	4,3	17,6
stř. a vých. Evropa	66	68	73	87	88	1,4	1,0	10,4
jižní Evropa	148	148	152	158	165	6,0	4,2	19,6
Střední Východ	28	29	35	39	40	8,4	3,9	4,8
Celkem	703	691	760	806	842	5,4	4,5	100

Pramen: WTO

* za rok 2006 předběžné údaje

Graf 2 - Podíl světových regionů na světovém trhu CR v roce 2006

■ Afrika ■ Amerika ■ Asie a Pacifik ■ Evropa ■ Střední Východ

2.1 Vývojové trendy ovlivňující cestovní ruch v Evropě

V roce 1998 Evropa dosáhla téměř 370 mil. příjezdů a cestovní ruch se stal nejvýznamnější součástí obchodu a zaměstnanosti na kontinentu. V roce 2004 už to bylo přes 424 mil. příjezdů, přičemž nejvyšší nárůst (10%) zaznamenaly země střední a východní Evropy. První předběžná data za rok 2006 říkají, že Evropa v tomto roce dosáhla 458 mil. příjezdů. Na základě doporučení ETAG (European Travel and Tourism Action Group) vydala Evropská komise cestovního ruchu (ETC) zprávu o trendech v evropské turistice – „Megatrends of Tourism in Europe to the Year 2005 and Beyond“. Tento dokument ETC aktualizovala v listopadu 2003 a zpracovala dokument s názvem „Trendy turismu v Evropě“¹. Tento byl dále aktualizován v roce 2006². Hlavní body tohoto materiálu jsou stručně uvedeny v následujícím textu. Pro lepší představu o vývoji trendů v cestovním ruchu je nejprve uvedena původní verze dokumentu z r. 2003. Aktualizace a doplnění z r. 2006 jsou uvedeny kurzívou.

1. Demografie

Během několika let dojde k výraznému nárůstu osob ve vyšším věku, přičemž senioři budou mnohem zdravější a budou disponovat vyššími příjmy než tomu bylo v minulosti. Díky tomuto faktu poroste poptávka zkušenějších turistů – seniorů mnohem rychleji než obecně zaměřená poptávka po cestovním ruchu.

Přestože senioři budou stále představovat významnou skupinu cestovního ruchu, je třeba nezapomínat na mládež, která tvoří 20 % světového turismu. Rostoucí příjmy mladých a nové sociální struktury vedou k růstu CR ve věkovém segmentu 16 – 35 let.

Důsledky pro cestovní ruch:

- rostoucí poptávka po kvalitě, pohodlí a bezpečnosti
- rostoucí poptávka po jednoduchých způsobech dopravy
- rostoucí poptávka po relaxačních aktivitách (golf)
- rostoucí poptávka po produktech zaměřených na jednotlivce
- rostoucí poptávka spíše v obdobích mimo hlavní sezonu (zimní pobyty)
- v marketingových aktivitách by měl být kladen méně důraz na věk a více na pohodlí
- rostoucí poptávka po vzdálenějších destinacích
- více kratších pobytů (prodloužené víkendy)
- růst poptávky po zážitkovém a „kreativním“ turismu (cykloturistika, volnočasové aktivity, rozvoj dovedností – vaření, malování a pod.)

¹ ETC - Trends for Tourism in Europe (November 2003)

² ETC - Tourism Trends for Europe (September 2006)

- zejména mladší věkové skupiny budou vyžadovat aktivní dovolenou – rozvoj různých forem adventure tourism (cestovní ruch zaměřený na dobrodružství)
- růst poptávky po nezávislém individuálním cestování, relativní pokles poptávky po tradiční „balíčkové“ dovolené.

2. Zdraví

Uvědomování si významu zdraví bude v budoucnosti neustále narůstat. Tento faktor nebude sice ovlivňovat objem poptávky, bude ale zcela určitě ovlivňovat rozhodovací proces ve vztahu k destinaci a chování během pobytu v zahraničí.

Důsledky pro cestovní ruch:

- turisté se budou stále častěji vyhýbat destinacím, které jsou chápány jako méně zdravé
- poptávka po pouze letních dovolených bude stále klesat
- poroste stále více popularita aktivní dovolené a rovněž poptávka po všech aktivitách s ní spojených
- poroste poptávka po wellness produktech, lázeňských pobytech a fitness centrech.

3. Vnímavost a vzdělávání

V budoucnu bude neustále narůstat průměrná úroveň vzdělanosti. Výsledkem tohoto trendu bude při plánování dovolené rostoucí role umění, kultury a historie, včetně rostoucího významu výchovných a duchovních hodnot.

Důsledky pro cestovní ruch:

- rostoucí poptávka po speciálních produktech
- stále častěji budou do balíčků služeb cestovních kanceláří zahrnovány prvky umění, kultury a historie, totéž se týká i individuálního cestování
- poroste potřeba lepšího a tvořivějšího způsobu poskytování informací
- poroste poptávka po nových destinacích střední a východní Evropy.

4. Volný čas

Moderní společnost klade stále větší tlak na běžný život člověka a tak stimuluje jeho poptávku po volném čase a relaxaci. Na druhou stranu má tento trend opačný vliv na volné disponibilní příjmy vzhledem k rostoucímu počtu dnů placené dovolené.

Podle průzkumů se v roce 2005 téměř polovina občanů USA potýkala s nedostatkem volného času. Obecně lze říci, že časově vytížení spotřebitelé mají tendenci usnadnit si život a ušetřit čas nákupem komplexních produktů zahrnujících v jedné ceně dopravu, ubytování, stravování i program.

Důsledky pro cestovní ruch:

- rostoucí poptávka po levnějších produktech
- rostoucí poptávka po relaxačních pobytech
- zkracování hlavní delší dovolené a její nahrazování větším počtem krátkodobějších dovolených
- nedostatek volného času vedoucí k většímu počtu krátkých výletů zvýší poptávku po mimosezonních aktivitách.

5. Zkušenosti s cestováním

Více zkušenější spotřebitelé si budou stále více zajišťovat cesty sami podle svých potřeb, bude kladen větší důraz na kvalitu a na poměr kvality a ceny.

Zdá se, že rozvoj turismu je doprovázen poklesem významu exogenních faktorů ovlivňujících rozhodování konzumentů (demografický vývoj, klima) a nárůstem významu faktorů endogenních (touha turistů po sebezvývoji, kreativita). S rostoucími cestovatelskými zkušenostmi vyžadují turisté stále více nových zážitků a hledají hlubší poznání komunit, které navštěvují. Lidé hledají skutečné zážitky místo aranžovaných. Touha po hlubších a smysluplných zkušenostech vede k rozvoji kreativního a dobrovolnického cestovního ruchu.

Důsledky pro cestovní ruch:

- dovolená bude stále více doplňována alternativními způsoby trávení času a peněz
- mnohem více utrpí destinace s nepřijatelným standardem služeb
- bude se stále více objevovat smíšené spotřební chování: jeden rok jednoduchá, další rok luxusní dovolená nebo jeden rok dlouhodobá, další rok krátkodobá dovolená
- preference dovolených budou stále více roztržštěné
- věrnost destinacím bude nadále oslabovat
- zkušenosti budou stimulovat turisty k návštěvám již navštívených destinací v minulosti, s kterými byli spokojeni
- bude více preferována mobilita a poroste tak více poptávka po půjčovnách aut, motocyklů a kol
- poroste preference regionů, které nabízejí širokou, rozmanitou a zcela vyváženou koncepci, poroste poptávka po lepším destinačním managementu
- zkušenosti cestovatelé budou dobře obeznámeni s organizačními aspekty jejich cesty, rezervačními systémy a pod.
- někteří lidé se budou chtít zbavit nálepky „turista“ což lze využít v propagačních aktivitách
- lze očekávat další rozvoj a růst dobrovolnického cestovního ruchu.

6. Životní styl

Životní styly se budou v západní společnosti postupně měnit, což ovlivní pohled turistů na jejich osobní potřeby a chování.

Pro mnoho lidí přestane být cestování luxusem a stane se přirozenou součástí života. Svoboda cestovat bude podporována socioekonomickými trendy (zakládání rodiny v pozdějším věku, rostoucí procento jednočlenných domácností). To způsobí rozšíření segmentu „mladých cestovatelů“ až k 35. roku života. V rozvinutých ekonomikách poroste poptávka po produktech zaměřených na wellness, fitness, zvládání stresu a pod.

Důsledky pro cestovní ruch:

- společenské postavení bude méně důležité
- chování ve volném čase bude více individualizované, poroste poptávka spíše po menších ubytovacích jednotkách (menší rodinné hotely, farmy)
- posun ve vnímání života a životního stylu způsobí pokles v poptávce po plně doprovázených zájezdech
- dodavatelé získají vyšší zisky pokud budou schopni vytvořit zcela nové produkty, bude stále důležitější jejich specializace v souvislosti se specifickými koníčky a zájmy
- poroste poptávka po druhých domovech
- stále více se bude projevovat trend návratu k „jednoduchému“ – např. budou spíše preferovány bungalovy před hotely a stany před karavany
- při hledání nových zkušeností budou spotřebitelé vyhledávat hlubší a intenzivnější zážitky
- poroste poptávka po „bezpečném nebezpečí“ (dobrodružné cesty a zážitky)
- na druhou stranu poroste také poptávka po spirituálních produktech založených na vnitřním prožitku
- v souvislosti s duševním zdravím lze očekávat také zvýšení poptávky po lázeňských a kombinovaných produktech.

7. Informační technologie

Rozšiřování internetu a jeho využívání nejen k získávání informací, ale i k nákupu turistických produktů a služeb bude i nadále narůstat. V cestovním ruchu poroste neustále i význam vizuálních prezentací.

Spotřebitelé budou získávat stále více kontroly a schopnosti porovnávat ceny a produkty. Bohatší informace o produktech budou dostupné různými komunikačními kanály. Budou vyvinuty nové platební systémy, které umožní snadnější a bezpečnější transfery peněžních prostředků.

Důsledky pro cestovní ruch:

- dostupnost turistických informací o destinacích a produktech a složitější systémy vyhledávání způsobí mnohem větší konkurenci na trhu cestovního ruchu
- zkušenější turisté si budou stále více sestavovat svou dovolenou prostřednictvím přímé rezervace přes internet
- význam cestovních agentur poklesne, balíky služeb budou stále více nakupovány přes internet

- internet pozmění roli národních turistických organizací a posílí roli e-marketingu
- základním předpokladem úspěšných webových stránek bude dostupnost hlubších informací jak o produktech, tak o destinacích, a přístupná propojení a prolinky
- možnost nákupu přes internet bude mít za následek ještě pozdější rezervace
- vzroste potřeba spolehlivých on-line rezervací především ze strany více zkušených a sebejistých turistů
- díky levnější komunikaci a dopravě dojde k rapidnímu nárůstu objemů v cestovním ruchu
- spotřebitelé budou stále častěji užívat internet k vyhledání aktivit a událostí během pobytu
- nové vyhledávací a kartografické služby zvýší zprostředkovanou informovanost o destinaci, turisté budou mít před příjezdem více informací a očekávání.

8. Doprava

Lepší dostupnost rychlostních vlaků a nízkonákladových přepravic ovlivní klasické způsoby cestování. Silniční doprava bude stát před problémem přesycení a nahromadění.

Automobilová doprava zůstane dominantním způsobem cestování. Spotřebitelé a dodavatelé pohonných hmot budou hledat alternativní paliva v důsledku zvyšování cen ropy. Pro autokary bude hlavním problémem parkování a přístup do centrálních částí měst. Růst cen ropy spolu s bezpečností a letištními poplatky může způsobit zpomalení růstu letecké dopravy. V železniční dopravě lze očekávat růst přepravních rychlostí, nižší ceny a zvyšování kvality služeb.

Důsledky pro cestovní ruch:

- destinace budou více profitovat z jednoduché dostupnosti především v případě krátkodobějších pobytů, zejména pokud jsou hlavní události pořádány v období mimo sezony
- lepší dostupnost přímých vlakových a leteckých spojení bude stimulovat poptávku po prodloužených víkendech a krátkodobějších pobytech ve městech v zahraničí
- vzroste využívání vysokorychlostních železnic, které tak převezmou vysoký podíl v současné době letecké dopravy
- přetížení silniční dopravy bude mít negativní vliv na cesty soukromými vozy, zejména v hlavní sezóně
- klesne význam autobusové dopravy
- bariéry způsobené nedokonalými jízdními řády a nepříliš optimální dopravou budou mít velice negativní vliv na destinace, které neakceptují rostoucí poptávku po snadné dostupnosti
- okružní plavby, ať už levnější či nákladné, narostou na významu, především u populace starší 50 let
- zlepšení dopravní dostupnosti povede ke vzniku nových destinací
- v oblasti kratších vzdáleností bude železnice vážně konkurovat letecké dopravě
- zavedení nových leteckých linek otevře možnosti ke vzniku nových trhů
- nesnadno dostupné destinace budou strádat.

9. Udržitelný rozvoj

Uvědomování si významu ekologie nadále poroste. V cestovním ruchu to způsobí zvýšenou poptávku po destinacích, ve kterých bude hrát stále významnější roli příroda a populace.

Změny klimatu představují riziko ztráty mnoha destinací, jejichž atraktivita závisí na přírodních podmínkách. Řada pobřežních regionů je ohrožena stoupáním mořské hladiny. V posledních desetiletích došlo ke vzrůstu srážkových úhrnů na severu Evropy a jejich poklesu v jižní části kontinentu. Environmentální a sociální odpovědnost bude propagována ze strany některých vlád a médií.

Důsledky pro cestovní ruch:

- vzroste důležitost jednotlivých regionů v rámci destinace
- politika destinačního managementu musí být zlepšována prostřednictvím kontinuálnějšího a důslednějšího plánování
- preference destinací budou stále silněji spojovány s podporou místního obyvatelstva a jejich přívětivým postojem k rostoucímu počtu příjezdících turistů
- ekoturismus nesmí být zaměňován s udržitelným rozvojem cestovního ruchu
- místní touroperátoři a poskytovatelé služeb budou muset vyvinout systémy pro překonávání kritických situací a hrozeb způsobených klimatickými změnami

- lze očekávat nárůst turismu mimo letní sezonu a rostoucí popularitu letních destinací v zimě
- porostou náklady na údržbu základních přírodních zdrojů cestovního ruchu (pláže, řeky, sjezdovky) – např. ve většině horských středisek poroste potřeba umělého zasněžování
- rostoucí poptávka po přírodě a ekoturismu povede k lepší propracovanosti a většímu počtu produktů v tomto segmentu.

10. Jistota a bezpečí

Teroristické útoky, regionální války, znečištěné prostředí a další kritické situace se bohužel stanou součástí denního života a ovlivní tak zvýšenou potřebu jistoty a bezpečí.

Přestože vnímání hrozby je umocňováno prostřednictvím médií, obavy spotřebitelů budou mít relativně krátké trvání. Vzhledem k potenciálním hrozbám vznikne určitá rezistence.

Důsledky pro cestovní ruch:

- turisté se budou více vyhýbat destinacím, které jsou považovány za méně bezpečné
- při výběru destinace bude hrát větší úlohu kvalita vody (jezera, bazény, ale i vody z vodovodní sítě)
- turisté budou mnohem rychleji reagovat v případě, že nabízený produkt nebude splňovat očekávané standardy
- významně vzrostou náklady zaručující bezpečnost
- průmysl cestovního ruchu bude pružnější a lépe reagovat a uspokojovat poptávku v krizových obdobích
- vzniká potřeba zajištění koordinace a předávání informací o vlivu katastrof
- bude nutno vyvinout mechanismy pro rychlou obnovu zasažených destinací
- hrozby si vyžádají rozvoj flexibilního plánování cestovního ruchu a schopnosti reagovat na případné výkyvy.

2.2 Rozvoj cestovního ruchu v České republice

V České republice se stále ne úplně daří realizovat standardizaci kvality poskytovaných služeb, zvyšovat kvalifikaci pracovníků v cestovním ruchu či dobudovat infrastrukturu cestovního ruchu, především ve venkovských oblastech. Základní podmínkou pro uplatnění českého produktu na mezinárodním trhu cestovního ruchu bude, vedle odpovídající infrastruktury a očekávané úrovně nabízených služeb, především intenzivní marketing, aktivnější politika a podpora prodeje. Předpokladem úspěchu je tvorba skutečného produktu cestovního ruchu, komplexu vnitřně skloubených služeb. Vytvoření opravdu úspěšného udržitelného strategického plánu vyžaduje pohled na turistický produkt očima klienta (tvůrce vidí hotel – klient vidí personál). Při tvorbě nových produktů cestovního ruchu by měly být zohledněny principy trvale udržitelného rozvoje.

Zahraniční účastníci cestovního ruchu v České republice je v zahraničních statistikách na předních místech ve svých výdajích. V případě českých statistik se dá předpokládat, že se jedná o návštěvníka na střední nebo dolní hranici středního příjmu. Toto může být ovlivněno větším objemem příjezdů seniorů v měsících s nižší poptávkou. Ekonomický tlak při koupi služeb cestovního ruchu u střední příjmové kategorie je obecně větší, a proto se tento zákazník stává výrazně náročnějším v hodnocení vyváženosti nabízeného produktu, jeho ceny a obdržené kvality.

Profil zahraničního návštěvníka na českém trhu cestovního ruchu (rok 2006):

- více než 90% zahraničních návštěvníků přijíždí po silnici;
- více než 60% zahraničních návštěvníků přijíždí přes hranice SRN a Rakouska;
- 25% ubytovaných zahraničních návštěvníků je ze SRN, podíl ostatních nepřevyšuje jednomístné číslo;
- průměrná doba pobytu je 4,1 dne, přičemž průměrná doba pobytu v hotelech a penzionech představuje 3,9 dne;

- nižší sezonní návštěvnost se v České republice i ve většině regionů projevuje v listopadu, prosinci, lednu a únoru.

Profil preferencí zahraničních turistů podle údajů prezentovaných agenturou CzechTourism v lednu 2007:

- více individuálních, rodinných cest, prarodiče + vnoučata;
- zdravá dovolená - spa/wellness, venkovní (tzv. outdoor) aktivity, cesty lodí, vzdělávací cesty;
- turisté hledají kreativní cesty se zážitkem, méně jim záleží na destinaci, kterou navštíví;
- vyhledávají lepší kvalitu služeb za přijatelnou cenu;
- turisté hledají autenticitu, chtějí více vědět o místní kultuře a lidech.

Domácí cestovní ruch představuje nezastupitelnou část poptávky zejména v regionech, které nebyly zatím zahraničními návštěvníky objeveny nebo nemají potřebnou infrastrukturu.

Profil domácího návštěvníka (rok 2006):

- na dovolené (delší cesta)³ v tuzemsku Češi strávili v průměru 8,1 noci;
- utratili v České republice 19 026,6 v mil. Kč, což představuje pouze 21,6% z celkových výdajů na cestovní ruch v ČR;
- průměrné výdaje Čechů na 1 dovolenou v ČR byly 3 817 Kč;
- 55,8% delších cest Čechů bylo uskutečněno v tuzemsku a 44,2% v zahraničí;
- nejvíce tuzemských delších cest bylo uskutečněno do těchto krajů: Jihočeský (14,3%), Královéhradecký (12,8%) a Liberecký (11,2%);
- nepoužívanějším dopravním prostředkem českých občanů na dovolené v ČR byl automobil (na více než 70% delších cest jeli Češi automobilem);
- při delších cestách po ČR se čeští turisté nejčastěji ubytovávají u příbuzných a známých (31,4%), na druhém místě je ostatní hromadné ubytování (26,9%);
- dovolenou v ČR si Češi organizují především individuálně (87,3% z delších cest po ČR).

Vývojové trendy lze charakterizovat i pro různé typy cestovního ruchu. Obecnými trendy ve vybraných typech cestovního ruchu jsou:

Ekoturistika a venkovský cestovní ruch:

Rok 2002 vyhlásila OSN Rokem ekoturistiky. Komise pro trvale udržitelný turismus se obrací na národní centrály a agentury cestovního ruchu o podpůrné akce a programy ekoturistiky.

Cykloturistika:

V letech 2011 – 2016 má být dokončen projekt Evropské cyklistické federace (ECF) „EuroVelo“. Cílem tohoto projektu je vytvoření celoevropské sítě dálkových tras. Na těchto 12 panevropských tras by měly navazovat regionální cyklostezky. Novým trendem bude rozvoj infrastruktury a atraktivit v blízkosti stezek. Standardizace ubytovacích a stravovacích zařízení by měla vycházet z kritérií stanovených ADFC (Všeobecný německý cyklistický klub). Jednotlivé trasy v regionu stále více podléhají konkurenčním tlakům. Podle zjištěných poznatků bývá motivem pro výběr cyklistické trasy touha po pobytu v přírodě, pohybu a poznání, nikoliv levná dovolená.

³ Delší cesty = 4 a více přenocování

Incentivní cestovní ruch:

Incentivní (pobídková) forma turistiky uplatňovaná ve vztahu mezi organizacemi a jejich zaměstnanci, příp. klienty k motivování a posilování sociálních vazeb. Jedná se kupříkladu o školení, porady či obchodní jednání uskutečňovaná v atraktivním prostředí mimo sídlo organizace, zpravidla s doprovodným programem. Nové trendy v incentivní turistice lze charakterizovat následovně:

- upouští se od luxusních hotelů, ušetřené peníze se investují do jiných částí programů;
- zmenšuje se velikost skupiny;
- cesty s bližšími cíli nabývají na významu;
- velkou oblibu si získává kombinace dalšího vzdělávání a incentivní cesty;
- životní partneři těch, kteří incentivní cestu získají, se jí účastní také;
- zvětšuje se orientace na střední a nižší management.

V incentivním cestovním ruchu se uplatňují tzv. out-door-activities (aktivity prováděné v přírodě), kdy je snahou nabízet účastníkům jedinečné zážitky.

Kongresový cestovní ruch:

Zatímco v roce 1996 se podle údajů Unie mezinárodních asociací (UIA) Česká republika umístila na 20. místě s celkem 94 realizovanými mezinárodními kongresy, v roce 2003 se Praha umístila už na 17. místě, když dosáhla rekordních 0,91% z celosvětových kongresových setkání.

Podle údajů Pražské asociace kongresové turistiky (PAKT) se v letech 2003 – 2004 hlavní město ČR umístilo na 6. místě v počtu účastníků mezinárodních kongresových akcí, podle žebříčku International Congress and Convention Association (ICCA). Aby byla kongresová akce zařazena do databáze ICCA, musí mít nejméně 50 účastníků, musí být pořádána pravidelně a stěhovat se alespoň mezi třemi hostitelskými zeměmi.

Z výzkumu renomovaných agentur podle PAKT vyplývá, že konferenční turistika je na 5. místě mezi důvody pro návštěvu naší země, a že ze všech turistů, kteří v roce 2003 přijeli do České republiky, se 8% účastnilo kongresu nebo konference. Jedná se tedy téměř o 540 000 kongresových návštěvníků. Roční příjmy z kongresového průmyslu v České republice se pohybují kolem 10 – 12 miliard korun.

Kongresový cestovní ruch se řadí k neefektivnějším formám cestovního ruchu, vyžaduje ale široký okruh služeb a aktivní přístup celého regionu. V současnosti kongresový cestovní ruch zaznamenává trend, kdy účastníci přicházejí s přáním navzájem se lépe poznat, neúčastnit se masového kongresu, ale menších jednání. Jak vyplynulo ze statistik, je největší procento konferencí o velikosti 100 – 250 osob. Perspektivní pro tuto formu cestovního ruchu budou středně velké až malé konference, sympózia, semináře, workshopy, veletrhy a dlouhodobé menší semináře v lázeňských a horských střediscích.

Pobyty s aktivním využitím:

Pobyty spojující poznání s dobrodružstvím. Výzkum organizací Stanford Research Institute a Angus Reid shledává, že 10 – 15 % turistů chce neobvyklé, netradiční, alternativní zážitky. Tito turisté jsou obvykle vzdělaní, dobře finančně zajištěni, dospělí, zajímající se o životní prostředí, scestovalí, citliví na společenské a kulturní tradice. Destinace, které navštěvují, odpovídají požadavkům místních skupin být rozpoznáni a oceněni.

Cestovní ruch seniorů:

Podle WTO může cestovní ruch seniorů posílit turistický sektor zvláště v období mezi sezonami. WTO vydala tzv. Lisabonský dokument o seniorské turistice (1999/2000) na jehož základě vyzývá, aby profesionálové v cestovním ruchu vyvíjeli programy pro seniorskou turistiku, které by kromě jiného zajišťovaly lepší bezpečnost, zdravotní služby, styk s místními komunitami, kulturní vyžití, aktivity v přírodě, strukturované společenské aktivity, adekvátní prostory k tělesnému cvičení a také pravdivé a jasné informace. Se stárnutím české populace budou senioři důležitým segmentem cestovního ruchu.

Cestovní ruch mládeže:

Novým trendem bude vytváření specifických produktů pro tento segment. Produkty pro tuto skupinu budou značně podléhat módním trendům, budou vyžadovat vlastní image a specifický marketing. V současnosti je mladým lidem poskytován především systém slev, což bude důležité i nadále, ale pro rozvoj tohoto segmentu cestovního ruchu nedostačující. V souvislosti s trendem pozdějšího zakládání rodiny lze předpokládat rozšíření segmentu o starší věkové skupiny.

Městský cestovní ruch:

Konkurenční boj mezi jednotlivými městy a rostoucí mobilita obyvatelstva jsou hlavními faktory, které zvyšují potřebu využívání tzv. městského marketingu. Městský marketing vyžaduje promyšlené plánování, řízení a kontrolu vztahů městské správy s jednotlivými cílovými skupinami. Omezení městského marketingu a narušení dlouhodobé koncepce vyplývají především z krátkých volebních období a z různé orientace v myšlení lidí.

Lázeňství:

Tradiční léčebné pobyty a ozdravné kúry by měly být doplněny fitness a wellness pobyty (tj. zaměřenými na fyzickou a psychickou kondici). Neopomenutelný bude rozvoj potřebného kulturního vyžití návštěvníků.

Tematické trasy:

Stále vzrůstá oblíbenost turistických tras s charakteristickým obsahem. Tyto trasy využívají jak tradic, tak technických či kulturních památek. Nabízejí možnosti prezentovat další zajímavosti destinace, jako je folklór, gastronomie, sklářství, tradiční výroba i zemědělství.

Tyto trendy ilustrují globální tendence rozvoje cestovního ruchu pro příští léta a je zapotřebí je znát a zohlednit i při formulování strategie rozvoje cestovního ruchu v jednotlivých turistických regionech a subregionech České republiky.

2.3 Základní data o cestovním ruchu v České republice

Cestovní ruch se dle různých hledisek člení na druhy a formy cestovního ruchu. Co se týče druhů CR a členění podle místa realizace, tedy teritoriálního umístění z pohledu daného státu, můžeme rozlišit CR příjezdový (aktivní), výjezdový (pasivní) a domácí. V rámci metodiky Satelitního účtu cestovního ruchu (TSA) v ČR jsou pro zmíněné druhy CR používány tyto mezinárodně uznávané definice:

„*Příjezdový cestovní ruch* (také aktivní) zahrnuje návštěvu a pobyt nerezidentů na ekonomickém území České republiky. Spotřeba příjezdového cestovního ruchu je chápána jako celkový objem prostředků vydaných na cestovní ruch nerezidenty a plynoucích do ČR. To znamená, že započítávána je i ta část výdajů, které jsou zaplacené mimo ČR (ve vlastní zemi nerezidenta), ale do ČR směřující formou různých plateb (např. část výdajů za zájezd).“

„*Domácí cestovní ruch* představuje CR rezidentů na území České republiky. Spotřeba domácího cestovního ruchu je nicméně chápána širěji. Zahrnuje spotřebu rezidentských návštěvníků na tuzemských cestách, ale i část spotřeby spojené s cestami do zahraničí, pokud byla tato spotřeba realizována v ČR (např. marže cestovních kanceláří či agentur zajišťujících zahraniční zájezd).“

„*Výjezdový cestovní ruch* (také pasivní) zahrnuje návštěvu a pobyt rezidentů mimo ekonomické území České republiky. Spotřeba výjezdového cestovního ruchu je chápána jako spotřeba rezidentských návštěvníků mimo ČR. Nezahrnuje výrobky zakoupené na cestu nebo po cestě ve vlastní zemi (ty patří do spotřeby domácího cestovního ruchu).“

Cestovní ruch představuje u nás i ve světě velmi dynamicky se rozvíjející segment ekonomiky. Svým objemem tržeb se řadí ve světě na třetí místo za petrochemický a automobilový průmysl a rovněž rozsahem zaměstnanosti a tvorbou kvalitních pracovních příležitostí patří mezi nejvýznamnější ekonomická odvětví. Cestovní ruch se jako odvětví národního hospodářství stává v řadě zemí velmi významným faktorem dynamického rozvoje ekonomiky a významně se podílí na růstu HDP.

Z pohledu ekonomického mají pro danou zemi/region/destinaci přínos *příjezdový* a *domácí cestovní ruch*, dohromady též vnitřní či vnitrostátní cestovní ruch (cestovní ruch rezidentů i nerezidentů na území daného státu). Dle Satelitního účtu cestovního ruchu v ČR se odvětví cestovního ruchu v roce 2005 podílelo na tvorbě hrubé přidané hodnoty české ekonomiky 2,8% a na HDP 3,1%. V roce 2005 dosáhla celková spotřeba vnitřního cestovního ruchu na území České republiky hodnoty 217 mld. Kč, což představovalo oproti roku 2003 zvýšení o 10%. Tato spotřeba byla z 56% tvořena příjmy z cestovního ruchu cizinců (nerezidentů) a ze 44% příjmy z cestovního ruchu domácích návštěvníků (rezidentů).

2.3.1 Příjezdový cestovní ruch

V kontextu světového a evropského vývoje cestovního ruchu se Česká republika dosud na přední místa neřadí. V roce 2006 se Česká republika podílela na celosvětových příjezdech jen 0,8% (na evropských příjezdech 1,4%). Devizové příjmy dosáhly v roce 2005 částky 4,6 mld. USD, což je 1,3% z celoevropských devizových příjmů z cestovního ruchu. V roce 2006 se devizové příjmy zvýšily na 5 mld. USD. Cestovní ruch se v roce 2005 podílel na tvorbě HDP 3,8%, podíl na celkovém exportu činil 5,9%, podíl na příjmech v bilanci služeb pak 43,0%. Tato čísla dokládají význam cestovního ruchu z hlediska platební bilance ČR i to, do jaké míry přispívá k celkové bilanci zahraničního obchodu.

Tab. 2 - Základní ukazatele vývoje CR v ČR (1992, 2001 a 2006)

Ukazatel	1992	2001	2006
Počet zahraničních návštěvníků (mil. osob)	69,4	103,1	100,1
Počet ubytovaných zahraničních turistů (mil. osob)	2,6	5,2	6,4
Průměrná délka pobytu (ve dnech)	3,5	4,2	4,1
Podíl ČR na evropském trhu CR (v %)	0,9	1,3	1,4
Podíl ČR na světovém trhu CR (v %)	0,5	0,8	0,8

Pramen: MMR, CzechTourism, WTO

Tab. 3 - Země s nejvyššími devizovými příjmy z CR (srovnání 1999 a 2005)

Země	mld. USD (1999)	mld. USD (2005)
USA	74,4	81,7
Španělsko	32,9	47,9
Francie	31,7	42,3
Itálie	28,4	35,4
Velká Británie	21,0	30,7
Čína	14,1	29,3
Německo	16,8	29,2
Rakousko	11,1	15,5
Řecko	8,8	13,7
Kanada	10,0	13,6
Austrálie	7,5	15,0
Mexiko	7,6	11,8
Švýcarsko	7,4	11,0
Rusko	7,8	5,5
Česká republika	3,0	4,6

Pramen: WTO

Tab. 4 - Podíl vybraných evropských zemí na světovém trhu CR (2000 a 2005 v %)

Země	2000	2005
Francie	11,1	9,4
Španělsko	6,9	6,9
Itálie	5,9	4,5
Velká Británie	3,6	3,7
Německo	2,7	2,7
Rakousko	2,6	2,5
Polsko	2,5	1,9
Řecko	1,9	1,8
Maďarsko	-	1,2
Česká republika	0,7	0,8

Pramen: WTO

Tab. 5 - Podíl devizových příjmů z CR na HDP (2005)

Region	Podíl v %
Evropská unie	5,0
Evropská unie (včetně nepřímé tvorby HDP)	10,0
Česká republika	3,8

Pramen: ETC

Tab. 6 - Vývoj devizových příjmů a výdajů z CR v České republice (v mld. Kč)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Devizové příjmy	45,4	64,2	76,3	110,6	115,7	124,9	109,1
Devizové výdaje	15,4	45,6	43,3	80,2	75,5	61,1	51,8
Saldo	30,1	18,6	33,0	30,5	40,2	63,8	57,4

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Devizové příjmy	115,1	118,1	96,3	100,3	107,1	110,9	113,1
Devizové výdaje	49,4	52,8	51,5	54,4	58,4	57,8	60,0
Saldo	65,7	65,3	44,7	45,9	48,8	53,2	53,1

Pramen: ČNB, za rok 2006 předběžné údaje

Tab. 7 - Vývoj podílu devizových příjmů z CR na ekonomice České republiky (v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Podíl na HDP	5,5	7,1	6,9	6,5	5,6	5,6	5,3
Podíl na exportu	13,4	18,6	16,3	14,4	11,6	9,9	8,9
Podíl na příjmech ze služeb	42,8	49,8	50,9	49,6	43,8	42,5	42,8

	2002	2003	2004	2005	2006
Podíl na HDP	4,2	4,2	3,9	3,8	3,5
Podíl na exportu	7,7	7,3	6,3	5,9	5,3
Podíl na příjmech ze služeb	41,7	45,8	43,1	43,0	42,6

Pramen: ČNB, za rok 2006 předběžné údaje

Od roku 1996 docházelo k poklesu příjezdového cestovního ruchu, nejmarkantněji v r. 2002 (k mírnému nárůstu došlo pouze v r. 2000), což se odrazilo i v celkové devizové bilanci. Ke zlomu hraniční statistiky došlo v roce 2003, kdy hranici směrem do ČR překročilo 95 mil. nerezidentů. V letech 2003 – 2005 hraniční statistika rostla až k hodnotě 100,5 mil. os. v roce 2005. V roce 2006 došlo k poklesu na 100,1 mil. os. Dosavadní vývoj od roku 1995 dokumentují následující údaje:

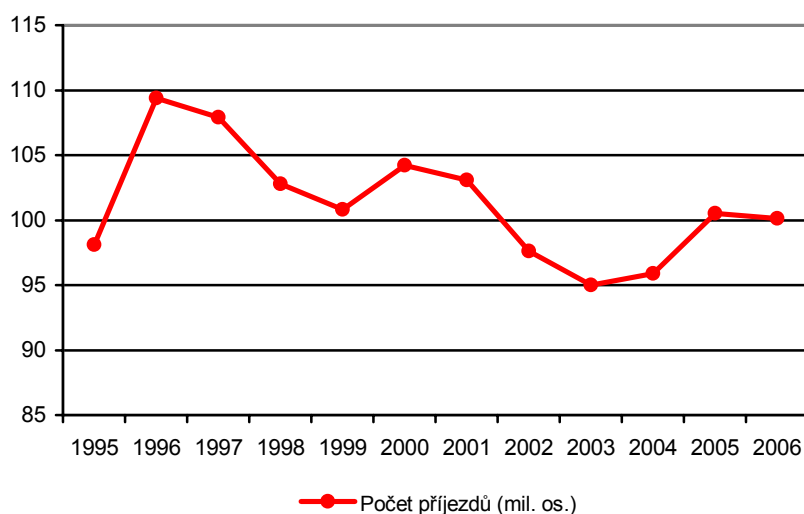
Tab. 8 - Vývoj příjezdového cestovního ruchu do ČR (hraniční statistika)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
V mil. osob	98,1	109,4	107,9	102,8	100,8	104,2	103,1	97,6
Změna/předch. rok	97,0	111,6	98,6	95,3	98,0	103,4	98,9	94,7

	2003	2004	2005	2006
V mil. osob	95,0	95,9	100,5	100,1
Změna/předch. rok	97,3	100,9	104,8	99,6

Pramen: ČSÚ

Graf 3 - Vývoj příjezdového cestovního ruchu ČR v letech 1995 – 2006

Příznivá je pro nás prognóza WTO, podle jejíchž odhadů bude patřit Česká republika v r. 2020 k desítce nejnavštěvovanějších zemí světa. V tomto roce by k nám mělo přicestovat 44 mil. turistů, což by znamenalo 2,7% podílu na trhu cestovního ruchu (zajímavostí je, že největší velmocí v cestovním ruchu by se měla stát Čína se 130 mil. turistů, hranici 100 mil. by měly překročit ještě Francie a USA).

Optimistické prognózy WTO potvrzuje vývoj v letech 2001 – 2006, kdy v roce 2002 došlo k zastavení propadu klíčového ukazatele „nerezidenti v HUZ“ na hodnotě 4,7 mil. V následujících letech hodnota ukazatele výrazně rostla až k 6,4 mil. v roce 2006. Optimistické jsou i prognózy agentury CzechTourism pro rok 2007, přestože se očekává mírné zpomalení růstu.

Další zajímavé údaje o příjezdovém cestovním ruchu nabízí Satelitní účet cestovního ruchu v České republice. Dle TSA si v roce 2005 jako cíl své cesty zvolilo Českou republiku přes 23 mil. návštěvníků, z nichž bylo 40% jednodenních návštěvníků⁴ a 39% turistů⁵. Zbýlých 21% tvořily osoby tranzitující, které Českou republikou pouze projížděly.

Hlavními zdrojovými zeměmi jednodenních návštěvníků jsou sousední státy Německo, Polsko, Slovensko a Rakousko. Převažujícími důvody jejich návštěvy jsou nákupy (53%) a pracovní cesta (21%). U turistů je převažujícím důvodem návštěvy rekreace a zábava (56%) a nejatraktivnější destinací Praha. Nejvýznamnější zdrojové země turistů jsou Německo (25%), Velká Británie (18%), Slovensko (7%), Polsko (7%) a Rakousko (6%).

Tab. 9 – Počet příjezdů a přenocování návštěvníků v letech 2003 – 2005 (v tis.)

	2003	2004	2005	Index v % 2004/2003	Index v % 2005/2004
Jednodenní návštěvníci	7 529	8 924	9 294	118,5	104,1
Turisté	7 333	8 689	9 033	118,5	104,0
Tranzitující	4 142	4 903	5 060	118,4	103,2
Návštěvníci celkem	19 004	22 517	23 387	118,5	103,9
Přenocování celkem	30 131	34 870	35 928	115,7	103,0

Pramen: ČSÚ – Satelitní účet cestovního ruchu v ČR 2003 - 2005

Co se týče celkové spotřeby příjezdového CR, ve sledovaném období 2003-2005 příjmy z příjezdového CR každoročně přesáhly hranici 100 mld. Kč, v roce 2005 pak dokonce 120 mld. Kč. Turisté se na této částce podíleli ze 78%, jednodenní návštěvníci z 15% a tranzitující ze 7%, což znamená, že zahraniční turisty lze považovat za ekonomicky nejprůnosnější skupinu návštěvníků.

⁴ Jednodenní návštěvník se účastní cestovního ruchu (cestuje do míst mimo své obvyklé prostředí) bez přenocování.

⁵ Turista je účastník cestovního ruchu, který alespoň jednou přenocuje mimo své obvyklé prostředí.

Tab. 10 – Spotřeba příjezdového CR v letech 2003 – 2005 v mil. Kč

	2003	2004	2005	Index v % 2004/2003	Index v % 2005/2004
Jednodenní návštěvníci	15 297	18 130	18 821	118,5	103,8
Turisté	78 560	91 225	94 079	116,1	103,1
Tranzitující	6 725	8 435	8 867	125,4	105,1
Návštěvníci celkem	100 582	117 790	121 768	117,1	103,4

Pramen: ČSÚ – Satelitní účet cestovního ruchu v ČR 2003 - 2005

Z pohledu struktury výdajů turisté vydali v roce 2005 většinu finančních prostředků za stravování (36%) a ubytování (25%), jednodenní návštěvníci vynaložili více než polovinu prostředků na nákup zboží a 30% na dopravu. Specifické složení výdajů mají tranzitující návštěvníci, u nichž více než tři čtvrtiny spotřeby tvoří výdaje na dopravu (především za pohonné hmoty). Důležitou část nákladů tvoří rovněž ceny letištních poplatků a tax, které inkasuje Česká republika při leteckém tranzitu.

2.3.2 Domácí cestovní ruch

Domácí cestovní ruch je významnou součástí odvětví CR ve většině zemí. Je indikátorem nejen ochoty rezidentů cestovat (a tedy svým způsobem indikuje atraktivitu území pro domácí návštěvníky), ale přeneseně ukazuje zároveň kupní sílu obyvatelstva či ochotu utrácet finanční prostředky za cestovní ruch. Následující informace jsou převzaty ze Satelitního účtu cestovního ruchu v ČR 2003 – 2005.

V letech 2003-2005 vykonali rezidenti každoročně v tuzemsku více než 100 mil. cest mimo jejich obvyklé prostředí. V tomto počtu pravidelně převažovaly cesty jednodenních návštěvníků, kterých bylo absolutně nejvíce v roce 2005 (72 mil.). Jedná se jednak o cesty v tradičních formách cestovního ruchu (především za rekreací a zábavou), ale částečně jsou do jednodenních výletů zahrnuty rovněž cesty vykonané za účelem nákupu (podmínka opuštění obvyklého prostředí musí být samozřejmě i v tomto případě dodržena). Turisté realizovali ve všech třech letech více než 30 mil. cest ročně a jsou druhou nejpočetnější skupinou účastníků domácího CR. Cestují nejen za rekreací a sportem, ale v jejich případě nelze opomenout ani víkendové pobyty ve vlastním rekreačním zařízení či cesty za účelem návštěvy příbuzných a známých. Celkový počet přenocování u turistů od roku 2003 mírně klesal, průměrný počet přenocování se pak pohyboval mezi 3,2 a 3,5 noci na 1 cestu. Posledním vyčleňovaným typem cest v rámci domácího CR jsou cesty služební, jejichž počet v průběhu let vlivem různých faktorů nejvíce kolísá. Svým způsobem patří k cestám turistů, protože do cestovního ruchu jsou zahrnovány služební cesty alespoň s jedním přenocováním, přesto mají trochu odlišný charakter.

Tab. 11 – Počet domácích cest a přenocování rezidentů v letech 2003 – 2005 (v tis.)

	2003	2004	2005	Index v % 2004/2003	Index v % 2005/2004
Jednodenní návštěvníci	64 565	71 904	72 116	111,4	100,3
Turisté	34 760	30 026	30 388	86,4	101,2
Služební cesty	2 801	3 168	2 173	113,1	68,6
Návštěvníci celkem	102 126	105 098	104 677	102,9	99,6
Přenocování celkem	118 628	113 807	106 761	95,9	93,8

Pramen: ČSÚ – Satelitní účet cestovního ruchu v ČR 2003 - 2005

Výše spotřeby domácího CR dosahovala ve sledovaném období 2003-2005 vyrovnaných hodnot, přičemž ve všech letech přesáhla 95 mld. Kč. Mírné difference jsou patrné ve struktuře dle typu návštěvníka.

Nejvyšší objem příjmů je vykazován z cestovního ruchu turistů a jejich výdaje jsou tak nejdůležitější složkou spotřeby domácího CR. Přesto relativní podíl na této spotřebě klesl z 62% v roce 2003 na 60% v roce 2005. Příčinou jsou především nižší výdaje rezidentů realizované v ČR při cestách do zahraničí. Je patrný nižší význam jednodenních návštěvníků ve finančním vyjádření než v počtu uskutečněných cest. Zatímco na celkovém počtu cest v roce 2005 dosáhl podíl této skupiny návštěvníků 69%, její podíl na spotřebě domácího CR činil pouze 30%. V rámci služebních cest jsou do spotřeby zahrnuty jak finanční prostředky spojené s náklady na cestu, tak prostředky utracené během cesty včetně případných diet poskytnutých zaměstnavatelem. Celkový objem finančních prostředků utracených na služebních cestách ve sledovaném období klesal a rovněž se snižoval podíl na celkové spotřebě.

Tab. 12 – Spotřeba domácího CR v letech 2003 – 2005 v mil. Kč

	2003	2004	2005	Index v % 2004/2003	Index v % 2005/2004
Jednodenní návštěvníci	24 352	27 852	28 903	114,4	103,8
Turisté	59 552	57 207	56 598	96,1	98,9
Služební cesty	11 399	10 232	9 602	89,8	93,8
Návštěvníci celkem	95 303	95 291	95 103	100,0	99,8

Pramen: ČSÚ – Satelitní účet cestovního ruchu v ČR 2003 - 2005

Dle cíle cesty (tuzemsko nebo zahraničí) se struktura spotřeby domácího CR zvyšovala mírně ve prospěch cest rezidentů po České republice. Příjem z těchto cest totiž tvořil v roce 2005 zhruba 79% domácího CR, zatímco v roce 2003 se podíl pohyboval okolo 75%. Přesto domácí výdaje na zahraniční cesty zůstávaly dosti významné a v roce 2005 byly odhadnuty na 20 mld. Kč.

Turisté utratili v roce 2005 nejvíce finančních prostředků za stravování (22%), dopravu (21%) a ubytování (20%). Zejména u dopravních služeb je spotřeba ovlivněna domácími výdaji na zahraniční cesty (např. výdaje zaplacené za letenky tuzemským leteckým společnostem, pohonné hmoty zakoupené ještě před jízdou za hranice České republiky apod.). Naopak u ubytování je spotřeba domácího CR výhradně tvořena výdaji, které utratí rezidenti cestující v tuzemsku. V případě jednodenních návštěvníků je největší část výdajů utracena za zboží (45% v roce 2005). Složení spotřebního koše je v případě výdajů u této skupiny návštěvníků nejvíce zatíženo konkrétním účelem cesty, který je v tomto případě velmi rozmanitý (návštěva příbuzných, nákupy, vyřizování na úřadech, projížďka na kole, návštěva kadeřníka atd.). Ve struktuře spotřeby služebních cest převažují prostředky vydané za stravování (každoročně více než 30%), následují výdaje za zboží a dopravu.

Z pohledu dlouhodobějšího vývoje můžeme sledovat počet domácích hostů (rezidentů) ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních. V České republice se tento ukazatel pohybuje v letech 2000 až 2006 kolem 6 mil. osob ročně a nevykazuje během sledovaného období žádné větší výkyvy. Nejméně rezidentů se ubytovalo v HUZ v roce 2002 (5,67 mil.) a nejvíce v roce 2006 (6,29 mil.). Více viz kapitola 3.5.1.

Na závěr této kapitoly je důležité zmínit se o významu cestovního ruchu z pohledu zaměstnanosti. Podle údajů WTTC (World Travel & Tourism Council) bylo v roce 2002 v České republice přímo v cestovním ruchu (tzv. průmysl cestovního ruchu) zaměstnáno 108,5 tis. osob (2,3%), přičemž zaměstnanost v cestovním ruchu včetně souvisejících odvětví (tzv. ekonomika cestovního ruchu) činila celkem 536,6 tis. osob (11,3%). V roce 2004 bylo přímo v tomto odvětví zaměstnáno 103,3 tis. osob (2,2%) a celkem ekonomika cestovního ruchu zaměstnávala 551,4 tis. lidí (11,7%). V současné době (rok 2006) je podíl zaměstnaných v průmyslu cestovního ruchu 2,3% (109,3 tis. osob) a podíl zaměstnaných v ekonomice cestovního ruchu činí 12,2% (586,6 tis.), tzn., že každý 8. člověk je zaměstnán v cestovním ruchu nebo souvisejícím odvětví.

2.4 Výsledky marketingových výzkumů cestovního ruchu v ČR

Podle průzkumu **Vnímání ČR**, který v roce 2003 provedla společnost General Marketing, je ČR vnímána jako přátelská a vyspělá země se vstřícnými a tolerantními obyvateli. Z hlediska faktorů souvisejících s dovolenými je ČR nejvíce spojovaná s Prahou coby jedním z nejkrásnějších měst v Evropě, dalšími krásnými městy, historickými a kulturními památkami různého typu (hrady a zámky, galerie a muzea, památné domy, technické památky, skanzeny apod.). V kontextu dalších hodnocených zemí ČR zaostává z hlediska vhodnosti pro odpočinek (regeneraci), rekreaci, dobrodružství, adrenalinové sporty nebo cykloturistiku a agroturistiku. ČR obecně není spojována s přírodou, veškeré asociace jsou "městské". Relativním problémem pro turisty jsou vyšší úroveň kriminality, šíření zahraničních turistů a rezervy v jazykové vybavenosti obyvatel.

V souhrnu je obraz ČR pozitivní, ale poměrně konzervativní. ČR je zemí minulosti, památek a kultury, avšak zaostává či zcela postrádá aspekty odvozené od přírody a intenzivněji prožívaných aktivnějších a "dobrodružnějších" činností. Ze sledovaných velmi oblíbených aktivit pro ČR skýtají největší potenciál poznávání měst, dějin země a památek, a "noční život". ČR je primárně spojována s Prahou a českým

pivem. Dalšími významnými asociacemi jsou český lední hokej, bývalý prezident Václav Havel a atraktivní české dívky (primárně obecně, specificky ve vztahu k nočnímu životu ale rovněž).

Výzkum příjezdového cestovního ruchu byl proveden v roce 2003 firmou General Marketing na základě zadání České centrály cestovního ruchu - CzechTourism. Cílem výzkumu, který probíhal v období březen až srpen 2003, bylo zjištění spotřebního chování zahraničních návštěvníků ČR. Průzkum se uskutečnil na vybraných přechodech, včetně letiště Praha-Ruzyně a na 2 železničních nádražích v Praze. Celkem bylo dotázáno 4 200 respondentů ze 17 zemí světa, a to: Německo, Polsko, Slovensko a Rakousko, Belgie, Dánsko, Francie, Nizozemsko, Itálie, Rusko, Španělsko, Švýcarsko, Velká Británie, Izrael, Japonsko, USA, Kanada.

Z výsledků tohoto průzkumu vyplývá:

- hlavním informačním zdrojem turistů pro návštěvu ČR byly informace z cestovních kanceláří (56,8%), druhým významným zdrojem informací byly informace od příbuzných, přátel a známých (51,9%), poznatky z vlastních předchozích návštěv ČR přiměly k cestě 44,6% turistů
- jednodenní návštěvníci čerpali informace o ČR nejčastěji na základě vlastních poznatků z předchozích návštěv (71,1%), druhým nejčastěji jmenovaným zdrojem informací byly pro jednodenní návštěvníky informace od příbuzných, přátel a známých (60,3%), na základě informací z cestovních kanceláří přicestovalo 20,5% jednodenních návštěvníků
- nejčastějšími důvody návštěvy ČR byly pro turisty dovolená, odpočinek, sport, zábava a poznávání (77%), nákupy (24%), návštěva u známých a příbuzných (20%), služební cesta byla důvodem návštěvy ČR pro 19% turistů
- rozhodujícím důvodem cesty do ČR byly u jednodenních návštěvníků nákupy (72%), v menší míře dovolená, odpočinek, sport, zábava a poznání (21%), návštěvy u známých a příbuzných (15%) a služební cesta (12%)
- přes dvě třetiny turistů (71,0%) si cestu do ČR organizovaly individuálně, služeb cestovní kanceláře využilo 20,3% turistů a 8,7% si zajistilo cestu jiným způsobem, naprostá většina jednodenních návštěvníků (98,5%) přijela do ČR individuálně
- s cestovní kanceláří přicestovalo pouze 0,6% jednodenních návštěvníků a 0,9% si zajistilo cestu jiným způsobem
- přes dvě třetiny dotázaných turistů (71,0%) strávily v ČR dobu kratší než 7 dní, jedna čtvrtina turistů (24,0%) pobývala v ČR 7-14 dnů a zbývajících 5% turistů zvolilo pobyt delší než 15 dnů, průměrná délka pobytu turisty je 5,3 dne
- zahraniční turisté se v ČR nejčastěji ubytovali v hotelech (53,4%), v penzionech (14,3%) a u příbuzných a známých (10,9%)
- nejnavštěvovanějším místem pobytu zahraničních turistů byla po celou turistickou sezonu Praha, kde strávilo nejvíce času 76% respondentů, druhým nejvyhledávanějším cílem cesty byly Karlovy Vary (21%) a třetím Brno (15%)
- míra spokojenosti respondentů byla vysoká, ve skupině turistů bylo plně spokojeno 90,2% dotazovaných, částečně 8% a pouze 1,8% turistů vyslovilo přímo nespokojenost, nejčastěji uváděnou příčinou nespokojenosti byla úroveň komunikací (silnice, dálnice), informace pro turisty a úroveň jazykových schopností u českých občanů
- jednodenních návštěvníků bylo plně spokojeno 81,8%, částečně 16,5% a zcela nespokojeno 1,7%
- turisté nejvíce utratili za ubytování, nákupy a stravování, náklady turisty během pobytu v ČR činí 107 USD na osobu a den, celkové náklady turisty činí 140 USD na osobu a den
- největší položkou výdajů jednodenních návštěvníků byly nákupy, jiné výdaje, stravování a doprava, náklady jednodenního návštěvníka během pobytu v ČR činí 77 USD na osobu a den, celkové náklady jednodenního návštěvníka činí 95 USD na osobu a den
- průměrné výdaje turisty v ČR (v USD na osobu a den) podle jednotlivých národností byly: Japonsko – 147, Rusko – 144, Izrael – 131, Dánsko – 125, Belgie – 120, Velká Británie – 114, Španělsko – 111, USA – 103, Kanada – 92, Rakousko – 86, Itálie – 86, Nizozemsko – 85, Francie – 80, Německo – 76, Švýcarsko – 72, Polsko – 68, Slovensko – 28

Z výsledků marketingového výzkumu společnosti STEM/MARK (**Motivace k návštěvě turistických regionů v ČR, 05/2004**), týkajícího se domácího cestovního ruchu, vyplývá, že většina turistických

regionů vyvolává pozitivní asociace. Asociace spojené s turistickým regionem *Okolí Prahy* jsou obecně památky (Křivoklát, Karlštejn, Kutná Hora) a vodní turistika (řeky a vodní nádrže) a dále Kladno, které je spojováno s doly a špínou, ale také s Jaromírem Jágre. U *Českého ráje* to jsou zejména přírodní krásy (Prachovské skály), Jičín – Rumcajs a turistika.

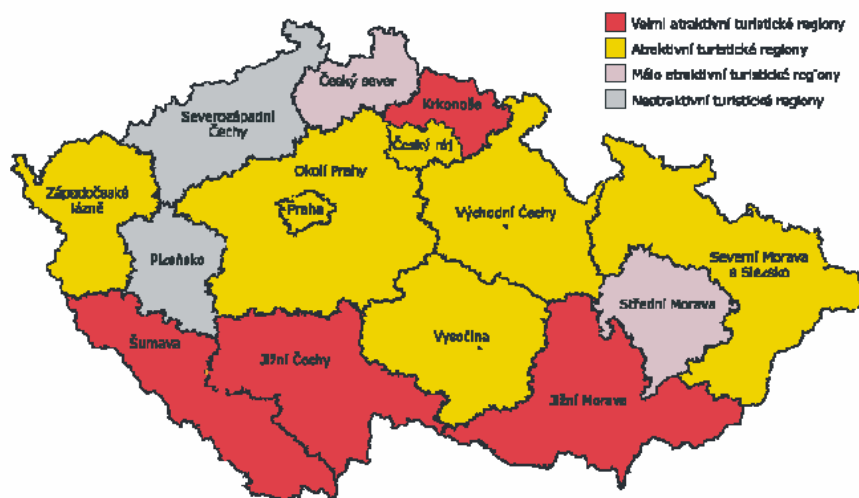
Turistický region *Okolí Prahy* se, spolu s regiony *Český ráj*, Severní Morava a Slezsko, Vysočina, Západočeské lázně, Praha a Východní Čechy, řadí k atraktivním turistickým regionům. Velmi atraktivními turistickými regiony jsou Jižní Čechy, Šumava, Jižní Morava a Krkonoše. Konkrétně je region *Okolí Prahy* atraktivní pro:

- 9% mladé a svobodné populace z řad respondentů
- 5% respondentů s dětmi předškolního věku
- 12% respondentů s dětmi školního věku
- 11% respondentů tzv. „prázdné hnízdo“
- 11% dotázaných seniorů

Region *Český ráj* je atraktivní pro:

- 23% mladé a svobodné populace z řad respondentů
- 23% respondentů s dětmi předškolního věku
- 22% respondentů s dětmi školního věku
- 16% respondentů tzv. „prázdné hnízdo“
- 19% dotázaných seniorů

Mapa 4 – Mapa atraktivnosti turistických regionů České republiky
Mapa atraktivnosti turistických regionů České republiky

Poznámka: mapa převzata z výzkumu společnosti STEM/MARK - Motivace k návštěvě turistických regionů v ČR, 05/2004

Z hlediska opakované návštěvnosti v posledních pěti letech navštívilo turistický region *Okolí Prahy*:

- vícekrát 33% respondentů
- jedenkrát 24% respondentů
- ani jednou 43% respondentů

a turistický region *Český ráj*:

- vícekrát 20% respondentů
- jedenkrát 36% respondentů
- ani jednou 44% respondentů

Znalost jednotlivých turistických regionů oproti ostatním je podobná v jednotlivých generačních segmentech populace. Jen tzv. „prázdné hnízdo“ vykazuje výrazně větší znalost Prahy, *Okolí Prahy* a Jižních Čech. Turistický region *Okolí Prahy* zná lépe než ostatní regiony 12% respondentů, *Český ráj* 14% respondentů.

Možnost realizovat oblíbené volnočasové aktivity hraje rozhodující roli při výběru lokality dovolené v ČR u 22% respondentů, poměrně velkou roli u 51% dotázaných. Výrazně více lidí považuje za rozhodující cenovou dostupnost (48%), osobní bezpečnost (42%) či možnosti ubytování (33%). Turistický region *Okolí Prahy* patří k relativně atraktivním turistickým regionům co se týče možností realizace volnočasových aktivit. Nejčastěji zmiňované aktivity v případě tohoto regionu jsou prohlídky památek, pěší výlety a poznávací výlety. Český ráj patří z tohoto pohledu k vysoce atraktivním regionům, nejčastěji zmiňované aktivity jsou horolezectví, pěší výlety a cykloturistika.

Agentura CzechTourism ve spolupráci se společností MediaCon vypracovala **analýzu prezentace domácích turistických destinací v českých médiích v období od září 2004 do února 2005**. Z výsledků vyplývá, že v celostátních médiích jsou nejčastěji zmiňované turistické regiony Severní Morava a Slezsko, *Okolí Prahy* a Praha. Nejčastěji zmiňovanými turistickými destinacemi byly Praha, Plzeň, Špindlerův Mlýn, Brno, Janské Lázně a Pustevny. V regionálních médiích pak vévodily regiony *Okolí Prahy* a Severní Morava a Slezsko a destinace Praha, Karlovy Vary, Ostrava, Plzeň, Brno, Liberec, Olomouc a Jihlava.

2.5 Finanční podpora cestovního ruchu v ČR

Tab. 13 - Finanční podpora za léta 2004 – 2006 v mil. Kč

Rok	CzechTourism		Státní program podpory ČR	Rozvojové programy spolufinancované EU		Celkem
	Zdroj MMR	Zdroj EU		SROP	OPRLZ	
2004	231,5	238,6	133,4	1 802,4	41,8	2 209,1
2005	253,2		152,1	1 279,2	66,9	1 751,4
2006	271,3		294	0	91,3	656,6
Σ celkem	756	x	579,5	3 081,6	200	4 617,1
Roční průměr	252	x	193,2	1 027,20	66,7	1 539,0

Pramen: MMR ČR, 2006

Pozn.: u CzechTourism není zahrnut projekt Mediální podpora DCR ve výši 35 mil. Kč a čerpání v letech 2006 a 2007

Tab. 14 - Plánovaná finanční podpora na léta 2007 – 2013 v mil. Kč

Rok	Czech Tourism	Státní program podpory ČR	IOP	Celkem národní úroveň	ROP	Celkem	Průměr na NUTS II region z ROP
2007	351,5	0	285,7	637,2	3 571,4	4 208,6	510,20
Σ 2007- 2013	2 460,5	0	2 000,0	4 460,5	25 000,0	29 460,5	3571,43
Roční průměr	351,5	0	285,7	637,2	3 571,4	4 208,6	510,20

Pramen: MMR ČR, 2006

Devizové příjmy z cestovního ruchu přesáhly v roce 2006 113 mld. Kč a podpora dosahovala v průměru 1,5 mld. Kč, tedy cca 1,3%. V novém plánovacím období 2007 – 2013 můžeme vzhledem k prognózám WTO (vývoj ve světě, v Evropě a v jednotlivých částech Evropy) a agentury CzechTourism (předpoklady pro ČR) očekávat další růst devizových příjmů.

Cestovní ruch je také významně podporován z rozpočtů krajů. Kraje vydávají propagační materiály, účastní se tuzemských a zahraničních veletrhů, kde prezentují svou turistickou nabídku, v řadě případů přispívají KČT na údržbu značení turistických a cyklistických tras, podporují fungování organizací destinačního managementu atd. Středočeský kraj poskytoval v letech 2005 a 2006 dotace na tvorbu produktů, značení turistických cílů a projektovou dokumentaci cyklostezek.

3 Podmínky pro rozvoj cestovního ruchu ve Středočeském kraji

3.1 Geografická poloha a fyzickogeografické podmínky

Středočeský kraj se rozprostírá v centrální části Čech (Česká kotlina), převážně v nížinách kolem říčních toků, do kterých zasahují z jihu a ze západu pahorkatiny. Rozlohou 11 015 km² je největším krajem České republiky (přes 10 tis. km² má již jen druhý největší - Jihočeský kraj), tvoří téměř 14% území Česka a je cca 1,9 krát větší než je průměrná rozloha kraje v zemi. Na jeho území bylo k 30. 9. 2006 zaznamenáno 1 171 200 obyvatel. Jako vnitrozemský kraj nesousedí se žádným sousedním státem. Obklopen je sedmi kraji, a to Jihočeským, Plzeňským, Ústeckým, Libereckým, Královéhradeckým, Pardubickým a Vysočinou. Poloha Středočeského kraje je v tomto ohledu výhodná, neboť spolu s Prahou tvoří středovou část republiky a sousední kraje jsou velice dobře dostupné. Středočeský kraj má tudíž výhodnou polohu vzhledem k hlavním liniovým osám, které tvoří dálnice a silnice, železnice a vodní toky.

Středočeský kraj tvoří spolu s Prahou přirozenou sídelní aglomeraci, propojenou ekonomicky, historicky a kulturně. Poloha kraje významně ovlivňuje jeho ekonomickou charakteristiku. Úzká vazba na hlavní město, které kraj obklopuje a vybudovaná hustá dopravní síť jsou dvě základní charakteristiky, které činí polohu kraje výhodnou. Naopak, zřejmá nevyváženost vztahu Prahy (metropole ČR a turistická destinace evropského významu) a středních Čech tvořících periferii Prahy, je pro kraj nevýhodou. Tato skutečnost, spolu s absencí krajského města jako správního centra regionu, do určité míry limituje rozvoj kraje. Pražská středočeská aglomerace tvoří zázemí hlavního města a je pro Prahu významným zdrojem pracovních sil, doplňuje pražský průmysl, zásobuje Prahu potravinami, poskytuje jí svůj rekreační potenciál.

Z hlediska **geomorfologického uspořádání** je Středočeský kraj součástí Českého masivu. Vyššími geomorfologickými jednotkami zasahujícími do Středočeského kraje jsou podle nové klasifikace ze severu zasahující tzv. „Česká tabule“, z jihozápadu tzv. „Poberounská provincie“ a z jihovýchodu tzv. „Česko-moravská provincie“. Z České tabule, která se člení na tři celky je to její část Středočeská tabule, která se skládá z Dolnooharské tabule, Jizerské tabule a Středolabské tabule. Z Poberounské subprovincie jsou to části Plzeňská pahorkatina (k níž patří Rakovnická pahorkatina) a Brdská oblast (z ní části Džbán, Pražská plošina, Křivoklátská vrchovina, Hořovická pahorkatina a Brdská vrchovina). Z Česko-moravské subprovincie zasahuje do Středočeského kraje Středočeská pahorkatina, z níž je na území kraje Benešovská a Vlašimská pahorkatina (dále pokračuje na jih Tábořskou a Blatenskou pahorkatinou).

Mapa 5 - Geomorfologie České republiky

Přírodní podmínky kraje jsou značně různorodé. Existují zde dva typy krajiny. Na severovýchodě převažují rovinaté nížiny kolem řeky Labe se zemědělsky využívanou půdou, doplněné listnatými a borovými lesy. Nejnižším bodem v kraji (153,1 m n. m.) je hladina řeky Labe u Dolních Beřkovic na Mělnicku. Jihozápad kraje má charakter vrchoviny, kde naopak převažují smrkové a smíšené lesní porosty. Do jižní a jihovýchodní části zasahuje Českomoravská soustava a západní část vyplňuje soustava Poberounská. Místem s nejvyšší nadmořskou výškou je vrch Tok (865 m n. m.) v Brdské vrchovině na jihozápadě kraje.

Mezi nejceněnější oblasti kraje patří chráněná krajinná oblast Křivoklátsko (figuruje na seznamu biosférických rezervací UNESCO) s rozsáhlým komplexem smíšených lesů. Na tuto oblast navazuje geologicky zajímavá oblast Českého krasu. Jedná se o největší krasovou oblast v Čechách se známými Koněpruskými jeskyněmi. Nelze opomenout také známé vrchy Velký a Malý Blaník. Ve Středočeském kraji je převážná většina území chráněné krajinné oblasti Kokořínsko s typickými kaňonovitými údolími obsahujícími pískovcovité skály. Sever kraje je vstupní branou do významného turistického regionu Český ráj.

Jednotlivé geografické oblasti Středočeského kraje lze charakterizovat následovně.

Plzeňská pahorkatina

Plzeňská pahorkatina jako součást Poberounské subprovincie se rozkládá z velké části v Plzeňském kraji, pouze menší část na severu zasahuje do Středočeského kraje. Je obklopena Rakovnickou pahorkatinou, Tepelskou vrchovinou, Českým lesem, Středočeskou pahorkatinou, pohořím Brdy a severní konec zasahuje až k Praze.

Plzeňská pahorkatina svým geologickým složením představuje oblast mimořádného významu. Území je převážně vápencového původu s množstvím krasových jevů. Reliéf je velmi pestře členěný i když nedosahuje vysoké nadmořské výšky (nejvyšší vrchy 600 – 700 m n. m.). Porost tvoří z větší části lesy jehličnaté i listnaté, rostou zde smrky, jedle i borovice, na Křivoklátsku se hojně vyskytují tisy, z listnatých stromů jsou nejvíce zastoupeny lípy, buky, javory, jilmy a duby. Plzeňskou pahorkatinou protéká několik vodních toků, z nichž páteří je řeka Berounka. Kromě řek jsou v této oblasti i rybníky a přírodní vodní nádrže.

Podle podnebí lze zařadit Plzeňskou pahorkatinu mezi mírně teplé oblasti. V zimních měsících dosahují teploty -2 až -4 °C, v letním období vystupují na 17 až 19 °C. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je cca 50 až 70, počet letních dnů se pohybuje kolem 40 až 50.

Plzeňská pahorkatina je území bohaté na přírodní krásy, vzácnou flóru i faunu a množství historicko uměleckých pamětihodností. K jejich ochraně a uchování byly v tomto regionu vytvořeny dvě chráněné krajinné oblasti s množstvím přírodních rezervací. **Chráněná krajinná oblast Český kras** má rozlohu 128 km² a byla vyhlášena v roce 1972. Jedná se o vápencové území s četnými jeskyněmi (zejm. Koněpruské) s výskytem vzácné teplomilné flóry. Jsou zde také důležitá paleontologická naleziště. Mezi maloplošná zvláště chráněná území v tomto CHKO spadají 2 národní přírodní rezervace, 4 národní přírodní památky, 8 přírodních rezervací a 4 přírodní památky. Další **chráněná krajinná oblast Křivoklátsko** (a biosférická rezervace UNESCO) má rozlohu 628 km² a byla vyhlášena v roce 1978. Jsou zde přirozené lesní porosty s hojným výskytem tisu. I zde jsou četné přírodní rezervace, např. porosty tisu u Týřovic, Velká Pleš, Vysoký Tok, Stříbrný Luh, Vůznice.

Plzeňská pahorkatina, zejména však Český kras a Křivoklátsko jsou rájem turistů s přitažlivými turistickými cíli (vedle Karlštejna, Křivoklátsku či Koněpruských jeskyní též Sv. Jan pod Skalou, Žebrák, Točnick, Krakovec, Zbraslav, Lány a další). Pro pěší turistiku je připraveno mnoho dobře značených turistických tras a naučných stezek. Oblast kolem řeky Berounky a Křivoklátsko poskytují pro letní turistiku, odpočinek i rekreaci velmi dobré podmínky. Lákají zejména možnosti chataření a táboření u vody. Vodáky je velmi vyhledávána řeka Berounka. Český kras nabízí přitažlivé a zajímavé trasy vedoucí klidnými oblastmi s malým provozem také vyznavačům cykloturistiky. Křivoklátské lesy poskytují dobré možnosti pro honitbu.

Rakovnická pahorkatina

Rakovnická pahorkatina leží částečně ve Středočeském a částečně v Plzeňském kraji. Na jihovýchodě hraničí s Plzeňskou pahorkatinou, na severu s Polabím a na západě s Mosteckou pánví, Doupovskými horami a Tepelskou vrchovinou. Představuje oblast s pestrá geomorfologickou stavbou. Nejvyšším místem Rakovnické pahorkatiny na území Středočeského kraje je Plavečský vrch (604 m). Rakovnická pahorkatina je z větší části zalesněna – lesy jsou smíšené, zastoupeny jsou smrky, borovice, buky, duby a olše. Přes Rakovnickou pahorkatinu protékají menší říčky a potoky, které se vlévají do řeky Berounky. Podnebí řadí tuto oblast mezi mírně teplé. V zimních měsících se teploty pohybují okolo -2 až -4 °C, v letním období vystupují na 17 až 19 °C. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je cca 40 až 60, počet letních dnů je asi 40 až 50.

Rakovnická pahorkatina, které dávají svérázný výraz zdejší chmelnice, je plná přírodních zvláštností a zajímavostí. Původní přírodu zde sice vytlačil člověk svou činností již ve středověku, zůstala však zachována kolem potoků a rybníků. Je zde několik přírodních památek, naučných stezek i přírodních parků, které byly zřízeny k ochraně krajinných a přírodovědných hodnot této oblasti. Rakovnicko nabízí návštěvníkům krásné lesy i zajímavé přírodní scenérie, které činí tuto oblast turisticky přitažlivou.

K provozování zimních sportů nejsou v tomto regionu dobré podmínky, ale v letních měsících se nabízejí široké možnosti pro pěší turistiku i rekreaci a odpočinek. Pro milovníky pěší turistiky jsou připraveny dobře značené turistické trasy a naučné stezky. Zdejší krajina láká k odpočinku a rekreaci. Využít lze rekreační střediska podél vodního toku Javornice, která jsou umístěna vesměs v bývalých mlýnech, rybníky u Zdeslavi nebo rekreační oblast u rybníka Ožehák, k rekreaci jsou také vyhledávány rybníky Bartošský, Olešenský a Žákův. Řeka Berounka poskytuje výborné podmínky pro vodní turistiku a je proto velmi vyhledávána vodáky. Vyznavačům cykloturistiky nabízí Rakovnicko zajímavé trasy, které vedou oblastmi s menším silničním provozem. Využity jsou především lesní a polní cesty nebo pěšiny, které jsou na kole dobře sjízdné.

Brdská vrchovina

Brdská vrchovina se rozkládá ve Středočeském kraji. Na západě hraničí s Plzeňskou pahorkatinou, na jihu a východě se Středočeskou pahorkatinou a na severu navazuje na Prahu a její okolí. Tvořena je náhorními plošinami složenými z břidlic a slepenců, k severovýchodu přechází v křemencové pásmo Hřebenů. Nejvyšší vrcholy přesahují hranici 800 m n. m. Navazující Hřebenů jsou o něco nižší, nejvyšším místem je Studený vrch (660 m). Brdská vrchovina je téměř souvislý pás lesního porostu tvořeného smrky, břízami, olšemi a buky. V této oblasti se nenachází žádný velký vodní tok, pouze drobnější říčky, potoky a rybníky. Brdská vrchovina patří mezi oblasti s mírně teplým podnebím. Teploty v zimních měsících dosahují -3 až -5 °C, v letním období 16 až 17 °C. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je cca 60 až 100, počet letních dnů se pohybuje okolo 20 až 40.

Brdy zabírají plošně pouze menší území, není zde žádná chráněná krajinná oblast, ale s původní brdskou přírodou se lze setkat v četných přírodních rezervacích. Nejznámější jsou Fajmanovy skály, Klenky, Chynínské buky, Getsemanka a Na skalách, které ochraňují lesní porosty s charakteristickou vegetací. Další přírodní rezervace Padrtské rybníky má ideální podmínky pro vodní a rašelinová společenstva. Brdy nabízejí návštěvníkům množství krásných lesů, zajímavých přírodních scenérií i malebných měst. To vše činí tento kraj historicky poutavý a turisticky přitažlivý. Navštěvován je zejména v letním období. Pro milovníky pěší turistiky je v Brdských kopcích připravena spousta dobře značených turistických cest. Rozvoj turistiky je však limitován v Brdech se nacházejícím vojenským prostorem Jince.

Středočeská pahorkatina

Středočeská pahorkatina zabírá rozlehlé území převážně ve Středočeském kraji, pouze menší část se nachází v Jihočeském a Plzeňském kraji. Na severu sousedí s Polabím, na východě s Hornosázavskou pahorkatinou a Křemešnickou vrchovinou, na jihu ji lemuje Tábořská pahorkatina a Šumavské podhůří, na západě Plzeňská pahorkatina a Brdy.

Celá tato pahorkatina se jeví jako mírně zvlněná krajina plná pahorků a říčních údolí. Nejvyšší místa této oblasti přesahují svou výškou 600 m n. m., Velký Blaník např. měří 638 m. Téměř jednu třetinu plochy pokrývají smíšené lesy, nejvíce jsou zastoupeny smrky, borovice, olše, buky, duby, břízy a

jasany. Středočeskou pahorkatinou protékají dvě hlavní řeky, a to Vltava a Sázava. Kromě nich je zde velké množství drobnějších říček a potoků, které jsou přítoky těchto dvou řek. Podle podnebí lze zařadit tento region mezi mírně teplé oblasti. V zimních měsících dosahují teploty -2 až -4 °C, v letním období vystupují na 17 až 19 °C. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je cca 50 až 70, počet letních dnů se pohybuje kolem 40 až 50.

Oblast Středočeské vrchoviny je plná přírodních zvláštností a zajímavostí. K nejdůležitějším z nich patří **Chráněná krajinná oblast Velký Blaník**. S rozlohou 41 km² je nejmenší v ČR a vznikla v roce 1981. Její vrchol je spojován s pověstmi o Blanických rytířích. Je zde i několik přírodních rezervací, např. Drbákov - Albertovy skály či Medník. K provozování zimních sportů nejsou v tomto regionu dobré podmínky, kromě úspěšného lyžařského střediska v oblasti Českého Meránu (Sedlec – Prčice). Tato oblast je označována za ekologicky nejčistší oblast Čech a každoročně je také cílem turistických pochodů Praha – Prčice. V letních měsících nabízí zdejší krajina široké možnosti pro pěší turistiku i rekreaci a odpočinek. Řeky Vltava a Sázava jsou rájem pro vyznavače vodních sportů, koupání a vodní turistiky. Na Vltavě se rozprostírá několik přehrad, na kterých je provozována lodní doprava. Jednotlivé přehrady na sebe plynule navazují a tvoří tzv. vltavskou kaskádu, která nabízí ideální podmínky především pro jachtařské a plachetní sporty. Zejména přehrada Slapy se řadí k nejnavštěvovanějším a nejvyhledávanějším pro velké množství kempů, rekreačních osad a tábořišť. Pro vodáky je vysoce atraktivní sjíždění řeky Sázavy. Díky nabídce vyhlídkových letů z letiště u Benešova lze zdejší kraj spatřit i z ptáčích perspektiv.

Polabí a Kralupsko

Polabí a Kralupsko je úrodná krajina okolo Labe a dolního toku Vltavy. Ze severu je lemována Ralskou pahorkatinou, Jizerskou tabulí a Českým rájem, na východě sousedí s Východolabskou tabulí a Železnými horami, na jihu s Hornosázavskou pahorkatinou, Středočeskou pahorkatinou a Rakovnickou pahorkatinou a na západě na ni navazuje Mostecká pánev a České středohoří. Tuto oblast lze charakterizovat jako mírně zvlněný kraj s nadmořskou výškou od 150 m do 250 m nad mořem, pouze místy je možno vidět vyšší kopce. Nejvyšší výšky dosahuje hora Říp (459 m, mimo Středočeský kraj), další kopce již nedosahují ani 300 m. Porost v této oblasti tvoří smíšené lesy s četnými tůněmi, z listnatých stromů jsou v hojné míře zastoupeny duby, olše, břízy a z jehličnatých převážně borovice. Kolem toku řeky Labe se rozkládají rozsáhlé vinice a ovocné sady. Krajinou protéká řeka Labe a množství jeho přítoků (Jizera, Mrlina, Cidlina, Výrovka, Víkava, Bačovka, Doubrava, Klejnárka a některé další menší toky), v Mělníku se Labe stéká s Vltavou. Polabí a Kralupsko patří mezi nejteplejší oblasti naší republiky. V zimních měsících se průměrná teplota pohybuje mezi -2 až -3 °C, v letním období vystupují průměrné teploty na 18 až 20 °C. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je cca 40 až 50, počet letních dnů cca 50 až 70.

I když tento kraj překvapí návštěvníky množstvím přírodních zajímavostí, není zde žádná chráněná krajinná oblast. Mezi nejzajímavější místa patří např. národní přírodní rezervace Žehuňská obora a rybník (rozlohou 258 ha největší v kraji a pátý největší v republice, s hnízdišti kormorána, volavky popelavé a luňáka hnědého), Polabská černava, Hrabanovská černava či Libický luh, ale také národní přírodní památky jako Slatinné louky u Velenky, V Jezírkách či Rybníček u Hořan. Stejně jako Východolabská tabule ani tato oblast kolem Labe není vhodná pro zimní sporty, v letním období ale poskytuje zdejší krajina řadu možností pro turistické vyžití. Zejména milovníkům koupání a vodních sportů se nabízí řada písečných jezer a množství malebných zákoutí kolem řeky Labe (např. pláže u pěkného lesního koupaliště Jezera u vesnice Lhota severovýchodně od Kostelce nad Labem). Na některých vodních plochách jsou zde i podmínky pro windsurfing. Staroboleslavské lesy s četnými tůněmi a stará labská ramena patří k oblíbeným a vyhledávaným místům rybářů.

Jizerská tabule

Jizerská tabule se celá rozkládá ve Středočeském kraji. Tuto oblast přibližně vymezují města Mladá Boleslav, Bělá pod Bezdězem, Mělník a Benátky nad Jizerou. Na východě ji ohraničuje řeka Jizera a směrem k severu a západu postupně přechází v Český ráj a Ralskou pahorkatinu. Krajinná pestrost této oblasti je podmíněna její geologickou stavbou. Střídají se zde rozsáhlé pískovcové útvary a vulkanické čedičové vyvýšeniny. Nadmořská výška se pohybuje cca od 250 do 400 m. Nejvyššími vrcholy jsou Radechov (392 m), Kozí hřbet (306 m), Šibeniční vrch (336 m), Bezdědický Kluček (351 m) a Hradiště (314 m). Území je z větší části zalesněno, porost je převážně smrkový a borovicový, v nižších polohách částečně smíšený. Z listnatých stromů je zastoupen hlavně dub, javor a jasan.

Nejprve východním okrajem Jizerské tabule a pak přes Jizerskou tabuli protéká řeka Jizera a některé její přítoky (Bělá, Rokytka a drobné potoky). Podnebí v této oblasti patří mezi teplé, s teplotami v zimním období -2 až -3 °C, v letních měsících vystupují teploty na 18 až 20 °C. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je 40 až 50, počet letních dnů cca 50 až 70.

I když se v této oblasti vyskytuje množství vzácných rostlinných i živočišných druhů, není Jizerská tabule zatím zařazena mezi chráněné krajinné oblasti a nejsou zde zřízeny národní přírodní rezervace. Najdeme tady ale několik národních přírodních památek a přírodních parků. Největší jsou přírodní park Jabkenicko a přírodní park Čížovky, k národním přírodním památkám patří např. lokality Klokočka, Rečkov, Radouč, z přírodních památek lze jmenovat Podhradskou tůň či Lom u Chrástu. Jizerská tabule je oblastí s dobrými podmínkami pro turistiku a rekreaci, zejména v letním období. Je zde množství dobře značených a připravených turistických tras, vhodné podmínky jsou zde i pro cykloturistiku.

Ralská pahorkatina

Ralská pahorkatina leží zčásti v Libereckém kraji a zčásti ve Středočeském kraji, rozkládá se zhruba mezi městy Mělník a Doksy. Je ohraničena Jizerskou tabulí, Českým rájem, Jizerskými horami, Lužickými horami, Českým Švýcarskem, Krušnými horami a Mosteckou pánví. Má velmi pestré geologické stavbu. Střídají se zde rozsáhlé pískovcové útvary, vulkanické čedičové vyvýšeniny, osamělé sopečné vrchy a bezvodá, až 100 metrů hluboká, kaňonovitá údolí. Vysoce atraktivní jsou pískovcová skalní města. Nejvyšším vrcholem je Ralsko (696 m n. m.) v Liberecké části. Porost tvoří jehličnaté i listnaté lesy. Nejvíce je zastoupena borovice, z listnatých stromů buky a břízy. V oblasti Ralské pahorkatiny pramení několik menších přítoků Labe. Nejznámější a největší vodní plochou je s rozlohou 270 ha Máchovo jezero, nacházející se ale mimo území Středočeského kraje. Ralská pahorkatina patří mezi mírně teplé oblasti. Teploty v zimním období se pohybují mezi -2 až -4 °C, v letních měsících dosahují 17 až 19 °C. Počet dnů se sněhovou pokrývkou se pohybuje mezi 60 až 70, počet letních dnů 40 až 50.

Jižní část Ralské pahorkatiny nabízí velké množství přírodních zvláštností. Byla zde proto v roce 1976 vyhlášena **Chráněná krajinná oblast Kokořínsko** o rozloze 272 km², přesahující rovněž do sousedního kraje. Z přírodních zajímavostí lze jmenovat např. přírodní rezervaci Kokořínský důl. Mnoho zajímavostí nabízí i přírodní park Rymář. Pro letní rekreaci a turistiku jsou zde díky romantické krajině předpoklady dobré. Příkladem může být "Mšenský okruh" vedoucí skalním pískovcovým labyrintem. Vodní plochy pro rekreaci jsou spíše v severní části oblasti.

Český ráj

Český ráj leží na území tří krajů: Středočeského, Královéhradeckého a Libereckého. Oblast zhruba vymezují města Turnov, Mladějov, Sobotka a Mnichovo Hradiště. Sousedí s Ralskou pahorkatinou, Jizerskou tabulí, Polabím, Východolabskou tabulí a Podkrkonoším. Na východ, směrem k Jičínu, na Český ráj navazují Prachovské skály.

Český ráj je oblastí, kde se prolínají rozmanité přírodní krásy s bohatými historickými památkami. Krajina je mimořádně členitá, vznikla ve druhohorách a charakteristické jsou pro ni kvádrové pískovce, které zde vytvářejí typická skalní města. Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 240 až 488 metrů. K významným vrcholům na území Středočeského kraje patří Mužský (463 m n. m.). Více než 50% tohoto území je zalesněno převážně smrkovými a borovými monokulturami. Pouze místy v hlubokých roklicích se uchovaly zbytky smíšených listnatých porostů (převažuje dub, habr a javor, na skalách zbytky reliktních borů – jednotlivých zakrnělých a pokroucených borovic). Oblast je bohatá i na rozmanitá společenstva flóry a fauny odpovídající odlišným typům prostředí – od teplých nížin až po chladné horské oblasti. Kromě běžné polní a lesní zvěře se zde vyskytují i některé vzácné druhy jako krkavec velký, ledňáček říční, čáp bílý. Na západní straně teče okolo této oblasti řeka Jizera, Českým rájem pak protékají některé její přítoky (Žehrovka, Libuňka, Kněžmostka, Klenice a četné potoky). Vyskytují se zde také mnohé rybníky a přírodní vodní nádrže (např. Žabakor, Komárovský rybník). Český ráj leží v mírně teplé oblasti, kde teploty v zimních měsících dosahují -2 až -4 °C, v letním období 17 až 19 °C. Počet dnů se sněhovou pokrývkou 50 až 70, počet letních dnů 40 až 50. Ve vyšších polohách je podnebí o něco chladnější a drsnější.

Mimořádná různorodost krajiny a výskyt chráněných a ohrožených biologických druhů byly hlavním motivem pro vyhlášení Českého ráje v roce 1955 první chráněnou krajinnou oblastí naší republiky. Celá tato geografická oblast má velmi dobré předpoklady pro letní rekreaci, aktivní odpočinek i turistiku, zejména pískovcová skalní města (v kraji Příhrazské skály v okolí vrchu Mužský) jsou častým cílem turistů i horolezců. Je zde množství značených turistických cest, cyklotras a naučných stezek. Pro svou turistickou atraktivitu je oblast Českého ráje pokládána za samostatný turistický region (podle členění agentury CzechTourism).

Celkové klimatické podmínky zařazují Středočeský kraj mezi mírně teplé oblasti. V letních měsících dosahují teploty v průměru 18 až 19 °C, v zimních měsících kolem -4 °C. Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou je 40 až 70 (v Brdské vrchovině až 100), počet letních dnů se pohybuje kolem 40 až 50. Výjimkou je Polabí, kde teplé dny dosahují počtu až 70. Polabí a Kralupsko jsou řazeny mezi nejteplejší oblasti v České republice.

Z hlediska **vodohospodářského** spadá území Středočeského kraje do třech povodí, a to do povodí Labe, Vltavy a Ohře. Hlavními vodními toky kraje jsou řeky Labe a Vltava (obě splavné), které se u Mělníka stékají. Splavnost Vltavy umožňuje soustava zdymadel. Nejvýznamnějšími přítoky Labe na území kraje jsou kromě Vltavy Cidlina a Jizera. Z přítoků Vltavy jsou to především Sázava a Berounka. V kraji jsou dobré podmínky pro vodní turistiku. Celkově jsou povrchové vody dosti znečištěné, zejména část toku Litavky na Příbramsku, Rakovnický potok, Zákolanský potok a přítoky Labe Cidlina, Klejnárka a Výrovka.

Středočeský kraj není typicky rybníkářskou oblastí, nicméně se na jeho území, zejména v jihozápadní, jižní a východní části, nachází množství **rybníků a jezer** vzniklých z pískoven, z nichž některé jsou vhodné pro rybaření i rekreaci. Příkladem těchto vodních ploch mohou být na Rakovnicku rybníky na Mlýnském potoce a mezi Řevničovem a Loděnicí, v Brdech Lázenský a Padrtské rybníky, většími rybníky jsou Podhrázský na Benešovsku, Vavřínecký na Kutnohorsku, Proudnický či Jevanský rybník na Kolínsku, Žehuňský rybník na Nymbursku, Vražda a Komárovský rybník na Mladoboleslavsku a další.

Ve Středočeském kraji byla vybudována mnohá **vodní díla**. Na Vltavě jsou to údolní přehradní nádrže Vrané, Štěchovice, Slapy, Kamýk a Orlík, které jsou vhodné i pro rekreační účely, sportovní využití či rybaření. Na Berounsku nedaleko Komárova slouží koupání přehrady Záskařská a Dráteník na Červeném potoce. V Českém krasu je přehrada Suchomasty. Pro vodárenské účely je určena soustava vodních děl na Želivce (přehrada Želivka – Švihov, na ni navazující vodní díla Němčice a Sedlice), u Kutné Hory vodní dílo Vrchlice, v Brdech jsou to vodní díla Láz, Pílská a Obecnice zásobující pitnou vodou příbramskou aglomeraci. Kladenská aglomerace je zásobována z vodního díla Klíčava, které se nachází nad Zbečnem.

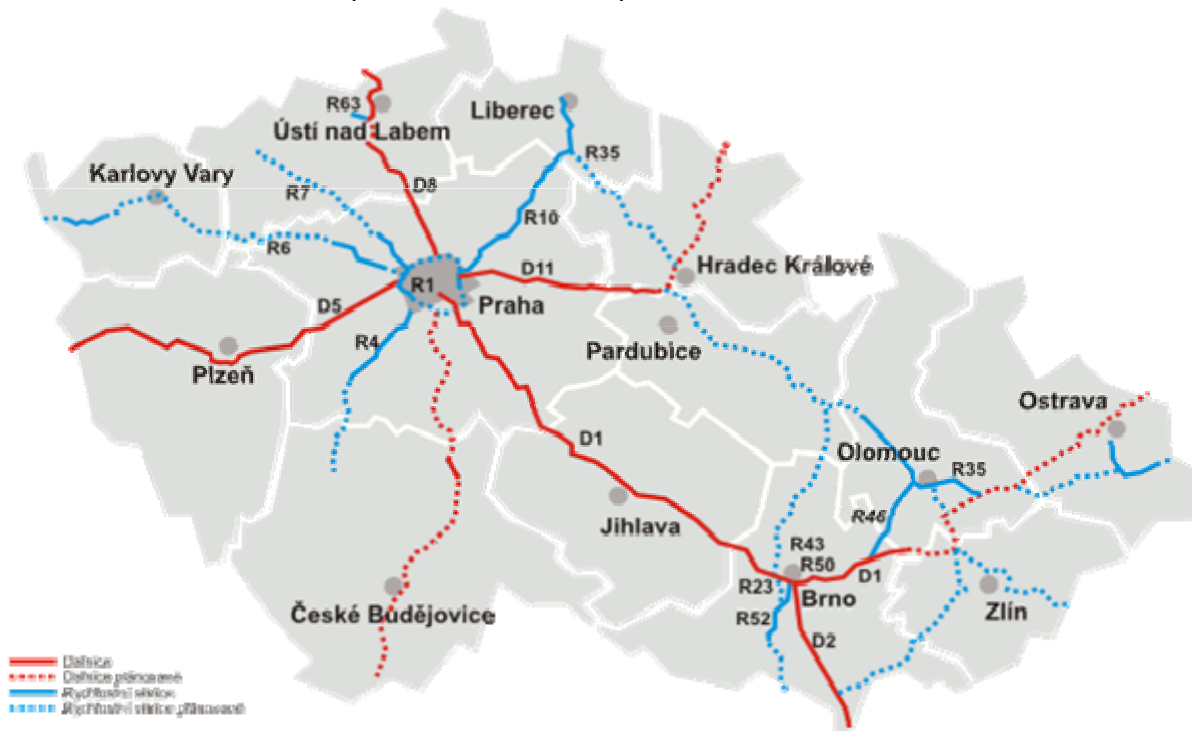
3.2 Dopravní infrastruktura

Pro Středočeský kraj je charakteristická úzká vazba s hlavním městem prostřednictvím husté dopravní sítě, což činí polohu kraje mimořádně výhodnou. Po Praze má kraj nejhustší, ale také nejprétíženější dopravní síť v republice. Přes jeho území vedou do hlavního města historicky radiálně uspořádané hlavní železniční i silniční tranzitní sítě. Chybí však propojení významných středočeských měst po kvalitním regionálním okruhu (aglomerační a krajský okruh). Dopravní infrastruktura je výrazně ovlivněna dopravními problémy Prahy - silná radiální dojíždka do Prahy, absence silničního okruhu kolem Prahy, zastaralá silniční a železniční infrastruktura.

Hlavní **silniční tahy** ve Středočeském kraji tvoří síť mezinárodních dálnic a rychlostních komunikací: dálnice **D1** vedoucí z Prahy-Spořilova do Brna a dále na Slovensko, Rakousko, Maďarsko a Polsko, **D5** směřující přes Beroun do Plzně a na dálniční přechod se SRN Rozvadov, dálnice **D8** Praha – Lovosice (48 km). V roce 2006 byl dokončen úsek Trmice – Německo (23 km) přes Krušné Hory, který na svém jižním konci navazuje na úsek z roku 1990 u Ústí n.L. a končí napojením na německou dálnici A17 u Petrovic. V současnosti již tedy chybí pouze poslední úsek k tomu, aby D8 byla kompletní a vedla z Prahy až na hranice s Německem. Dálnice **D11** z Prahy-Horních Počernic do Hradce Králové, plánovaná až po hraniční přechod s Polskem – Královec. Z této komunikace je zatím v provozu 84 km (končí provizorním sjezdem u obce Sedlice v místě budoucí dálniční křižovatky s R35 na Olomouc), a dalších 70 km je v přípravě.

Rychlostní komunikace jsou rovněž čtyři: **R4** do Příbrami, **R6** na Nové Strašecí a Karlovy Vary, **R7** na Slaný a Louny a **R10** přes Turnov a Harrachov do Polska. Všechny tyto komunikace spolu s dalšími 3 silnicemi I. třídy ústí na tzv. Pražský okruh, který má charakter pouze rychlostní komunikace, takže ve špičkách vzniká vysoká koncentrace dopravy a příjezdové cesty se stávají neprůjezdnými.

Mapa 6 - Orientační mapa české dálniční sítě

Pramen: Ředitelství silnic a dálnic 2006

Nadregionální význam mají kromě dálnic a rychlostních komunikací silnice I. třídy:

- E48 Praha – směr Karlovy Vary (s úsekem R6)
- E55 Praha – Benešov – směr Tábor (z Cínovce, navazující na D8 a D1)
- E67 Praha – směr Hradec Králové (navazující na D11)

Žádná z těchto komunikací nezajišťuje spojení měst po obvodu kraje. Tuto funkci mají v zásadě jen tři silnice I. třídy:

- I/16 Mladá Boleslav – Mělník – Slaný – Řevničov
- I/18 Rožmitál – Příbram – Sedlčany – Votice
- I/38 Čáslav – Kolín – Nymburk – Mladá Boleslav – Bělá pod Bezdězem

Silnicemi I. třídy nejsou vzájemně propojeny zejména Rakovnicko, Berounsko a Příbramsko, dále pak Benešovsko a Kolínsko, resp. Nymbursko. Ostatní silnice I. třídy jsou většinou v hraničních částech kraje.

Z pohledu dostupnosti pro turisty jsou však díky husté síti silnic nižší třídy všechny turistické destinace dobře dosažitelné, byť po komunikacích nižší třídy méně komfortně. Nejnižší hustota silnic je na Příbramsku (dáno geografickými dispozicemi), která je jako jediná pod republikovým průměrem. Výrazněji pod krajským průměrem je též na Rakovnicku a Benešovsku. Poměrně vysoká je i hustota linkového vedení autobusů.

Hustota silniční sítě ve Středočeském kraji činí k 1. 1. 2006 86,9 km na 100 km², tj. o 16,5 km vyšší hustota než je republikový průměr (70,4 km/100km²). Celková délka silnic a dálnic představuje 9 574,0 km, z toho je 173,9 km dálnic a 648,6 km silnic I. třídy.

Tab. 15 - Délka silnic a dálnic ve Středočeském kraji k 1.1.2006

	Dálnice v km	Silnice v km				Silnice a dálnice celkem v km	hustota km/100 km ²
		rychlostní	I. třídy	II. třídy	III. třídy		
Benešov	46,2	-	52,4	357,2	789,1	1 244,9	81,7
Beroun	34,0	-	-	152,5	510,0	696,5	105,2
Kladno	-	30,4	66,9	154,2	535,0	786,4	113,6
Kolín	1,6	-	74,6	153,0	610,7	839,9	99,3
Kutná Hora	-	-	56,1	223,9	613,0	893,0	97,4
Mělník	14,2	-	70,9	149,8	382,1	617,0	86,7
Mladá Boleslav	-	51,5	66,4	221,2	592,4	931,5	88,0
Nymburk	23,8	-	61,8	201,2	463,2	750,0	85,6
Praha-východ	44,8	10,9	26,5	161,8	426,7	670,6	114,8
Praha-západ	9,3	16,4	11,9	150,3	389,6	577,5	98,6
Příbram	-	19,4	105,4	233,1	546,6	904,5	55,6
Rakovník	-	2,8	55,7	210,6	393,0	662,2	71,2
Středočeský kraj	173,9	131,5	648,6	2 368,7	6 251,3	9 574,0	86,9
Česká republika	564,4	322,3	5 831,4	14 667,6	34 124,1	55 509,8	70,4

Pramen: ČSÚ, Ředitelství silnic a dálnic ČR

Zatímco délka silniční sítě se za sledované období příliš nezměnila, neustále roste počet všech druhů silničních dopravních prostředků. Počet osobních automobilů ve Středočeském kraji se již blíží půl milionu. S přihlédnutím k velikosti domácností vychází ve Středočeském kraji průměrně na 1 domácnost 1 automobil (tj. 2,28 člověka na automobil, tj. 3. místo v ČR po Praze a Plzeňském kraji). Podle počtu vozidel se nejvíce rozvíjí silniční nákladní doprava, počet nákladních vozidel vzrostl od roku 2000 do roku 2004 o 38%, když meziroční nárůst se pohyboval mezi 3 až 4 tisíci vozidly. Počet tahačů vzrostl o 461, tj. o 14%.

Železniční síť ve Středočeském kraji přepraví denně cca 136 tisíc cestujících. Nej hustší je v jeho severní polovině a nízká hustota je v nejjižnější části kraje na Příbramsku a jižně od Benešova. Celková délka železnic je podle přehledu ČSÚ 1 525 km (vč. hl. m. Prahy) a v koridorech na Děčín, Cheb, České Budějovice, Brno a Ostravu probíhá jejich modernizace.

Hlavní železniční tratě jsou elektrifikovány, tahy procházejí Středočeským krajem v modernizovaných koridorech, které navazují na strukturu mezinárodních koridorů a spojují republiku se sousedními zeměmi. V současnosti probíhá jejich modernizace a optimalizace:

1. koridor: (státní hranice Německo –) Děčín – Praha – Česká Třebová – Brno – Břeclav (– státní hranice Rakousko/Slovensko)

3. koridor: (státní hranice Německo –) Praha – Česká Třebová – Přerov – Ostrava (– státní hranice Slovensko)

4. koridor: (státní hranice Německo –) Děčín – Praha – České Budějovice – Horní Dvořiště (– státní hranice Rakousko), (E 61) (Děčín státní hranice Německo –) Mělník – Nymburk – Kolín – Čáslav – Brno (– Břeclav státní hranice Rakousko/státní hranice Slovensko), (C 65) (Frýdlant v Čechách/ státní hranice Polsko –) Turnov – Mnichovo Hradiště – Mladá Boleslav – Praha.

Kromě koridorů nelze opomenout významné železniční tepny Praha – Lysá nad Labem, Mladá Boleslav – Nymburk a Praha – Kladno.

Nadregionální význam s provozem vlaků vyšší třídy mají dálkové železniční tahy zajišťující mezinárodní spojení:

- (Dresden) Děčín – **Vraňany** – **Kralupy n. Vlt.** – Praha – **Poříčany** – **Kolín** – Pardubice – Brno – Břeclav (Wien / Bratislava)
- (Dresden) Děčín – **Vraňany** – **Kralupy n. Vlt.** – Praha – **Říčany** – **Čerčany** – **Benešov** – **Olbramovice** – České Budějovice (Linz) / České Velenice (Wien)
- Plzeň – **Zdice** – **Beroun** – Praha – **Čelákovice** – **Lysá n. L.** – **Nymburk** – **Poděbrady** – **Velký Osek** – Česká Skalice – Náchod (Wróclaw)
- Praha – **Beroun** – **Zdice** – Plzeň – Cheb (Nürnberg) / Domažlice (Regensburg) / Železná Ruda (Plattling)

- Praha – **Poříčany** – **Kolín** – Olomouc – Ostrava – (Žilina / Katowice)
- Cheb – Most – **Zlonice** – **Slaný** – Praha – **Kolín** – **Kutná Hora** – **Čáslav** – Havlíčkův Brod – Břeclav (Wien / Bratislava)

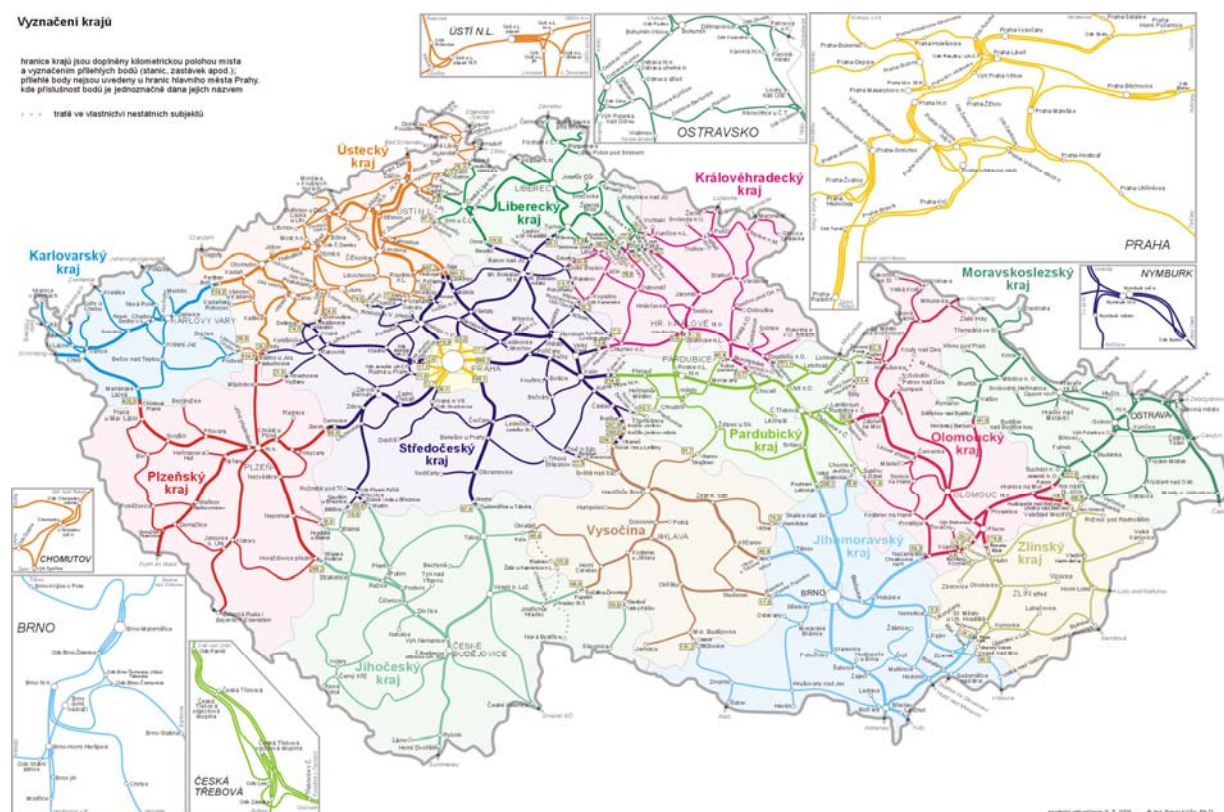
Pro vnitrostátní dálkovou dopravu jsou to dále spojení (rovněž nadregionálního významu):

- Praha – **Neratovice** – **Všetaty** – **Mladá Boleslav** – **Bakov n. J.** – **Mnichovo Hradiště** – Turnov – Liberec / Harrachov / Vrchlabí
- Praha – **Kladno** – **Lužná u Rak.** – Chomutov – Karlovy Vary
- Praha – **Beroun** – **Zdice** – **Příbram** – **Březnice** – Strakonice – Sušice

Na dálková spojení navazují železniční tratě regionálního nebo jen lokálního významu, díky nimž je většina turisticky zajímavých lokalit v kraji pro návštěvníky přístupná po železnici.

V následující mapce je znázorněna hustota železniční sítě ČR s barevným rozlišením dle jednotlivých krajů:

Mapa 7 - Železniční síť ČD s vyznačením krajů ČR

Poznámka: mapa převzata od společnosti České dráhy, a. s.

Nejllepší je spojení s Prahou (všechny hlavní tratě směřují do železničního uzlu Praha, výjimkou je pouze severní tah z Děčína do Kolína). Tratěmi regionálního významu jsou ale vzájemně spojena i další centra kraje. Přímé spojení má Mělník s Nymburkem a Kolínem, propojeny po železnicích jsou Příbram, Beroun, Rakovník, Kladno, Kralupy nad Vltavou, Mladá Boleslav, Nymburk, Kolín, Kutná Hora a Benešov. Z větších měst tedy není vzájemné propojení pouze mezi Příbrami a Benešovem. Železniční spojení je do všech obcí s rozšířenou působností. Po železnici nejsou přístupná velká rekreační centra přehrad Slapy a Orlík.

Z důvodu existence české metropole v centru Středočeského kraje a s tím souvisejícím radiálním uspořádáním dopravy jsou v kraji vytvořeny dobré podmínky pro příjezdový cestovní ruch (většinou přímá dostupnost nejdůležitějších silničních i železničních hraničních přechodů pro zahraniční hosty).

Pro **leteckou dopravu** má rozhodující význam dobře vybavené **mezinárodní letiště Praha – Ruzyně**, jehož poloha ve středu kraje (byť na území hl. m. Prahy) je pro rozvoj cestovního ruchu velkou výhodou. Dále je to **veřejné vnitrostátní a mezinárodní letiště Benešov** – k pronájmu 51 letadel, letecký výcvik, balonové létání apod. Benešovské letiště je jedno s nejhustším provozem v Česku. Funguje zde i Benešov Nesvačily modelářské letiště. Na území Středočeského kraje má statut veřejného mezinárodního letiště ještě **letiště Mnichovo Hradiště** (nabízející tyto služby: vyhlídkové lety, luxusní vyhlídkové lety, letecká škola, letecké snímkování a filmování, vleky kluzáků a reklamních transparentů, výsadkové lety a další), které je však pro dopravu osob využíváno jen v omezené míře (především okolními průmyslovými podniky). Mezinárodní provoz je přípustný i na **letišti Vodochody**, které je neveřejné (slouží potřebám výrobce letadel AERO Vodochody, a. s.) a k provozování letecké dopravy ani nemá potřebné provozní zázemí a vybavení. V současnosti zde však vzniká projekt nového mezinárodního letiště s roční kapacitou až jednoho milionu pasažérů. Pokud se všechny plány naplní, povýší letiště v **Odoleně Vodě** na druhé největší v České republice. Letiště vzniká na současném továrním aerodromu Aera Vodochody a časem by se mělo stát jedním z nejmodernějších v zemi včetně hotelů, restaurací, informačních a relaxačních center, obchodů, dopravních služeb do Prahy nebo na jiná letiště.

Středočeský kraj je od října 2006 vlastníkem bývalého vojenského výcvikového prostoru Mladá včetně **letiště Boží Dar** u Milovic na Nymbursku. Zvažuje zde umístit například technologický a logistický park evropského významu. Bývalý vojenský prostor by mohl také sloužit rozvoji cestovního ruchu, rekreačních aktivit či bytové výstavbě. Samotné letiště má přes 300 hektarů, celý prostor pak rozlohu kolem 700 hektarů. Středočeský kraj bude nabízet území bývalého vojenského prostoru a letiště v aktualizovaném katalogu investičních příležitostí pro české i zahraniční investory.

Kromě toho jsou ve Středočeském kraji další vnitrostátní letiště, která jsou využívána především pro sportovní létání a nabízejí pilotní a jiné školy. Jedná se o následující letiště: Borek, Bubovice, Hořovice, Chabeřice, Kladno, Kolín, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Příbram–Dlouhá Lhota, Rakovník, Říčany, Sázava, Sazená, Slaný, Střemy, Vlašim, Zbraslavice a Panenský Týnec (mimo území kraje, avšak v těsné blízkosti). Význam těchto letišť pro dopravní dostupnost může spočívat mimo jiné v jejich využití pro provoz aerotaxi, příp. pro přistávání vrtulníků. Pro cestovní ruch mají letiště primárně význam jako místa nabídky sportovního létání, příp. výcviku, vyhlídkových letů, balonového létání, saskoků padákem apod. – blíže viz kapitola 4.6.6. Pro cestovní ruch lze využívat také regionální letiště se statutem veřejného mezinárodního letiště v Pardubicích, které leží nedaleko hranic Středočeského kraje a kde od ledna 2007 funguje pravidelná linka Pardubice – Moskva.

Vodní doprava v České republice se vodní doprava realizuje na úsecích vodních toků Labe a Vltavy. Úseky Labe a Vltavy, které mají mezinárodní statut jsou napojeny evropským systémem vodních cest na námořní přístavy (Labe – Hamburg) a systémem evropských plavebních kanálů na další řeky a jejich vnitrozemské i námořní přístavy (Magdeburg, Duisburg, Brémy, Rotterdam). Na některých uzavřených vodních plochách, jako jsou nádrže, jezera a řeky, je vodní doprava provozována podle lokálních plavebních podmínek v upravených úsecích. Ve Středočeském kraji je proto vodní doprava díky labské a vltavské vodní cestě relativně rozvinutá. Jejich význam je nejenom národohospodářský, ale i turistický. Labsko-vltavská vodní cesta měří celkem téměř 300 km a na území Středočeského kraje je nejdelší (čítá přibližně 3/4 její délky). Zejména na Vltavě je provozována několika společnostmi osobní lodní doprava, která je pro mnoho lidí turisticky atraktivní.

Největším provozovatelem na Vltavě, poskytujícím služby osobní i nákladní vodní dopravy, je **Evropská vodní doprava, která** má 8 osobních lodí, vlastní nákladní lodní park čítá 38 plavidel + 1 tankové plavidlo + plovoucí zařízení, plošiny pro stavební a jiné účely. Nejstarším lodním provozovatelem je **Pražská paroplavební společnost, a.s.**, která uskutečňuje linkové a okružní plavby až na Slapy a v opačném směru k soutoku Vltavy s Labem.

Menšími společnostmi jsou např. Aquavia, Lodní společnost Bohemia, Pražská lodní společnost VZK či provozovatelé jednotlivých vyhlídkových a restauračních lodí. Pravidelná i nepravidelná lodní doprava je provozována rovněž na Slapském, Kamýckém a Orlickém přehradním jezeře.

Na Labi jsou v letní sezoně pravidelné plavby např. z Poděbrad do Nymburka, či k soutoku Labe s Cidlinou, plavby z Brandýsa nad Labem do Poděbrad, Čelákovic či Mělníka a rovněž se uskutečňují i nepravidelné plavby. Tak jako na Vltavě i zde jsou provozovateli nabízeny plavby na objednávku, pronájem lodí, společenská zábava, restaurační a jiné doprovodné služby. V tomto sektoru infrastruktury Středočeského kraje lze tedy spatřovat silný rozvojový potenciál cestovního ruchu.

V posledních letech dochází obecně k výraznému rozvoji **cyklistické dopravy**. V rovinných oblastech kraje je cyklistika hojně využívána k denní dopravě a rychle se zároveň rozvíjí i cykloturistika jako specifické odvětví cestovního ruchu v hornatějších částech kraje. Celkově lze ale konstatovat, že hustota cyklotras ve Středočeském kraji je nízká, rezervy jsou v budování cyklostezek pro místní cyklistickou dopravu a hlavně chybí lepší zázemí služeb pro cykloturisty.

V současné době je uváděno, že v kraji je přes 3 000 km značených cyklotras, nejvíce jihozápadně a jihovýchodně od Prahy a na Mělnicku a Mladoboleslavsku. Další údaje k tomuto tématu jsou uvedeny v kapitole věnované podmínkám pro turistiku.

3.3 Sociálně ekonomická charakteristika

Historie, kultura a poloha Středočeského kraje významně ovlivňuje jeho sociálně ekonomickou charakteristiku, která se odráží i v sektoru cestovního ruchu. Jedná se o kraj s rozsáhlými venkovskými oblastmi s venkovskou infrastrukturou, s rozvinutou zemědělskou i průmyslovou výrobou, s vysokým kulturním a historickým potenciálem, s cennými přírodními oblastmi, ale také kraj hodně poznamenaný lidskou činností a nepříznivým demografickým vývojem.

Z pohledu **historického** jsou stopy lidského osídlení na území Středočeského kraje již ze starší doby kamenné. Nejstarší nálezy z okolí Berouna se datují do doby před 1,5 mil. let. Z doby 2 000 až 1 500 let př. n. l. pocházejí nálezy tzv. únětické kultury z Únětic či z Polep u Kolína. Knovízská kultura, nazvaná podle naleziště u obce Knovíz poblíž Slaného, je řazena do období od 13. do 7. století př. n. l. Přibližně ve 2. až 1. stol. př. n. l. vstoupili na nynější české území Keltové a podle keltského kmene Bójů byl také odvozen latinský název Čech – Bohemia. Keltská oppida (opevněná sídla Keltů) byla například na vrchu Závist nad Zbraslaví v okrese Praha - západ nebo ve Stradonicích na Berounce. Na území Středočeského kraje se nacházejí místa, která jsou nerozlučně spjata s historií českého národa. Tento kraj je totiž téměř totožný s územím českého státu za vlády patrona českých zemí sv. Václava. S významnými událostmi raného středověku se pojí jména středočeských sídel jako Libice, Stará Boleslav, Levý Hradec, Stará Kouřim, Tetín nebo Budeč. Významnou úlohu sehrál také Sázavský klášter jako významné středisko kultury a písemnictví. Pražské groše ražené v Kutné Hoře byly oblíbeným platidlem v celé tehdejší střední Evropě (pražské groše se razily s přestávkami od r. 1300 do r. 1547). Se slavnou dobou panování Karla IV. se pojí hrad Karlštejn. S Karlovým synem Václavem IV. je zase spojován hrad Křivoklát. Konec husitské revoluce v první polovině 15. století připomíná dějiště poslední bitvy Táboritů u Lipan či zřícenina hradu Sion u Kutné Hory. S pobytem Jana Husa je spojen hrad Krakovec. Město Slaný bylo v začátku husitské revoluce jedním z pěti vyvolených měst, kde měli podle učení chiliastů být při „skonání věků“ lidé spaseni. Významný politik doby pohusitské, český král Jiří, pocházel z Poděbrad. Na území kraje se také odehrál 11. května 1945 u Milína na Příbramsku poslední ozbrojený konflikt 2. světové války v Evropě.

Z pohledu **kulturního** je středočeský region odnepaměti úzce spjat s bohatou historií, kulturou a dějinami země. V kraji je mnoho historických památek, jako například hrady Karlštejn, Křivoklát, Konopiště, Kokořín či Český Šternberk, přičemž především gotický hrad Karlštejn s kaplí sv. Kříže a deskovými malbami z dílny mistra Theodorika je ojedinělým skvostem evropského významu. Nejstarší dosud stojící stavbou u nás z přelomu 9. a 10. stol. (a podle nejnovějšího bádání vůbec první kamennou rotundou v Čechách) je rotunda sv. Petra a Pavla na Budči. I pozdější šlechtické stavby jako renesanční a barokní zámky se svými výstavnými zahradami jsou velkým turistickým lákadlem pro návštěvníky. Turisticky atraktivní je rokokový zámek Dobříš a Mnichovo Hradiště, renesančním skvostem je zámek v Nelahozevsi. Neopomenutelným je zámek v Lánech, který je určen jako letní sídlo prezidentů našeho státu. Prakticky všechna města ve Středočeském kraji se mohou pochlubit historickým městským jádrem. Vyniká mezi nimi Kutná Hora, která byla dříve bohatým a výstavným městem díky příjmům z místních stříbrných dolů. I ostatní města jako Kolín, Nymburk, Kouřim, Mělník, Mladá Boleslav, Slaný, Kladno, Beroun, Rakovník, Příbram, Benešov a další mají co nabídnout. Hodnotná je vesnická architektura v kraji (více než třicet vesnických památkových rezervací a zón).

Současný Středočeský kraj je charakteristický díky velké rozloze zemědělské půdy vyšším počtem zaměstnanců v zemědělství, přičemž význam získala rovněž průmyslová výroba. Zaměstnanost ve službách je pod republikovým průměrem. **Zemědělská výroba** těží z velmi dobrých přírodních podmínek v severovýchodní části kraje. Vyniká hlavně rostlinnou výrobou a v příměstských částech pěstováním ovoce, zeleniny a květin. Stěžejními **průmyslovými odvětvími** jsou strojírenství, chemický a potravinářský průmysl. Především automobilka v Mladé Boleslavi se stala podnikem celostátního významu, v jejích šlápěch se vydala i nová automobilka TPCA v Kolíně. Minimálně je v kraji zastoupen textilní a oděvní průmysl, ústup zaznamenaly dříve tradiční obory těžba uhlí, ocelářství a kožedělný průmysl.

Technická infrastruktura kraje je málo vyhovující, přičemž nejzávažnější problémy představuje zásobování obyvatelstva pitnou vodou, čištění odpadových vod a nízká plynofikace obcí. V kraji je z celé republiky nejmenší podíl obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci. V průmyslových oblastech (zejm. na Mělnicku) je problémem znečišťování životního prostředí.

Typickou charakteristikou **hospodářského rozvoje** je velká různorodost nejen v rámci kraje (odlišné přírodní, sociálně ekonomické a rozvojové podmínky), ale i v rámci jednotlivých NUTS 4. Podle zpracovatelů Programu rozvoje územního obvodu Středočeského kraje lze nejlépe hodnotit metropolitní územní jednotky v okolí Prahy, tj. Praha-západ a Praha-východ, které mají z hlediska svého rozvoje nejvíce příznivých ukazatelů. Dalšími nejrozvinutějšími oblastmi jsou NUTS 4 Mladá Boleslav, Kladno a Mělník. Naopak nižší rozvojový potenciál mají díky periferní poloze NUTS 4 Rakovník a Kutná Hora s největším výskytem sociálně ekonomických problémů a nejnižší ekonomickou silou.

K posouzení postavení Středočeského kraje v rámci ČR je nutné opřít se o statistické údaje, které umožňují mimo jiné analytické podchycení zmíněných vnitrokrasjých disparit i srovnání s ostatními kraji. Výše uvedené charakteristiky Středočeského kraje doplňují a dokumentují následující data.

3.3.1 Obyvatelstvo a osídlení

Vzhledem ke stále rostoucí oblibě výstavby tzv. satelitních městeček v okolí Prahy, dochází k prudkému nárůstu počtu obyvatel ve Středočeském kraji. K 30. 9. 2006 činil podle přehledu statistického úřadu počet obyvatel 1 171 200. Nejlidnatějším okresem Středočeského kraje je okres Kladno s 151 700 obyvateli, za něj se řadí Mladá Boleslav s 118 495 obyvateli. Nad 100 000 obyvatel vykazují okresy Praha-východ a Příbram. Naopak populačně nejslabším je okres Rakovník s 54 612 obyvateli. Co se týká hustoty zalidnění, nejsilněji zastoupené jsou okresy Kladno, Praha-východ, Praha-západ a Mělník, kde dosáhla hodnoty přes 130 obyvatel/km². Všechny tyto okresy mají intenzivní sociálně-ekonomické vazby na Prahu a do jisté míry tvoří metropolitní zázemí hlavního města. Naopak nejnižší hustota zalidnění je v okresech Rakovník, Benešov a Příbram, kde hustota zalidnění nepřesahuje 70 obyvatel na km².

Středočeský kraj je největší ze všech krajů v republice z hlediska plochy území a počtu obcí, počtem obyvatel se řadí za Prahu a je srovnatelný s Moravskoslezským a Jihomoravským krajem. Hustota osídlení je však nižší než celorepublikový průměr. Středočeský kraj má nejenom nejvíce obcí ze všech krajů, ale také nejvíce obcí má statut města. Venkovský charakter kraje se promítá na druhé straně v tom, že kraj má nejvyšší podíl venkovského obyvatelstva v republice.

Tab. 16 - Obyvatelstvo a rozloha podle krajů - rok 2005

Kraj	Počet obyvatel	Průměrný věk	Rozloha (km ²)	Počet obyv. na km ²	Počet obcí
Hl. m. Praha	1 181 610	41,7	496	2 382,3	1
Středočeský	1 158 108	39,9	11 015	105,1	1 146
Jihočeský	627 766	39,8	10 057	62,4	623
Plzeňský	551 528	40,4	7 561	72,9	501
Karlovarský	304 274	39,1	3 315	91,8	132
Ústecký	823 173	39,0	5 335	154,3	354
Liberecký	429 031	39,4	3 163	135,6	215
Královéhradecký	548 368	40,3	4 758	115,3	448
Pardubický	506 024	39,8	4 518	112,0	452
Vysočina	510 767	39,5	6 796	75,2	704
Jihomoravský	1 130 358	40,3	7 196	157,1	672
Olomoucký	639 161	39,8	5 267	121,4	397
Zlínský	590 142	39,9	3 963	148,9	304
Moravskoslezský	1 250 769	39,4	5 427	230,5	299
Česká republika	10 251 079	40,0	78 866	130,0	6 248
Podíl SK / ČR	11,30 %	nižší	14,0 %	nižší	18,3%

Pramen: ČSÚ

Od roku 2002 do roku 2005 vzrostl počet obyvatel ve Středočeském kraji o 34 177 obyvatel. Průměrný věk se zvýšil z 39,1 na 39,9 let.

Tab. 17 - Obyvatelstvo Středočeského kraje podle NUTS 4 – rok 2005

NUTS 4	Počet obyvatel	Počet obcí
Benešov	93 516	115
Beroun	78 458	85
Kladno	150 913	100
Kolín	97 133	100
Kutná Hora	73 602	88
Mělník	95 738	70
Mladá Boleslav	116 574	123
Nymburk	87 001	90
Praha - východ	107 316	91
Praha - západ	96 304	80
Příbram	107 131	120
Rakovník	54 422	84
Středočeský	1 158 108	1 146

Pramen: ČSÚ – Středočeský kraj

Sídelní struktura je charakteristická vysokým podílem obcí do 1 000 obyvatel. Obce s nejvyšším a nejnižším počtem obyvatel jsou:

Tab. 18 - Největší a nejmenší obce ve Středočeském kraji dle počtu obyvatel za rok 2005

Obce s nejvyšším počtem obyvatel			Obce s nejnižším počtem obyvatel		
Název obce	Okres	Počet obyvatel	Název obce	Okres	Počet obyvatel
Kladno	Kladno	69 329	Bludov	Kutná Hora	27
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	43 162	Čejkovice	Kutná Hora	35
Příbram	Příbram	34 884	Nemíž	Benešov	35
Kolín	Kolín	30 175	Neveklovice	Mladá Boleslav	35
Kutná Hora	Kutná Hora	21 142	Slověnice	Benešov	38

Pramen: ČSÚ – Středočeský kraj

Ve Středočeském kraji je 27 obcí s rozšířenou působností. Nejvíce obcí spadá pod Mladou Boleslav. Největší území rozlohou spravuje Příbram následovaná Rakovníkem a Mladou Boleslaví.

Tab. 19 - Ukazatele obvodů obcí s rozšířenou působností ve Středočeském kraji 2006

Obec s rozšířenou působností	Počet obyvatel	Rozloha (v km ²)	Počet obcí	Počet obyv. na km ²
Benešov	53 516	690	51	78
Beroun	51 441	416	48	124
Brandýs n. L.-Stará Boleslav	71 933	378	58	190
Čáslav	24 592	274	37	90
Černošice	95 580	581	79	165
Český Brod	17 044	184	24	92
Dobříš	19 079	318	24	60
Hořovice	27 017	246	37	110
Kladno	115 210	351	48	328
Kolín	75 234	584	69	129
Kralupy nad Vltavou	26 963	131	18	205
Kutná Hora	49 010	643	51	76
Lysá nad Labem	18 518	121	9	153
Mělník	40 465	457	39	89
Mladá Boleslav	99 729	810	98	123
Mnichovo Hradiště	15 650	213	22	74
Neratovice	28 374	113	12	251
Nymburk	36 631	355	39	103
Poděbrady	28 799	349	35	83
Příbram	68 961	925	75	75
Rakovník	52 703	896	83	59
Říčany	45 174	377	52	120
Sedlčany	21 974	449	22	49
Slaný	36 953	369	52	100
Vlašim	25 698	496	49	52
Votice	11 860	289	15	41

Pramen: ČSÚ

3.3.2 Ekonomika a zaměstnanost

Postavení Středočeského kraje vyjádřené ukazatelem hrubého domácího produktu se pohybuje pod průměrem České republiky (i bez Prahy). **Hrubý domácí produkt** na jednoho obyvatele v roce 2001 činil 175,7 tis. Kč, zatímco v roce 2004 činil již 253,9 tis., čímž se kraj dostal z 9. na 2. místo v republice (nepočítáme-li Prahu), hned za Jihomoravský kraj.

Tab. 20 - Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele podle krajů – rok 2004

Kraj	HDP v Kč (běžné ceny)	HDP v PPS (paritě kupní síly)	podíl kraje na HDP (ČR = 100)
Hl. m. Praha	547 096	31 893	23,0
Středočeský	253 912	14 802	10,4
Jihočeský	241 389	14 072	5,5
Plzeňský	251 106	14 638	5,0
Karlovarský	216 639	12 629	2,3
Ústecký	229 146	13 358	6,8
Liberecký	220 991	12 883	3,4
Královéhradecký	244 549	14 256	4,8
Pardubický	230 880	13 459	4,2
Vysočina	234 530	13 672	4,4
Jihomoravský	254 684	14 847	10,3
Olomoucký	211 467	12 328	4,9
Zlínský	222 885	12 993	4,8
Moravskoslezský	222 638	12 979	10,1
Česká republika	271 161	15 808	100,0
ČR bez Prahy	233 447	13 609	

Pramen: ČSÚ

Ekonomickou aktivitu do jisté míry dokládá **počet podnikatelsky činných ekonomických subjektů** sledovaných v rámci organizační struktury národního hospodářství. Následující tabulky dovolují srovnat pozici SK vůči ostatním krajům. Absolutní počty jsou relativizovány propočtem na 1 000 obyvatel dané jednotky. Středočeský kraj si vede velmi dobře, v roce 2002 byl v počtu registrovaných podnikatelských jednotek na třetím místě za Prahou a Jihomoravským krajem a v roce 2004 je už na 2. místě za Prahou.

Tab. 21- Registrované jednotky k 31. 12. 2004 podle krajů (počet a podíl na 1000 obyv.)

Kraj	Registrované jednotky celkem		z toho vybrané právní formy (podíl na 1000 obyv.)			
	počet	podíl	soukromí podnikatelé	akciové společnosti	ost. obch. společnosti	družstva
Hl.m.Praha	417 123	356,3	246,3	5,5	66,9	4,6
Středočeský	262 821	229,7	189,6	0,9	16,6	0,8
Jihočeský	142 796	228,2	188,1	1,0	16,7	1,1
Plzeňský	125 065	227,5	182,7	1,0	17,3	0,8
Karlovarský	74 580	244,9	195,7	0,8	16,9	0,4
Ústecký	163 874	199,3	163,0	0,9	15,4	0,5
Liberecký	108 207	253,1	212,1	1,1	19,2	0,8
Královehradecký	122 313	223,5	185,9	1,3	16,2	1,1
Pardubický	102 319	202,5	167,1	1,0	14,1	0,8
Vysočina	95 816	185,3	153,8	0,8	10,9	1,1
Jihomoravský	252 506	224,8	179,4	1,8	25,3	1,3
Olomoucký	129 075	203,2	174,0	1,0	12,2	0,8
Zlínský	128 679	217,8	183,4	1,2	17,7	0,5
Moravskoslezský	227 427	180,8	153,0	1,0	13,3	0,9
Česká republika	2 352 601	230,2	184,5	1,6	22,3	1,3

Pramen: ČSÚ

V registru ekonomických subjektů bylo ke konci roku 2006 zaregistrováno celkem 275 787 podnikatelských subjektů ze Středočeského kraje. Proti roku 2005 se počet podnikatelských subjektů v kraji zvýšil o 6 538. Na celkovém počtu podnikatelských subjektů se téměř třemi čtvrtinami podílí fyzické osoby nezapsané v obchodním rejstříku podnikající podle živnostenského zákona. Ke konci roku jich bylo registrováno 199 233, to je o 3 892 více než v roce 2005. Počet společností s ručením omezeným se proti roku 2005 zvýšil o 1 287, takže ke konci roku 2006 už bylo v kraji registrováno celkem 20 767 těchto společností. Zvýšil se i počet podnikajících zahraničních osob v kraji, a to z 9 499 v roce 2005 na 10 286 ke konci roku 2006. Rozdíly v jednotlivých okresech jsou znázorněny v následující tabulce, ze které vyplývá, že nejvíce jednotek mají okresy Praha-východ a Kladno.

Tab. 22 - Statistické jednotky typu podnik dle vybraných právních forem a okresů k 31.12.2004

NUTS 4	Počet registrovaných jednotek celkem	z toho vybrané právní formy			
		soukromí podnikatelé podnikající dle živnostenského zákona	samostatně hospodařící rolníci a zemědělští podnikatelé	obchodní společnosti	družstva
Benešov	12 438	9 472	649	870	46
Beroun	9 944	7 606	357	879	30
Kladno	16 407	12 452	478	1 776	42
Kolín	11 861	9 256	544	946	43
Kutná Hora	8 640	6 478	578	513	28
Mělník	12 076	9 090	534	1 003	174
Mladá Boleslav	12 289	9 153	323	1 069	54
Nymburk	10 839	8 262	617	819	42
Praha-východ	16 289	12 347	340	1 989	62
Praha-západ	14 920	10 778	321	2 366	71
Příbram	14 104	10 754	793	1 132	53
Rakovník	6 373	4 850	350	471	25
Středočeský kraj	146 180	110 498	5 884	13 833	670

Pramen: ČSÚ

Samotný počet podniků nad 100 zaměstnanců není příliš vypovídající (kraje se různí velikostí a průmyslovou strukturou, nicméně je druhý nejvyšší), důležitá je ale výše jejich tržeb. Celkové **tržby z průmyslové činnosti** (v běžných cenách) jsou ve Středočeském kraji nejvyšší, druhé nejvyšší jsou v Moravskoslezském kraji. Tento stav platil jak v roce 2000, tak také v roce 2004. Výše tržeb v poměru k počtu obyvatel je nejvyšší ze všech krajů, přesahuje třísetisícovou hranici. Po Praze jsou v průmyslových podnicích Středočeského kraje také nejvyšší průměrné mzdy.

Tab. 23 - Vybrané ukazatele za průmyslové podniky nad 100 zaměstnanců dle krajů (2004)

Kraj	Počet podnik. subjektů	Celkové tržby* (v tis. Kč)	Tržby na 1 obyvatele (v Kč)	Ø evidenční počet zaměstnanců	Ø měsíční mzda (v Kč)
Hl. m. Praha	224,1	269 537 076	230 261	80 487	23 126
Středočeský	222,2	366 626 908	320 458	92 944	20 246
Jihočeský	153,6	101 482 950	162 188	52 411	17 084
Plzeňský	170,1	127 756 378	232 445	57 872	18 179
Karlovarský	94,3	36 076 922	118 445	27 010	16 094
Ústecký	164,6	215 757 598	262 436	63 333	18 421
Liberecký	122,8	88 509 376	207 009	48 141	17 211
Královéhradecký	165,0	98 900 955	180 708	52 671	16 166
Pardubický	137,8	144 045 573	285 077	49 006	16 111
Vysočina	143,5	89 017 881	172 130	48 996	17 047
Jihomoravský	265,7	155 861 941	138 765	78 867	16 392
Olomoucký	155,7	91 291 254	143 737	52 329	15 780
Zlínský	167,9	103 355 376	174 969	49 797	16 371
Moravskoslezský	201,1	317 979 491	252 855	121 524	19 347
Česká republika	2 388,1	2 206 199 679	215 858	875 387	18 142

Pramen: ČSÚ,

* Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb

Hospodářská situace Středočeského kraje se odráží také v **údajích o zaměstnancích**. Při sledování změn v letech 2001 a 2005 lze konstatovat, že stav zaměstnanců se postupně snížil (-243 osob), ale průměrná mzda se zvýšila o 3 242,- Kč. Celorepublikově se počet zaměstnanců (fyzických osob) snížil o 13 699, celorepublikový průměr mezd se od roku 2001 zvýšil o 3 596,- Kč.

Tab. 24 - Zaměstnanci a průměrné mzdy v krajích ČR (1. čtvrtletí 2005)

Kraj	Počet zaměstnanců (fyzické osoby)	Podíl zaměstnanců (v % obyvatelstva)	Průměrná mzda (v Kč)
Hl. m. Praha	885 577	74,95	23 237
Středočeský	265 719	22,94	17 931
Jihočeský	156 261	24,89	15 676
Plzeňský	152 274	27,61	16 608
Karlovarský	68 738	22,59	15 359
Ústecký	178 684	21,71	16 419
Liberecký	106 948	24,93	16 402
Královéhradecký	137 826	25,13	15 872
Pardubický	128 372	25,37	15 573
Vysočina	129 821	25,42	15 391
Jihomoravský	300 017	26,54	16 173
Olomoucký	143 600	22,47	15 607
Zlínský	145 679	24,69	15 513
Moravskoslezský	305 117	24,39	16 449
Česká republika	3 104 632	30,29	18 238

Pramen: ČSÚ

Průměrný evidenční počet zaměstnanců je vzhledem k počtu obyvatel kraje čtvrtý nejnižší v republice. Průměrná měsíční mzda je po Praze druhá nejvyšší. Průměrná hrubá měsíční mzda na zaměstnance pracujícího v odvětví ubytování a stravování v 1. čtvrtletí 2006 byla 11 721 Kč.

Doplňujícím ukazatelem, který se zaměstnaností souvisí, je **míra nezaměstnanosti**. Její vývoj v regionu v zásadě kopíruje vývoj nezaměstnanosti v ČR. Ke konci roku 2006 bylo ve Středočeském kraji evidováno celkem 35 498 uchazečů o zaměstnání, to je o 5 253 méně než ke konci roku 2005. Míra registrované nezaměstnanosti dosáhla ke konci roku 2006 ve Středočeském kraji 5,35 %, což je po Hlavním městě Praze druhá nejnižší míra nezaměstnanosti ze všech krajů ČR. Proti roku 2005 byla míra registrované nezaměstnanosti v kraji nižší o 0,93 procentního bodu. Situaci ilustruje následující tabulka.

Tab. 25 - Míra nezaměstnanosti podle NUTS 4 (rok 2002 ve srovnání s rokem 2006)

ZA PROSINEC 2002:		ZA PROSINEC 2006:	
KUTNÁ HORA	12,6%	KUTNÁ HORA	8,3%
KLADNO	10,2%	KLADNO	7,4%
KOLÍN	9,9%	NYMBURK	7,7%
NYMBURK	9,2%	PŘÍBRAM	7,0%
PŘÍBRAM	8,5%	MĚLNÍK	6,7%
MĚLNÍK	7,8%	KOLÍN	6,0%
RAKOVNÍK	7,7%	RAKOVNÍK	6,0%
BEROUN	5,6%	BEROUN	4,2%
MLADÁ BOLESLAV	4,6%	BENEŠOV	3,8%
BENEŠOV	3,9%	MLADÁ BOLESLAV	3,0%
PRAHA – VÝCHOD	3,6%	PRAHA – VÝCHOD	2,1%
PRAHA – ZÁPAD	2,8%	PRAHA – ZÁPAD	2,0%
STŘEDOČESKÝ KRAJ	6,4%	STŘEDOČESKÝ KRAJ	5,4%

Pramen: MPSV

Jak je patrné z výše uvedeného přehledu, Středočeský kraj snížil procento nezaměstnanosti. Nejvyšší míru nezaměstnanost uvnitř kraje vykazují stále úřady práce Kutná Hora, Kladno a Nymburk, Kolín se dostal od roku 2002 už téměř na průměr kraje. Nejnižší nezaměstnanost je stále v okolí Prahy, na Benešovsku a Mladoboleslavsku, kde nepřesáhla hranici 4 %. Ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu to indikuje v oblastech s nízkou nezaměstnaností méně volné pracovní síly a naopak.

Důležitým ukazatelem ekonomického růstu Středočeského kraje je přítomnost zahraničních investorů. **Přímé zahraniční investice** se vyskytují v mnoha firmách ve Středočeském kraji. Přehled vybraných zahraničních investorů a jejich českých partnerů k 30. 9. 2005 je uveden v tabulce č. 26. Podniky se zahraniční účastí jsou kvantitativně téměř rovnoměrně rozloženy po jednotlivých okresech. Zahraniční investoři považují za nejperspektivnější automobilový průmysl, strojírenství a logistiku. Největší podíl na zahraničních investicích do Středočeského kraje mají němečtí investoři, nejnovější investicí na zelené louce je společný podnik Toyota Peugeot Citroën Automobile Czech, s.r.o. (TPCA) lokalizovaný v oblasti Kolín – Ovčáry, který je společným podnikem japonského a francouzského kapitálu. Při výrobě je používáno nejekologičtějších technologií, které jsou na světě k dispozici.

Největším zahraničním investorem v kraji z hlediska počtu nabízených pracovních příležitostí je dlouhodobě koncern Volkswagen (ŠKODA AUTO a.s., Mladá Boleslav), zaměstnávající přes 20 000 pracovníků, dalším v pořadí je nově vzniklý komplex TPCA zahraničního investora Toyota Peugeot Citroën Automobile Czech, s.r.o., nabízející 3 000 pracovních příležitostí, a dále firma Lasselsberger Holding International GmbH (RAKO a.s) s počtem zaměstnanců přesahujícím 1 300 osob. Bez započítání zaměstnanců firmy ŠKODA AUTO a.s. měly středočeské firmy se zahraničním vlastníkem v roce 2005 v průměru 405 zaměstnanců.

Nové investice mohou směřovat nejen do investičních zón na „zelené louce“, ale též do již v minulosti zastavěných a dnes ekonomicky nevyužitých, případně podvyužitých území (brownfields). Ve fázi přípravy je páteřní komunikace v průmyslové zóně Kladno – východ. Příkladem připravovaného záměru spojeného se zlepšením dopravní obslužnosti investičních zón je i vybudování obchvatu Kralupy nad Vltavou včetně mostu (jako projekt zlepšení dopravního napojení strategické průmyslové zóny Úžice – Kozomín). U lokality bývalého VVP Mladá je záměr připravit toto území pro využití jako letiště -osobní a CARGO letiště evropského významu a pro další podnikatelské aktivity, např. technologický park a logistické centrum, či jako rekreační a lázeňský areál.

Tab. 26 - Zahraniční investoři ve Středočeském kraji (k 30. 9. 2005)

okres/investor	země původu	český partner	počet zam.	odvětví
Benešov				
Danone	Francie	Danone, a.s., Benešov	661	potravinářství
Grammer Automotive GmbH	Německo	Grammer Autodíly CZ s.r.o., Dolní Kralovice	369	automobilový průmysl
TRW GmbH	USA	TRW Autoelektronika s.r.o., Benešov	805	automobilový průmysl
Beroun				
Kappa Packaging	Nizozemí	Kappa Žebrák, s.r.o.	450	papírenství
Winslow Partners LLC	USA	GZ Digital Media, a.s., Loděnice	560	hudební a elektr. průmysl
Heidelberger Cement Group	Německo	Českomoravský cement, a.s., Beroun	630	cementárna
Linde AG	Německo	Linde Frigera, spol. s r.o., Beroun	380	mrazicí přístroje
Kladno				
F.X.Meiller GmbH	Německo	F.X.Meiller Slaný, s.r.o.	450	automobilové nástavby
WISSNER-BOSSERHOFF GmbH	Německo	LINET spol. s r.o., Slaný - Želečnice	300	výroba nemoc. i ošetř. lůžek, matrací a dalšího zdrav. vybavení
Sagem International.	Francie	SAGEM COMMUNICATION CZ, s.r.o., Kladno	330	telekomunikace
NRG Energy	USA	NRG Energy CZ, s.r.o., Kladno	300	energetika
Transito Assemblage Nederland,B.V.	Nizozemí	TRANSITO, s.r.o., Kladno	200	elektronika
Showa Aluminium Corp.	Japonsko	Showa Aluminium Czech, s.r.o., Kladno	295	automobilový průmysl
Kolín				
Cebal CR	Francie	CEBAL ČR, a.s. Kolín	200	obaly
Lonza Europe B.V.	Švýcarsko	LONZA Biotec, s.r.o., Kouřim	154	farmaceutické produkty
The Stanley Works	USA	TONA, a.s., Pečky	681	
Thermo King Corporation	USA	Thermo King Czech Republic, a.s., Kolín.	500	mrazírenské nástavby
Plastika,a.s., Kolín	Slovensko	Plastika-Isol, s.r.o., Kolín	200	izolační materiál
Toyota Peugeot Citroën Automobile Czech, s.r.o.	Japonsko, Francie	-	3000	výroba automobilů
Kutná Hora				
Bernard Bihr	Francie	BIHR PLUS, s.r.o., Zruč nad Sázavou	150	obuvní výroba
GoldBeck GmbH	Německo	Goldbeck Prefabeton, s.r.o., Vrdy	225	produkce cementu
Phillip Morris	U.S.A.		450	tabákový průmysl
Schiesser Group AG	Švýcarsko	Pleas, a.s.	107	textilní průmysl
Mělník				
E.Junker, a.s.	Německo	Erwin Junker, brousící technika Mělník, a.s.	303	strojírenství
Rieber AS	Norsko	VITANA, a.s., Mělník	772	potravinářství
Mladá Boleslav				
Packard Electric Europa	Rakousko	Delphi Packard Electric CR, s.r.o., Bakov nad Jizerou	-	elektronika
Sommer Allibert Industries AG	Německo		-	automobilový průmysl
Volkswagen Group	Německo	ŠKODA AUTO, a.s., Mladá Boleslav	20322	automobilový průmysl
Wagon S.a.r.l.	Lucembursko	Wagon Automotive, spol. s r.o., Bělá pod Bezdězem	458	automobilový průmysl
Nymburk				
Artilat N.V.	Belgie	Vyrolat, spol. s r.o., Nymburk	150	umělé hmoty

okres/investor	země původu	český partner	počet zam.	odvětví
Meyra	Německo	Meyra CR, s.r.o.	105	zdrav. pomůcky
Model	Švýcarsko	Model Obaly, a.s. Opava (Nymburk)	120	obaly
Parker Hannifin Holding GmbH	Německo	Parker-Hannifin, s.r.o., Sadská	132	plastické materiály
Royal Econost N.V.	Nizozemí	TEMAC, a.s., Zvěřínec	285	plastické materiály
Uwe Wegat	Německo	ŽOS Nymburk, a.s.	320	strojírenství
Praha - východ				
Euronova Holding, a.s.	Nizozemí	Ahold Commercial Centres Czech Republic, a.s., Říčany u Prahy	421	obchod
AIG Lincoln Eastern Europe LLC	USA	AIG/Lincoln CZ, s.r.o.	-	logistika
Praha - západ				
Delvita, a.s.	Belgie	ATLAS, a.s., Rudná	300	obchod
Faure Machet	Francie	FM Česká, s.r.o., Tuchoměřice	100	obchod
FIC First International Holding	Taiwan	FIC CZ, s.r.o., Rudná	110	informační technologie
Příbram				
Bongrain Group	Francie	Povltavské mlékárny, a.s. Sedlčany	286	potravinářský průmysl
Eurobalance Superstav B.V.	Nizozemí	SUPERSTAV Příbram, s.r.o., Dobříš	-	strojírenství
Georg Fischer Disa Holding AG	Švýcarsko	DISA Industries, s.r.o. Příbram	128	strojírenství
Kostal Beteiligungs-gesellschaft mbH	Německo	KOSTAL CR, spol. s r.o., Černín	688	elektronika pro automobil. průmysl
Rakovník				
Binding Brauerei Ag	Německo	Královský pivovar Krušovice, a.s.	211	pivovarnictví
Lasselsberger Holding International GmbH	Německo	RAKO, a.s., Rakovník	1320	keramika
Procter and Gamble	USA	Procter & Gamble - Rakona, a.s.	615	drogistika

Pramen: Czech Business and Trade, 2005

Ve Středočeském kraji existuje ještě mnoho volných rozvojových území. Tato území by měla do regionů přilákat nové investory a zvýšit počet pracovních příležitostí. Obecní samosprávy mají především snahu získat zájemce z oblasti lehkého průmyslu, provozující výrobní činnost bez škodlivého vlivu na životní prostředí. Nicméně z pohledu rozvoje cestovního ruchu je příliv investic do kraje téměř zanedbatelný. Jednou z příčin je v podstatě neexistující politika či strategie směřující na potenciální investory do cestovního ruchu a to jak na národní, tak i na krajské úrovni. Tato situace se odráží i ve „výkonné“ oblasti, kde v podstatě neexistuje subjekt, aktivně se zabývající zvyšováním atraktivity kraje pro potenciální investory do cestovního ruchu. Více či méně nejvýznamnějším investorem do cestovního ruchu tak zůstávají veřejné rozpočty (EU, stát, kraje, obce). Tyto investice mají však spíše charakter udržovací (rekonstrukce historických budov, rekonstrukce dopravní infrastruktury atd.) či doplňkový (výstavba parkovišť, výstavba přístupových cest k návštěvníckým aktivitám atd.).

3.3.3 Lidské zdroje pro cestovní ruch

Lidské zdroje hrají v rozvoji cestovního ruchu velmi podstatnou roli. V případě poskytování služeb je totiž kvalita služby přímo závislá na kvalitě personálu. Rozvoj cestovního ruchu proto vyžaduje vedle budování kvalitní infrastruktury a nabídky produktů i vytváření podmínek pro přípravu a výchovu kvalifikovaných pracovních sil, které by tomuto odvětví zaručily konkurenceschopnou nabídku služeb.

Jak již bylo uvedeno, Středočeský kraj je charakteristický tím, že hodně obyvatelstva žije v menších obcích, osídlení má venkovský charakter. Kromě Kladna zde nejsou velké městské aglomerace nad 50 tis. obyvatel. Věkově jsou obyvatelé kraje v průměru starší. Činitelem ovlivňujícím rozvoj cestovního ruchu je i vzdělanostní struktura obyvatelstva, neboť nízká úroveň vzdělanosti může být v mnoha

ohledech limitujícím faktorem pro růst podnikatelských aktivit i pro samotný přístup ke službám spojeným se sektorem cestovního ruchu (znalost cizích jazyků, komunikační dovednosti atd.).

Vzdělání hraje v současnosti klíčovou roli při uplatnění na trhu práce. Lidé s vyšším vzděláním mají lepší možnosti uplatnění, nejhorší pozici při hledání zaměstnání mají lidé se základním vzděláním a bez vzdělání. Spolu s čerstvými absolventy a se ženami s malými dětmi patří mezi nejrizikovější skupiny ohrožené nezaměstnaností.

V mezikrajovém srovnání patří Středočeský kraj mezi kraje s nejhorší vzdělanostní strukturou obyvatelstva, charakteristické nízkým podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel a naopak vysokým podílem obyvatel se základním vzděláním, popř. vyučených. Srovnání regionů kraje ukazuje značnou nehomogenitu vzdělanostního potenciálu. Největší podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel dosahují okresy Praha-západ a Praha-východ, které přesahují celorepublikový průměr. Podíl obyvatel ve věkové skupině 25 – 64 let s dosaženým terciárním vzděláním (tj. včetně vzdělání na vyšších odborných školách) činil v roce 2005 ve Středočeském kraji 10,5% oproti republikovému průměru 13,1%.

Pro rozvoj cestovního ruchu jsou významné školy poskytující vzdělání v oborech hotelnictví, turismus, management CR, gastronomie apod. Ve Středočeském kraji je s akreditovanými obory zaměřenými na cestovní ruch pouze šest středních škol a jedna vyšší odborná škola. Tento počet je relativně nízký. Každopádně je však tento stav ovlivněn i kapacitami škol v hl. městě Praze. Na druhé straně mohou právě kapacity služeb cestovního ruchu v Praze být těmi, které odčerpávají absolventy relevantních škol ze Středočeského kraje.

Tab. 27 - Obory zaměřené na CR ve středním a vyšším školství ve SK (únor 2007)

NUTS 4	adresa	název	studijní obory *
Příbram	SŠ Gen. R. Tesaříka 114	ISŠ hotelového provozu, obchodu a služeb	Hotelnictví a turismus Služby cestovního ruchu
Benešov	Táborská 458	Střední škola cestovního ruchu, s.r.o	Pracovník cestovního ruchu
Mladá Boleslav	Viničná 463	Soukromá střední škola MAJA, s.r.o.	Podnikání v oborech obchodu a služeb Hotelnictví a turismus
	Václavkova 1040	SŠ gastronomie a hotelnictví, s.r.o.	Hotelnictví a turismus
Poděbrady	Komenského 156/III	HŠ, VOŠ hotelnictví a turismu a JŠ s práv.SJZ	Hotelnictví a turismus Řízení hotelnictví a turistických služeb
Kladno	Floriánské náměstí 350	Soukr.VOŠ územně-správní a střední hotelová škola	Hotelnictví a turismus
Beroun	Tovární 66	Soukromá SOŠ cestovního ruchu Beroun	Pracovník cestovního ruchu

Pramen: Rejstřík škol a školských zařízení, Ústav pro informace ve vzdělávání

*Ve většině případů mají školy ještě obory kuchař, kuchař – číšník, kuchař – číšník v pohostinství, číšník – servírka apod.

Od školního roku 2007/08 (od 1.9.2007) budou poskytovat vzdělávání v oborech Služby cestovního ruchu a Hotelnictví a turismus další 2 střední školy. Obor Služby cestovního ruchu nabídne Střední odborná škola a Střední odborné učiliště v Horkách nad Jizerou a obor Hotelnictví a turismus Střední odborná škola a Střední odborné učiliště ve Vlašimi.

Uplatnění v cestovním ruchu mohou mít i absolventi dalších škol s obory zaměřenými na obchod, ekonomiku a podnikání (např. obor podnikání v obchodu a službách je na středních školách v Kolíně, Čelákovcích, Mladé Boleslavi či Josefově Dole u Ml. Boleslavi). Dále vychovávají pracovníky pro služby v cestovním ruchu střední odborná učiliště s akreditovanými obory pro společné stravování (kuchař, číšník, servírka) či s obory zaměřenými na podnikání ve službách, které jsou rozmístěny zhruba ve 20 městech a obcích kraje.

Vzdělávání poskytuje ve Středočeském kraji síť škol srovnatelná s jinými kraji:

Základní vzdělávání

Podle statistických údajů počet žáků 1. stupně základních škol od roku 1996 neustále klesá a změna v tomto trendu se dá očekávat až po roce 2008. Změna souvisí s mírným nárůstem porodnosti v posledních letech, který bude pokračovat pravděpodobně nejméně do roku 2007. Na 2. stupni základních škol ve Středočeském kraji byla situace od roku 2005 poměrně stabilní, počínaje rokem 2006 však i zde dochází k poklesu počtu žáků. Na území Středočeského kraje probíhalo ve školním roce 2005/2006 základní vzdělávání v 555 školách, z toho v 466 běžných základních školách (ve školním roce 1995/96 jich v kraji bylo 516), 80 školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením a 11 školách při zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Základní školy navštěvovalo celkem 102 246 žáků (2004/05 – 105 448 žáků).

Střední vzdělávání

Na 195 středních školách, včetně středních škol samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením a středních škol při zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, se ve všech formách vzdělávání ve školním roce 2005/06 vzdělávalo celkem 49 527 žáků, z toho v denním studiu 46 810 žáků (2004/05 – 46 831 žáků). 34 gymnázií navštěvovalo 12 906 žáků v denním studiu, 75 středních odborných škol poskytovalo odborné vzdělávání 17 400 žákům a 57 středních odborných učilišť 14 702 žákům. Zhruba čtyřmi procenty se na středoškolské nabídce Středočeského kraje podílejí odborná učiliště a praktické školy.

V souladu s Dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Středočeského kraje 2006 pokračuje trend zvyšování počtu přijímaných do 1. ročníku středních škol v oborech vzdělání ukončených maturitní zkouškou. Podíl přijatých do 1. ročníků maturitního studia v denní formě vzdělávání (z celkového počtu žáků vstupujících do středního vzdělávání ve středočeských středních školách) stoupl ve školním roce 2005/06 proti předcházejícímu školnímu roku o 1,4%, tzn. na 63,7 % (započítány jsou i podíly žáků v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií). Průměrný celorepublikový podíl dosahuje hodnoty 65,1%.

Vyšší odborné školství

Podle statistických údajů za rok 2005/2006 bylo ve Středočeském kraji 18 vyšších odborných škol, na kterých se vzdělávalo 1 879 studentů v denní formě vzdělávání (2004/05 – 2 045 studentů) a 546 studentů v dálkovém studiu (2004/05 – 639 studentů). Stejně jako v celé České republice došlo na vyšších odborných školách k poklesu zájmu o studium, který je způsoben konkurencí vzdělávací nabídky bakalářských studijních programů na vysokých školách i dostupností pražských vyšších odborných škol. Počet přijatých do denního studia se snížil o dalších 6,4%..

Vysoké školství

Ve Středočeském kraji se nacházejí 3 soukromé vysoké školy:

- Škoda AUTO, a.s., Vysoká škola Mladá Boleslav,
- Středočeský vysokoškolský institut s.r.o., Kladno,
- Academia Rerum Civilium, VŠ Politických a společenských věd, s.r.o., Kolín.

Po schválení zákona bude otevřena veřejná neuniverzitní Vysoká škola Jiřího z Poděbrad, jejímž základem budou čtyři vyšší odborné školy, se sídlem v Poděbradech a s pobočkami v Čáslavi, Kutné Hoře a Mladé Boleslavi. V Poděbradech budou studijní obory zaměřené na hotelnictví, gastronomii, lázeňství a cestovní ruch. Datum zahájení činnosti nebylo v době zpracování tohoto dokumentu ještě známo.

Dalšími vzdělávacími institucemi sídlícími na území kraje jsou:

- Fakulta biomedicínského inženýrství ČVUT Praha – Kladno;
- pobočka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy Praha – Brandýs nad Labem;
- detašovaná pracoviště České zemědělské univerzity – Červený Újezd a Kostelec nad Černými Lesy;
- detašované pracoviště soukromé Vysoké školy finanční a správní – Kladno;
- Společnost Linet s.r.o. se sídlem ve Slaném – Želevecích otevřela 6. 10. 2005 API – Akademii produktivity a inovací s.r.o. Jedná se o vysokou školu neuniverzitního typu. Akreditaci získala přes SRN – Fachhochschule Ulm. Absolventi obdrží titul MEng. (Master of Engineering).

- V Příbrami se nachází pobočka Vysoké školy evropských a regionálních studií, o.p.s., České Budějovice.
- V Čelákovících v okrese Praha-východ má sídlo mezinárodní vzdělávací středisko CMC Graduate School of Business, České manažerské centrum.

Obsah odborného vzdělání, a tím i odborná úroveň absolventů středních odborných, vyšších odborných škol a vysokých škol však ještě stále neodpovídá potřebám rozvoje CR. Důvodem je jednak nedostatek kvalitních pedagogů na všech úrovních, jednak nedostatek moderních učebních pomůcek a metod (učebnice, specializované praxe a odborné stáže).

Zlepšení úrovně poskytování služeb v CR je možné jen při soustavném růstu kvality odborné přípravy pracovníků a zde hraje zásadní roli **další profesní vzdělávání**. CR vyžaduje specifické vzdělávání a školení pracovníků k dosažení spokojenosti návštěvníků v destinacích cestovního ruchu. Vhodným nástrojem je organizace speciálních odborných kurzů. Nejedná se jen o vzdělávání a jazykovou přípravu pracovníků, se kterými se turista na svých cestách přímo setkává (zaměstnanec informačního centra, recepční v hotelu, číšník atd.), ale také pracovníků organizací cestovního ruchu v dané destinaci, pracovníků ve veřejné správě a taktéž podnikatelů v CR.

Nabídka dalšího profesního vzdělávání pracovníků v cestovním ruchu v České republice je tvořena převážně vzdělávacími programy v rámci realizace projektů financovaných z ESF (např. projekty specifického vzdělávání pro oblast cestovního ruchu - www.vzdelavaniivcr.cz, jejichž realizátorem je MMR, které administraci projektů pověřilo agenturu CzechTourism).

Pokud jde o **strukturu zaměstnanosti** se zaměřením na komerční služby, lze konstatovat, že i když je kraj celkově orientován zemědělsko průmyslově, sektor služeb je zastoupen významně. Ve službách je zaměstnanost nadprůměrná, ve srovnání s ostatními kraji čtvrtá nejvyšší. V období transformace ekonomiky absorbovaly služby a stavebnictví částečně pracovní síly ze sektoru těžby energetických surovin, kožedělného průmyslu, z odvětví zpracování kovů a strojírenství. Zaměstnanost v zemědělství je také nadprůměrná, nicméně nižší než v jižně sousedících krajích.

Pro rozvoj cestovního ruchu je významná **zaměstnanost v pohostinství a službách**. V tomto ukazateli se však Středočeský kraj neřadí na přední místa, ze sousedních krajů jej předstihují nejen Praha, Karlovarský, Plzeňský a Jihočeský kraj, ale i Vysočina.

Bezprostředněji je spjat se službami pro turismus ukazatel **počtu subjektů podnikajících v oblasti cestovního ruchu**. V tomto ukazateli se řadí Středočeský kraj mezi kraje s průměrným počtem podnikatelských subjektů v cestovním ruchu na 1000 obyvatel. Jejich podíl je ale spolu s Ústeckým krajem nižší než v sousedních Jihočeském, Plzeňském, Libereckém a Královéhradeckém kraji, nicméně vyšší než v Pardubickém kraji a Vysočině. Vesměs se jedná o fyzické osoby, podíl obchodních společností představuje cca 5 % a je o něco nižší než v ostatních krajích. Podnikatelská aktivita v sektoru cestovního ruchu je podle tohoto kritéria oproti ostatním českým krajům relativně méně rozvinutá. Nejméně na Kladensku (menší turistická atraktivita), více v regionech Praha-západ, Berounsko a Rakovnícko.

Jak je patrné z tabulky č. 28, došlo ve Středočeském kraji od roku 2003 do roku 2005 ke snížení počtu zaměstnaných v oboru ubytovacích a stravovacích zařízeních, a to o 2 300 osob. Tento obor se za rok 2005 stal jedním z pěti oborů s nejnižším počtem zaměstnanců.

Tab. 28 - Zaměstnaní v NH podle odvětví OKEČ ve Středočeském kraji (v tis. osob)

	2003	2004	2005
Zaměstnaní celkem, v tom:	547,0	547,2	550,6
Zemědělství, myslivost a související činnosti	23,6	22,4	18,0
Lesnictví a související činnosti, rybolov a chov ryb	5,8	3,5	4,6
Těžba nerostných surovin	1,3	2,4	1,4
Zpracovatelský průmysl	142,8	140,0	148,8
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	8,1	9,1	6,7
Stavebnictví	49,8	50,8	52,1
Obchod; opravy motor. vozidel a výrobků pro os. potřebu a domácnost	71,4	80,1	77,3
Ubytování a stravování	20,7	21,3	18,4
Doprava, skladování a spoje	51,8	53,5	56,4
Finanční zprostředkování	11,1	9,4	11,3
Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti	31,6	31,9	29,5
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	43,1	41,3	39,9
Vzdělávání	29,5	29,1	29,4
Zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	30,5	31,3	33,2
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	24,9	20,6	22,6
Činnosti domácnosti	0,8	.	.

Pramen: ČSÚ - Statistická ročenka Středočeského kraje 2006

3.3.4 Bezpečnost a zdravotní péče

Turistický ruch ovlivňuje úroveň a vnímání bezpečnosti v regionu a dostupnost lékařské péče, která může u některých návštěvníků významně ovlivnit jejich rozhodování o volbě místa pobytu. Kriminalita má v posledním období obecně klesající tendenci, což platí i o Středočeském kraji. K nárůstu počtu zjištěných trestných činů došlo pouze v Ústeckém a Libereckém kraji. V roce 2001 činil počet trestných činů za kraj celkem 41 125 a v roce 2005 to bylo již jen 37 208. Nadále však zůstává Středočeský kraj na druhém místě s největším počtem trestných činů v republice, s velkým odstupem za Prahou. V počtu trestných činů na 1000 obyvatel je po Hl. m. Praze (81) kraj Karlovarský (33) a hned za ním kraj Středočeský s 32 trestnými činy. Nejbezpečnější je kraj Zlínský, který vykazuje 17 trestných činů na 1000 obyvatel.

Bezpečnostní situace v kraji je tedy méně příznivá než v jiných částech republiky, což je dáno i blízkostí Prahy, kde je kriminalita zdaleka největším problémem. Východní část kraje (kromě těsného sousedství Prahy) je bezpečnější než západní.

Tab. 29 - Počet trestných činů podle krajů v r. 2005

Kraj	Trestné činy celkem	v tom		Počet trest. činů na 1000 obyvatel	Objasněné trestné činy
		obecná kriminalita	hospodářská kriminalita		
Hl.m. Praha	95 731	83 211	9 810	81	20 070
Středočeský	37 208	31 460	3 248	32	11 297
Jihočeský	16 752	12 668	2 634	27	8 228
Plzeňský	15 138	12 277	1 776	28	6 648
Karlovarský	10 081	8 043	1 219	33	5 551
Ústecký	32 751	25 377	4 781	40	17 649
Liberecký	15 037	11 986	1 897	35	8 164
Královéhradecký	11 674	8 577	2 087	21	6 202
Pardubický	10 288	7 777	1 651	20	4 964
Vysočina	7 993	6 129	1 167	16	3 985
Jihomoravský	30 878	24 572	3 999	27	12 678
Olomoucký	14 841	11 277	2 169	23	7 587
Zlínský	10 176	7 524	1 567	17	5 125
Moravskoslezský	35 139	26 398	5 733	28	16 776
Česká republika	343 687	43 738	277 276	34	134 924

Pramen: ČSÚ - Statistická ročenka Středočeského kraje 2006

Přehled trestných činů podle NUTS 4 ve srovnání let 2001 a 2005 vypovídá o snižující se četnosti kriminality ve všech okresech, a to o 3 917 trestných činů, kromě okresu Kladno a Kolín, kde počet trestných činů vzrostl cca o 100. Nejnižší počet trestných činů na 1000 obyvatel v roce 2005 měl okres Kutná Hora, nejvyšší kriminalitu vykazuje okres Praha – východ následovaný Mladou Boleslaví.

Tab. 30 - Počet trestných činů podle NUTS 4 v r. 2005

NUTS 4	Trestné činy celkem	v tom		Počet trest. činů na 1000 obyvatel	Objasněné trestné činy
		obecná kriminalita	hospodářská kriminalita		
Benešov	2 207	1 739	255	24	953
Beroun	2 619	2 136	318	34	852
Kladno	5 024	4 269	441	33	1 321
Kolín	2 948	2 464	282	31	979
Kutná Hora	1 673	1 302	242	23	641
Mělník	2 766	2 239	259	29	1 126
Mladá Boleslav	4 616	3 972	396	40	1 247
Nymburk	2 404	1 932	272	28	807
Praha - východ	4 768	4 286	250	45	1 114
Praha - západ	3 105	2 768	150	33	778
Příbram	3 428	2 965	216	32	887
Rakovník	1 650	1 388	167	30	592
Středočeský kraj	37 208	31 460	3 248	32	11 297

Pramen: ČSÚ - Statistická ročenka Středočeského kraje 2006

K pocitu bezpečnosti návštěvníků regionu patří i dostatečný zdravotnický servis a dostupnost zdravotní péče. Základní **zdravotní péče** pro návštěvníky Středočeského kraje je zajištěna sítí zdravotnických zařízení, která se nevymyká běžným standardům České republiky. Nemocniční péče je celkově zajištěna z hlediska kapacit pod průměrem České republiky, ale celkově je počet nemocnic, ambulancí a dalších zdravotnických zařízení pokládán za dostačující. Na všech místech kraje je zajištěna řádná dostupnost záchranné služby i lékařské služby první pomoci (LSPP).

Lékařská pohotovostní služba smíšená – LSPP není určena pro běžné vyšetřovací nebo léčebné výkony, které lze vyžádat v době běžného denního provozu zdravotnických zařízení. Tato služba je určena občanům v případě náhlého onemocnění či náhlého zhoršení zdravotního stavu, jestliže stupeň postižení nevyžaduje zásah zdravotnické záchranné služby.

Tab. 31 - Lékařská pohotovostní služba smíšená (únor 2007)

NUTS 4	Adresa	Provozovatel
Benešov	Benešov, Máchova 400 - areál nemocnice (ZS)	ÚSZS SČK
Beroun	Beroun, Prof. Veselého - areál nemocnice	ÚSZS SČK
Kladno	Kladno, K nemocnici 2814	ÚSZS SČK
	Slaný – Nemocnice Slaný	městská nemocnice
Kolín	Kolín, Žižkova 146 - areál nemocnice	ÚSZS SČK
	Kostelec n/ Č lesy, Kutnohorská 581	ÚSZS SČK
Kutná Hora	Kutná Hora, Vojtěšská 678 - areál ZS	ÚSZS SČK
Mělník	Mělník, Bezručova 3409 - areál ZS	ÚSZS SČK
	Kralupy n/Vltavou - nemocnice	nemocnice
Mladá Boleslav	Mladá Boleslav, Laurinova 333 – areál ZS	ÚSZS SČK
Nymburk	Nymburk, Smetanova 55 – areál ZS	ÚSZS SČK
	Městec Králové, Dr. Beneše 343	ÚSZS SČK
Praha-východ	Říčany, Komenského nám. 1910 – areál ZS	ÚSZS SČK
Praha-západ	Řevnice, Mařákova 321	Transhospital
Příbram	Příbram, Tř. Osvobození 387 – II. poliklinika	ÚSZS SČK
Rakovník	Rakovník, Dukelských hrdinů 200/II – areál nem. ZS	ÚSZS SČK

Pramen: Webové stránky Středočeského kraje

Lékařská pohotovostní služba pro děti a dorost

Tato služba je určená dětem do osmnáctého roku věku.

Tab. 32 - Lékařská pohotovostní služba pro děti a dorost (únor 2007)

NUTS 4	Adresa	Provozovatel
Kladno	Kladno - Vančurova 1548, areál nemocnice – dětské oddělení	Obl. nemocnice Kladno, a.s.
Kolín	Kolín – Žižkova 146, areál nemocnice – dětské oddělení	Obl. nemocnice Kolín, a.s.
Mladá Boleslav	Ml. Boleslav – Havlíčkova 447, areál nemocnice - dětské oddělení	Obl. nemocnice Ml.Boleslav, a.s.
Příbram	Příbram – U nemocnice 84, areál nemocnice – dětské oddělení	Obl. nemocnice Příbram, a.s.

Pramen: Webové stránky Středočeského kraje

Stomatologická pohotovostní služba

Z důvodu neochoty stomatologů podílet se na poskytování LPS se nepodařilo tuto službu spolehlivě zajistit. Pacienti mohou využívat stomatologickou pohotovost v Kolíně, Mladé Boleslavi a Příbrami. Vzhledem k prstencovému rozložení Středočeského kraje okolo hlavního města lze z důvodu lepší dostupnosti využít pražská zařízení – např. Stomatologická LPS Praha 1, Palackého 5.

Tab. 33 - Stomatologická pohotovostní služba (únor 2007)

NUTS 4	Adresa	Provozovatel
Kolín	Kolín IV, Smetanova 764 – nová poliklinika	ÚSZS SČK
Ml. Boleslav	Ml.Boleslav, V.Klementa 147	Obl. nemocnice Ml. Boleslav, a.s.
Příbram	Příbram, Tř. Osvobození 387 – II. poliklinika	ÚSZS SČK
Praha	Praha1, Palackého 5	Praha

Pramen: Webové stránky Středočeského kraje

Lékařská pohotovostní služba

Lékařská pohotovostní služba je poskytována v době mimo normální otevírací doby lékáren včetně svátků a víkendů. Je zajišťována erudovaným lékárníkem. Pro výkon lékařské pohotovostní služby je nutno dodržovat vyhlášku MZ ČR č. 49/1993 Sb., o technických a věcných požadavcích na vybavení zdravotnických zařízení.

Tab. 34 - Lékařská pohotovostní služba (únor 2007)

NUTS 4	Adresa	Provozovatel
Kladno	Kladno, Vančurova 1548, areál nemocnice	Oblastní nemocnice Kladno, a.s. nemocnice SČK
Kolín	Kolín , Lékárna Tyršova, Tyršova 976	Lékárna Tyršova
	Lékárna K, s.r.o. Pražská 110 Kostelec nad Černými Lesy	Lékárna K., s.r.o. Pražská 110
Nymburk	Lékárna Mgr. Eva Drápalíková, Palackého 126, Nymburk	Lékárna Mgr. Eva Drápalíková
Mladá Boleslav	Lékárna Jizera, Jičínská 1349, OC INTERSPAR	Lékárna Jizera, EUROPHARM, s.r.o.
	Mladá Boleslav, Palackého 150 – areál nemocnice	Oblastní nemocnice Mladá Boleslav, a.s., nemocnice SČK
Příbram	Příbram Zdaboř, Podbrdská 169 - areál nemocnice Ústavní lékárna, U nemocnice 84	Oblastní nemocnice Příbram, a.s., nemocnice SČK
	Lékárna v Kauflandu, Česká lékárna, a.s. Husova 622, 261 01 Příbram	Lékárna v Kauflandu, Česká lékárna, a.s.
Kutná Hora	Lékárna U Anděla Dubinská 150, Zruč n. S.	Lékárna U Anděla
Benešov	A lékárna v Kauflandu, Červené vršky 2217 Benešov	BRL Center CZ, s.r.o.

Pramen: Webové stránky Středočeského kraje

Nemocnice

V roce 2005 fungovalo ve Středočeském kraji 25 nemocnic, ve kterých stále klesá počet lůžek. Nemocnice poskytují ambulantní a lůžkovou základní a specializovanou diagnostickou a léčebnou péči, jejíž součástí jsou i nezbytná preventivní opatření. Součástí nemocnice bývá i její ambulantní část, která se zvláště nevyskytuje.

Ambulantní zařízení a sdružená ambulantní zařízení

Počet ambulantních zařízení ve Středočeském kraji činil v roce 2005 pouze 16 a sdružených ambulantních zařízení bylo 15. Tato zařízení jsou umístěna mimo území nemocnic, s kterými nejsou spojena ani organizačně ani personálně a v jejichž ordinacích praktických a odborných lékařů lze poskytovat jednotlivcům nebo skupinám osob základní, případně specializovanou preventivní, diagnostickou a léčebnou péči.

3.4 Životní prostředí

Životní prostředí je systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, které spolu vytvářejí složité organizované vztahy. Vytváří přirozené prostředí organismů, včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie. Investice, které vynaložily jednotlivé kraje na ochranu životního prostředí v roce 2005 jsou znázorněny v následující tabulce.

Tab. 35 - Pořízené investice na ochranu ŽP podle krajů v roce 2005 (v tis. Kč, běžné ceny)

Kraj	Celkem	Ochrana ovzduší a klimatu	Nakládání s odpadními vodami	Nakládání s odpady	Ochrana a sanace půdy, podzem. a povrch. vod	Ostatní
Hl. m. Praha	3 369 761	586 463	551 556	496 957	781 855	952 930
Středočeský	2 552 453	398 669	1 334 706	199 667	414 810	204 623
Jihočeský	583 602	253 214	242 680	66 112	10 322	11 281
Plzeňský	695 920	161 756	412 532	76 356	12 850	32 436
Karlovarský	594 331	54 038	214 722	284 928	11 998	28 647
Ústecký	1 386 820	480 200	260 961	178 946	219 515	247 213
Liberecký	515 911	87 663	81 333	34 427	310 304	2 190
Královéhradecký	941 890	319 744	368 004	182 768	41 985	29 394
Pardubický	887 515	302 463	437 516	95 368	33 121	19 056
Vysočina	691 786	110 861	277 667	105 575	166 976	30 715
Jihomoravský	2 590 543	196 834	1 684 865	363 530	59 214	286 117
Olomoucký	876 911	204 677	507 004	117 159	29 710	18 369
Zlínský	745 999	180 519	357 145	175 495	22 179	10 668
Moravskoslezský	1 814 874	583 073	855 852	194 223	94 554	87 177
Česká republika	18 248 316	3 920 174	7 586 543	2 571 511	2 209 393	1 960 816

Pramen: ČSU Statistická ročenka (data ze statistického zjišťování ŽP 1-01 a VI 1-01)

Významným předpokladem zlepšování úrovně životního prostředí je získání finančních prostředků na sanaci starých ekologických zátěží tvořených bývalými skládkami komunálního odpadu, nelegálními tzv. černými skládkami, sklady nebezpečných odpadů a také těžbou nerostných surovin. Současnou krajinu nejvíce ohrožuje ubývání volného prostoru a zabor orné půdy, na které má vliv umístování staveb ve volné krajině (rodinné domy, obchodní a průmyslové objekty), které jsou ekonomicky lákavé i pro zahraniční investory.

Ovzduší - prioritní problémy v ochraně životního prostředí mají dlouhodobější platnost. Velký vliv na kvalitu ovzduší má vzrůstající intenzita silniční dopravy ovlivněná tranzitní funkcí kraje, která způsobuje vyšší hladinu hluku a nárůst emisí NOx. Situace je alespoň částečně pozitivně ovlivněna změnou skladby vozidel (zvyšování podílu vozidel s katalyzátory). Přestože dochází k postupné plynofikaci obcí, vzhledem k finanční náročnosti se napojuje a skutečně odebírá stále méně subjektů.

Ovzduší ovlivňují i průmyslové zdroje, energetika a lokální zdroje znečištění. Mezi hlavní znečišťovatele ovzduší (REZZO 1) ve Středočeském kraji patří:

- Energotrans a.s., Elektrárna Mělník I
- ECK Generating, s.r.o. Kladno
- ČEZ a.s. – elektrárna Mělník 2 a 3
- Příbramská teplárenská a.s. – CZT Příbram
- SPOLANA a.s.
- Kaučuk, a.s.
- Elektrárna Kolín a.s., elektrárna Zálabí
- ŠKO-ENERGO, s.r.o., teplárna ŠKO-ENERGO
- ČESKÁ RAFINÉRSKÁ, a.s. – Rafinérie Kralupy
- ŠKODA AUTO a.s. – hlavní závod.

Tab. 36 - Celkové emise hlavních znečišťujících látek ve Středočeském kraji ze zdrojů

Rok	TZL	SO ₂	NO _x	CO	VOC	NH ₃
2004	11,52	26,15	40,09	65,03	27,80	9,32
2005	11,62	26,79	34,77	63,97	26,20	7,82
Meziroční změna	0,10	0,64	-5,32	-1,06	-1,60	-1,50

Pramen: Ministerstvo životního prostředí; CENIA, česká informační agentura životního prostředí

Kvalita životního prostředí se zlepšuje, jak je patrné z výše uvedené tabulky. To se projevilo v poklesu hodnot škodlivých emisí ovlivňovaných hlavně energetickými a chemickými centry a také ve zvýšení jakosti povrchových vod. Míra emisí znečišťujících látek je pro kvalitu životního prostředí a zprostředkovaně také pro rozvoj cestovního ruchu významným ukazatelem. Celkově nemají znečišťující látky ve Středočeském kraji extrémně vysoké hodnoty. Ve srovnání s ostatními kraji jsou z velkých zdrojů znečištění nejzávažnější emise uhlovodíků, kde jsou hodnoty třetí nejvyšší v republice. Ostatní emise (tuhé, oxid siřičitý, oxidy dusíku a oxid uhelnatý) jsou 6. nejvyšší v republice. Ze sousedních krajů je na tom hůře Ústecký kraj (z ostatních ale také Karlovarský kraj). Nejhorší situace je stále na Mělnicku, kde hodnoty emisí základních znečišťujících látek vysoce překračují průměr ostatních regionů.

Integrovaným programem ke zlepšení kvality ovzduší Středočeského kraje jsou navržena dodatečná opatření k tomu, aby byly na území Středočeského kraje dodrženy legislativou požadované hodnoty emisních stropů a plněny imisní limity ve vztahu ke kvalitě ovzduší. Jedná se o snížení sekundární prašnosti, snížení primárních emisí prachu z lokálních topenišť v sektoru domácností, omezení emisí prachu a NO_x z vybraných zdrojů REZZO 1, omezení imisního zatížení NO_x z dopravy, snižování emisí VOC v sektoru rozpouštědel a snižování emisí VOC v dopravě.

Půda je propojena s atmosférou, hydrosférou a biosférou a proto veškeré změny, ke kterým v půdě dochází, ovlivňují celý ekosystém. Ochrana půdního fondu patří k základním prvkům strategie udržitelného rozvoje. Kontaminace půdy ve Středočeském kraji je zřejmá především na Příbramsku a Kutnohorsku, dále pak v některých oblastech bývalých průmyslových komplexů v Kladně a Kolíně. V okresech Příbram, Benešov, Mělník a Praha-východ existuje také radonové riziko vznikající únikem plynu z uranových rud a materiálů.

Na spraších a naplaveninách v rovinatém území České tabule se vyvinuly živinami bohaté půdy. Přispělo k tomu teplé podnebí, proto má např. zemědělství severní a východní části příznivější podmínky než v jiných oblastech Středočeského kraje. Celkově je podnebí na většině území příznivé, ale západní část částečně i severní část má pro zemědělství málo srážek. Zemědělské oblasti jsou ze své podstaty méně vhodné pro rozvoj cestovního ruchu, kromě venkovské a agroturistiky. Ve Středočeském kraji je výměra zemědělské půdy největší v republice, zaujímá téměř 61 % celkové rozlohy kraje, podíl orné půdy dokonce přesahuje 50 %.

Celkově je míra zalesnění spolu s Jihomoravským krajem nejnižší v republice, jen málo přesahuje čtvrtinu území. Lesy pokrývají celkem 28 % rozlohy kraje. Nižší zalesněnost má pouze Praha. Dlouhé osídlení a historicky intenzivní hospodářské využívání půdy se projevilo v odlesnění poměrně velké části území na severu kraje, naopak v jižní části kraje je lesní bohatství poměrně značné, a to zejména na Dobříšsku, Rožmitálsku a v Posázaví. Pro rozvoj turismu skýtají příležitosti nezemědělské oblasti na jihozápad od Prahy a v nejsevernější části kraje, kde je krajina i více zalesněná.

Tab. 37 - *Bilance půdy a podíly z celkové výměry ve Středočeském kraji (k 31. 12. 2005)*

Druh	ha	%
zemědělská půda celkem	666 793	61
z toho: orná půda	554 576	50
trvalé travní porosty	70 722	6
nezemědělská půda celkem	434 672	39
z toho: lesní půda	305 191	28
vodní plochy	20 752	2
Celková výměra	1 101 465	100,0

Pramen: ČÚZK

Voda

Území Středočeského kraje vytváří velmi rozdílné podmínky pro zajištění zdrojů pitné vody pro potřeby odběratelů. Pro zásobení pitnou vodou jsou upřednostňovány podzemní zdroje, které jsou méně zranitelné a mají stabilnější kvalitu vody.

Problémem kraje je nedostatečné napojení obcí na veřejné vodovody, které patří k nejhorším v ČR. Z veřejných vodovodů bylo v roce 2005 bylo zásobováno 942 739 obyvatel, tj. pouze 82% z celkového počtu obyvatel kraje (podíl v ČR byl 91,6 %). Dle údajů významných provozovatelů v kraji voda dodávaná do vodovodní sítě odpovídá požadavkům na pitnou vodu daných vyhláškou, kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou vodu.

V kraji nejsou dorešeny staré ekologické zátěže, které devastují vodní režim krajiny a také není dorešena protipovodňová ochrana. Stav povrchových vod – hlavní zdroje znečištění vodních toků představují ve Středočeském kraji nedostatečně likvidované a zabezpečované komunální a průmyslové odpady a zemědělská hnojiva. Kvalita povrchových vod se ale v posledních letech zlepšuje, nadále však na hlavních tocích Středočeského kraje není žádný úsek s neznečištěnou vodou. Stav je následující:

- *Mírně znečištěné toky* (kvalita II podle ČHMÚ): Vltava v profilu Štěchovice, Jizera v profilu Bakov n/J.
- *Znečištěné toky* (kvalita III podle ČHMÚ): Berounka mezi profily Skryje až do Hýskova, Sázava, Vltava v profilu Solenice a od Vraného nad Vltavou do Libčic nad Vltavou, Želivka, Doubrava, Klejnárka, Jizera od Vince k soutoku s Labem, Labe soutokem profilu Veletov a Nymburk a od Jiřic až do Liběchova.
- *Silně znečištěné toky* (kvalita IV podle ČHMÚ): Labe za Lysou nad Labem a Kolínem, Vltava v profilu Zelčín, Blanice, Bakovský potok, úsek Berounky od Srbska k soutoku, Litavka, Mrlina, Loděnice, Cidlina, Výrovka, Vlkava.
- *Velmi silně znečištěné toky* (kvalita V podle ČHMÚ): Rakovnický potok, Zákolanský potok.

Podíl napojených obyvatel na kanalizaci ve Středočeském kraji nedosahuje celorepublikového průměru. V roce 2005 činil pouze 63,6 % (podíl v ČR byl 79,1 %). Problémem je také vypouštění odpadních vod z podniků, zejména chemického průmyslu do Vltavy a Labe, kdy tyto nemají dostatečně účinné ČOV. Čistírnami odpadních vod jsou vybaveny téměř všechny aglomerace s více než 2000 obyvateli. Nejlépe jsou na tom okresy Kladno, Mladá Boleslav, Mělník a Příbram.

Odpad

Středočeský kraj se umístil v roce 2006 na předposlední místo ze 14 českých regionů v hospodaření s odpady. Velký podíl na tomto výsledku má nedostatek zpracovatelských kapacit. Z průzkumu bylo zjištěno, že 10 % domácností netřídí odpad vůbec, dalších 42 % jen výjimečně. Kraj proto připravuje kampaň na zvýšení uvědomělosti občanů v hospodaření s odpadem. Nejméně jsou ekologičtí lidé na Mladoboleslavsku, Kutnohorsku, Berounsku, Kladensku a v okrese Praha-západ. Nejvíce třídí obyvatelé Čelákovic, Říčana a Poděbrad. V loňském roce se ve Středočeském kraji sebralo 24 505 tun odpadů, což činí 22,3 kg odpadu na jednoho Středočecha. Nejvýznamnějším zpracovatelem odpadů je firma AMT s.r.o. Příbram, která se zabývá recyklací bílého a barevného skla. Papír zpracovávají zejména Papírny Bělá pod Bezdězem, a.s., které využívají papír jako náhradu části vstupní suroviny. Papír zpracovává též CIUR, a.s. Brandýs nad Labem. Dalším významným zpracovatelem odpadu je RECYFA, a.s. Příbram, která zpracovává papír a plast.

Poznámka: Některé údaje v kapitolách 3.1 až 3.4 jsou čerpány z webových stránek Středočeského kraje a Programu rozvoje územního obvodu Středočeského kraje.

3.5 Cestovní ruch ve Středočeském kraji

Středočeský kraj disponuje potenciálem pro rozvoj různých typů cestovního ruchu. K tomu přispívají jeho geografické podmínky i stávající infrastruktura, která poskytuje možnosti růstu rekreačních pobytů, různých druhů turistiky a venkovského, městského či incentivního cestovního ruchu. K posouzení tohoto potenciálu je zapotřebí opírat se o vypovídající kvantifikovatelná data.

3.5.1 Základní statistika návštěvnosti

Následující údaje charakterizují cestovní ruch se zaměřením na Středočeský kraj ve srovnání s ostatními kraji České republiky. Tato statistika znázorňuje též konkurenční pozici kraje v rámci České republiky. Východiskové jsou především údaje o návštěvnosti.

Celková **návštěvnost**, tuzemských hostů (rezidentů) i cizinců (nerezidentů), sledovaná podle hostů v hromadných ubytovacích zařízeních (dále jen HUZ), je ve Středočeském kraji pod celostátním průměrem. Vzátaženo k velikosti kraje dané počtem obyvatel a jeho rozlohou se tento kraj řadí k méně navštěvovaným. Z hlediska absolutního počtu hostů je na pátém místě (nepočítáme-li Prahu). To názorně dokumentuje následující tabulka. Ze sousedních krajů má vyšší návštěvnost kraj Jihočeský, Královéhradecký a Liberecký. Vzhledem k rozloze území má Středočeský kraj srovnatelnou pozici s Plzeňským krajem, Ústeckým krajem, Pardubickým krajem a krajem Vysočina. Pokud tento údaj relativizujeme k oběma kritériím (počet obyvatel a rozloha), má nižší návštěvnost pouze kraj Ústecký.

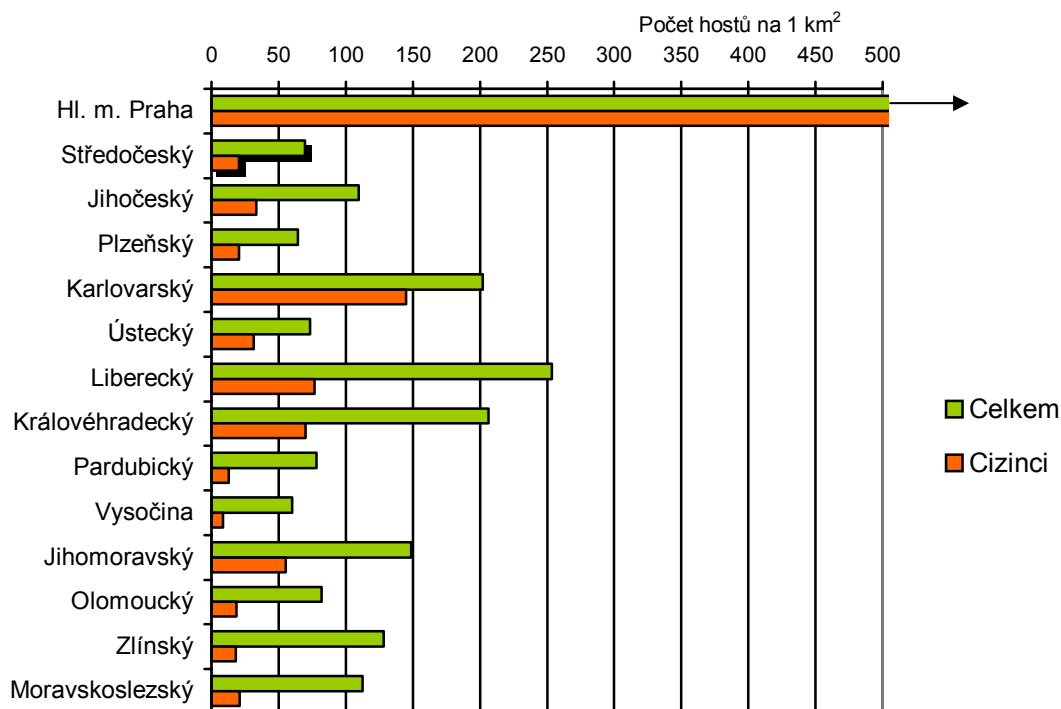
Tab. 38 - Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních podle krajů za rok 2006

Kraj	počet hostů		počet přenocování		průměrný počet přenocování	
	celkem	nerezidenti	celkem	nerezidenti	celkem	nerezidenti
Hl. m. Praha	4 142 538	3 702 116	11 277 671	10 319 827	2,7	2,8
Středočeský	767 477	224 215	2 222 530	578 061	2,9	2,6
Jihočeský	1 101 216	333 402	3 746 744	845 074	3,4	2,5
Plzeňský	487 927	154 828	1 560 526	444 970	3,2	2,9
Karlovarský	669 905	479 742	4 325 281	3 154 658	6,5	6,6
Ústecký	392 388	167 380	1 264 708	509 236	3,2	3,0
Liberecký	802 499	243 166	2 809 907	922 543	3,5	3,8
Královéhradecký	982 077	332 840	3 793 569	1 290 662	3,9	3,9
Pardubický	353 089	58 586	1 212 023	209 987	3,4	3,6
Vysočina	407 720	59 399	1 220 321	202 333	3,0	3,4
Jihomoravský	1 069 258	397 239	2 342 743	759 570	2,2	1,9
Olomoucký	430 839	97 873	1 743 593	275 359	4,0	2,8
Zlínský	508 557	72 020	1 872 477	249 125	3,7	3,5
Moravskoslezský	609 436	112 668	2 055 704	328 943	3,4	2,9
Česká republika	12 724 926	6 435 474	41 447 797	20 090 348	3,3	3,1
Podíl SK/ČR	6,0%	3,5%	5,4%	2,9%	nižší	nižší

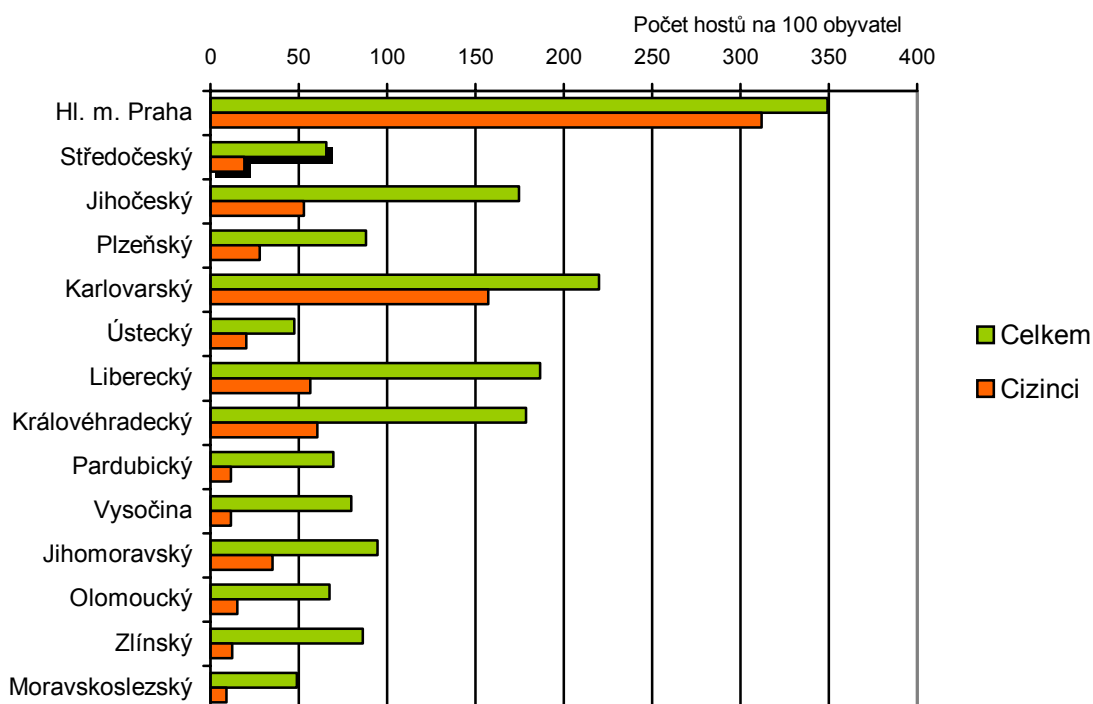
Pramen: ČSÚ

Průměrný počet přenocování je ve Středočeském kraji třetí nejnižší po Jihomoravském kraji a Praze, což se odráží i v podprůměrné délce pobytu ve dnech. Průměrný počet přenocování cizinců je ve Středočeském kraji opět třetí nejnižší hned po Jihomoravském a Jihočeském kraji.

Graf 4 – Hosté v HUZ podle krajů a rozlohy v roce 2006

Graf 5 - Hosté v HUZ podle krajů a počtu obyvatel v roce 2006

Návštěvnost HUZ v rozdělení podle regionů NUTS 4 ČSÚ již nezveřejňuje. Protože se nejedná o běžně publikované údaje, na naši žádost pracovníci ČSÚ zkoumali každý okres zvlášť a snažili se zjistit, zda jsou data dostatečně spolehlivá a reprezentativní (vzhledem ke sběru dat, který probíhá pomocí výkazů). Výsledkem bylo, že za rok 2005 mohli poskytnout data pouze za 5 okresů (Beroun, Kladno, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ) a za rok 2006 pouze za 3 okresy (Beroun, Kladno, Nymburk). Z tohoto důvodu není uveden přehled o návštěvnosti dle okresů Středočeského kraje.

Samostatně je analyzována **návštěvnost cizinců**. Údaje o zahraničních hostech jsou v závislosti na velikosti krajů v následující tabulce relativizovány vzhledem k počtu obyvatel. Tradičně více jak polovina zahraničních hostů navštívila Prahu. Z ostatních krajů zaujímá Středočeský kraj 6. místo, vzhledem k počtu obyvatel je jeho pozice ještě nižší.

Tab. 39 - Zahraniční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních podle krajů za rok 2006

Kraj	Počet hostů nerezidentů	Podíl na ČR celkem v %	Podíl na 1 obyvatele	Počet přenocování
Hl. m. Praha	3 702 116	57,5	3,12	10 319 827
Středočeský	224 215	3,5	0,19	578 061
Jihočeský	333 402	5,2	0,53	845 074
Plzeňský	154 828	2,4	0,28	444 970
Karlovarský	479 742	7,5	1,57	3 154 658
Ústecký	167 380	2,6	0,20	509 236
Liberecký	243 166	3,8	0,57	922 543
Královéhradecký	332 840	5,2	0,61	1 290 662
Pardubický	58 586	0,9	0,12	209 987
Vysočina	59 399	0,9	0,12	202 333
Jihomoravský	397 239	6,2	0,35	759 570
Olomoucký	97 873	1,5	0,15	275 359
Zlínský	72 020	1,1	0,12	249 125
Moravskoslezský	112 668	1,8	0,09	328 943
Česká republika	6 435 474	100	0,63	20 090 348

Pramen: ČSÚ

Co se týče struktury zahraničních hostů z pohledu jejich země původu, v roce 2006 se v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR ubytovalo nejvíce hostů z Německa, Velké Británie, Itálie, USA a Nizozemska. Nejvyšší průměrný počet přenocování z prvních deseti zemí vykazují návštěvníci z Ruska. Následují je Němci, kteří jsou na 1.místě v počtu přenocování, a Nizozemci.

Struktura zahraničních hostů v hromadných ubytovacích zařízeních se ve Středočeském kraji liší od republikových údajů. Na prvním místě jsou rovněž návštěvníci z Německa, druhou silnou skupinou jsou ale Slováci, poté následují Nizozemci před hosty z Polska a Francie. Návštěvníci z některých zemí se v porovnání s údaji za celou Českou republiku do první desítky vůbec nedostali (USA, Španělsko a Rusko). Naopak zde v první desítce figurují hosté z Jižní Koreje, Kanady a Maďarska. Na celkovém počtu přenocování zahraničních návštěvníků se podílejí Němci méně než v celé ČR, naopak Nizozemci a Slováci více. Průměrný počet přenocování je, co se týče první desítky, nejvyšší u Nizozemců a Francouzů. Zcela nejvyšší počet přenocování byl zaznamenán u hostů z Malty (17,8) a dále z Japonska (5,5). Stručnou charakteristiku jednotlivých zdrojových trhů nabízí příloha č. 2.

Tab. 40 - Zahraniční hosté v HUZ podle zemí v České republice (r. 2006)

Země	Počet hostů	podíl (% z celk.)	Počet přenocování	podíl (% z celk.)	Průměrný počet přenocování
Hosté celkem	6 435 474	100%	20 090 348	100%	3,1
z toho 10 nejčetnějších:					
Německo	1 617 431	25,13%	6 055 215	30,14%	3,7
Velká Británie	566 225	8,80%	1 531 993	7,63%	2,7
Itálie	399 023	6,20%	1 142 234	5,69%	2,9
USA	322 026	5,00%	972 239	4,84%	3,0
Nizozemsko	284 499	4,42%	1 052 352	5,24%	3,7
Slovensko	281 854	4,38%	806 174	4,01%	2,9
Polsko	273 659	4,25%	609 872	3,04%	2,2
Francie	240 280	3,73%	612 873	3,05%	2,6
Rusko	239 632	3,72%	1 356 792	6,75%	5,7
Španělsko	220 050	3,42%	693 476	3,45%	3,2

Pramen: ČSÚ

Tab. 41 - Zahraniční hosté v HUZ podle zemí ve Středočeském kraji (r. 2006)

Země	Počet hostů	Podíl (% z celk.)	Počet přenocování	Podíl (% z celk.)	Průměrný počet přenocování
Hosté celkem	224 215	100%	578 061	100%	2,6
z toho 10 nejčtenějších:					
Německo	60 406	26,94%	156 741	27,11%	2,6
Slovensko	22 667	10,11%	57 740	9,99%	2,5
Nizozemsko	17 336	7,73%	57 340	9,92%	3,3
Polsko	15 307	6,83%	29 209	5,05%	1,9
Francie	13 632	6,08%	38 598	6,68%	2,8
Jižní Korea	9 067	4,04%	10 383	1,80%	1,1
Itálie	7 341	3,27%	19 708	3,41%	2,7
Velká Británie	5 846	2,61%	14 695	2,54%	2,5
Kanada	5 722	2,55%	7 954	1,38%	1,4
Maďarsko	5 507	2,46%	13 320	2,30%	2,4

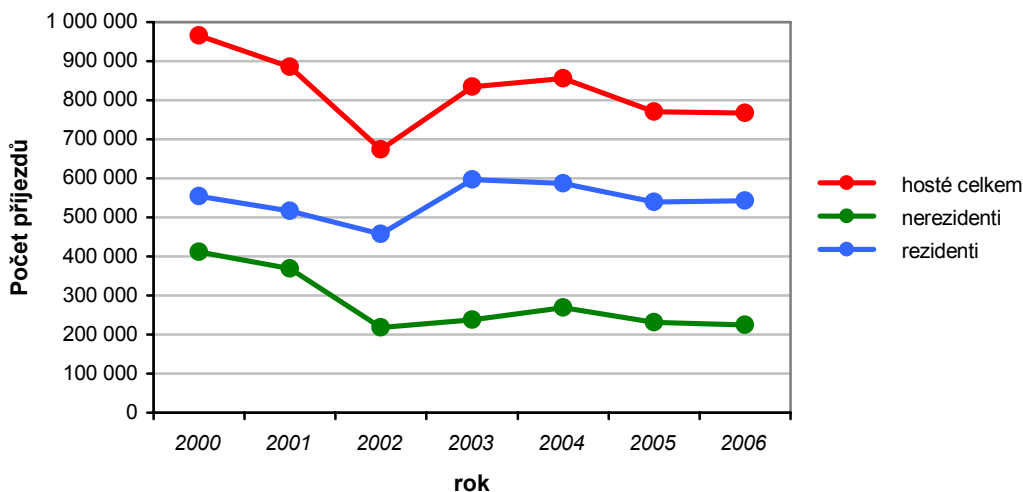
Pramen: ČSÚ

Tab. 42 - Hosté v HUZ ve Středočeském kraji v letech 2000 až 2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hosté celkem	965 297	885 732	674 396	834 559	854 987	770 670	767 477
V tom: nerezidenti	411 790	369 374	217 810	238 132	268 155	230 857	224 215
rezidenti	553 507	516 358	456 586	596 427	586 832	539 813	543 262

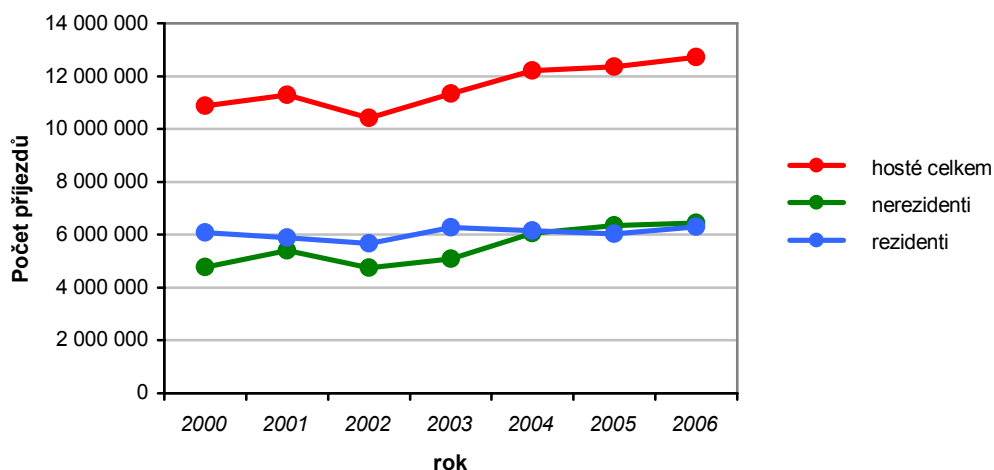
Pramen: ČSÚ

Graf 6 - Hosté v HUZ ve Středočeském kraji v letech 2000 - 2006

Podrobný přehled o vývoji počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních ve Středočeském kraji podle zdrojových zemí v letech 2000 až 2006 je v příloze č. 1. Ve Středočeském kraji se od roku 2000 snížil počet zahraničních hostů z původních 411 790 na 224 215 v roce 2006 (pokles o 54,4%). V roce 2000 byla návštěvnost cizinců nejvyšší a poté došlo k poklesu až na nejnižší hodnotu v roce 2002, což bylo způsobeno řadou faktorů (povodně, celková stagnace mezinárodního CR v důsledku terorismu, situace v Iráku atd.). Dalším vrcholem byl rok 2004 a poté návštěvnost opět klesá. Výsledky za rok 2006 naznačují, že ve Středočeském kraji trend poklesu u návštěvnosti zahraničních hostů pokračuje i nadále. Pro srovnání s vývojem v České republice je přiložen následující graf. V České republice počet hostů ubytovaných v HUZ roste od roku 2002. U zahraničních hostů je vývoj stejný, u domácích se návštěvnost pohybuje kolem 6 milionů během celého období.

Graf 7 - Hosté v HUZ v České republice v letech 2000 - 2006

Aktuální výsledky příjezdového cestovního ruchu ukazují, že v roce 2006 došlo k nárůstu počtu zahraničních hostů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních ČR oproti roku 2005 o 1,6 %. Pozitivní je, že se na tomto růstu podepsal především příjezdový cestovní ruch krajů. Ovšem pokles u nerezidentů kromě Prahy (-0,6 %) zaznamenal také Středočeský kraj (-2,9%), dále Plzeňský kraj (-0,2 %) a Olomoucký kraj (-1,7 %). U rezidentů došlo k poklesu pouze v kraji Jihomoravském (-2,4 %), ve Středočeském kraji došlo v tomto ukazateli k mírnému nárůstu o 0,6 %. Z celkového pohledu všech hostů v HUZ zaznamenal Středočeský kraj jako jediný z České republiky pokles a to o 0,4 %. Středočeský kraj zaujímá v roce 2006 podíl na příjezdovém cestovním ruchu ČR 3,5 %.

3.5.2 Ubytování a stravování

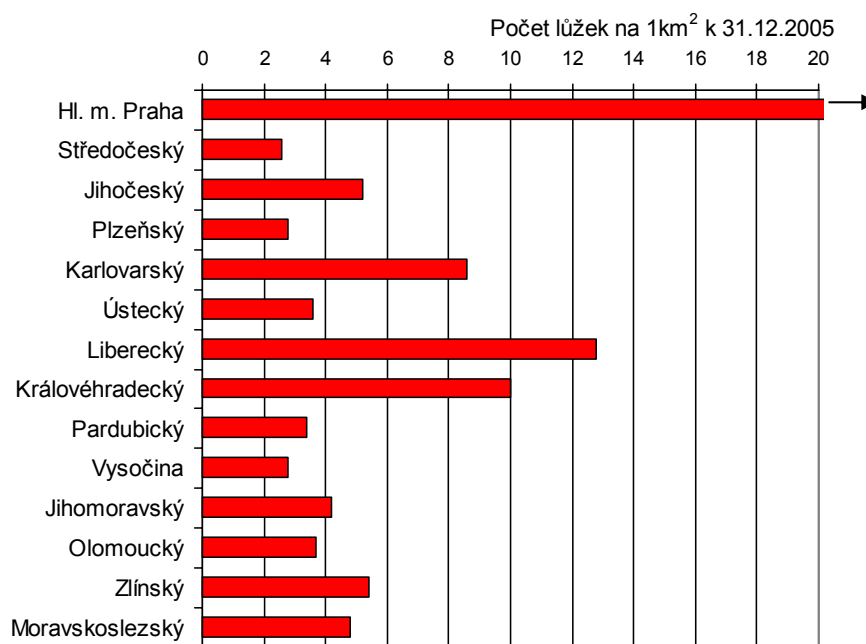
Ubytovací kapacity jsou v regionu oproti jiným krajům (s přihlédnutím k rozloze) jedny z nejnižších, což je dáno velkými oblastmi turisty málo navštěvovanými. Středočeský kraj v roce 2005 statisticky vykazoval 553 hromadných ubytovacích zařízení⁶ s celkovou kapacitou 28 379 lůžek. To je v přepočtu k rozloze kraje nejnižší hustota lůžek na 1 km² v porovnání s ostatními kraji. I v absolutní hodnotě je to podstatně méně než v Jihočeském, Královéhradeckém a Libereckém kraji, kde je lůžková kapacita po Praze největší. Ostatní sousedící kraje mají v absolutních hodnotách nižší počet lůžek.

Tab. 43 - Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle krajů k 31.12.2005

Kraj	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Počet lůžek na 1 km ²	Počet míst pro stany a karavany
Hl. m. Praha	597	30 355	66 351	133,8	1 261
Středočeský	553	10 339	28 379	2,6	6 389
Jihočeský	994	17 391	51 980	5,2	13 999
Plzeňský	418	7 466	21 210	2,8	3 509
Karlovarský	423	13 839	28 607	8,6	1 421
Ústecký	399	7 320	19 405	3,6	2 763
Liberecký	928	13 426	40 510	12,8	2 745
Královéhradecký	986	16 125	47 638	10,0	5 365
Pardubický	278	5 418	15 569	3,4	1 730
Vysočina	354	6 402	18 803	2,8	3 150
Jihomoravský	497	12 027	30 555	4,2	5 042
Olomoucký	345	7 140	19 503	3,7	969
Zlínský	366	7 910	21 435	5,4	1 645
Moravskoslezský	470	9 713	26 048	4,8	1 810
Česká republika	7 608	164 871	435 993	5,5	51 798
Podíl SK/ČR	7,3%	6,3%	6,5%	nižší	12,3%

Pramen: ČSÚ

⁶ V rámci metodiky ČSÚ je za hromadné ubytovací zařízení považováno zařízení s minimálně pěti pokoji nebo deseti lůžky sloužící pro účely cestovního ruchu. Ubytovací zařízení s nižší kapacitou se řadí do kategorie individuální ubytovací zařízení (neboli ubytování v soukromí). Tyto jednotky již nejsou šetřeny od roku 2002.

Graf 8 - Počet lůžek na 1 km² podle krajů k 31.12.2005

V rámci Středočeského kraje je nejvíce hromadných ubytovacích kapacit v NUTS 4 Příbram, ale vzhledem k tomu, že je největší, v přepočtu na rozlohu jsou to kapacity zhruba na úrovni krajského průměru. Relativně nejvíce kapacit mají metropolitní oblasti Praha-západ a Praha-východ, i tam se ale pohybují pod republikovým průměrem (Praha-východ má méně ubytovacích zařízení než Praha-západ, jsou ale větší počtem lůžek). Nejméně hromadných ubytovacích zařízení má NUTS 4 Kladno, nejméně lůžek Kolín (pouze 851 lůžek). Pod průměrem kraje (v přepočtu na rozlohu) jsou dále Benešov, Beroun a Rakovník. V absolutních hodnotách je nejvíce lůžek v okresech Příbram a Benešov. Okresy Kladno a Praha-východ mají nejméně míst pro stany a karavany, naopak nejvíce je jich na Příbramsku, Rakovnicku a Mladoboleslavsku.

Tab. 44 - Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle okresů k 31.12.2005

NUTS 4	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Počet lůžek na 1 km ²	Počet míst pro stany a karavany
Benešov	66	1 279	3 611	2,4	593
Beroun	40	647	1 564	2,4	543
Kladno	23	534	1 205	1,7	5
Kolín	25	333	851	1,0	120
Kutná Hora	47	832	2 810	3,1	298
Mělník	28	792	2 083	2,9	390
Mladá Boleslav	62	956	2 951	2,8	1 113
Nymburk	38	1 230	2 610	3,0	210
Praha - východ	39	822	2 024	3,5	50
Praha - západ	45	821	2 008	3,4	447
Příbram	89	1 378	4 319	2,7	1 467
Rakovník	51	715	2 343	2,5	1 153
Středočeský kraj	553	10 339	28 379	2,6	6 389

Pramen: ČSÚ

Ubytovací kapacity vykazované pro potřeby Českého statistického úřadu mohou být zatíženy výběrovou chybou, což se zpravidla projeví až při důkladnějším místním šetření. Je pravděpodobné, že reálná nabídka ubytovacích kapacit převyšuje vykazované hodnoty, zejména v kapacitách letního ubytování v nižších cenových kategoriích. Základní rozdíly a závěry tím však s velkou pravděpodobností nejsou zpochybněny, protože metodika a tím i výběrová chyba je vždy stejná.

Následující tabulka znázorňuje vývoj kapacit hromadných ubytovacích zařízení ve Středočeském kraji během let 2000 až 2005 a vyplývá z ní, že trend je klesající. Naopak průměrná cena vzrostla oproti roku 2000 o 29,5%.

Tab. 45 - Kapacity HUZ ve Středočeském kraji v letech 2000 - 2005

Rok	počet zařízení	počet pokojů	počet lůžek	počet míst pro stany a karavany	průměrná cena
2000	613	12 447	32 864	5 872	288
2001	631	12 662	33 947	6 101	303
2002	602	11 363	30 683	6 090	336
2003	586	11 322	30 699	6 267	354
2004	560	10 974	30 112	5 935	340
2005	553	10 339	28 379	6 389	373

Pramen: ČSÚ

Z hlediska **struktury ubytovacích kapacit** stojí Středočeský kraj na 4. místě v republice co se týče počtu hotelových kapacit vyššího standardu (čtyř a pětihvězdičkové hotely). Ze sousedních krajů jej předstihuje v tomto ukazateli Jihočeský kraj spolu s hlavním městem Praha. Středočeský kraj má po Jihočeském kraji sice druhý největší počet kempů, ovšem ve většině případů jejich kvalita neodpovídá evropským standardům, což je ovšem problém i ostatních regionů České republiky. Nadprůměrný je také podíl ostatního hromadného ubytování typu turistických ubytoven.

Tab. 46 - Hromadná ubytovací zařízení podle kategorie a krajů k 31.12.2005

Kraj	HUZ celkem	Hotely***** Hotely****	Ostatní hotely a penziony	Kempy	Chatové osady a tur. ubytovny	Ostatní zařízení
Hl. m. Praha	597	115	368	22	21	71
Středočeský	553	19	280	66	81	107
Jihočeský	994	21	482	118	122	251
Plzeňský	418	7	234	36	61	80
Karlovarský	423	57	233	22	26	85
Ústecký	399	11	227	35	48	78
Liberecký	928	6	502	29	118	273
Královéhradecký	986	9	530	41	103	303
Pardubický	278	1	137	18	50	72
Vysočina	354	3	151	29	61	110
Jihomoravský	497	14	261	40	78	104
Olomoucký	345	5	163	9	71	97
Zlínský	366	10	185	20	49	102
Moravskoslezský	470	8	240	14	79	129
ČR celkem	7 608	286	3 993	499	968	1 862
Podíl SK/ČR	7,3%	6,6%	7,0%	13,2%	8,4%	5,7%

Pramen: ČSÚ

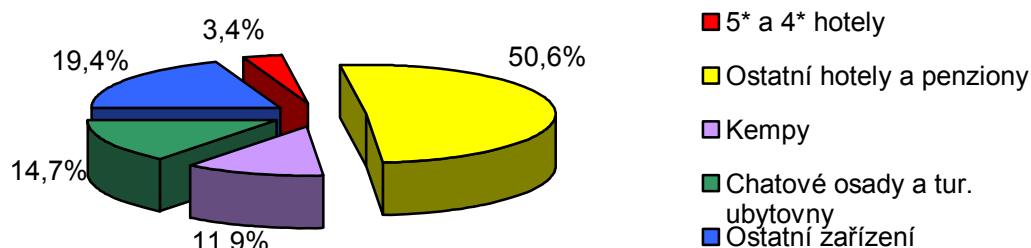
Největší podíl ve struktuře hromadných ubytovacích kapacit Středočeského kraje zaujímají ostatní hotely a penziony (50,6%). Nejvíce jich je na Benešovsku, nejméně na Kolínsku. Na kempy jsou nejbohatší okresy Příbram a Rakovník a na Příbramsku je zároveň největší koncentrace ubytovacích zařízení typu turistických ubytoven.

Tab. 47 - Hromadná ubytovací zařízení podle kategorie a okresů k 31.12.2005

NUTS 4	HUZ celkem	Hotely***** Hotely****	Ostatní hotely a penziony	Kempy	Chatové osady a tur. ubytovny	Ostatní zařízení
Benešov	66	2	32	4	9	19
Beroun	40	1	23	6	7	3
Kladno	23	1	17	-	2	3
Kolín	25	-	15	2	3	5
Kutná Hora	47	1	19	7	11	9
Mělník	28	-	17	4	2	5
Mladá Boleslav	62	4	28	7	8	15
Nymburk	38	3	27	2	0	6
Praha - východ	39	3	29	1	2	4
Praha - západ	45	2	26	7	4	6
Příbram	89	2	29	14	23	21
Rakovník	51	-	18	12	10	11
Středočeský kraj	553	19	280	66	81	107
podíl	100%	3,4%	50,6%	11,9%	14,7%	19,4%

Pramen: ČSÚ

Graf 9 - Struktura hromadných ubytovacích zařízení ve Středočeském kraji

Většina hotelů poskytuje ubytování střední nebo nižší kategorie (hotely*** a méně). Z hotelů pro náročnější klientelu (pěti a čtyřhvězdičkových) jsou to např.:

- Hotel S.E.N., Senohraby (5*)
- Chateau Mcely, Mcely (5*)
- Hotel Galerie, Unhošť
- Club Hotel Praha, Průhonice
- Hotel Zlatá Stoupa, Kutná Hora
- ACADEMiC Hotel a Kongresové centrum, Roztoky u Prahy
- Hotel Hejtmanský dvůr, Slaný
- Hotel Starosedlský Hrádek, Březnice
- Hotel Stefanie, Mladá Boleslav
- Hotel Štamberk, Načeradec
- Hotel Tupadly, Tupadly
- Hotel Zámek Dobříš, Dobříš
- Hotel Galatea, Kosmonosy
- Lázeňský hotel Park, Poděbrady
- Rezidence Liběchov, Liběchov
- Hotel Belvedere, Příbram
- Legner Hotel Zvánovice, Zvánovice
- Spa Hotel Felicitas, Poděbrady
- Hotel Villa Romantica, Kolín
- Hotel Zámek Štířín, Štířín
- Hotel Pecínov, Pecínov
- Best Western Hotel Grand, Beroun

Čisté i hrubé **využití lůžek a pokojů** u hotelů a penzionů ve Středočeském kraji nedosahuje republikového průměru, u čistého využití lůžek (tj. u těch, která byla skutečně k dispozici; hrubé využití se vypočítává z celkového počtu stálých lůžek) se kraj v tomto ukazateli řadí na 4. místo (v roce 2001 to bylo místo 9., avšak čisté využití lůžek dosahovalo vyšších hodnot než v roce 2006 a sice 38,2%).

Tab. 48 - Využití lůžek a pokojů u hotelů a podobných ubytovacích zařízení podle krajů, 2006

Kraj	Hrubé využití lůžek v %	Čisté využití lůžek v %	Čisté využití pokojů v %
Hl. m. Praha	50,9	51,8	59,3
Středočeský	29,5	31,1	37,3
Jihočeský	23,3	25,4	30,4
Plzeňský	26,4	28,6	34,4
Karlovarský	43,0	45,3	51,9
Ústecký	19,9	21,8	27,5
Liberecký	23,2	26,2	31,2
Královéhradecký	27,4	30,4	35,6
Pardubický	23,0	25,9	30,6
Vysočina	23,2	24,9	29,9
Jihomoravský	26,8	28,3	37,3
Olomoucký	25,0	26,9	32,5
Zlínský	30,1	32,9	40,1
Moravskoslezský	23,7	25,7	32,3
Česká republika	33,5	35,8	43,0

Pramen: ČSÚ

Průměrné ceny za ubytování dosažené v r. 2005 ukazují, že Středočeský kraj patří mezi cenově dražší (z hlediska celkového průměru 3. nejdražší). Pomineme-li Prahu, pak průměrná cena za ubytování je ještě vyšší už jen v Karlovarském kraji. Ostatní hotely a penzióny jsou dražší pouze v Praze a Karlovarském kraji, naopak průměrná cena v kempech je ve Středočeském kraji jedna z nejnižších. Průměrná cena za ubytování v chatových osadách a turistických ubytovnách je taktéž nižší než celorepublikový průměr. Průměrné ceny ovlivňuje vzdálenost od Prahy.

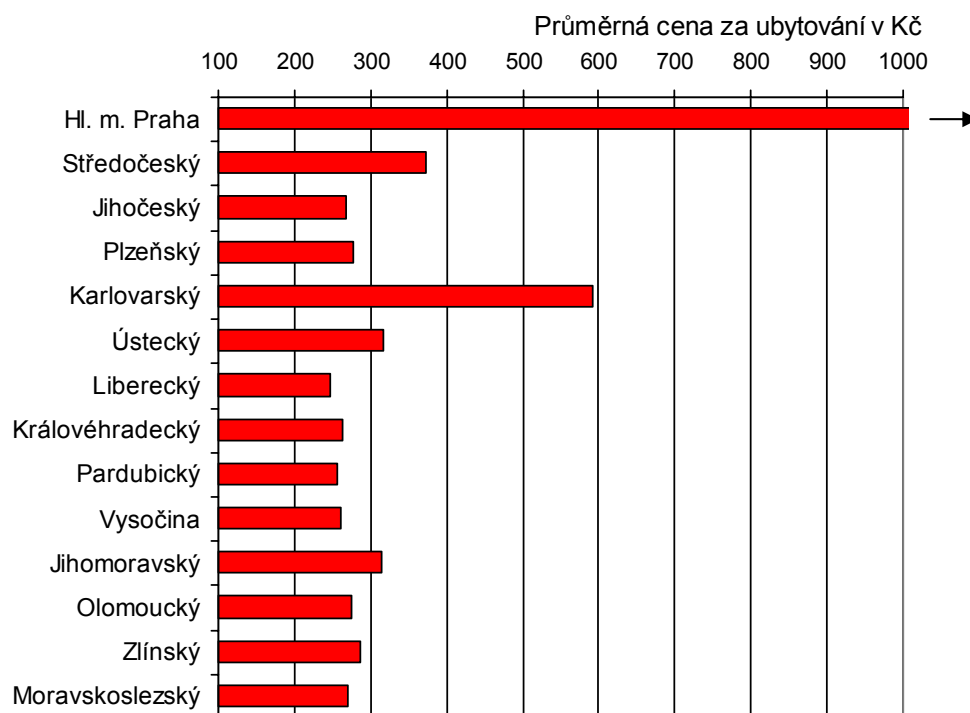
Nejvyšší průměrná cena za ubytování je v okresech Nymburk, Praha – východ a Mladá Boleslav, nejnižší v okresech Rakovník, Kutná Hora a Příbram. Rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší průměrnou cenou činí 252 Kč.

Tab. 49 - Průměrná cena za ubytování podle kategorie a krajů k 31.12. 2005 (v Kč)

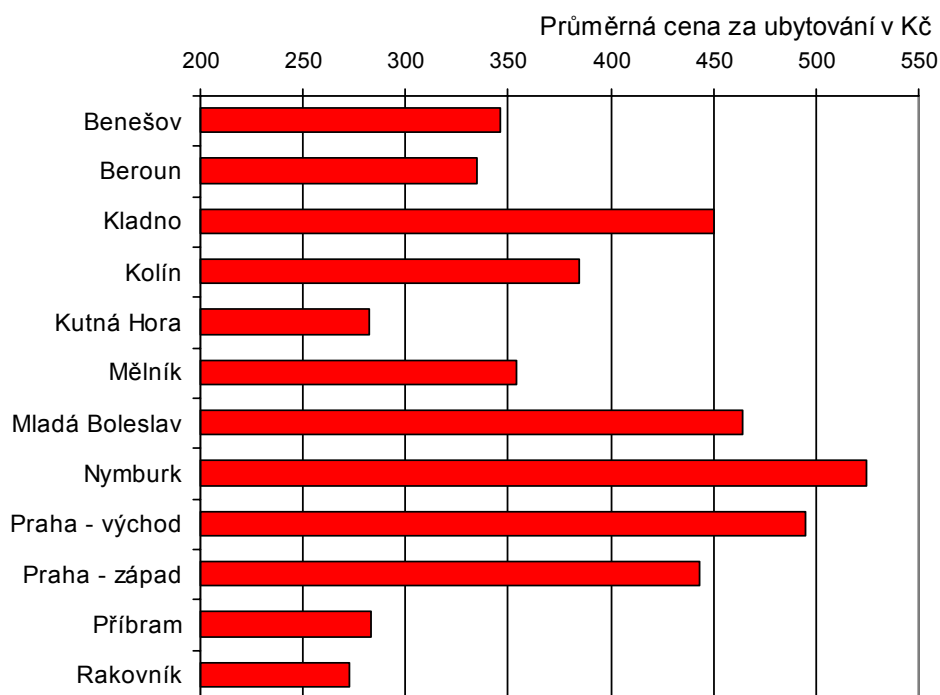
Kraj	Hotely*****	Hotely****	Ostatní hotely a penzióny	Kempy	Chatové osady a tur. ubytovny	Ostatní
Hl. m. Praha	3 580	1 689	864	195	251	469
Středočeský	1 442		502	97	133	199
Jihočeský	1 029		356	83	132	188
Plzeňský	-	1 188	347	102	127	185
Karlovarský	3 456	1 292	503	125	140	505
Ústecký	-	909	388	105	142	234
Liberecký	-	1 089	319	95	134	163
Královéhradecký	-	1 051	340	105	131	172
Pardubický		376		100	124	160
Vysočina		400		80	128	191
Jihomoravský	-	1 277	397	102	139	192
Olomoucký	-	1 331	362	98	132	196
Zlínský	-	1 213	360	108	138	168
Moravskoslezský		954	354	96	142	174
Česká republika	3 403	1 367	421	101	136	207

Pramen: ČSÚ

Graf 10 - Průměrná cena za ubytování podle krajů k 31.12. 2005

Graf 11 – Průměrná cena za ubytování ve Středočeském kraji k 31.12.2005

Vedle ubytovacích možností je pro návštěvníky kraje podstatný též **stravovací servis** v místech ubytování i v dalších zařízeních. Necelá polovina (49,5 %) ubytovacích zařízení v České republice stravování neposkytuje. Ve Středočeském kraji je tento podíl pod celostátním průměrem. Bez stravování je zde pouze 34,7 % ubytovacích zařízení, což je třetí nejnižší hodnota hned po Praze a Karlovarském kraji. Ubytovacích zařízení, která poskytují možnost stravování jak pro ubytované hosty tak i pro pasanty, je více než 45 %, čímž se kraj řadí na 1. místo v republice. Dalších téměř 20 % umožňuje stravování pouze ubytovaným hostům.

Tab. 50 - Podíl HUZ s možností stravování (v %) k 31.12.2005

Kraj	pro veřejnost	pouze pro ubyt. hosty	bez stravování
Hl. m. Praha	41,4	25,5	33,1
Středočeský	45,4	19,9	34,7
Jihočeský	29,9	14,4	55,7
Plzeňský	33,5	19,4	47,1
Karlovarský	40,9	26,0	33,1
Ústecký	40,1	14,8	45,1
Liberecký	19,2	16,9	63,9
Královéhradecký	23,8	20,1	56,1
Pardubický	29,1	14,0	56,9
Vysočina	31,6	15,3	53,1
Jihomoravský	34,4	12,5	53,1
Olomoucký	31,3	14,8	53,9
Zlínský	36,9	23,0	40,1
Moravskoslezský	37,7	15,7	46,6
Česká republika	32,4	18,1	49,5

Pramen: ČSÚ

Údaje o počtu pohostinských zařízeních jsou nejnovější z roku 2001, kdy bylo uskutečněno šetření sítě pohostinských provozoven. Hustota sítě pohostinských zařízení vzhledem k počtu zde žijících obyvatel je v českých krajích vyšší než na Moravě, ve Středočeském kraji je rovněž nad průměrem České republiky (nejvyšší je v Jihočeském kraji). Méně než polovina z nich však poskytuje stravování, čímž se kraj liší od svých sousedů (kromě Vysočiny a Pardubického kraje, kde je tento podíl ještě nižší). Na druhé straně je ve Středočeském kraji více než v sousedních krajích těch pohostinských zařízení, která poskytují ke stravovacím i další služby.

Tab. 51 - Počet pohostinských zařízení podle krajů v r. 2001

Kraj	s podáváním jídel (%)	s ostatními službami (%)	Celkem	Počet na 1000 obyv.
Hl. m. Praha	60,1	37,1	2 579	2,21
Středočeský	47,4	50,2	3 390	3,02
Jihočeský	52,4	45,8	2 289	3,66
Plzeňský	51,6	45,7	1 701	3,09
Karlovarský	60,3	37,8	1 086	3,57
Ústecký	52,1	45,7	2 175	2,65
Liberecký	60,6	37,1	1 394	3,26
Královéhradecký	55,4	41,6	1 625	2,95
Pardubický	46,0	51,5	1 240	2,44
Vysočina	40,7	56,8	1 264	2,43
Jihomoravský	49,0	48,9	2 908	2,58
Olomoucký	43,0	55,4	1 647	2,58
Zlínský	43,8	53,6	1 686	2,83
Moravskoslezský	46,4	51,8	2 887	2,27
Česká republika	50,5	47,3	27 871	2,72

Pramen: ČSÚ

Ve Středočeském kraji se nachází několik stravovacích a podobných zařízení, která se prakticky specializují na skupiny turistů, využívají se při incentivní turistice nebo jsou jinak turisticky atraktivní. Jejich seznam je v příloze č. 3.

4 Analýza nabídky cestovního ruchu ve Středočeském kraji

4.1 Kulturně historické atraktivity

Snad nejvýznamnějšími kulturními objekty jsou památky zapsané do Seznamu světového dědictví UNESCO. V roce 1972 přijala generální konference UNESCO v Paříži Úmluvu o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Tento dokument vytváří systém mezinárodní ochrany kulturního a přírodního dědictví výjimečné universální hodnoty, které by mělo být zachováno pro budoucí generace. Každý stát má především sám pečovat o nejvýznamnější statky, které budou zahrnuty do Seznamu světového dědictví. V rámci UNESCO byl ustaven Mezinárodní výbor pro světové dědictví, který schvaluje nejvhodnější památky navrhané členskými státy. Česká a Slovenská federativní republika přistoupila k této úmluvě dnem 15. 2. 1991 a závazky převzala Česká republika k 1. 1. 1993. Na základě návrhů české strany zařadil mezinárodní výbor na Seznam světového dědictví postupně dvanáct památek (historická jádra Prahy, Českého Krumlova a Telče, sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou, historické jádro Kutné Hory s chrámem sv. Barbory a katedrálou Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci, Lednicko-Valtický areál, vesnice Holašovice, zámek a zahrady v Kroměříži, zámek v Litomyšli, vila Tugendhat v Brně, židovské město a bazilika sv. Prokopa v Třebíči).

Ve Středočeském kraji je touto jedinečností **historické jádro Kutné Hory s chrámem sv. Barbory a katedrálou Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci**, které obhájilo svou kandidaturu a bylo zapsáno do seznamu Světového dědictví UNESCO v roce 1995. Kutná Hora byla od začátku 14. století významné královské město rozvíjené především díky dolům na stříbro. Pozdně gotický chrám sv. Barbory a katedrála Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci tvoří jen část středověké urbanistické struktury s velkým bohatstvím historických měšťanských domů. Sedlecký kostel je významným představitelem monumentální chrámové stavby v Čechách a v návazné přestavbě 17. - 18. století představuje první velkolepý projev gotizujícího baroka J. Santiniho. Historické jádro města vyrostlo ve složitém urbanistickém i architektonickém vývoji. Architektonická díla rozmanitých typů a různých slohů tvoří vysoce působivý kompaktní celek s mimořádnou panoramatickou působivostí a turistickou přitažlivostí.

Středočeský kraj se vyznačuje kulturním dědictvím výjimečné kvality. Právě jeho nedílnou součástí je velké množství **movitých a nemovitých kulturních památek**. K roku 2006 čítá seznam nemovitých kulturních památek více jak **4300** položek, po Jihočeském kraji druhý nejpočetnější v České republice.

4.1.1 Památkově chráněné objekty

Významný turistický potenciál tvoří památkový fond. Počet památkově chráněných objektů je vzhledem k rozloze Středočeského kraje v pásmu podprůměru České republiky, byť v absolutních hodnotách je jejich počet vysoký. Velkou konkurencí v tomto směru je samozřejmě hl. m. Praha.

Tab. 52 - Památkově chráněné objekty podle krajů (k 18.1.2007)

Kraj	Počet památkově chráněných objektů	Památkově chráněné objekty na 100 km ²
Hl. m. Praha	2 079	419,2
Středočeský	4 302	39,1
Jihočeský	5 497	54,7
Plzeňský	3 214	42,5
Karlovarský	1 386	41,8
Ústecký	3 495	65,5
Liberecký	2 211	69,9
Královéhradecký	2 998	63,0
Pardubický	2 085	46,1
Vysočina	3 031	43,8
Jihomoravský	4 224	59,8
Olomoucký	2 213	42,9
Zlínský	1 455	36,7
Moravskoslezský	2 006	36,2
Česká republika	40 196	51,0
Podíl SK/ČR	10,7%	nižší

Pramen: Národní památkový ústav

Vzhledem k rozloze, ale i v absolutních hodnotách, je na památky nejbohatší okres Kutná Hora a dále okres Mělník, kde je navíc největší počet objektů v návrhu na ochranu.

Tab. 53 - Památkově chráněné objekty ve Středočeském kraji podle okresů (k 18.1.2007)

NUTS 4	Počet památkově chráněných objektů	Památkově chráněné objekty na 100 km ²	Počet objektů v návrhu na ochranu
Benešov	392	25,7	6
Beroun	229	34,6	5
Kladno	394	57,0	0
Kolín	332	39,2	19
Kutná Hora	785	85,6	8
Mělník	465	65,3	111
Mladá Boleslav	433	40,9	8
Nymburk	246	28,1	56
Praha - východ	250	42,8	5
Praha - západ	204	34,8	11
Příbram	329	20,2	4
Rakovník	243	26,1	10
Středočeský kraj	4 302	39,1	243

Pramen: Národní památkový ústav

Nejvýznamnějšími památkově chráněnými objekty jsou **národní kulturní památky** (NKP), kterých je dnes v České republice celkem 206. Na území Středočeského kraje najdeme 24 nemovitých národních kulturních památek a 1 movitou národní kulturní památku.

Tab. 54 - Výčet národních kulturních památek ve Středočeském kraji

Název NKP	NKP od roku	NUTS 4
Slovanské hradiště Budeč	1962	KL
Hrad Karlštejn	1962	BE
Vlašský dvůr v Kutné Hoře	1962	KH
Památník Lidice	1962	KL
Sázavský klášter	1962	BN
Přemyslovské hradiště Levý Hradec	1978	PZ
Slovanské hradiště Slavníkovců Libice	1989	NB
Hrad Křivoklát	1989	RA
Hradiště a keltské oppidum Závist*	1989	PZ, PHA
Kostel sv. Bartoloměje v Kolíně	1995	KO
Kostel sv. Barbory v Kutné Hoře	1995	KH
Kostel Panny Marie s klášterem – Svatá Hora	1995	PB
Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi	1995	PH
Kostely sv. Václava a sv. Klimenta ve Staré Boleslavi	1995	PH
Městské opevnění v Kouřimi	1995	KO
Zámek Konopiště	2002	BN
Zámek Hořovice	2002	BE
Zříceniny hradů Točnick a Žebrák	2002	BE
Zámek Kačina	2002	KH
Zámek Žleby	2002	KH
Hrad Kokořín	2002	ME
Zámek Veltrusy	2002	ME
Zámek Mnichovo Hradiště	2002	MB
Zámek Březnice	2002	PB
Socha sv. Petra ze Slivice v obci Milín – movitá NKP**	2005	PB

Pramen: Národní památkový ústav

* v databázi památkové péče (MonumNet) je NKP zařazena pouze pod okres Praha hl.m.

** 1 ze 6 soch prohlášených za NKP jako „Soubor gotických soch z období krásného slohu v českých zemích“, v databázi památkové péče (MonumNet) soubor veden pod okresem Plzeň-město

Území, jehož charakter je určován zpravidla větším počtem nemovitých kulturních památek a vztahy mezi nimi a jejich prostředím, příp. mimořádně významnými archeologickými nálezy, prohlašuje vláda za **památkové rezervace**. Území se zpravidla menším podílem kulturních památek, území s dochovaným historickým prostředím, příp. území s větším počtem archeologických nálezů nebo část krajinného celku vykazujícího významné kulturní hodnoty prohlašuje Ministerstvo kultury za **památkové zóny**. Památkové rezervace a památkové zóny jsou městské nebo vesnické.

Ve Středočeském kraji je historicky jedinečným městem s vyhlášenou *městskou památkovou rezervací* výše uvedená Kutná Hora, zařazená do seznamu kulturního dědictví UNESCO. Druhým cenným městským celkem, který je městskou památkovou rezervací, je město Kolín. Z měst s nižším stupněm památkové ochrany (městské památkové zóny) jsou to např. Bělá pod Bezdězem, Beroun, Jílové u Prahy, Kostelec nad Černými lesy, Mladá Boleslav, Nový Knín, Rožmitál pod Třemšínem, Slaný, Smečno, Velvary. Jedinečným památkovým celkem je město Březnice. Cenná městská jádra mají také Kouřim, Rakovník, Nymburk a Poděbrady. Celkem je ve Středočeském kraji **34 městských památkových zón**.

Jedinečná je lidová architektura ve Středočeském kraji, což se odráží i v její památkové ochraně. V kraji je nadprůměrné množství vyhlášených *vesnických památkových rezervací* (**10 z 61 v ČR**) a *vesnických památkových zón* (**26 z 211**), přičemž u dalších je podán návrh na jejich prohlášení Ministerstvu kultury ČR. Nejvíce jich je v severní části kraje. Mnoho výjimečných objektů lidové architektury je však ohroženo.

Tab. 55 - Vesnická památkově chráněná území ve Středočeském kraji

Vesnické památkové rezervace	Vesnické památkové zóny	
ME – Dobřeň	ME – Jestřebice	NB – Vinice
ME – Nosálov	ME – Lobeč	PH – Lensedly
ME – Nové Osinalice	ME – Sitné	PZ – Debrno
ME – Olešno	ME – Střezivojice	PB – Kojetín
MB – Víška	ME – Vidim	PB – Porešín
MB – Mužský	ME – Vrbno	PB – Drahenice-Račany
NB – Bošín	MB – Březinka	BE – Korno
PB – Drahenice	MB – Kluky	BE – Mořinka
PZ – Dobrovíz	MB – Loukov	BE – Olešná
KL – Třebíz	MB – Skalsko	BE – Kleštěnce
	MB – Střehom	KH – Losiny
	NB – Sovenice	RA – Rousínov
	NB – Pojedy	RA – Skryje

Pramen: Národní památkový ústav

V těchto obcích i jinde je řada cenných objektů lidové architektury, jako např. rekonstruované stavení v Bratronicích, chráněné roubené stavení v Horním Bezděkově, stavby lidové architektury v Zaječově na Berounsku, ojedinělá roubená usedlost ze 16. stol. Hamousův statek ve Zbečně, empírový ovčín v Modřevovicích na Křivoklátsku, typicky středočeskou srubovou stavbou je rodný dům národního buditele a učenice Josefa Jungmana v Hudlicích, lidová architektura v Rožďalovicích na Nymbursku, na Křivoklátsku v obcích Skryje, Týřovice, Kublov, Hřebečnický a mnohé další.

Tato výjimečnost kraje se odráží i v počtu **muzei v přírodě** (skanzenů). Z celkového počtu dvanácti v České republice jsou na území Středočeského kraje čtyři. Tyto objekty jsou vděčným turistickým cílem a nacházejí se v Kouřimi na Kolínsku, Přerově nad Labem na Nymbursku, Třebízi na Slánsku a Vysokém Chlumci u Sedlčan.

Muzeum lidových staveb v Kouřimi, které vyrostlo ve velkém sadu na okraji města, shromažďuje základní regionální typy lidové architektury z oblasti Čech a prezentuje sociální i výtvarnou mnohotvárnost a bohatost venkovského stavitelství. Nedaleko odtud se nacházejí rozsáhlá prehistorická naleziště, dokládající život našich předků a úsvitu slovanského osídlení – hradiště Stará Kouřim.

Polabské národopisné muzeum v Přerově nad Labem je vytvářeno lidovými stavbami přenesenými do jádra typické nížinné obce středočeského Polabí. V jeho blízkosti je návěs s rybníkem, zděnými statky a renesančním zámekem. Počátky muzea sahají ke konci 19. století, k jeho rozvoji však došlo až v posledních 40 letech.

Národopisné muzeum Slánska v Třebízi tvoří rovinná vesnice, typická pro úrodnou řepařskou oblast mezi Prahou, Krušnými horami a Českým středohořím. Jako muzejní expozice slouží pouze nejhodnotnější stavby na návsi (hlavně Cífkův statek a Šubrtův statek). Dokládají způsob života a kulturní vyspělost zdejšího lidu v minulosti. Třebízská návěs názorně dokládá, že stavební památka se může stát aktivní složkou života obce i v současnosti. Součástí muzea je i rodný dům třebízského rodáka Václava Beneše Třebízského.

Muzeum vesnických staveb středního Povltaví ve Vysokém Chlumci je nejnovějším skanzenem v České republice, budovaným od r. 1998. Jedná se o skanzen shromažďující lidovou architekturu z oblasti středního Povltaví. Do přírodního areálu v údolí potoka jsou citlivě zakomponovány zemědělské usedlosti, chalupnická a domkářská stavení, hospodářské stavby, technické stavby na vodní pohon a drobné sakrální objekty, které v převážné většině pocházejí z 18. až počátku 20. století. V konečné fázi výstavby muzea se předpokládá transfer a znovupostavení asi 20 až 25 objektů.

Ve Středočeském kraji se také nachází **3** z 10 *archeologických památkových rezervací* v České republice. Konkrétně se jedná o Libodřický mohylník (KO), Slavníkovskou Libici (NB) a Levý Hradec (PZ).

4.1.2 Hrad, zámek a církevní památky

Dalšími významnými turistickými atraktivitami kraje jsou různé kulturní a historické památky, zejména **hrady a zámky**, jichž je díky historickému vývoji kraje značné množství, jsou ale často ve špatném stavu nebo slouží pouze svým majitelům a nejsou přístupny veřejnosti. Historii přibližují také **archeologické lokality** jako jsou slovanská hradiště a keltská oppida, **sakrální památky** a další objekty.

Česká republika oplývá mimořádně velkým bohatstvím kulturních památek. Více než dva tisíce dochovaných hradů a zámků tvoří nejen svým množstvím, ale především umělecko-historickou hodnotou jednu z nejvýznamnějších součástí kulturního dědictví.

K podchycení historických objektů charakteru **hradů a zámků** byla zpracována řada databází, které se liší metodikou zpracování, avšak žádná z nich nenabízí úplný výčet zpřístupněných hradů a zámků v České republice. Pro srovnání v rámci krajů lze použít jednak databázi Národního památkového ústavu (MonumNet), kde jsou uvedeny všechny zámky, hrady popřípadě zříceniny, které jsou prohlášeny za kulturní památku. To ale neznamená, že jsou všechny tyto objekty zpřístupněny, neboť celá řada z nich se využívá pro jiné účely než cestovní ruch (soukromé využití, léčebná zařízení a ústavy, podnikatelské aktivity mimo oblast cestovního ruchu apod.), nebo zatím nejsou využívány vůbec. Dle databáze MonumNet je v České republice za kulturní památku prohlášeno celkem 1 167 zámků⁷ (včetně jejich pozůstatků), 441 hradů a jejich zřícenin a 490 tvrzí (včetně zřícenin a archeologických stop). Ve Středočeském kraji je za kulturní památku prohlášeno 244 zámků (20,9%), 59 hradů a jejich zřícenin (13,4%) a 127 tvrzí (25,9%). Tato čísla ukazují, že Středočeský kraj je velmi bohatý na tyto objekty. Je však třeba zdůraznit, že pro účely cestovního ruchu jsou využívány jen některé. V databázi Středočeského kraje je uvedeno celkem 37 zpřístupněných zámků, hradů, zřícenin popř. tvrzí. Většina zřícenin hradů je volně přístupných.

⁷ U některých zámků je chráněna pouze jejich část nebo např. jen zámecká kaple, zámecký park apod.

Tab. 56 - Vybrané zámky, hrady, zříceniny a tvrze ve Středočeském kraji

Název	NUTS 4	Popis
Český Šternberk	BN	Gotický hrad z poloviny 13. stol., upravený barokně, téměř nepřetržitě v majetku rodu Sternbergů. Historické interiéry s cenným zařízením a rodovými sbírkami (rytířský sál, jídelna, kaple sv. Sebastiana, lovecký salon, pokoj Kašpara Šternberka s rodovými portréty). Sběrka mědirytin z doby třicetileté války, sbírka miniatur ze 17. stol. (tzv. holandské stříbro).
Jemniště	BN	Barokní zámek postavený pro Františka Adama z Trautmansdorfu na počátku 18. stol. Po požáru v r. 1754 obnoven v duchu rokoka. Historické interiéry vybaveny dobovým mobiliářem a sbírkami ze 17. až 19. stol. Zámecká kaple sv. Josefa s výzdobou od V. V. Reinera., F. A. Schefflera a M. B. Brauna, zámecké konírny, anglický park. Navrácen Sternbergům v roce 1995.
Konopiště (NKP)	BN	Původně raně gotický hrad typu francouzského kastelu, upraven renesančně, přestavěn na barokní zámek, na konci 19. stol. provedena romantická přestavba pro arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este. Růžová zahrada, rozlehlý anglický park, medvědárium. Reprezentační salony, zámecké sbírky (zbrojnice, knihovna, kaple aj.), galerie, muzeum aj. Jeden z nejnavštěvovanějších českých zámků.
Ostředek	BN	Barokní zámek postavený na místě gotické tvrze, se zámeckou kaplí sv. Jana Nepomuckého z r. 1741. Rodná světnička spisovatele Svatopluka Čecha (1846-1908) se stálou expozicí o jeho životě a díle. V zámecké kapli socha Čechie z r. 1765, vystavená na světové výstavě Expo v Montrealu. Přístupná pouze kaple a expozice Svatopluka Čecha.
Sázava (NKP)	BN	Původně klášter se slovanskou liturgií, založený r. 1032. Od počátku 12. stol. klášter benediktinů. Vypálen husity, obnoven v 16. stol., v 17. stol. zbarokizován. Klášter zrušen Josefem II., přestavěn na pseudorenesanční zámek v 19. stol. Monumentální torzo gotického kostela sv. Prokopa, opatská kaple, gotická krypta. Expozice Staroslověnská Sázava, muzeum technického skla. Významné raně středověké středisko slovanské kultury a písemnictví. Sázavská madona (s odrostlým Ježíškem).
Týnec nad Sázavou	BN	Část románského hradu, rozšířeného ve 14. a 15. stol., tvořená rotundou, hranolovou věží s vyhlídkou, přilehlou původně gotickou budovou a odkrytými základy románského paláce. Týnecká kamenina, archeologie regionu, výstavní síně s pravidelnými výstavami současného užitého umění.
Vrchotovy Janovice	BN	Původně středověká vodní tvrz, přestavěná renesančně pány z Říčan, v 18. stol. změněná na pozdně barokní zámek hrabat z Vrtby. V pol. 19. stol. zámek upraven hrabaty z Mitrovic v romantickém duchu nové gotiky. Anglický park. Historické interiéry s malířskou a fezbářskou výzdobou a expozicemi. V gotickém sklepení expozice českého zvonařství.
Vlašim	BN	Původně gotický hrad, přestavěný počátkem 17. stol. na renesanční zámek, barokně upravený. Pseudogotická vstupní brána. Zámecké interiéry (kaple, divadlo), vlastivědná expozice, expozice loveckého a sportovního střelectví. V údolí Blanice přiléhajícím k zámku nejstarší přírodní park u nás, založený r. 1775, s romantickými stavbami.
Růžkovy Lhotice	BN	Barokní zámeček z 18. stol. na místě gotické tvrze. V 1. pol. 19. stol. majetek otce Bedřicha Smetany. Zrekonstruován pro muzejní účely v letech 1973 až 1984. Expozice Hudební tradice Podblanicka - B. Smetana, J. Suk, Z. Fibich, R. Wagner aj. Dochovaný klavír B. Smetany.
Hořovice (NKP)	BE	Barokní zámek pánů z Vrbna a Bruntálu, vystavěný na počátku 18. stol., upravený klasicistně ve 2. pol. 19. stol. Zámecký park s barokní sochařskou výzdobou M. B. Brauna. Tzv. Sluneční brána - pohledová dominanta parku ve směru od zámecké budovy. V interiérech malby J. E. Schorra a K. Würbse, výstava hracích strojků, galerie umělecké litiny.
Karlštejn (NKP)	BE	Gotický hrad ze 14. stol. založený císařem Karlem IV. k uložení říšských korunovačních klenotů a cenných relikvií. Upraven renesančně a přelomu 19. a 20. stol. značně puristicky přestavěn. Historické interiéry Císařského paláce a Mariánské věže. Největší a nejnavštěvovanější hrad v Čechách, symbol české státnosti.
Točnick (NKP)	BE	Královský hrad Václava IV. z konce 14. stol., upravený renesančně a barokně. Opuštěn v 17. stol. Od r. 1923 v majetku Klubu českých turistů. Postupně opravován a zpřístupňován. Areál hradu s unikátně dochovanými architektonickými články. Královský palác s hradním muzeem, Velký palác se sgrafitovou výzdobou, západní vstupní brána s heraldickou výzdobou, východní brána s mohutným mostem přes příkop. Hranolová věž, vyhlídka.
Žebrák (NKP)	BE	Zřícenina gotického hradu založeného koncem 13. stol. Oldřichem Zajícem z Valdeku. Královským hradem od r. 1336, rozšířen Karlem IV. a Václavem IV., opuštěn po požáru r. 1532. Areál hradu se dvěma válcovými věžemi, torzem starého paláce a paláce Václava IV., zbytky opevnění. Věž jako rozhledna, v jejím přízemí hladomorna. Unikátní vnější výzdoba hlavní věže - gotické kvádrování v omítce. Torzo pece centrálního vytápění starého paláce.
Kladno	KL	Barokní zámek z poloviny 18. stol. na místě středověké tvrze, postavený pro opata břeňovského kláštera Benna Loebela. Expozice: Pravěk Kladenska - archeologické nálezy z Kladna a okolí. Od tvrze k baroknímu zámku. Dientzenhoferova kaple sv. Vavřince. V zámecké zahradě je medvědárium.

Název	NUTS 4	Popis
Lány	KL	Oficiální letní sídlo prezidentů České republiky. Původně malý lovecký zámek, postavený pro Rudolfa II. po r. 1592 na místě středověké tvrze. Přestavěn Valdštejnem r. 1730. Za Fürstenbergů v 19. stol. výrazně rozšířen. Již jako státní zámek (od r. 1918) upraven v r. 1929 Josipem Plečnikem na letní sídlo prezidenta T. G. Masaryka. Veřejnosti je zpřístupněn zámecký park založený okolo r. 1770 a zámecká kaple se sochařskou výzdobou.
Kačina (NKP)	KH	Rozlehlý zámek postavený jako letní sídlo pro hraběte J. R. Chotka na počátku 19. stol. Je nejvýznamnější památkou empírové architektury v Čechách. Expozice: vývoj zemědělství a potravinářství, život na venkově, dějiny rodu Chotků, unikátní knihovna a divadlo. Anglický park.
Kutná Hora-Hrádek	KH	Gotický hrad v podobě opevněného městského paláce s nádvořím, věží a arkýři, přestavěný na konci 15. stol. Dnes České muzeum stříbra - expozice sestává ze tří prohlídkových tras, které symbolicky zpodobňují tři společenské světy středověkého královského horního města.
Vlašský dvůr (NKP)	KH	Původně opevněné sídlo krále, upravené r. 1300 na mincovnu. Za Václava IV. objekt reprezentačně rozšířen o nový palác, kapli s arkýřem a věž. V 19. stol. zčásti upraven pseudogoticky. Expozice: kutnohorské mincovnictví, královská mincovna, bývalá královská audienční síň, kaple sv. Václava a sv. Ladislava. Stálá výstava Svět české mince a medaile. Ukázka ražby mincí.
Žleby (NKP)	KH	Původně gotický strážní hrad Lichtenburků ze 13. stol., později královský, přestavěný na renesanční zámek, upravený barokně. Romanticky přebudován Auerspergy v 19. stol. Anglický park a obora. Historické interiéry se stylovým zařízením a sbírkami ze 16.-19. stol., nábytek, zbraně, sklo, porcelán, lovecké trofeje, obrazy, vitráže, zbrojnice, kaple. Unikátní zařízení zámecké kuchyně.
Kokořín (NKP)	ME	Hrad ze 14. stol., opuštěn v 17. stol. Zřícenina romanticky zrekonstruována na počátku 20. stol. Romantické interiéry starého paláce s historizujícím zařízením a dobovými sbírkami. Velká věž upravena jako vyhlídka. V roce 2006 se hrad vrátil do rukou dědiců rodu Špačků, kteří hodlají navázat na rodovou tradici a nadále zachovat tuto oblíbenou památku pro veřejnost.
Liběchov	ME	Původně okrouhlá vodní tvrz ze 14. stol., přestavěná renesančně, rozšířená na vrcholně barokní zámek. Na přelomu 18. a 19. stol. zámek upraven klasicistně. Rozsáhlý anglický park s bohatou sochařskou výzdobou (M. B. Braun, V. Levý). Jedinečné sbírky asijských kultur Náprstkova muzea v Praze.
Mělník	ME	Výstavný renesanční zámek na soutoku Labe s Vltavou. Původně knížecí hrad z 10. stol. přestavěný goticky, v 16. stol. renesančně, pak upravený barokně. Od r. 1753 až dodnes (kromě období 1948-1992) v majetku Lobkowiczů. Zámecké interiéry s dobovým zařízením a rodovými sbírkami, obrazová galerie, kaple sv. Ludmily. Vinné sklepy ze 14. stol. Muzeum s expozicemi historie a etnografie regionu, vývoj českého vinařství, dětské kočárky a vozítka. V sousedství zámku chrám sv. Petra a Pavla, v jehož kryptě je zpřístupněna kostnice.
Nelahozeves	ME	Pozdně renesanční zámek Floriána Gryspeka z Gryspachu, od roku 1623 až dodnes (s výjimkou let 1950-1992) v držení Lobkowiczů. Během třicetileté války poškozen, upraven na vojenskou nemocnici a penzionát. Rekonstruován v 60. a 70. letech 20. stol. Historické interiéry a rodnická lobkowiczská umělecká sbírka. Rytířský sál, zbrojnice, zámecké salony, obrazová galerie španělských portrétů ze 16. a 17. stol. Největší soukromá umělecká sbírka v Čechách.
Veltrusy (NKP)	ME	Barokní zámek Chotků z poloviny 18. stol., upravený empírově na lovecký zámek. Park s romantickými stavbami a oborou. Historické interiéry s cenným zařízením a sbírkami. Pánský pokoj, salon Marie Terezie, kuřácký kabinet, ložnice, čínský kabinet, lovecký salonek, japonský kabinet, velká knihovna. V r. 1754 se zde konal Velký trh zboží Království českého, první obchodní veletrh na světě, který navštívila Marie Terezie. V roce 2002 silně poničen povodní, nyní je v celkové rekonstrukci.
Bělá pod Bezdězem	MB	Renesanční zámek z přelomu 16. a 17. stol. na místě gotické tvrze, přestavěný barokně. Expozice: historie Podbezdězí, interiéry s renesančními malovanými trámovými stropy, kaple s raně barokním zařízením.
Benátky nad Jizerou	MB	Komplex renesančních a barokních zámeckých budov z počátku 16. stol. s kostelem na místě staršího kláštera. Sochařská výzdoba od Matyáše Brauna. Expozice: historie Benátecka, pamětní síň Tychona Brahe, který zde od roku 1599 budoval observatoř, Bedřicha Smetany (působil na zámku jako učitel hudby v rodině Thunů) a bratří Bendů. V přízemí soukromé muzeum hraček.
Mladá Boleslav	MB	Gotický, původně knížecí hrad z 10. stol., rozšířený později goticky a upravený renesančně. Pobořen r. 1648. V 18. stol. přestavěn na kasárna, obnoven v 19. stol. V posledních letech náročně rekonstruován. Stálá expozice z historických a národopisných sbírek muzea. Sběrka cínu ze 17. a 18. stol., krojové součásti z Mladoboleslavska.
Mnichovo Hradiště (NKP)	MB	Původně renesanční zámek Václava Budovce z Budova, postavený na místě gotické tvrze, na počátku 17. stol. přestavěný rodem Valdštejnů na rozsáhlý barokní komplex. Francouzská zahrada, anglický park. V kapli sv. Anny uloženy ostatky Albrechta z Valdštejna. Historické interiéry s dobovým zařízením a cennými sbírkami, zámecké divadlo, knihovna, kaple, salony s nástěnnými malbami na plátně, zbrojnice, delfská jídelna, orientální a míšeňský porcelán. Expozice Městského muzea.

Název	NUTS 4	Popis
Poděbrady	NB	Gotický hrad z konce 13. stol., spjatý s osobou českého krále Jiřího z Kunštátu a Poděbrad, přestavěný na renesanční zámek, upravený barokně. Expozice: Život a doba vlády krále Jiřího (Polabské muzeum), jeho tzv. rodná světnice, lapidárium v hradním sklepení. Na druhém nádvoří pamětní deska označující navrtání prvního pramene poděbradské minerální vody r. 1905.
Brandýs nad Labem	PH	Původně středověký hrádek z počátku 14. stol., pozdně goticky rozšířený, přestavěný renesančně pro Ferdinanda I. Upraven barokně, v 19. stol. regotizován pro velkovévody toskánské. V současné době postupně rekonstruován. Interiéry - připomínka pobytů císaře Karla Habsburského; vojenská tematika 19. stol., výstava muzeálních uměleckých sbírek.
Čelákovice	PH	Původně středověká tvrz, přestavěná renesančně na konci 16. stol., významně upravena na počátku 20. stol. Expozice: příroda, archeologie, historie tvrze, města a okolí. Nejstarší archeologický nález zlatého šperku u nás (náušnice z pozdní doby kamenné).
Dřevčice	PH	Mohutná dvoukřídlá gotická tvrz ve stejnojmenné obci, připomínané již r. 1051. Přestavěna r. 1630, v 18. stol. upravena na sýpku. Areál tvrze ohrazený zdí s barokní bránou. Interiér bývalé sýpky s dřevěnou konstrukcí čtyř podlaží. Stylově zařízený interiér evokuje podobu středověkého zájezdního hostince.
Jenštejn	PH	Zřícenina gotického hradu z počátku 14. stol. spjatého s osobou arcibiskupa Jana z Jenštejna. Hrad zničen Švédy r. 1641. Ve 2. patře věže kaple zaklenutá křížovou klenbou. Expozice: historie a stavební vývoj hradu, archeologické výzkumy regionu.
Okoř	PZ	Rozsáhlá zřícenina gotického hradu ze 14. stol., přestavěného pozdně goticky a renesančně. Opuštěn na konci 18. stol. Areál hradní zříceniny s charakteristickým torzem hranolové věže se zbytky raně gotické kaple s polokruhovou baštou. V případě ohrožení bylo možné předhradí zatopit vodou.
Průhonice	PZ	Pseudorenesanční zámek Silva -Tarouců z konce 19. stol. na místě gotického hrádku, přestavěného v 16. stol. na zámek, rozšířeného v 18. a 19. stol. Rozsáhlý anglický park - zámecké arboretum s romantickými stavbami, rododendrony. Hlavní budova zámku nepřístupná. Vstup pouze do arboreta s množstvím vzácných rostlin. Park je protkán stezkami v délce asi 40 km.
Roztoky u Prahy	PZ	Zámek, původně gotická vodní tvrz, přestavěná renesančně, v druhé polovině 16. stol. upravená barokně a pseudogoticky. V letech 1957-61 provedena rekonstrukce. Historické interiéry s muzejními odbornými výstavami (Středočeské muzeum). Renesanční svatební síň, salon ve stylu biedermeieru, výstavní síň. Zámecký park.
Mníšek pod Brdy	PZ	Původní tvrz přestavěná na lovecký hrádek za vlády posledních Přemyslovců. Od roku 1487 ve vlastnictví pánů z Mitrovic, kteří jej přebudovali na renesanční zámek. V 17. století přestavěn na výstavné barokní sídlo, později částečná klasicistní úprava. Po roce 2000 kompletně zrekonstruován a otevřen veřejnosti.
Březnice (NKP)	PB	Původně gotická vodní tvrz přestavěná v 16. stol. na renesanční zámek. Renesanční zahrada, bylinná zahrada a anglický park. Historické interiéry se sbírkami Kolowratů a Pálffyů (rodová galerie, Lokšanská knihovna, hodovní sál, zbrojnice aj.). Zámecká kaple, nejstarší knihovna klasického typu u nás, galerie Ludvíka Kuby.
Dobříš	PB	Rozlehlý rokokový zámek ve stylu francouzské architektury s náročně upravenou francouzskou zahradou a anglickým parkem. Historické interiéry vybavené hodnotným mobiliářem z doby rokoka a klasicismu. Reprezentační prostory (zrcadlový sál s bohatou výzdobou, knihovna s rodovými portréty, novorenesanční jídelna), 1945 věnován čs. spisovatelům. Kamenný most zvaný Čertův v anglickém parku. V roce 1998 byl zámek spolu s francouzským a anglickým parkem vrácen do soukromého vlastnictví rodině Colloredo-Mannsfeld.
Příbram	PB	Původně tvrz, postavená ve 14. stol. pro arcibiskupa Arnošta z Pardubic, nově opevněná na poč. 15. stol. Vypleněna r. 1576, opravena po r. 1670 a rozšířena na zámek. Od pol. 19. stol. zámek sídlem báňské akademie. Zachován obytný palác gotické tvrze s arkýřem. Po rekonstrukci z 80. let 20. století je v zámečku Galerie Františka Drtikola a Muzeum III. odboje. Od roku 2000 opět svým názvem Ernestinum připomíná svého zakladatele.
Vysoká u Příbrami	PB	Novorenesanční zámek z r. 1878 hraběte Václava Kounice, švagra A. Dvořáka. Rozsáhlá obora s Rusalčiným jezírkem. Památník Antonína Dvořáka, hraběte Václava Kounice a jeho manželky Josefíny Čermákové. Nedaleko zámku vila Rusalka, ve které A. Dvořák pobýval.
Krakovec	RA	Zřícenina hradu z konce 14. stol. postaveného královskou stavební hutí pro Jíru z Roztok, křivoklátského purkrabího. R. 1783 zničen požárem. Unikátní architektura, množství zachovaných gotických stavebních prvků, půlvalcová věž, arkýřová kaple na mohutném pilíři. Roku 1414 zde před odjezdem do Kostnice pobýval Jan Hus pod ochranou Jindřicha Lefla z Lažan.
Křivoklát (NKP)	RA	Rozlehlý gotický královský hrad ze 13. stol., původně lovecký hrad Přemyslovců, přestavěný na konci 15. stol. pro Vladislava Jagellonského. V 16. stol. vězení. Roku 1643 vyhořel, rekonstrukce na přelomu 19. a 20. stol. Historické interiéry - kaple, rytířský sál, královský sál, Fürstenberská knihovna, vězení, Fürstenberské muzeum. Válcová věž s expozicí lovců, věž Huderka s vyhlídkou.

Pramen: www.kr-stredocesky.cz, vlastní šetření

Jak již bylo uvedeno, tento výčet nemůže být úplný, je také nesnadné stanovit jednoznačná kritéria pro výběr pamětihodností tohoto druhu. Ačkoliv není žádný z nejvýznamnějších památkových objektů vynechán, lze jmenovat mnohé další.

Ze **zámků** jsou to např. Komorní Hrádek, Louňovice pod Blaníkem, Kácov, Přerov nad Labem, Hořín, Chotýšany, Slabce, Rataje nad Sázavou, neogotický zámek Zruč nad Sázavou, barokní zámek Hřebečnický, Letohrádek Vendula u Horního Bezděkova (výrobky tradičních řemesel), romantický zámek Červený Hrádek u Sedlčan (festival Sukovy Sedlčany), Bon Repos ve Staré Lysé, zámek Hluboš, renesanční zámek v Lysé nad Labem, vrcholně barokní zámek s oborou Liblice (pro účely vědeckých konferencí, kongresů atd.), zámek s anglickým parkem v Jetřichovicích, zámek Nižbor s expozicí o keltské kultuře, zámek Zásmyky, zámek Štířín upravený jako hotelové zařízení s konferenčními službami v obci Kamenice a jiné. V červenci roku 2007 bude poprvé otevřen veřejnosti zámek Loučeň s anglickým parkem a prvním labyrintáři v ČR.

Z dalších **hradů**, resp. jejich **zřícenin**, lze jmenovat zbytky historicky významného hradu Tetín (Tetínská růže, Sv. Ludmila, Václav Hájek z Libočan aj.) v Tetínské přírodní rezervaci na Berounsku, hrad Houska (u Nosálova), zříceninu zeměpanského hradu Vršky na Příbramsku, zříceniny skalního hradu Drábské světničky poblíž Mnichova Hradiště, nedaleko Mladé Boleslavi zbytky hradu Michalovice s věží „Putna“, Zbořený Kostelec, či další zříceniny hradů Zlenice, Říčany, Pirkštejn, Týřov, Kozlův, Jinčův, Valečov, Zvířetice, Dražice, Valdek, Sion, Dobříš, atd. V Popovicích na Benešovsku je vodní tvrz. Jako příklad dalších **tvrzí** je možné uvést Křepence, Mrač na Benešovsku, Litovice, Tuchoraz na Kolínsku, Semtěš či Bezno. Středočeský kraj má také jednu raritu v podobě hradu, postaveného teprve v letech 2001 – 2002 a to s využitím tradičních řemeslných postupů. Jedná se o hrad Červený Újezd nedaleko Unhoště.

Mimo **hradiště** vyhlášených jako NKP (Budeč, Levý Hradec, Libice) je ve Středočeském kraji mnoho dalších slovanských hradišť. Příkladem takových hradišť jsou hradiště z pozdní doby bronzové na Plešivci, hradiště Libušín u Kladna, Klecany, Lštění, Stará Boleslav, Stará Kouřim, Tetín, Šance u Březnice, Hradsko. Na pravém břehu Vltavy naproti Zbraslavi se na vrchu Hradiště nacházejí pozůstatky největšího známého českého keltského oppida zvaného Závist (NKP). Na Berounsku u obce Nižbor, kde na zámku sídlí Informační centrum keltské kultury, se rozkládá rozsáhlé keltské oppidum Stradonice o rozloze 80 ha, kde bylo uskutečněno cca 30 tis. archeologických nálezů (známý je například poklad keltských mincí, tzv. duhovky). Na Příbramsku je na atraktivním místě nad Vltavou keltské oppidum Hrazany.

Kromě **církevních památek** zapsaných do seznamu světového dědictví UNESCO (Kutná Hora) a vyhlášených jako NKP (Sázavský klášter, kostel sv. Bartoloměje v Kolíně, kostel sv. Barbory v Kutné Hoře, kostel Panny Marie s klášterem – Svatá Hora, kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi, kostely sv. Václava a sv. Klimenta ve Staré Boleslavi) je v kraji množství kostelů, klášterů a dalších sakrálních staveb, z nichž mnohé jsou památkově chráněny. Mezi ty nejvýznamnější patří: areál piaristické koleje ve Slaném, augustiniánský klášter Svatá Dobrotivá v Zaječově, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Tismicích, chrám sv. Jiljí v Nymburce, kostel sv. Bartoloměje v Kondraci, kostel Sv. Václava v Libouni, kostel sv. Jakuba v Církvicích u Čáslavi, kostel sv. Mikuláše ve Venci, kostel sv. Petra a Pavla s kostnicí v Mělníce, kostel sv. Petra v Poříčí nad Sázavou, kostel sv. Havla v Chotýšanech, kostel sv. Prokopa v Záboří nad Labem, kostel sv. Štěpána v Kouřimi, rotunda sv. Petra a Pavla na Budči, židovská synagoga v Kolíně, starý a nový židovský hřbitov v Kolíně.

Pro sakrální turistiku mají význam především **poutní místa**, z nichž lze jmenovat kupříkladu Svatou Horu v Příbrami (s návštěvností okolo 250 tis. ročně), Svatý Jan pod Skalou v Českém krasu (kostel sv. Jana Křtitele, jeskyně sv. Ivana, kaple Povýšení sv. Kříže), poutní místo Skalka s barokním areálem (kostel sv. Máří Magdalény, klášter, poustevna a křížová cesta) poblíž Mníšku pod Brdy, Stará Boleslav (Palladium země české, Via Sancta), poutní kaple v Dobré Vodě u Březnice, barokní františkánský klášter v Hájkách u Červeného Újezda, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Družci se zázračnou soškou Panny Marie a „Zkamenělcem“ či Maková hora u obce Smolotely (poutní kostel sv. Jana Křtitele a Panny Marie).

4.1.3 Technické památky a atraktivita

Historickým dědictvím a zároveň turisticky atraktivním cílem jsou také **technické památky a zajímavosti** (montánní turistika – Příbram, Kladno, Jílové, Kutná Hora atd.) Z nich jsou nejatraktivnější technické skanzeny, které se ve Středočeském kraji týkají především těžby nerostných surovin. Příkladem jsou:

- Hornické muzeum Příbram – Březové Hory s téměř čtyřmi desítkami objektů dokumentující historii stříbrorudného hornictví, nabízející prohlídku historických podzemních chodeb v délce okolo 1 km.
- Hornický skanzen Mayrau ve Vinařicích u Kladna věnovaný těžbě uhlí na Slánsku a Kladensku.
- Chrustenická šachta – důlní expozice těžby železné rudy.
- Skanzen Solvayovy lomy provozovaný společností Barbora (Muzeum těžby a dopravy vápence v Českém Krasu).

V Kutné Hoře najdeme technické zajímavosti z období těžby stříbra – těžní stroj (trejv nebo-li žentour) ze 16. století, štola sv. Jiří (Stříbrný důl). Regionální muzeum v Jílovém u Prahy nabízí prohlídky středověké štoly sv. Josefa a Nové halířské štoly. Ve Lhotě u Kladna se nachází skanzen výroby dřevěného uhlí, zajímavostmi z válečné historie jsou např. Vojenský skanzen Smečno u Slaného a vojenský bunkr u Bratronic, které jsou součástí obranné linie z let 1936-38, tzv. Pražské čáry. Další opravené a zpřístupněné vojenské objekty jsou v Drnově u Slaného, Doksech, Dolním Bezděkově, Berouně a Karlštejně. Muzea věnovaná vojenství jsou v Lešanech a v Milovicích. Exkurze s ukázkou výroby nabízí sklárny v Nižboru, v Nenačovicích a v Poděbradech, ale také pivovary (pivovar Krušovice, pivovar Ferdinand v Benešově, pivovar Berounský Medvěď, pivovar Velké Popovice aj.).

Ve Středočeském kraji se nachází velký počet vodních mlýnů. Mezi nejvýznamnější vodní mlýny patří funkční mlýny z 19. století na Unhošťsku (např. mlýn v Poteplí, Markův - Bočkův mlýn v Unhošti), na Kutnohorsku pak Červený mlýn v Dolních Bučicích, mlýn Budčice, Nový mlýn (Komoráčův) v Kutné Hoře, mlýn Denemark či Wagenknechtův (Obecní) mlýn. Dále lze zmínit mlýn Kasanice (Plešingerův mlýn) u Petrovic II. či Vítův mlýn u Vlašimi. Za zmínku stojí také větrné mlýny jako např. větrný mlýn Bzová na Berounsku, větrný mlýn holandského typu u Vrátna či torzo větrného mlýna v Příchověch.

Jiné technické památky mají pro cestovní ruch menší význam, resp. jejich stávající forma prezentace či dostupnost je omezena na relativně malou skupinu úzce specializovaných návštěvníků. Za všechny lze jmenovat například vodárenskou věž s renesančním portálem (tzv. Turecká věž) v Nymburku, tříobloukový železobetonový most (Masarykův most) v Kralupech nad Vltavou, betonový most přes Vltavu ve Štěchovicích, Štěpánský most u Obříství, most s akvaduktem v Kutné Hoře, viadukt na železniční trati Kolín – Ledebč, evropským unikátem je plavební komora Štěchovické přehradě, z jiných oblastí např. pozůstatky vlečky z výstavby údolní nádrže Tochovice – Orlik, Mělnické zvony, elektrárna a zdymadlo v Miřejovicích, zdymadla Hořín a laterální kanál, vodojem s vyhlídkou v Berouně či vápenka v Miskovicích.

Turistickými lákadly jsou také historické jízdy parním vlakem nebo jízdy motorákem. Pravidelně se o víkendech v červenci a v srpnu konají výletní jízdy z Prahy do Posázaví nebo na slavnosti na Krivoklátě. V roce 2007 bude o sobotách v červenci a srpnu jezdit parní vlak na trati Lužná u Rakovníka – Kolečovice a zpět. Na Podlipansku se budou konat pravidelné jízdy historickým motoráčkem na trasách Pečky – Kouřim a Uhlířské Janovice - Kouřim. Z dalších podobných atrakcí lze dále jmenovat Postřižinský expres - parní vlak na trase Nymburk – Bakov nad Jizerou, Vyvážení smrtholky - tradiční jarní jízda na trase z Kolína do Kouřimi a další.

4.1.4 Muzea, galerie a ostatní kulturní zařízení

Na území Středočeského kraje je velké množství různých **muzeí a galerií**, která návštěvníkům přibližují život, zvyky a prostředí v minulosti. V absolutních číslech je dle Statistické ročenky Středočeský kraj na 3. místě co do počtu muzeí a galerií. V přepočtu na rozlohu kraje či počet obyvatel se ale řadí mezi ostatními kraji do pásma průměru.

Tab. 57 - Kulturní zařízení v ČR podle krajů v roce 2005

kraj	muzea	galerie	divadla	stálá kina a multikina	přírodní amfiteátry	veřejné knihovny vč. poboček
Hl. m. Praha	74	160	84	34	-	86
Středočeský	130	75	19	57	51	904
Jihočeský	70	121	14	53	19	639
Plzeňský	45	44	14	33	16	559
Karlovarský	27	44	13	26	6	139
Ústecký	53	69	17	62	11	353
Liberecký	46	13	11	27	15	244
Královéhradecký	56	44	18	42	24	466
Pardubický	53	46	21	36	23	422
Vysočina	52	71	7	47	30	599
Jihomoravský	81	93	17	56	55	743
Olomoucký	46	48	6	46	36	525
Zlínský	54	54	8	34	42	405
Moravskoslezský	75	136	23	58	30	409
ČR celkem	862	1 018	272	611	358	6 493

Pramen: ČSÚ – Statistická ročenka Středočeského kraje 2006

Tab. 58 - Kulturní zařízení ve Středočeském kraji podle okresů v roce 2005

NUTS 4	muzea	galerie	divadla	stálá kina a multikina	přírodní amfiteátry	veřejné knihovny vč. poboček
Benešov	15	5	1	7	5	82
Beroun	15	7	-	10	4	73
Kladno	14	15	3	5	6	83
Kolín	8	3	1	2	1	69
Kutná Hora	10	12	2	4	6	64
Mělník	9	4	1	6	4	64
Mladá Boleslav	11	3	2	3	8	89
Nymburk	12	5	3	5	5	87
Praha-východ	7	3	-	1	2	78
Praha-západ	5	4	1	6	2	55
Příbram	12	8	3	6	5	91
Rakovník	12	6	2	2	3	69
Středočeský kraj	130	75	19	57	51	904

Pramen: ČSÚ – Statistická ročenka Středočeského kraje 2006

Z databáze Asociace muzeí a galerií ČR a vlastním dohledáním je podán v následující tabulce přehled muzeí, řazených abecedně podle obcí.

Tab. 59 - Muzea ve Středočeském kraji

Muzeum	Obec
Muzeum v Bělé pod Bezdězem (pob. Muzea Mladoboleslavska)	Bělá pod Bezdězem
Muzeum Benátky nad Jizerou (pob. Muzea Mladoboleslavska)	Benátky nad Jizerou
Muzeum hraček	Benátky nad Jizerou
Historie města Benešova (pob. Muzea Podblanicka)	Benešov
Muzeum umění a designu	Benešov
Muzeum Českého krasu	Beroun
Oblastní muzeum Praha - východ	Brandýs nad Labem
Městské muzeum	Březnice
Buštěhradské muzeum Oty Pavla u Rotta	Buštěhrad

Muzeum	Obec
Městské muzeum	Čáslav
Muzeum zemědělské techniky (pob. Národního zemědělského muzea)	Čáslav
Městské muzeum	Čelákovice
Podlipanské muzeum (pob. Regionálního muzea v Kolíně)	Český Brod
Muzeum městyse Čistá (expozice Muzea T. G. M. Rakovník)	Čistá
Muzeum života židovské obce v Divišově	Divišov
Muzeum města Dobříše	Dobříš
Muzeum Českého krasu – expozice Hořovice	Hořovice
Expozice Českého muzea hudby (NM)	Hořovice
Muzeum automobilových veteránů	Chotusice
Vlastivědné muzeum Jesenice (pob. Muzea T. G. M. Rakovník)	Jesenice
Gottland - Muzeum Karla Gotta	Jevany
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy	Jílové u Prahy
Muzeum českého venkova	Kačina u Kutné Hory
Muzeum Kadlín	Kadlín
Muzeum betlémů	Karlštejn
Muzeum voskových figurín	Karlštejn
Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně	Kladno
Regionální muzeum v Kolíně	Kolín
Železářské a slévárenské muzeum	Komárov
Muzeum motocyklů	Konopiště
Pravěký skanzen Altamira	Kosmonosy
Muzeum hrnčířství	Kostelec nad Černými Lesy
Muzeum Kouřimska (pob. Regionálního muzea v Kolíně)	Kouřim
Muzeum lidových staveb (pob. Regionálního muzea v Kolíně)	Kouřim
Městské muzeum	Kralupy nad Vltavou
České muzeum stříbra	Kutná Hora
Muzeum alchymie	Kutná Hora
Muzeum tabáku - Philip Morris ČR, a. s.	Kutná Hora
Muzeum T. G. Masaryka (pob. Muzea T. G. M. Rakovník)	Lány
Muzeum sportovních vozů	Lány
Vojenské technické muzeum VHÚ Praha	Lešany u Týnce nad Sázavou
Památník Vojna u Příbrami (pob. Hornického muzea Příbram)	Lešetice
Regionální muzeum a galerie Křivoklátska	Lhota
Náprstkovo muzeum – zámek Liběchov (expozice NM)	Liběchov
Muzeum památníku Lidice	Lidice
Muzeum Svatopluka Čecha	Liteň
Historické muzeum (expozice NM)	Louňovice pod Bláníkem
Železniční muzeum ČD v Lužné u Rakovníka	Lužná
Muzeum Bedřicha Hrozného (pob. Polabského muzea)	Lysá nad Labem
Malé máslovické muzeum másla	Máslovice
Regionální muzeum Mělník	Mělník
Muzeum Milovicka	Milovice
Muzeum Mladoboleslavska	Mladá Boleslav
Škoda Auto Muzeum	Mladá Boleslav
Městské muzeum	Mnichovo Hradiště
Městské muzeum	Mšeno
Městské muzeum	Netvořice
Muzeum motocyklů	Netvořice
Ústav archeolog. památkové péče středních Čech – IC keltské kultury	Nižbor
Muzeum	Nové Strašecí
Muzeum zlata Nový Knín (pob. Hornického muzea Příbram)	Nový Knín
Místní muzeum	Nučice
Vlastivědné muzeum Nymburk (pob. Polabského muzea)	Nymburk
Astronomické muzeum Vojtěcha Šafaříka	Ondřejov
Muzeum kamen	Ostrá

Muzeum	Obec
Polabské muzeum	Poděbrady
Muzeum Špýchar Prostřední Lhota (pob. Hornického muzea Příbram)	Prostřední Lhota
Botanické oddělení Přírodovědeckého muzea (NM)	Průhonice
Polabské národopisné muzeum (pob. Polabského muzea)	Přerov nad Labem
Muzeum Moto a Velo	Přerov nad Labem
Hornické muzeum Příbram	Příbram
Muzeum třetího odboje Konfederace politických vězňů ČR	Příbram
Svatohorské poutní muzeum	Příbram
Pyšelské muzeum	Pyšely
Muzeum T. G. M. Rakovník	Rakovník
Muzeum středního Posázaví	Rataje nad Sázavou
Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy	Roztoky u Prahy
Muzeum Rožďalovice (pob. Polabského muzea)	Rožďalovice
Městské muzeum – Brdský památník	Rožmitál pod Třemšínem
Hudební tradice Podblanicka (pobočka Muzea Podblanicka)	Růžkovy Lhotice
Městské Mudruňkovo vlastivědné muzeum v Říčanech	Říčany
Městské muzeum Sadská (pob. Polabského muzea)	Sadská
Městské muzeum Sedlčany	Sedlčany
Vlastivědné muzeum v Slaném	Slaný
Vojenský skanzen Smečno	Smečno
Muzeum těžby a dopravy vápence v Českém krasu	Svatý Jan pod Skalou
Tetínské muzeum	Tetín
Národopisné muzeum Slánska	Třebíz
Muzeum rodu Pernerů a Týnce nad Labem	Týnec nad Labem
Městské muzeum (expozice týnecké keramiky)	Týnec nad Sázavou
Melicharovo vlastivědné muzeum	Unhošť
Městské muzeum	Velvary
Hornický skanzen Mayrau	Vinařice u Kladna
Muzeum Podblanicka	Vlašim
Vlastivědné muzeum	Votice
Podblanické zemědělské muzeum	Votice
Expozice Historického muzea (NM)	Vrchotovy Janovice
Muzeum vesnických staveb středního Povltaví (pob. HM Příbram)	Vysoký Chlumec
Hamousův statek	Zbečno
Automuseum Praga	Zbuzany
Železniční muzeum Zlonice	Zlonice
Muzeum v Žebráku (pob. Muzea Českého krasu)	Žebrák

Pramen: Asociace muzeí a galerií ČR, vlastní šetření

Pozn. – stav k březnu 2007

Vedle muzeí mohou být turistickým cílem **památníky** významných osobností, jejichž život se váže ke Středočeskému kraji, **pamětní síně** nebo **pomníky** slavných bitev (např. Pomník bitvy u Kolína, Lipanská mohyla, Pomník bitvy u Malešova). Z pamětních síní to jsou například pamětní síň Oty Pavla (Branov), J. L. Zvonáře (Kublov), Jaroslava Fraňka (Nezabudice), Jana Jakuba Ryby (Rožmitál pod Třemšínem) či Dr. Alice Masarykové a ČSČK (Lány). Libice nad Cidlinou mají pamětní síň Slavníkovské Libice. Z památníků, z nichž některé (viz první tři v pořadí) jsou svým charakterem srovnatelné s muzei, lze jmenovat:

Památník Karla Čapka Strž	Stará Huť u Dobříše
Památník Josefa Lady	Hrusice
Památník Antonína Dvořáka	Vysoká u Příbrami
Památník Svatopluka Čecha	Obříství (Mělník)
Památník Svatopluka Čecha	Ostředek (Chocerady)
Památník Vítězslava Háška	Dolínek (Odolena Voda)
Památník Josefa Jungmanna	Hudlice
Památník Josefa Kajetána Tyla	Kutná Hora
Památník Joachima Barranda	Skryje
Památník krále Jiřího z Poděbrad	Poděbrady

Památník Bohumila Hrabala	Nymburk
Památník Antonína Dvořáka	Zlonice
Památník Antonína Dvořáka	Nelahozeves
Památník Bedřicha Smetany	Obříství (Mělník)
Památník Josefa Suka	Křečovice
Památník V. Beneše Třebízského	Třebíz

Hlavně ve větších městech je řada galerií výtvarného umění. V následující tabulce jsou uvedeny ty největší a nejvýznamnější galerie ve Středočeském kraji.

Tab. 60 - Významné galerie ve Středočeském kraji

Galerie	Obec
Městská galerie Beroun	Beroun
Galerie Ludvíka Kuby	Březnice
Galerie Čáslav	Čáslav
Zámecká galerie města Kladna	Kladno
Galerie Felixe Jeneweina	Kutná Hora
Galerie Kulturního střediska SVĚT	Mladá Boleslav
Galerie Františka Drtikola	Příbram
Rabasova galerie	Rakovník
Galerie Melantrich	Rožďalovice

Pramen: Asociace muzeí a galerií ČR, NIPOS

Středočeský kraj je zřizovatelem celkem 19 kulturních institucí, mezi které patří: Ústav archeologické památkové péče středních Čech, České muzeum výtvarných umění (obě tyto instituce mají sídlo v Praze), SVK – Středočeská vědecká knihovna v Kladně a dalších 16 muzeí a galerií (České muzeum stříbra, Hornické muzeum Příbram, Muzeum českého krasu, Muzeum Mladoboleslavska, Muzeum Podblanicka, Muzeum T.G.M., Oblastní muzeum Praha-východ, Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbrami, Památník Karla Čapka ve Staré Huti, Polabské muzeum, Rabasova galerie, Regionální muzeum v Kolíně, Regionální muzeum v Jílovém u Prahy, Regionální muzeum Mělník, Sládečkovovo vlastivědné muzeum a Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy). Středočeský kraj je nositelem a realizátorem dvou velkých projektů z oblasti kultury – jedná se o projekt Keltská Evropa (www.celticeurope.cz) a projekt vybudování Centra umění v Jezuitské koleji v Kutné Hoře (pod správou Českého muzea výtvarných muzeí).

Jistý význam mohou mít pro cestovní ruch **knihovny**, a to především v turisticky atraktivních oblastech pro návštěvníky s dlouhodobějším pobytem nebo pro pravidelně se navracující návštěvníky (chataři, chalupáři, letní hosté) příp. jako místa podávání základních informací. Ve Středočeském kraji je dle údajů SVK v Kladně v současné době (březen 2007) celkem 849 veřejných knihoven (bez poboček). Kromě veřejných knihoven působí v kraji i knihovny vysokoškolské, školní, muzejní a galerijní, archivní a odborné knihovny. Nejatraktivnější z pohledu cestovního ruchu jsou knihovny zámecké.

Knihovny jsou důležité také jako instituce, při kterých mohou být zřizována turistická informační centra, příp. jako instituce zajišťující průvodcovskou službu nebo vycházky či zájezdy s literárně-vlastivědným zaměřením. Nepominutelná je skutečnost, že zpravidla disponují kvalifikovaným personálem znalým regionální problematiky. Zprostředkovaně mají knihovny význam pro cestovní ruch v tom, že budují (nebo mohly by budovat) knihovní fondy regionální, historické a vlastivědné literatury, jakož i různé regionální databáze (památek, historie, pověstí, osobností apod.).

Dalšími kulturními institucemi majícími reálný nebo potenciální dopad na cestovní ruch v kraji jsou nejrozumnější umělecké soubory (hudební, divadelní, folklórní apod.) a vystoupení jimi pořádaná. Ve Středočeském kraji působí celá řada divadelních souborů, profesionálních i amatérských. Dramatickému umění se v kraji věnuje více než osm desítek souborů. Následující tabulka ukazuje počty návštěvníků na mateřských i cizích scénách nejnavštěvovanějších divadel Středočeského kraje v porovnání let 2004 a 2005 (jsou uvedena divadla s více než 24 000 návštěvníků).

Tab. 61 - Přehled nejnavštěvovanějších divadel ve Středočeském kraji

Divadlo	2005	2004
Městské divadlo Mladá Boleslav	70 370 (28.)	73 715 (31.)
Divadlo Příbram	62 401 (35.)	46 593 (48.)
Městské divadlo Kolín	60 074 (36.)	56 678 (39.)
Středočeské divadlo v Kladně	50 562 (45.)	54 153 (42.)
Divadlo Lampion v Kladně*	32 871 (66.)	38 309 (56.)

Pramen: NIPOS - Statistika kultury 2005 a 2004

Pozn.: V závorkách je uvedeno pořadí v rámci všech divadel České republiky v daném roce.

* Divadlo Lampion a Středočeské divadlo v Kladně sloučeny v roce 2006 v jeden subjekt, soubory zůstaly

Kromě výše uvedených mají své divadlo také Slaný (Městské divadlo Slaný), Nymburk (Hálkovo městské divadlo), Poděbrady (Divadlo Na Kovárně), Rakovník (Tylovo divadlo), Benešov (Městské divadlo Na Poště) či Kutná Hora (Městské Tylovo divadlo). V Lysé nad Labem existuje občanské sdružení Divadlo AHA, které však má svou domovskou scénu v Praze v divadle Gong. Dalšími amatérskými divadelními soubory a spolky jsou např. Divadlo V.A.D. v Kladně, DS Nové divadlo Mělník, DS Svatopluk Benešov, DS Tyl v Říčanech, DS Vojan v Libici nad Cidlinou, Divadýlko Slaný, Mršt'a Pršt'a v Kouřimi, Malé divadlo v Kolíně, DS Hálek v Nymburku a mnoho dalších. Za zmínku stojí existence Lesního divadla v Řevnicích poblíž Prahy, kde vystupují také folklorní a folkové soubory, podobné je přírodní divadlo v Lištici ve Smečně.

Z pravidelných divadelních akcí konaných ve Středočeském kraji lze jmenovat mezinárodní festival neverbálního divadla Mimoriál v Kolíně, národní přehlídka amatérského činoherního divadla pro děti Popelka v Rakovníku či letní divadelní festival Léto na dlani v Mladé Boleslavi.

Svou roli pro volnočasové aktivity návštěvníků kraje sehrávají také **hvězdárny** a **planetária**. Dle Statistiky kultury 2005 jsou ve Středočeském kraji nejvíce navštěvovány tyto astronomické instituce:

- Městská hvězdárna, Slaný
- Hvězdárna ve Vlašimi – Vlašimská astronomická společnost
- Lidová hvězdárna Josefa Sadila, Sedlčany
- Astronomický kroužek při DDM Labyrint v Kladně
- Hvězdárna města Mladá Boleslav

Folklor, umožňující poznat region také ze strany starých zvyků, lidových tradic a přibližující způsob života zdejších lidí v minulosti, není v kraji příliš rozvíjen. Ve Folklorním sdružení ČR je v současné době (únor 2007) na 390 souborů či skupin, přičemž ve Středočeském kraji je 14 z nich, tj. 3,6 %. Jsou to:

- Dětský folklorní soubor Vonička, Čestlice
- Dětský folklorní soubor Jarošáček, Mělník
- Dětský folklorní soubor Lísteček, Nové Strašecí
- Dětský folklorní soubor Šáteček, Semice
- Dětský folklorní soubor Klíček, Řevnice
- Dětský folklorní soubor Pramínek, Černošice
- Dětská lidová muzika Notičky, Řevnice
- Dětský hudební soubor Mikeš, Říčany
- Folklorní soubor Benešáček, Benešov
- Folklorní soubor Čtyřlístek, Nové Strašecí
- Folklorní soubor Doubraváček, Čáslav
- Folklorní soubor Jarošovci, Mělník
- Folklorní soubor Kamýček, Kamýk nad Vltavou
- Folklorní soubor Pentlička, Příbram.

Z více než 60 folklorních festivalů uskutečňovaných pravidelně v České republice se 4 konají ve Středočeském kraji:

- Folklorní festival Mělnický vrkoč, Mělník
- Folklorní festival Polabská Vonička, Nymburk
- Středočeský folklorní festival, Tuchlovice.
- Poberounský folklorní festival Staročeské máje, region Dolní Berounka

Potenciál folklorních aktivit pro cestovní ruch je ve Středočeském kraji omezený. K příjezdu ale návštěvníky motivují jiné velké akce a festivaly. S tradicí českého vinařství (na území Středočeského kraje jsou tři vinařské oblasti – Mělnická, Čáslavská a Pražská) souvisí akce jako např. každoroční velké vinobraní v Mělníku konané v září s průvodem družiny krále Karla IV. a s nočním ohňostrojem nebo Karlštejnské vinobraní. Z dalších festivalových akcí, pravidelně pořádaných ve Středočeském kraji, lze uvést např. Slánské jazzové dny, SázavaFest, bluegrassový festival Banjo Jamboree v Čáslavi, Okoř se štávou – festival rock, pop a ethno hudby v podhradí Okoře, folkový festival Setkání a Folkový kvítek na Konopišti, country festival Dobře utajená country ve Slabcích u Rakovníka, Kutnohorský festival či mezinárodní festival šermu, písní a divadla Křivoklánský hrad, Křivoklánský hrad. Středočeský kraj je také místem, kde se koná nejstarší filmový festival amatérů nazvaný Benátky filmových amatérů – soutěž dokumentárních a reportážních filmů, v Mladé Boleslavi se pořádá Festival evropských filmových úsměvů a stejně jako na mnoha dalších místech ČR se i ve Středočeském kraji (v Mělníku) koná mezinárodní festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět.

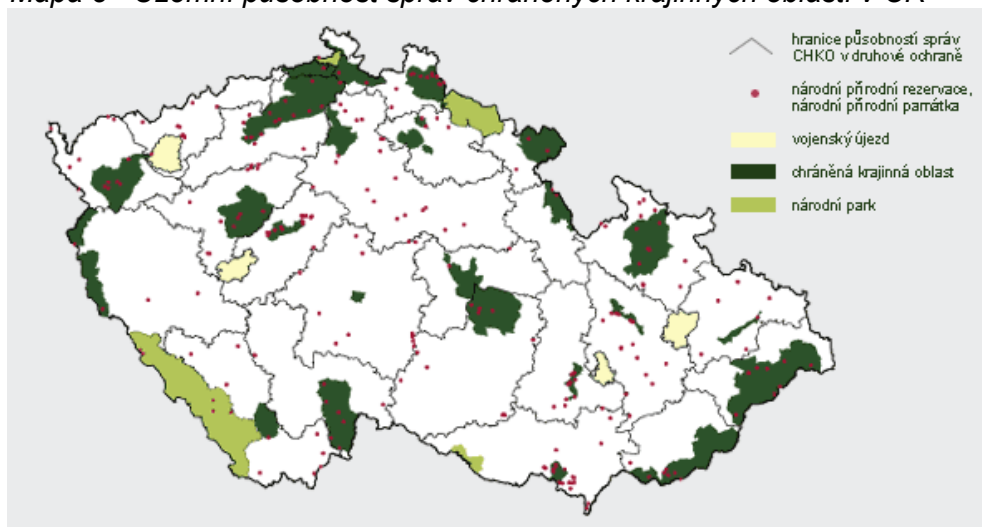
Z festivalů vážné hudby je to např. Podblanický hudební podzim, mezinárodní Hudební festival Antonína Dvořáka v Příbrami, Mezinárodní festival smyčcových kvartet k počtě Antonína Dvořáka a Dvořákova hudební Nelahozeves v Nelahozevsi, mezinárodní festival vokální tvorby Rakovník bratří Burianů, mezinárodní hudební festival Operní týden v Kutné Hoře, mezinárodní festival Nymburské dny B. M. Černohorského, hudební festival Sukovy Sedlčany, Talichův Beroun či Kouřimské hudební slavnosti. Koná se zde i mezinárodní festival dechových hudeb Kmochův Kolín či Hořovická heligonka.

Různých dalších kulturních akcí a slavností, zpravidla regionálního dosahu, se ovšem koná více (organizují je místní organizace a instituce, hrady, zámky, muzea, kulturní střediska atd.). Příkladem za všechny může být každoroční gotická slavnost Královské stříbření Kutné Hory, setkání skupin historické šermu Černošická alotria či Libušínská bitva. Největšími akcemi svého druhu v ČR jsou Hrnčířské trhy v Berouně a Keramický den v Kostelci nad Černými Lesy. Zajímavé jsou také historické slavnosti, které pořádá Botanicus v Ostré nedaleko Přerova nad Labem, kde byla vybudována středověká vesnice se zahradami na ploše 22 hektarů, vytvářející atmosféru pro jednotlivá tradiční řemesla, která byla nezbytnou součástí života našich předků a v současné době se pomalu vytrácejí.

4.2 Přírodní atraktivity

Na území Středočeského kraje se nachází nebo do něj zasahuje pět velkoplošných zvláště chráněných území, kterými jsou CHKO Blaník, Český kras, Kokořínsko, Křivoklátsko a Český ráj (z celkového počtu 25 v ČR). To do jisté míry limituje realizaci některých záměrů v turistické infrastruktuře, na druhé straně však činí právě tyto oblasti turisticky atraktivními. Národní parky na území kraje nejsou, atraktivitu Středočeského kraje ale zvyšují v různých oblastech mnohá maloplošná zvláště chráněná území. Na území Středočeského kraje leží zcela nebo z části 222 maloplošných zvláště chráněných území, z nichž 145 je v působnosti kraje a dalších 77 je v působnosti Ministerstva životního prostředí nebo správ chráněných krajinných oblastí.

Mapa 8 - Územní působnost správ chráněných krajinných oblastí v ČR

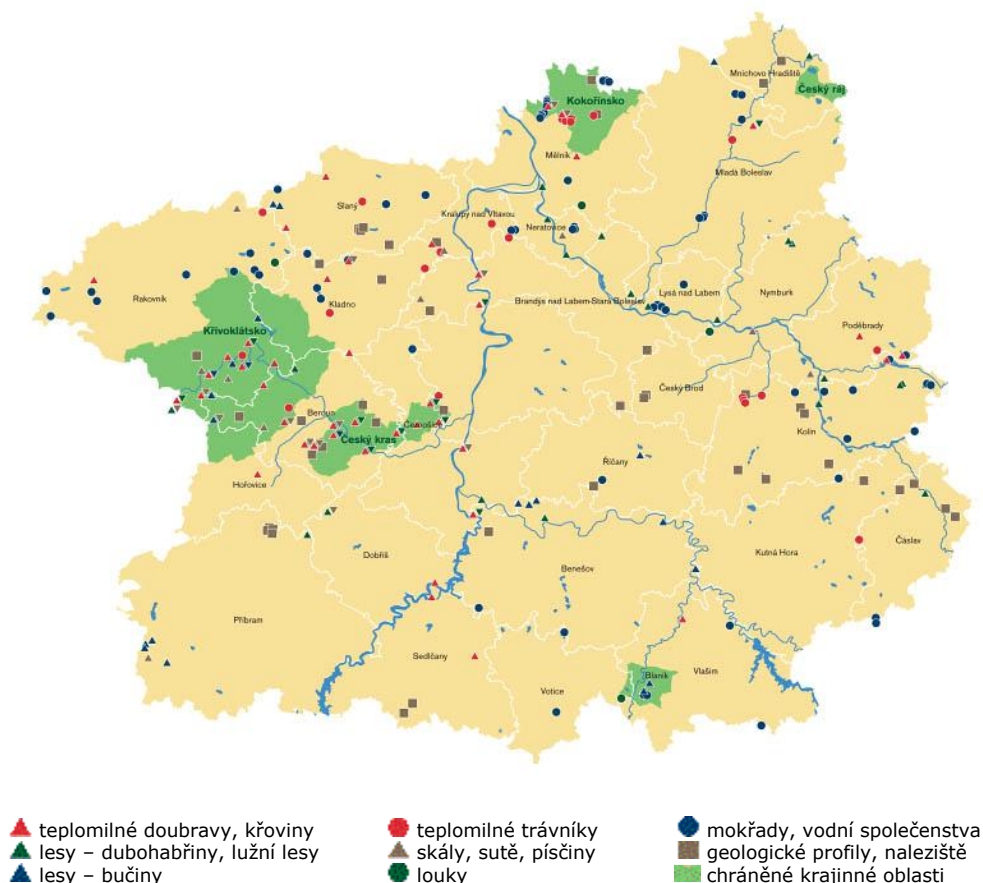

Poznámka: mapa převzata z AOPK ČR

Pozici Středočeského kraje v rámci České republiky dokumentují následující tabulky opírající se o údaje Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (k 9. 1. 2007). Je v nich použita u nás obvyklá kategorizace zvláště chráněných území na velkoplošná a maloplošná v následující struktuře:

V-ZCHÚ – Velkoplošná zvláště chráněná území, tj.	NP	– Národní parky
	CHKO	– Chráněné krajinné oblasti
M-ZCHÚ – Maloplošná zvláště chráněná území, tj.	NPR	– Národní přírodní rezervace
	NPP	– Národní přírodní památky
	PR	– Přírodní rezervace
	PP	– Přírodní památky

Mapa 9 - CHKO a M-ZCHÚ ve Středočeském kraji

Poznámka: mapa převzata z publikace „Střední Čechy - příroda, člověk, krajina“ z roku 2003

Chráněná krajinná oblast (CHKO) je určená k ochraně rozlehlějších území nebo celých geografických oblastí s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristickým reliéfem a převahou přirozených, resp. polopřirozených ekosystémů. Významnými estetickými hodnotami takových krajín bývají i dochované památky historického osídlení. Ochrana těchto oblastí je odstupňována zpravidla do 4 zón, jimiž se určují limity hospodaření a jiné využívání přírodního potenciálu.

Tab. 62 - Velkoplošná zvláště chráněná území ve Středočeském kraji

V-ZCHÚ	NUTS 4	Rozloha (ha) na území kraje	Rok vyhlášení	Počet M-ZCHÚ
CHKO Blaník	BN	4 029,20	1981	5
CHKO Český kras	PHA, BE, PZ	12 712,02	1972	18
CHKO Kokořínsko	ME, MB, CL, LT	13 078,50	1976	22
CHKO Křivoklátsko	BE, KL, RA, PS, RO	53 150,87	1978	24
CHKO Český ráj	MB, JC, SM, JN	4 490,95	1955	23

Pramen: AOPK ČR - Ústřední seznam ochrany přírody

CHKO Blaník: Rozkládá se jižně od Prahy a je to nejmenší chráněná krajinná oblast naší republiky. Vznikla, aby ochránila a uchovala harmonicky vyváženou krajinu, jejíž ústřední dominantou je památná hora Blaník, pozoruhodná i z geologického hlediska. Základním prvkem oblasti je mozaika lesních celků, polí, luk a menších rybníků, se vhodně začleněnou zástavbou obcí s četnými historickými památkami. Prostředí je dosud velmi málo narušené průmyslovým i zemědělským znečištěním. V rámci středních Čech jde o jediné velkoplošné území, kde je chráněna typická krajina na přeměněných horninách krystalinika. Osou oblasti je říčka Blanice, základ regionálního biokoridoru. Lesy Blaníků, Krasovické a Křížovské hůry jsou významným regionálním biocentrem. Původní bučiny s útržky smíšených suťových lesů se zachovaly na Blanících (jsou zde rezervacemi s genovou základnou buku) a Křížovské hůře. Nejhodnotnější vegetace je dnes na pramenných loukách a mokřadech při rybnících. Oblast si dodnes uchovala neopakovatelný kolorit typické české krajiny na rozhraní středních Čech a Českomoravské vrchoviny. Je atraktivní i z hlediska rekreace a turistiky, k čemuž podstatně přispívá tradiční popularita Blaníka, významné české hory opředené starobylými pověstmi.

CHKO Český kras: Rozkládá se jihozápadním směrem od Prahy k Berounu. Vápencový podklad, který zde tvoří převážnou část geologické stavby, je rozryt krasovými kaňony a roklemi, provrtán mnoha jeskyněmi (zpřístupněny Koněpruské) a na svém temeni nese porosty dubových hájů s neobvyklou bohatostí bylinného patra. Kromě krajinářských a estetických hodnot má toto území i značný přírodovědný význam a právě přírodovědci jej začali nazývat Českým krasem. Chráněná krajinná oblast byla vyhlášena v roce 1972 na téměř celém území. Na geologické stavbě Českého krasu se z prvohorních útvarů podílí především silur a devon, které jsou zastoupeny hlavně mořskými usazeninami břidlic, vápenců a vápnitých břidlic se světově významnými nálezy zkamenělin a stratigrafickými profily. Lesy s přirozenou skladbou a původním bylinným patrem jsou ceněny pro svou druhovou bohatost. Některé druhy jsou v rámci České republiky endemity. Velmi zajímavé jsou na suchých, jižně orientovaných stráních se vyskytující rozvolněné šípákové doubravy s prolínajícím se stepním bylinným společenstvem, ve kterých najdeme například třemdavu bílou, vstavač nachový a kavyl Ivanův. Fauna je zastoupena druhy vázanými na krasové prostředí. Deset druhů vápenců a netopýrů, významné je zastoupení měkkýšů. O zachovalém stavu přírodního prostředí svědčí výskyty některých druhů plazů a obojživelníků (užovka hladká a podplamatá, ještěrka zelená, mlok skvrnitý) a velká pestrost hmyzu. Jen motýlů zde lze najít 1390 druhů.

CHKO Kokořínsko: Oblast České křídové tabule s ojedinělým geomorfologickým reliéfem z kvádrových pískovců. Základní rysy reliéfu určuje vztah dvou hlavních skupin povrchových tvarů: plošin a často hluboce zahloubených několikapatrových údolí, na jejichž hranách se vytvořila skalní města. Selektivním zvětráváním vznikly skalní věže a četné mezo a mikrotvary takové formy a rozsahu, jaké nelze nalézt v žádné jiné pískovcové oblasti České republiky. Nejznámější jsou „skalní pokličky“, na hrubozrnném pískovci tzv. voštiny. Krajinné dominanty jsou tvořeny magmatickými výlevnými horninami, které tvoří znělcové, čedičové nebo trachytové kupy, kužele a homole (Vlhošť – 614 m n. m., Ronov – 552 m, Vrátnská hora – 507 m). Výše uvedené charakteristické rysy oblasti, spolu s klimatickým působením sousedícího teplého Polabí, vytvářejí podmínky pro výskyt rostlinných druhů v rozsahu od teplomilných (na zbytcích skalních stepí) po chladnomilné (v inverzních polohách). Údolí potoků Liběchovky a Pšovky jsou typická svými vlhkými loukami, mokřadními společenstvy a vodními tůňemi. Zdejší mokřadní společenstva byla v listopadu 1997 zařazena do území chráněných v rámci Ramsarské úmluvy. V mokřadních biotopech se nachází druhy živočichů i rostlin zapsaných v Červeném seznamu ohrožených druhů. Celých 72 % plochy lesních porostů je tvořeno dřevinami přirozené druhové skladby. Bohatá lesnatost a tradiční řídké osídlení tohoto kraje způsobuje jeho neobvyklou zachovalost a ojedinělou krásu, podtrženou velkým zastoupením roubené, hrázděné nebo i zděné původní architektury. Malebnost a romantiku krajiny zvyšuje známý hrad Kokořín.

CHKO Křivoklátsko: Křivoklátsko, chráněná krajinná oblast a biosférická rezervace UNESCO, je v porovnání s podobnými krajinami v Evropě zvláštností. Rozkládá se uprostřed Čech a téměř dvě třetiny rozlohy území pokrývají listnaté a smíšené lesy. Dodnes zde zůstalo zachováno více než 1800 druhů cévnatých rostlin, nejméně 52 druhů dřevin, hnízdí zde kolem 120 druhů ptáků a dosud nespočetné množství dalších příslušníků živočišné říše, z nichž mnohé jsou zařazeny do Červeného seznamu vzácných a ohrožených druhů. Bohatství a zachovalost celé oblasti jsou podmíněny mnoha přírodními prvky i historickými souvislostmi. Mezi nejdůležitější patří velká členitost terénu Křivoklátské vrchoviny, pestrá geologická stavba, údolní fenomén řeky Berounky, různorodá orientace stanovišť ke světovým stranám, typy půd, klimatické podmínky i historický vývoj osídlování. Strmé a nepřístupné stráně údolí řeky Berounky jsou kryty přirozenými lesními porosty, místy prostupují skalní výchozy s typickou teplomilnou florou a faunou. Vodní tok vymodeloval za dlouhá tisíciletí v horninovém

podkladu hluboké, místy až kaňonovité údolí a přítomnost řeky tu způsobuje teplejší mezoklima. Naproti tomu oboustranné přítoky Berounky vytvářejí úzce zaříznutá údolí, na jejichž dno jen stěží pronikají sluneční paprsky, zvláště pak v letních měsících, kdy se uzavírá klenba listnatého lesa. Teplota na dně údolí je po většinu roku velmi nízká, což odpovídá podmínkám podhorských až horských území. Teplotní inverze, pro Křivoklátsko typický jev, je jednou z hlavních příčin vysoké druhové rozmanitosti zdejší přírody. Křivoklátsko je nazýváno krajem Oty Pavla.

CHKO Český ráj: Českým rájem byla ve druhé polovině devatenáctého století nazvána krajina, kde jsou přírodní hodnoty umocněny historickými památkami. Je to oblast po tisíce let přetvářená člověkem, jeho působení bylo však v relativní rovnováze s přírodou. Chráněná krajinná oblast Český ráj byla vyhlášena jako první CHKO v republice v roce 1955 v okresech Semily, Mladá Boleslav a Jičín. Jejím posláním je ochrana geomorfologických hodnot, zachování typického vzhledu krajiny a udržení celkové biologické rozmanitosti. Oblast je tvořena především kvádrovými pískovci, které zde byly uloženy v druhohorách na okrajích tehdejšího moře. Současná podoba skalních útvarů je výsledkem dlouhotrvajícího působení sil z nitra Země a trvalé erozní činnosti. Skalní města a vrchy třetihorního vulkanického původu jsou základem jedinečnosti území. K zajímavým prvkům skalních měst patří jeskyně, pseudozávrtky, skalní brány a okna. Rostlinná a živočišná říše je zastoupena převážně druhy skalních měst a mokřadů. Druhovou pestrost organismů obohacují horské i teplomilné druhy. Dne 5. 10. 2005 se Český ráj stal součástí evropské sítě geoparků, tedy i geoparkem UNESCO, prozatím jediným v České republice. Geopark UNESCO je titul, který získávají jedinečné světové geologické oblasti, zahrnující jednu nebo více lokalit vědeckého významu, nejen z geologického hlediska, ale také vzhledem k jejich archeologické, ekologické nebo kulturní hodnotě. Zařazení do sítě geoparků přispívá k rozvoji šetrné turistiky a ekovýchovných aktivit v regionu.

Maloplošná zvláště chráněná území zahrnují národní přírodní rezervace (NPR) a národní přírodní památky (NPP), dále pak s nižším stupněm ochrany přírodní rezervace (PR) a přírodní památky (PP). Zejména přírodních památek je velké množství. Přibližně 10 % všech maloplošných zvláště chráněných území se nalézá na území Středočeského kraje, rozlohou představují podíl 13,1% z plochy všech M-ZCHÚ v republice. Větší rozlohu mají M-ZCHÚ už jen v Jihočeském kraji, zhruba stejnou v Královéhradeckém kraji.

Tab. 63 - Maloplošná zvláště chráněná území (M-ZCHÚ) v krajích ČR k 31.12.2005

Kraj	Počet celkem*	Rozloha (ha)	v tom (počet)			
			národní přírodní památka	národní přírodní rezervace	přírodní památka	přírodní rezervace
Hl. m. Praha	89	2 180	8	-	66	15
Středočeský	222	12 343	15	16	112	79
Jihočeský	300	13 385	10	12	180	98
Plzeňský kraj	175	8 710	5	6	83	81
Karlovarský	67	3 343	7	6	25	29
Ústecký	140	3 102	13	11	62	54
Liberecký	111	6 122	8	7	60	36
Královéhradecký	112	11 892	1	5	68	38
Pardubický	97	5 217	2	3	53	39
Vysočina	170	5 560	3	7	92	68
Jihomoravský	278	8 293	13	18	154	93
Olomoucký	136	5 989	11	11	64	50
Zlínský	170	1 890	3	7	123	37
Moravskoslezský	142	6 121	6	10	55	71
Česká republika	2 186	94 148	104	114	1 194	774

Pramen: ČSÚ,

* počet M-ZCHÚ za ČR neodpovídá součtu za kraje, neboť některá M-ZCHÚ se rozkládají na území více krajů

Tab. 64 - Národní přírodní rezervace ve Středočeském kraji

NPR	NUTS 4	Rozloha (ha)	Přírodní lesní oblast ⁸
Ve Studeném	BN	30,3	Středočeská pahorkatina
Karlštejn	BE	1 547,0	Křivoklátsko a Český kras
Koda	BE	463,6	Křivoklátsko a Český kras
Vůznice	BE, KL, RA	231,2	Křivoklátsko a Český kras
Týřov	BE, RA	420,6	Křivoklátsko a Český kras
Polabská černava	ME	5,7	Polabí
Libický luh	KO, NB	410,3	Polabí
Voděradské bučiny	KO, PH	658,0	Středočeská pahorkatina
Hrabanovská černava	NB	27,6	Polabí
Čtvrťe	NB	95,3	Polabí
Žehuňská obora a Žehuňský rybník	NB	1452,9	Polabí
Větrušické rokly	PH	24,7	Polabí
Drbákov – Albertovy skály	PB	64,3	Středočeská pahorkatina
Velká Pleš	RA	95,7	Křivoklátsko a Český kras
Pochvalovská stráň	RA	24,3	Rakovnicko-kladenská pahorkatina
Kněžičky	NB	89,1	Polabí

Pramen: AOPK ČR - Ústřední seznam ochrany přírody

Tab. 65 - Národní přírodní památky ve Středočeském kraji

NPP	NUTS 4	Rozloha (ha)	Přírodní lesní oblast
Zlatý kůň	BE	37,1	Křivoklátsko a Český kras
Klonk	BE	8,9	Křivoklátsko a Český kras
Kotýz	BE	31,0	Křivoklátsko a Český kras
Bilichovské údolí	KL	1,7	Rakovnicko-kladenská pahorkatina
Cikánský dolík	KL	0,5	Rakovnicko-kladenská pahorkatina
V jezírkách	KO	2,9	Polabí
Kaňk	KH	0,4	Polabí
Rybníček u Hořan	KH	2,0	Polabí
Holý vrch	ME	1,2	Severočeská pískovcová plošina a Český ráj
Klokočka	MB	3,0	Severočeská pískovcová plošina a Český ráj
Radouč	MB	1,5	Severočeská pískovcová plošina a Český ráj
Rečkov	MB	3,5	Severočeská pískovcová plošina a Český ráj
Slatinná louka u Velenky	NB	1,0	Polabí
Medník	PZ	19,0	Středočeská pahorkatina
Černé rokly	PZ (PHA)	13,3	Křivoklátsko a Český kras

Pramen: AOPK ČR – Ústřední seznam ochrany přírody

⁸ Přírodní lesní oblasti - území vylišená na základě jednotných podmínek geologických, klimatických, orografických a fytogeografických. Česká republika je rozčleněna na 41 přírodních lesních oblastí.

Přírodně nejceněnější a také nejvíce chráněná je oblast Křivoklátsko a Český kras (velké NPR Karlštejn, Koda a Týřov). V Českém krasu je největší krasový jeskynní systém v Čechách v nitru kopce Zlatý kůň, jímž jsou **Koněpruské jeskyně** znovuobjevené r. 1950 a zpřístupněné r. 1959. Tento systém obsahuje tři patra chodeb s výškovým rozdílem 70 m a je pozoruhodný krápníkovou výzdobou, sintrovými jezírky a rozlehlými dómy.

Rozsáhlá chráněná území jsou také v Polabí (např. NPR Libický luh, NPR Žehuňská obora a Žehuňský rybník). Niva středočeského Labe představuje nejúplněji rozvinutý nivní ekosystém v rámci Čech s dosud největší plochou lužních hájů.

Přírodní památky a přírodní rezervace nejsou jen v CHKO, velké množství (byť malých rozlohou) je jich na Kolínsku, v menším množství ale větší plochu zaujímají na Nymbursku atd., jak ukazuje následující tabulka. Rozlohou největšími přírodními rezervacemi jsou Kokořínský důl v CHKO Kokořínsko (2 097 ha), Příhrazské skály v Českém ráji (519 ha) a Klánovický les – Cyrilov na území Prahy-východ a hl. m. Prahy (397 ha). Přírodně chudšími regiony jsou z pohledu ochrany území Kutnohorský a Praha-východ.

Tab. 66 - Přírodní památky a rezervace ve Středočeském kraji

NUTS 4	Přírodní památky		Přírodní rezervace	
	počet	rozloha (ha)	počet	rozloha (ha)
Benešov	10	33,40	7	267,61
Beroun	10	48,44	5	191,82
Kladno	18	105,88	2	73,91
Kolín	10	18,90	7	280,20
Kutná Hora	7	254,16	3	57,67
Mělník	15	30,55	10	2 449,38
Mladá Boleslav	9	54,25	5	914,97
Nymburk	5	44,08	4	274,38
Praha - východ	6	26,71	5	177,57
Praha - západ	6	137,70	6	334,88
Příbram	7	85,27	7	205,68
Rakovník	9	131,63	20	472,73
Středočeský kraj	112	970,97	78	5 700,79

Pramen: AOPK ČR – Ústřední seznam ochrany přírody

Tab. 67 - Přírodní rezervace ve Středočeském kraji

NUTS 4	Název	Přírodní lesní oblast
BN	Podhrázský rybník, Grybla, Čížov, Štěpánovský potok	Středočeská pahorkatina
	Malý Blaník, Velký Blaník, Podlesí	Českomoravská vrchovina
BE	Kobyla, Voškov, Tetínské skály, Jouglovka, Karlické údolí	Křivoklátsko a Český kras
KL	Záplavy, Pašijová dráha	Rakovnicko-kladenská pahorkatina
KH	Stráž u Chroustova, Stráně u splavu, Veltrubský luh, Tonice – Bezedná, Týnecké mokřiny, Dománovický les, Louky u rybníka Proudnice	Polabí
	Lhotecké stráně	Středočeská pahorkatina
	Velká a Malá olšina	Českomoravská vrchovina
ME	Na hornické	
	Černínovsko, Kopeč, Úpor, Všetatská černava, Slatinná louka u Liblic, Dřínovská stráně,	Polabí
	Kokořínský důl, Mokřady horní Liběchovky	Severočeská pískovcová plošina a Český ráj
	Kelské louky, Mokřady dolní Liběchovky	

NUTS 4	Název	Přírodní lesní oblast
MB	Vrch Baba u Kosmonos	Polabí
	Žabakor, Příhrazské skály, Údolí Plakánek	Severočeská pískovcová plošina a Český ráj
	Bažantnice u Loukova	
NB	Vrť, Mydlovarský luh, Hrbáčkovy tůně	Polabí
	Pod Benáteckým vrchem	
PH	Lipovka – Grado, Klánovický les – Cyrilov, Hrbáčkovy tůně	Polabí
	Máslovická stráň, Čížov	Středočeská pahorkatina
PZ	Roztocký háj – Tiché údolí	Polabí
	Zvolská homole, Kobylí draha	Středočeská pahorkatina
	Kulivá hora, Karlické údolí, Radotínské údolí	Křivoklátsko a Český kras
PB	Getsemanka I. a II., Na skalách, Hradec	Brdská vrchovina
	Kuchyňka, Vymyšlenská pěšina	Středočeská pahorkatina
	Andělské schody, Jezero	
RA	Čertova skála, Svatá Alžběta, Vysoký tok, Stříbrný luh, Na Babě, Kabečnice, Brdatka, U Eremita, Nezabudické skály, Červený kříž, Jezírka	Křivoklátsko a Český kras
	V bahnách, Milská stráň, Louky v oboře Libeň, Červená louka, Rybníčky u Podbořánek, Prameny Klíčavy, Podhůrka	Rakovnicko-kladenská pahorkatina
	Tankodrom, Luční potok	

Pramen: AOPK ČR – Ústřední seznam ochrany přírody

Pozn.: Některé PR mají přesah do hl. m. Prahy

Tab. 68 - Přírodní památky ve Středočeském kraji

NUTS 4	Název	Přírodní lesní oblast
BN	Na Stříbrné, Na Ostrově, Teletínský lom, Křečovický potok, Vlčí rokle	Středočeská pahorkatina
	V Olších, Rybníček u Studeného, Roudný	Českomoravská vrchovina
	Částrovické rybníky, Rybník Louňov	
BE	Špičatý vrch – Barrandovy jámy, Vraní skála, Zdícká skalka u Kublova, Zahořanský stratotyp, Lom Kozolupy, Trubínský vrch, Stará Ves, Otmíčská hora, Studánky u Cerhovic, Branžovy	Křivoklátsko a Český kras
KL	Na Pilavě, Pod Veselovem, Vinařická hora, Markův mlýn, Kalspot, Třebichovická olšina, Podlešínská skalní jehla, Ostrov u Jedomělic, Ve Šperkotně, Smečenská rokle, Žraločí zuby, Slánská hora	Rakovnicko-kladenská pahorkatina
	Otvovická skála, Pod Šibeníci, Bohouškova skalka, Kovárské stráně, Hobšovický rybník, Hradiště	Polabí
KO	Lom u Radimi, Lom u Červených Peček, Lom u Nové Vsi, Váha, Kolínské tůně, Skalka u Velimi, Sládkova stráň	Polabí
	Klepce I. a II., Lůmek u Bečvář, Stébelnatá rula	Středočeská pahorkatina
KH	Kamajka, Skalka u Žehušic, Žehušická obora	Polabí
	Zbyslavská mozaika, Starkočský lom	Středočeská pahorkatina
	Jánský potok, Na černé rudě	
ME	Jiřina, Prutník, Netřebská slaniska, Píščina u Tišic, Sprašová rokle u Zeměch, Minická skála	Polabí
	Špičák u Střezivojic	Severočeská pískovcová plošina a Český ráj
	Mrzínov, Želízky, Stráně Hlubokého dolu, Stráně Truskavenského dolu, Na oboře	Kokořínsko
	Hlaváčková stráň, Hostibejk, Vehlovické opuky	

NUTS 4	Název	Přírodní lesní oblast
MB	Černý orel, Vrch Káčov, Skalní sruby Jizery, Stará Jizera	Polabí
	V dubech, Slepeč, Lom u Chrástu, Velký Radechov	Severočeská pískovcová plošina a Český ráj
	Podhradská tůň	
NB	Písečný přesyp u Píst, Báň, Vinný vrch, Písečný přesyp u Osečka, Chotuc	Polabí
PH	Božkovské jezírko, Lom Na plachtě, Lom Chlum	Středočeská pahorkatina
	U skal, Hluchov	Polabí
	Kuchyňka	
PZ	Kněživka, Čičovický kamýk	Rakovnicko-kladenská pahorkatina
	Hostivické rybníky	Křivoklátsko a Český kras
	Černolické skály, Krásná stráň, Pazderna	
PB	Hřebenec, Třemešný vrch, Na horách	Brdská vrchovina
	Kosova hora, Husova kazatelna, Vrškámen	Středočeská pahorkatina
	Vinice	
RA	Valachov	Křivoklátsko a Český kras
	Plaviště, Na Novém rybníce, Ostrovecká olšina, Prameny Javornice, Malý Uran	Rakovnicko-kladenská pahorkatina
	Soseňský lom, Krtské skály, Přílepská skála	

Pramen: AOPK ČR – Ústřední seznam ochrany přírody

Pro doplnění tohoto přehledu přírodních hodnot je třeba uvést ještě přírodní parky a území zařazená do soustavy Natura 2000.

Přírodní parky jsou vyhlášovány k ochraně území (které není zvláště chráněným územím), kde je třeba chránit místní krajinný ráz a soustředěné estetické a přírodní hodnoty. Ve Středočeském kraji je přírodních parků 16 a existuje 17 dalších nových návrhů. Od 1.1.2003 je vyhlásování přírodních parků v působnosti krajských úřadů, které zároveň zajišťují péči o tato území.

Tab. 69 - Přírodní parky ve Středočeském kraji

Název	NUTS 4	Název	NUTS 4
Džbány - Žebrák	BN	Kersko	NB
Jistebnická vrchovina	BN, (TA)	Velkopopovicko	PH
Povodí Kačáku	BE, KL, PZ	Střed Čech	PZ
Rymář	ME	Okolí Okoře	PZ, KL
Dolní Povltaví	ME, PH	Třemšín	PB
Čížovky	MB	Džbán	RA, KL, (LN)
Jabkenicko	MB	Hornopožárský les	BN
Jesenicko	RA, (PS)	Chlum	MB

Pramen: Koncepce ochrany přírody a krajiny Středočeského kraje v letech 2006 - 2016

Na Kutnohorsku v minulosti existovaly dvě oblasti klidu, které však byly zrušeny, takže zde v současné době není žádný přírodní park. Žádný přírodní park nebyl dosud vyhlášen v okrese Kolín.

Natura 2000 je celistvá evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany, která umožňuje zachovat přírodní stanoviště a stanoviště druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska ochrany nebo popř. umožní tento stav obnovit. Na území České republiky je Natura 2000 tvořena ptačími oblastmi (SPA – „Special Protection Areas“) a evropsky významnými lokalitami (EVL), které požívají smluvní ochranu nebo jsou chráněny jako zvláště chráněné území.

Ptačí oblasti

Do Středočeského kraje zasahuje **5** z celkového počtu 38 ptačích lokalit, přičemž SPA Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady zasahuje na území kraje pouze okrajově.

Tab. 70 - Lokality SPA ve Středočeském kraji

SITECODE	Název SPA	Rozloha (ha)
CZ0211011	Žehuňský rybník – Obora Kněžičky	1 964,02
CZ0511007	Českolipsko -Dokeské pískovce a mokřady	9 409,72
CZ0211010	Rožďalovické rybníky	6 616,37
CZ0211001	Křivoklátsko	31 932,13
CZ0311034	Údolí Otavy a Vltavy	18 381,26

Pramen: Natura 2000

Evropsky významné lokality (EVL, pSCI – „Proposed Sites of Community Importance“)

V evropsky významných lokalitách jsou chráněny druhy živočichů, rostlin a přírodních stanovišť uvedené v přílohách Směrnice 92/43/EHS. Dne 22. 12. 2004 schválila vláda ČR tzv. Národní seznam evropsky významných lokalit (dále jen Národní seznam). Na území Středočeského kraje zasahuje celkem **125** z celkového počtu 883 evropsky významných lokalit zařazených do Národního seznamu. Pokud vezmeme v úvahu počet pSCI, tak středočeské lokality tvoří 14 % z celkového počtu 883 pSCI. Veškerá plocha pSCI ve Středočeském kraji zabírá pouze 2,4 % rozlohy kraje (z hlediska celé ČR představují pSCI 9,2% rozlohy státu).

V dubnu roku 2006 schválilo zastupitelstvo Středočeského kraje Koncepti ochrany přírody a krajiny Středočeského kraje pro období 2006 – 2016, základní dokument vymezující odpovídající přístup a aktivity Středočeského kraje v problematice ochrany přírody a krajiny. Rozborová část tohoto dokumentu nabízí bližší pohled na přírodu a krajinu Středočeského kraje.

K přírodním zajímavostem, zejména z pohledu zoologie, ale i botaniky, můžeme zařadit také ZOO Chleby, kde chovají více jak 100 kusů živočichů ve 40-ti druzích (specializují se na vzácné a ohrožené druhy ptactva) a pěstují vzácné dřeviny (více jak 15 druhů bambusů). Hojně navštěvovaný je Průhonický park, který je mimo významu umělecko-historického cenný i dendrologicky jako sbírka domácích a introdukovaných rostlin - okolo 1500 taxonů a kultivarů dřevin a 600 taxonů a kultivarů trvalek. Nejznámějším rodem pěstovaným v Průhonickém parku je pěníšník – Rododendron (okolo 8000 kusů). Současná rozloha parku je 250 ha. Nedaleko Průhonického parku je Dendrologická zahrada, veřejnosti přístupná od jara do podzimu.

4.3 Podmínky pro turistiku

4.3.1 Pěší turistika

Pro **pěší turistiku** jsou ve Středočeském kraji podmínky v oblastech, které jsou přitažlivé svými přírodními dispozicemi (jak vyplývá z výše uvedených charakteristik). Značení turistických tras a jejich údržbu zabezpečuje Klub českých turistů (KČT) jako jednu ze svých nejvýznamnějších aktivit vůči veřejnosti. Od roku 1889 vytvořená síť pěších značených cest je svou hustotou, kvalitou a tím, že pokrývá beze zbytku celé území České republiky, jednou z nejlepších v Evropě.

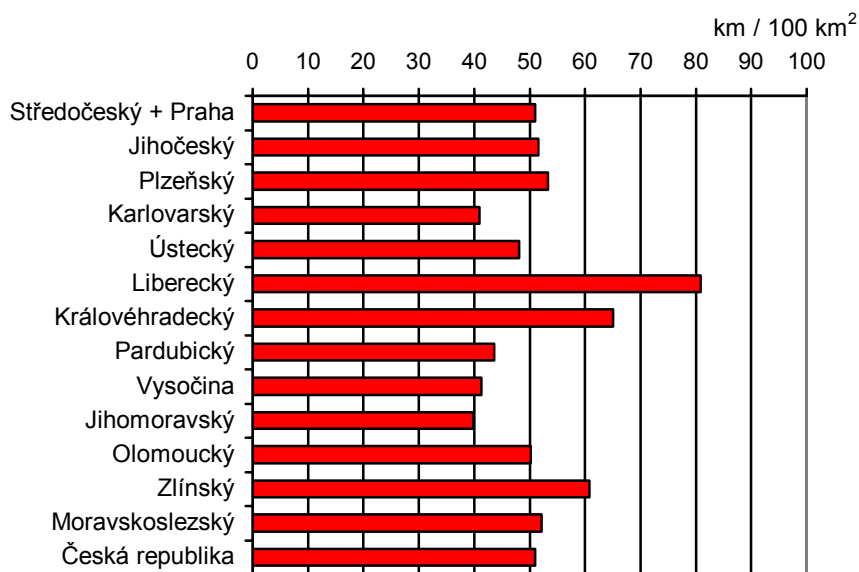
Evidence turistických tras ve Středočeském kraji je vedena společně s Prahou, kde je vyznačeno cca 210 km turistických tras. Hustota sítě značených turistických tras je ve Středočeském kraji na úrovni průměru České republiky, řadí se na 7. místo v republice a ze sousedních krajů jej výrazněji předstihují jen kraje Královéhradecký a Liberecký. Tohoto stavu bylo dosaženo i přes existenci velkých zemědělských oblastí, které nejsou pro pěší turistiku příliš přitažlivé.

Tab. 71 - Rozsah značených turistických tras podle krajů (stav k 1.1.2007)

Kraj	Délka v km	Hustota (km tras na 100km ²)
Středočeský + Praha	5 875	51,0
Jihočeský	5 186	51,6
Plzeňský	4 031	53,3
Karlovarský	1 359	41,0
Ústecký	2 568	48,1
Liberecký	2 560	80,9
Královéhradecký	3 096	65,1
Pardubický	1 972	43,6
Vysočina	2 810	41,3
Jihomoravský	2 863	39,8
Olomoucký	2 643	50,2
Zlínský	2 411	60,8
Moravskoslezský	2 828	52,1
Česká republika	40 202	51,0

Pramen: Klub českých turistů

Graf 12 - Hustota značených turistických tras podle krajů (k 1.1.2007)

Mezi pěší trasy lze zařadit i **naučné stezky** vedoucí přes přírodně cenná území, doplněné zastávkami s vysvětlujícím textem. V České republice počet naučných stezek každým rokem roste a podle odhadů Šternberkova přírodovědného muzea je jich dnes více než 400. Údržba a popis naučných stezek jsou na rozdílné úrovni a jejich přesné zmapování je velmi obtížné. Zatím nejucelenější přehled o naučných stezkách v České republice nabízí databáze Šternberkova přírodovědného muzea. S využitím této databáze a dalších zdrojů bylo ve Středočeském kraji zjištěno více než 80 naučných stezek různého zaměření (a různé kvality). Hodně je jich v oblasti Křivoklátska a Českého krasu a v okolí Prahy. Některé dřívější naučné stezky již zanikly (např. Ocelářská v Kladně, Údolí Žehuňského rybníka a další).

Tab. 72 - Zjištěné naučné stezky ve Středočeském kraji

Název naučné stezky	km	poč. zast.	místo	zaměření
Vodácká naučná stezka Berounka	62	14	CHKO Křivoklátsko, Český kras (BE,RA)	hydrogeologie, geologie, flóra, fauna řeky a okolí
Karlštejn (okružní)	10,3	16	Karlštejn (BE)	flóra, fauna, geologie
Svatojánský okruh	4	10	Sv. Jan p./Sk. (BE)	geologie, fauna a flóra
Koukolova hora - Kotýz	4	9	Slavíky (BE)	příroda Českého krasu
Zlatý kůň	3,5	10	Český kras (BE)	geologie, paleontologie, fauna
Geologická naučná stezka	20	17	Český kras (BE)	geolog., mineralogie, paleont.
Brdatka – Talichovo údolí	3	20	Beroun (BE)	flóra, fauna okolí Berouna
Údolí ticha	2	10	Březová (BE)	flóra a fauna
Brdatka	3,3	16	Křivoklátsko (RA)	hodnoty PR Brdatka
Školní NS Křivoklát	0,9	25	Křivoklátsko (RA)	účelová pro výuku přírodopisu
Vyhlídková stezka Křivoklát	1,7	2	Křivoklát (RA)	historie hradu a obce Křivoklát
Dětská NS Paraplíčko	1	4	Křivoklát (RA)	historie, flóra, fauna
U Eremita	1	2	Křivoklátsko (RA)	dendrologie, botanika, geologie
Cyklistická NS Rakovník - Křivoklát	14	14	Křivoklátsko (RA)	geol., hist., arch., flóra, fauna
Kamenné řady u Kounova	4,3	11	Kounov (RA)	geologie, archeologie, příroda
Jesenicko	15	14	Jesenice (RA)	geolog., hist., zem., les., příroda
Novostrašecko	12	17	Nové Strašecí (RA)	geolog., historie, arch., příroda
Louštín	5	12	Lužná (RA)	lesní hospodářství
Mrákavy	1,2	18	Mrákavy (KL)	lesnictví, botanika, dendrologie
Povodí středního Kačáku – Drvotova stezka	11	11	Kamenné Žehrovice (KL)	zoologie, botanika, ekologie, geologie
Bratronicko	55	-	Kamenné Žehrovice (KL)	naučná cyklotrasa, příroda, historie
Vinařická hora	2,5	9	Vinařice (KL)	geologie (sopka), ekologie, zool.
Slánská hora	1	7	Slaný (KL)	zoologie, botanika, geologie
Stezka historií Buštěhradu	1,5	25	Buštěhrad (KL)	historie hradu
Vodní park Čabárna (3 části)	1	-	Švermov (KL)	ryby, ptactvo, vodní rostliny
Okolo Kladna	11	18	Kladno (KL)	příroda, historie
Skanzen Lhota	0,15	12	Lhota (KL)	výroba dřevěného uhlí
NS k Lánské oboře	5	28	Lány (KL)	zvěř a přírodní prostředí obory
Cinibulkova NS	10	6	Mšeno (ME)	příroda, geologie, historie
Hradišť	0,6	1	Kadlín (ME)	botanika
Roztocký háj – Tiché údolí	7	12	Roztoky (PZ)	historie, geol., botanika, zool.
Okolí Okoře	8	0	Středokluky (PZ)	příroda, historie, kultura
Hostivické rybníky	2,5	8	Hostivice-Břve (PZ)	ornitologie, rybníční soustava
Skalka	3	8	Mníšek p./B. (PZ)	historie, příroda
Zvolská homole	2	16	Zvole (PZ)	entomologie, geologie, botanika
Medník	7	16	Pikovice (PZ)	botanika, zoologie, geologie
Kobylí draha	4	0	Třebsín (PZ)	přírodovědná
Líšnice	7	8	Líšnice (PZ)	historie, ekologie
Jílovské zlaté doly	2x4,5	7 a 8	Jílové u Prahy (PZ)	dolování zlata, historie
Jílovské vyhlídky	8	14	Jílové u Prahy (PZ)	vyhlídky do krajiny
Svatojánské proudy	6	10	Štěchovice (PZ)	botanika, zoologie, geologie
Levý Hradec	0,8	8	Roztoky (PZ)	archeologie, historie
Putování Černolickem	3	4	Černolice (PZ)	historie
Průhonický park	3-10	-	Průhonice (PZ)	botanika – jmenovky u stromů
Voděradské bučiny	8	9	Jevany (PH)	lesnictví, ekologie, příroda
Penčický okruh	11	8	Kostelec n.ČL (PH)	příroda, historie
Kostelecká lesácká stezka	4	14	Kostelec n. CL (PH)	ekologie, příroda; téměř zničena
Máslovice	1,2	13	Máslovice (PH)	příroda, historie
Klokočná	4,5	12	Klokočná (PH)	les a hospodaření v lese
Říčansko	9	18	Říčany (PH)	příroda, historie
Cesta kocoura Mikeše	20	12	Hrusice (PH)	pohádková NS podle knihy J. Lady

Název naučné stezky	km	poč. zast.	místo	zaměření
Pohádkové Hrusice	2,4	5	Hrusice (PH)	život a dílo Josefa Lady
Údolí Plakánek	8	8	Sobotka (JI, MB)	geol., botan., arch., hist., ekol.
Zásmuky - Kouřim	9	11	Zásmuky (KO)	historie a příroda oblasti
Borky	4,6	10	Borky (KO)	ekologie lesa, přírodověda
Středověké opevnění města Kouřimi	2,5	9	Kouřim (KO)	historie
Stará Kouřim	3,5	6	Kouřim (KO)	historie
Stříbrná stezka	11/12	12/14	Kutná Hora (KH)	hornická (severní/jižní okruh)
Kačinským zám. parkem	2	15	zámek Kačina (KH)	historie a příroda parku
Tisí skála	1,8	3	Bratčice (KH)	geol., botanika, zool., historie
Zbořený Kostelec	0,75	5	Zboř. Kostelec (BN)	historie hradu, PR Čížov
Vlašimským zám. parkem	1,2	11	Vlašim (BN)	příroda a historie parku
Malý Blaník a Podlesí	5,5	9	Louňovice p./Bl. (BN)	příroda
Velký Blaník	3,5	10	Louňovice p./Bl. (BN)	příroda a historie
Kondrac	2	4	Kondrac (BN)	příroda a historie
Historie a příroda Konopištského zám. parku	2 a 7	7 a 12	Konopiště (BN)	historie a příroda parku
Zlatodůl Roudný	1,5	1	Zvěstov (BN)	těžba zlata
NS rytíře Jana Kryštofa Šice	7	10	Divišov (BN)	historie
Okolo rybníků k vyhlídkovému altánu	1,1	3	Jankov (BN)	příroda
Po stopách bitvy u Jankova	1,6	3	Jankov (BN)	historie
Nespery-Buchov	1,5	7	Nespery (BN)	příroda
Lysá nad Labem - Čelákovice	16,5	23	údolí Labe (NB, PH)	historie, geologie, botanika
Loučeň	4	10	Loučeň (NB)	příroda a historie
Dymokury - Pustý rybník	2	7	Dymokury (NB)	příroda
Skupice - Labe	3	10	Poděbrady (NB)	ekologie, příroda
Drbákov – Albertovy skály	7,3	11	Nalžovice (PB)	údolí Vltavy, příroda, geologie
Petrovicko	27	20	Petrovice (PB)	kras, geologie, lidová architekt.
Vymyšlenská pešina	4	10	Kobylníky (PB)	příroda, historie
NS prof. PhDr. F. Drtiny	4	10	Kobylníky (PB)	příroda, historie
Zlaté Psí hory	4	10	Mokrsko (PB)	příroda, historie

Pramen: databáze Šternberkova přírodovědného muzea (www.stezka.cz), publikace Naučné stezky a trasy, Praha a Středočeský kraj (K. Drábek) a další zdroje včetně propagačních materiálů

Poznámka: u některých NS uváděly jednotlivé zdroje odlišné informace o délce stezky a počtu zastavení

V rámci projektu Keltská Evropa byl vypracován systém informačních okruhů středočeských oppid Hrazany, Závist a Stradonice skládající se z 18 tabulí (6 na každém oppidu), které přímo v terénu na význačných místech, kde probíhaly výzkumy nebo jsou pro oppidum typickými, seznamují návštěvníky s průběhem a výsledky bádání. Nejedná se o klasické naučné stezky, tabule nejsou číslovány.

Dalším druhem pěších tras jsou v poslední době se rozvíjející okružní a místní trasy, které doplňují nabídku v lokalitě, přičemž ale nespojují více turisticky atraktivních míst. Naučné stezky a jiné okružní trasy by měly být z pohledu cestovního ruchu součástí komplexně nabízených turistických produktů, např. v rámci větších projektů tzv. zelených stezek (greenways), které obsahují kromě turistických cílů i nezbytnou síť služeb.

4.3.2 Cykloturistika

Výrazným fenoménem dnešní doby je **cykloturistika**, která se silně podílí na návštěvnosti oblastí vhodných pro tento typ cestovního ruchu. Rozvoj cyklistické dopravy je podporován na mezinárodní úrovni a stal se součástí Charty o dopravě, životním prostředí a zdraví přijaté Světovou zdravotnickou organizací. Proto je součástí dopravní politiky České republiky i cyklistická doprava a budování cyklistických tras a stezek jako nedílná součást dopravního systému. Cyklistická doprava má být rozvíjena jako součást zdravého životního stylu šetrného k životnímu prostředí.

Podpora cykloturistiky patří mezi priority Středočeského kraje v rámci dlouhodobých rozvojových strategií. Středočeský kraj každoročně podporuje projekty na budování cyklostezek. V roce 2003 si nechal kraj vypracovat Generel cyklistických tras a cyklostezek, který je koncepčním podkladem pro další rozvoj cyklistické sítě na území kraje, jehož aktualizace bude dokončena do konce roku 2007.

Cyklistické trasy dělíme na cyklotrasy a cykloturistické trasy. Cyklotrasy jsou ty, které vedou po silnicích, dobrých místních a účelových komunikacích. Jejich značení je podobné jako u silničního značení pro motorová vozidla. Cykloturistické trasy jsou ty, které vedou většinou po horších polních či lesních cestách nebo terénu. Jsou vyznačeny pásovými (malovanými) značkami o rozměru 14x14 cm a směrovkami. Garantem cyklistického značení na území ČR je stejně jako u turistických tras Klub českých turistů.

Do kategorie cyklotras nepatří místní cyklostezky a cyklistické okruhy, jejichž zřizování není koordinováno centrálně a je v kompetenci místních orgánů (se snahou využít lokální možnosti, vč. napojení na cyklotrasy). Mezi těmito pojmy je nutno rozlišovat. *Cyklostezka* je komunikací speciálně určenou pro cyklisty, příp. pěší, s vyloučením automobilového provozu.

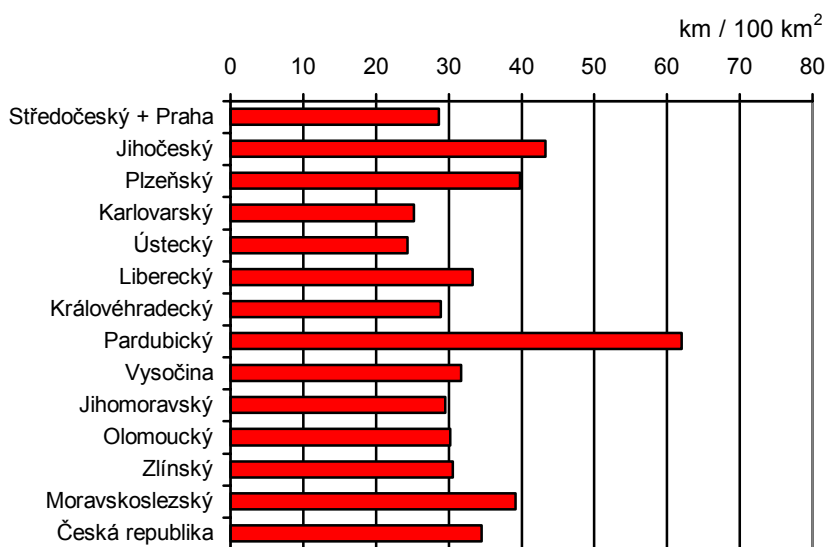
Pro cykloturistiku jsou ve Středočeském kraji příhodné podmínky, avšak hustota vyznačených cyklotras je jedna z nejnižších v republice. Podle databáze Klubu českých turistů bylo v České republice k 1.1.2007 evidováno 29 936,5 km vyznačených cyklistických tras, z toho je 27 236 km cyklotras a 2 700,5 km cykloturistických tras. Ve Středočeském kraji (vč. Prahy) bylo ke stejnému datu vyznačeno 3 294,5 km cyklotras a 120 km cykloturistických tras. Oproti stavu v roce 2002 je to nárůst o téměř 160%. V absolutních číslech je v tomto regionu vyznačeno nejvíce km cyklotras hned po Jihočeském kraji, avšak hustotou cyklotras se řadí na 11. místo v republice. V porovnání se sousedními kraji je srovnatelně hustá síť cyklotras v Královéhradeckém kraji. Středočeský kraj silně zaostává za Pardubickým a Jihočeským krajem. V rámci kraje je největší hustota cyklotras na Mladoboleslavsku, Mělnicku, Benešovsku a Berounsku, nejnižší pak na Kladensku a Nymbursku.

Tab. 73 - Rozsah cyklotras v České republice podle krajů (k 1.1. 2007)

Kraj	Délka (v km)	Hustota (km tras na 100 km ²)
Středočeský + Praha	3 294,5	28,6
Jihočeský	4 352	43,3
Plzeňský	3 010	39,8
Karlovarský	834,5	25,2
Ústecký	1 294	24,3
Liberecký	1 054	33,3
Královéhradecký	1 377,5	28,9
Pardubický	2 803,5	62,0
Vysočina	2 157,5	31,7
Jihomoravský	2 124,5	29,5
Olomoucký	1 593	30,2
Zlínský	1 213	30,6
Moravskoslezský	2 128	39,2
Česká republika	27 236	34,5

Pramen: Klub českých turistů

Graf 13 - Hustota cyklotras podle krajů (k 1.1.2007)

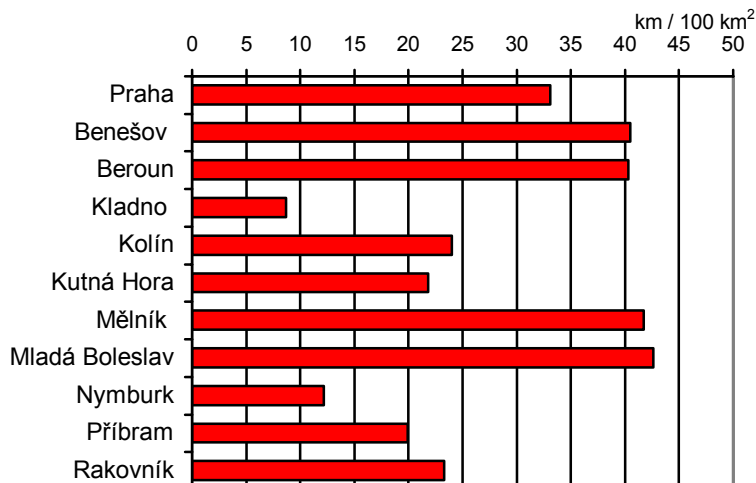

Tab. 74 - Rozsah cyklotras ve Středočeském kraji včetně Prahy podle okresů (k 1.1. 2007)

NUTS 4	Délka (v km)	Hustota (km tras na 100 km²)
Praha (AB, PH, PZ)	551	33,1
Benešov	617,5	40,5
Beroun	267	40,3
Kladno	60	8,7
Kolín	203	24,0
Kutná Hora	200	21,8
Mělník	297	41,7
Mladá Boleslav	451	42,6
Nymburk	107	12,2
Příbram	324	19,9
Rakovník	217	23,3
Celkem	3294,5	28,6

Pramen: Klub českých turistů

Graf 14 - Hustota cyklotras podle okresů (k 1.1.2007)

Cyklotrasy jsou v České republice kategorizovány do čtyř tříd, přičemž cyklotrasy I. třídy mají mezinárodní význam s propojením velkých měst s vazbou na evropská velkoměsta, cyklotrasy II. třídy nadregionálního významu propojují významné cíle ze vzdálenějších oblastí, cyklotrasy III. třídy propojují regionální cíle a cyklotrasy IV. třídy pak zajišťují lokální propojení (pouze cyklotrasy této nejnižší kategorie mohou vést i po nepevných cestách).

Podle databáze KČT procházely Středočeským krajem k 1.1. 2007 následující **cyklotrasy I. – IV. třídy**:

Tab. 75 - Cyklotrasy I. třídy procházející Středočeským krajem

Evidenční číslo	Průběh trasy	Trasa km	Odbočky km	Celkem km
1	Mukařov - Jevany - Nučice - Dobré Pole	26	0	26
1	Čáslav - Třebešice - Kutná Hora	10	0	10
2	Kralupy n. Vlt. – Mělník - Litoměřice - Ústí n. L. - Velké Březno	113	0	113
3	Praha, Výtoň - Černošice – Hořovice - Strašice - Dobřív - Hrádek - Rokycany - Ejovice - Červený Hrádek - Plzeň - Merklín - Koloveč - Kdyně - Všeruby (CZ/D)	182	1	183

Pramen: Klub českých turistů

Poznámka: u cyklotras č. 1 a 2 jsou uvedeny pouze v terénu vyznačené úseky tras procházející Středočeským krajem

Tab. 76 - Cyklotrasy II. třídy procházející Středočeským krajem

Evidenční číslo	Průběh trasy	Trasa km	Odbočky km	Celkem km
11	Praha, Hostivař – Týnec n.S. - Neveklov – Sedlčany – Sedlec-Prčice – Tábor – Lom	118	0	118
14	Praha, Hostavice - H. Počernice - Zeleneč	11	0	11
19	Lísek - Nové Město n.Mor. - Žďár n.Sáz. - Havlíčkův Brod - Zruč n. Sáz. - Týnec - Davle	239	0	239
24	Vysoká n.L. - Pardubice - Týnec n.L. - Kolín - Poděbrady - Nymburk - Stará Boleslav - Neratovice - Mělník - Brozánky	162	0	162

Pramen: Klub českých turistů

Poznámka: u cyklotras č. 14 a 24 jsou uvedeny pouze v terénu vyznačené úseky tras procházející Středočeským krajem

Tab. 77 - Cyklotrasy III. třídy procházející Středočeským krajem

Evidenční číslo	Průběh trasy	Trasa km	Odbočky km	Celkem km
101	Č. Šternberk - Vlašim - Kondrac - Louňovice p. B.	26	0	26
102	Týnec n. L. - Sv. Kateřina	5	0	5
111	Sedlčany – Krásná Hora – Dolní Líšnice	31	0	31
112	Louňovice p. Bl. - Jankov - Votice - Kosova Hora	34	0	34
141	Liblice – V Lukách – Lhotka u M., žst.	11	0	11
142	Lhotka u M., žst. – Kokořín – Vojtěchov - Ráj	13	0	13
143	Ráj – Nosálov – Mladá Boleslav - Jabkenice	53	0	53
161	Bystrá - Humpolec - Sedlice - Želiv - Senožaty - Lukavec - Načeradec	63	0	63
201	Žilina – Rakovník	25	0	25
201	Zličín - Hostivice - Hájek	9	0	9
203	Mělník - Lhotka, žst	7	0	7
211	Ráj – Konrádov – Tubož	4	0	4
223	Klášter Hradiště n. J. - Loukov	13	0	13
241	Radonice - Benátky n. J. - Ml. Boleslav - Klášter - Hradiště n.J. - Mukařov - Obora - Mimoň - Cemberk - Petrovice (CZ/D)	125	0	125
301	Krásná Hora - Kamýk n. Vlt. - Cholín - Čelina - Prostřední Lhota - Čím - Buš	42	0	42

Evidenční číslo	Průběh trasy	Trasa km	Odbočky km	Celkem km
302	Dolní Líšnice – Příbram – Hořovice	59	7,5	66,5
303	Hořovice - Točnick – Broumy – Křivoklát - Pustověty - Rakovník	49	0	49
308	Vížina - Stará Huť - Chramiště - Prostřední Lhota	27	0	27
321	Louňovice p. Blaníkem - Načeradec - Pacov - Kamenice n. Lipou	52	0	52
351	Rakovník - Řeřichy - Soseň - Jesenice - Rabštejn - Manětín	57	0	57

Pramen: Klub českých turistů

Poznámka: u cyklotras č. 102, 201,211 jsou uvedeny pouze v terénu vyznačené úseky tras procházející Středočeským krajem

Následující tabulka uvádí přehled cyklotras IV. třídy. Úseky cyklotras, které jsou v závorce, nejsou ještě v terénu vyznačeny. Kilometráž se v takových případech vztahuje pouze na ty vyznačené úseky. Původně KČT čísloval cyklotrasy IV. třídy ve Středočeském kraji s počáteční číslicí nula. Pro lepší rozlišení od značení tras I.-III. třídy začal KČT od určitého momentu používat čtyřčíslí začínající osmičkou místo nuly.

Tab. 78 - Cyklotrasy VI. třídy – Středočeský kraj

Evidenční číslo	Průběh trasy	km
*0001	Nosálov - Horní Houska - Nosálov	14,5
*0002	Rozc. u Libovic - Vojetín, rozc.	3
*0003	Horní Houska - Tubož - Horní Houska	7
*0004	Vlašim – Zdislavice – Trh. Štěpánov – Nesměřice – (Zruč n. Sáz.)	21
*0005	Zbiroh - Točnick – Zdice	19
*0006	Zbiroh - Komárov – Rpety	22
*0007	Lochovice – Zdice	10
*0008	V Lukách - Řepínský důl – Vrátno – Nosálov	25
*0009	Mělnické Vtelno – Kadlín - Stránka – Mšeno – Hlučov	20
*0010	Dolina - Kokořín – Dolní Zimoř – Želízy	11
*0011	Na Dole – Dobřeň	6
*0012	Vojtěchov - Dobřeň - Vidim – Tupadly – Malý Hubenov, rozc.	18,5
*0013	Luka - Řeporyje - Ořech - Mořina – Karlštejn	19
*0014	(Nosálov) - Bezdědice - Okna - Obora – Doksy	12
*0015	Dolní Houska - Tachov – Doksy	15
*0016	Broumy - Podmokelský mlýn – Zvíkovec	17
*0017	Lesní okruh Kladno	32
*0018	Okoš – Lidice – Velké Přítočno – Rozdělov – Družec	28
*0019	(Kostelec n.L. – Brandýs – Hradištko) – Nymburk – Poděbrady	9
*0020	Březí – Říčany – Mnichovice – Senohraby – Hlávka	24
*0021	Říčany – Jureček	9
*0022	Žernovka – Svojetice – Mnichovice	11
*0023	Hrušov – Ondřejov – Č. Voděradý – Louňovice	21
*0024	Jevany – Struhařov – Olivovna	12
*0025	Kunice – Mirošovice – Šmejka	8
*0026	Říčany – Kolovraty – Královice	6
*0027	Průhonice – Nupaky	4
*0028	Dobřejovice – Nebřenice – Petříkov – Pyšely	17
*0029	Strančice - V. Popovice – Kamenice – Nová Grybla	19
*0030	Senohraby – Pyšely – Nespeky	8
*0031	Babice – Říčany – Svojetice – Struhařov	11

Evidenční číslo	Průběh trasy	km
*0034	Zeleneč – Svémyslice – Jenštejn – Přezletice – Ctěnice	9
*0035	Zeleneč – Zápy, rozc.	2
*0036	Horní Počernice – Klánovice	5
*0037	(Lipník) – Milovice – Stará Lysá – Lysá n.L. – Káraný	22
*0038	(Lipník) - Dražice – Struhy – Čachovice	12
*0039	Křenec – Hlavenec - Podbrahy	10
0040	Na Hájků (CT č. 241) – Brandýs n.L. – St. Boleslav (CT č. 0039)	
*0041	Grado - Káraný – Stará Lysá - Kochánky	17
*0042	Jankov – Neustupov – Oldřichovec - Heřmaničky – Prčice – Chotětice – Jesenice	29
*0043	Krakovec – Zvíkovec – Zbiroh	31
*0044	Krakovec – Újezdec – Týřovice	14
*0045	Pod Roubíkem, rozc. – Skryje – Týřovice – Nezabudice – Roztoky	17
*0046	Újezdec – Všetaty – Pustověty	17
*0047	Pustověty – Děvín	6
*0048	U Myšinky – Městečko	7
*0049	Ploskov – Běleč – Nižbor	16
*0050	Karlova Ves – Žloutkovice – Nižbor – Zdejcina	17
*0051	Pod Pelechovkou, rozc. – Chyňava – Hýskov – Nižbor	13
*0052	Beroun – Zdejcina – Hudlice – Kolná, rozc. – Kublov – M. Louka	26
*0053	Pod Kozí horou, ryb. – Otročiněves – N. Jáchymov – Kolná, rozc.	9
*0054	Žloutkovice – Otročiněves – (Hudlice)	5
*0055	Pod Jezevčí skálou – Jestřáb – Březová	6
0056	Týček – Líšná – Křižovatky	6
*0057	Liběchov – Želízy – Chcebuz – Tuhaň – Pavličky – Lhota, rozc.	28
*0058	Pavličky – Skalka – Nad Lhotou	19
*0059	Skalka – Hvězda – Dolní Heřmánky	7
0060	Bezděz – Bezděz, žst.- Pankrác – Valdštejsko – Bělá p.B.	19
0061	Bezděz, žst.- Březinka	6
0062	Březovice – Březínka – Plužná – Bělá p.B.	9
*0063	Týnec n.Sáz. – Václavice – Kožlí – Konopiště, motel	16
*0064	Čerčany – Žířany – Bedrč – Benešov – Konopiště, motel	14
0065	Strančice – Kašovice – Nebředice	6
0066	Dubá – Nedamov – Ždírec, rozc.	7
*0068	Čerčany – Okrouhlice – Popovice – Jankov	34
*0069	Benešov – Postupice – Vlašim - Pravonín	34
*0070	Lesáky, rozc. – Pravonín – Čechtice	15
*0071	Čechtice – Trh. Štěpánov – Č. Šternberk	33
*0072	(Olbramovice – Ouběnice) – Postupice – Chotýšany – Bílkovice – Divišov – Č. Šternberk	22
*0073	Benešov - Skalice – Okrouhlice – Ostředek – Č. Šternberk	35
*0074	Jesenice – Veletín – Cunkov – Jistebnice – Kostelec (Oživení)	28
*0075	Votice – Heřmaničky – Č. Újezd – Střeziměř – Mezno – (Sudoměřice u Táb.)	18
*0076	Konopiště – Bystřice u B. – Nesvačily – Božkovice – Votice	22
*0077	Praha – Horoměřice – Statenice – Hole – Okoř	26
*0078	Praha – Nebušice – Př. Kopanina – Tuchoměřice – M. Číčovice – Okoř	21
0079	M. Číčovice – Středokluky – Jeneč – Hájek	
0080	Dolany – Debrno – Holubice – Okoř	14
0081	(Kralupy n.Vlt. - Libčice – Úholičky – V. Přílepy – Okoř) - Středokluky – Jeneč – Hájek	9

Evidenční číslo	Průběh trasy	km
0082	Kralupy n. Vlt. – Tursko – Úholičky - Únětice	15
*0083	Dolní Kralovice – Tomice – Křivosoudov	11
*0084	Dolní Kralovice – Šetějovice – Hořice – Studený – Čechtice	28
*0085	Kostelec n. Č. Lesy – Černé Voděrady – Na Marjance	22
*0086	Rovná – Skalická mysl. – Nučice	10
*0087	Na Marjance – Skalická mysl.	8
*0088	Dobré Pole – Kostelec n. Č. Lesy – Tuchoraz – Český Brod	19
*0089	Tuchoraz – Štíhlce	9
*0090	Truba – Kozojedy – Jevany	7
*0091	Vinařská okružní trasa Kutná Hora	5
0092	(Ješetice, žst) – Miličín – Jiřetice – Odlochovice – Ratměřice	
*0093	Bystřice – Ouběnice – Jankov	12
0094	Neveklov – Nesvačily – Bystřice – Pozov – Postupice	
*0095	Olbramovice – Vrch. Janovice – Sedlečko, rozc.	9
*0096	Malešov – Chlístovice – Zbraslavice – Bohdaneč – Jedlá	32
*0097	Chlístovice – Úmonín – Petrovice – Tasice	25
*0098	Tasice – Řepice, rozc. – Červ. Janovice – Vidlák	16
*0099	Zbraslavice – Věžník – Bohdaneč - Dvorecko	17
*8100	Pražské kolo: Klecany, přívóz – Říčany – Zbraslav – Klecany, přívóz	135
*0101	Tuchoměřice – Dobrovíz – (Hřebeč)	6
*0102	Rakovník – Lužná – Loustín – Ruda – Nové Strašecí	23
*0103	Šamotka – Amálie – Ruda	14
0104	Vrapice – Stehelčevy – Budeč – Zákolany	
0105	Stochov – Čelechovice – Račice – Kamenné Žehrovice, žst	
*0106	Kutná Hora – Malešov – Roztěž – Miletice – Uhl. Janovice – Talmberk	41
0108	Okruh Kutná Hora	
*0109	(Kutná Hora – Nebovidy)– Kolín – Klavary – Nová Ves – Vítězov – Cermenice – Dobřichov – Tatce	22
0110	Kolín – Radovesnice – Křečhoř – Libodřice – Dolní Chvatliny – Zásmyky	21
0111	Mezholezy – Ratboř – Polepy – Kolín, zast. ČD	17
0112	Červ. Domek – Nové Dvory – Chotusice – Žehušice	
0113	Červ. Domek – Kačina – Žehušice – Vlačice – Vinaře – Zehuby	
0114	Opatovice – Katlov – Zhoř	
0115	Lužná, žst – Krušovice – Krupá – Mutějovice – Kounov	16
0116	Lužná, žst – Lišany – Nesuchyně – Janov – Kounov	21
0117	Čáslav – Schořov – Bratřice – Hostovlice	
0118	Čáslav – Filipov – Žleby	
*0119	Janovická Lhota – Mitrov – Mirošovice u R., žst – (Makolusky – Hroznice)	11
*0120	U Žandova – Rašovice – Uhlířské Janovice – Vavřinec – Davidkov – Zásmyky	18
*0121	Žandov – Kamenná Lhota – Čestín	6
*0122	Podvleky – Zbizuby – Petrovice – Čestín – Krasoňovice	16
*0123	Zbizuby – Vranice – Kácov, rozc.	6
*0124	Tatce – Kostelní Lhota – Chvalovice	14
*0125	Vrbová Lhota – Pečky – Dobřichov – Chotutice – Miškovice	17
*0126	Vrbová Lhota – Sokoleč – Cerhenice – Plaňany – Miškovice – Kouřim	21
*0127	Církvice – Škvrňov – Úžice	6
*0128	Třebešice – Církvice – Kačina – Sv. Mikuláš – Sv. Kateřina	11
*8129	Všenory, rozc. – Černolice – Skalka – Stožec – Hostomice	30
*8130	Svinaře – Vrážky – Kytín – M. Sv. Hora – Mníšek p. B. – Číšovice – Bojov	22

Evidenční číslo	Průběh trasy	km
*8131	Knížecí Studánky – Chouzavá – Mníšek p. B. – Skalka	13
*8132	Křepeňice, rozc. – Nalžovice – Radíč – Osečany – Štětkovice – Vojkov	20+2
*8133	Sedlčany – Dublovice – Chramosty	8
*8134	Dublovice – Chlum	4
*8135	Příčovy – Křovice – Nová Ves, rozc.	4
*8136	Prosenická Lhota – Sedlčany – (Vysoký Chlumec)	6
*8137	Stehlíkův Mlýn – Štíleček, rozc. – Ústupenice – Vys. Chlumec	13
*8138	Krásná Hora – Vysoký Chlumec – Úklid – Nedrahovice – Radeč, rozc.	21
*8139	Vápenice, rozc. – Nechvalice – Obděnice – Petrovice	14
*8140	Milešov – Klučenice – Předbořice – Petrovice	18
*8141	Krásná Hora – Krašovice – Krchov – Vepice	13
*8142	Jalovčí – Krašovice	4
*8143	Petrovice – Skoupý – Nechvalice – Nové Dvory – (Sedlec-Prčice)	12
*8144	Veselíčko – Počepice – Skoupý, rozc.	6
*8145	Krnsko – Chotětov – H. Slivno – Košátecký les	17
*8146	U Grobiána – Chorušice – Mělnické Vtelno – Kropáčova Vrutice – Kochánky	35
*8147	Lipník – Jabkenice – Přepere – Sobotka	43
*8148	Mladá Boleslav – Kolomuty – Březno – Dolní Bousov	23
*8149	Benátky n. Jiz. – Lipník – (Nymburk)	8
*8150	Sobotka – Mnichovo Hradiště – Radechov – Doksy	47
*8151	Chotětov – Horky n. J. – Dobrovice	12
*8152	Mladá Boleslav, Debř – Čistá – Bělá p. Bezd.	11
*8153	Kosmonosy – Lítkovice – Kněžmost	15
*8154	Dobrovice – Domousnice – Dětenice	18
*8155	Bakov n. Jiz. – Kolomuty – Dobrovice – Kosořice	25
*8156	Stará Boleslav – Hlavenec – Dolní Slivno	10
*8157	Chotětov – Niměřice – Bukovno – Hrdlořezy	20,5
*8158	Zamachy – Velké Všelisy – Sovínky	5
*8159	Velké Všelisy – Skalsko – Sudoměř – Březinka	15
*8160	Krnsko – Libichov – Kosořice	4
*8161	Sobotka – Dolní Bousov	6
*8162	Lhota – Dřísy – Konětopy – Košátky – Kly	31
*8163	Louňovice p. B. – Veliš – Kondrac	10
*8164	Kondrac – Vracovice – rozc. U Křížova	6,5
*8165	Senomaty – Přílepy – Kněževes – Vlčkov (rozc.)	14
*8166	Přílepy – Kolečovice – Čížkov	9
*8167	Čížkov – Hořovičky – Svojetín	24+2
*8168	Kněževes – Chrástany – Bory (rozc.)	5
*8169	Lhotka (ryb.) – Vysoká – Zimořský Důl	7
*8170	Kroužek – Nebužely – Řepín – Řepínský Důl	10
*8171	Mělník, Podolí – Malý Újezd – Jelenice	6
8172	Krásná Hora – Onen Svět – Klučenice – Podskalí	
8173	Mnichovice – Menčice – rozc. s CT 0031	
8174	Menčice – Všestary – Tehov	
8175	Vlašim – Hrádek – Znosim – Bolinka – Vlašim	
8176	Městečko – Bratronice – Chrbiny – Loděnice – Mořina – Dobřichovice	
8177	Ploškov (rozc.) – Bratronice – Poteplí	
8178	Lány (rozc.) – Žilina – Lhota – Horní Bezděkov	
8179	Luby (rozc.) – Bratronice – Velká Dobrá – Rozdělův (rozc.)	

Evidenční číslo	Průběh trasy	km
8180	Chýňava – Podkozí – Úhonice	
8181	Svárov (rozc.) – Unhošť – Pletený Újezd – Kožová Hora (rozc.)	
8182	Pletený Újezd – Kyšice – Poteplí – Chýňavská mysl.	
8183	Horní Bezděkov – Družec – Velká Dobrá (rozc.)	
8184	Valdek – Horní Bezděkov – Bratronice (rozc.)	
8185	Staré Lány – Stochov – Doksy	
8186	Žilina – Doksy	
8187	Hájek – Úhonice – Libečov (rozc.)	
8188	Vysoká u Př. – Dramenice	
8189	Strýčkovy – Řeteč	
*8190	Bohutín – Láz – Nepomuk – Rožmitál p. Tř.	17

Pramen: Klub českých turistů

* trasa vyznačena

Dálkové a mezinárodní cyklotrasy:

Krajem prochází, zhruba ve směru západ-východ, mezinárodní cyklotrasa **Eurovelo 4** (z Rozcoffu v Bretani do Kyjeva) a v severojižním směru **Eurovelo 7** z Nordkappu v Norsku až na Maltu. Další významné dálkové cyklotrasy jsou:

- **Greenway Praha – Vídeň**, Praha – Tábor – Jindřichův Hradec – Znojmo – Valtice – Vídeň (456 km)
- **Greenway Labe**, Praha – Drážďany (153 km, přes 200 km až do Drážďan)
- **Labská trasa**, Špindlerův Mlýn – Hradec Králové – Pardubice – Kolín – Nymburk – Mělník – Litoměřice – Ústí nad Labem – Děčín (294 km)
- **Posázavská trasa**, Davle – Týnec nad Sázavou – Sázava – Zruč nad Sázavou – Havlíčkův Brod – Zruč nad Sázavou – Havlíčkův Brod – Žďár nad Sázavou – Lísek (243 km)
- **Pražská trasa**, Brno – Hlinsko – Kutná Hora – Praha (250 km).

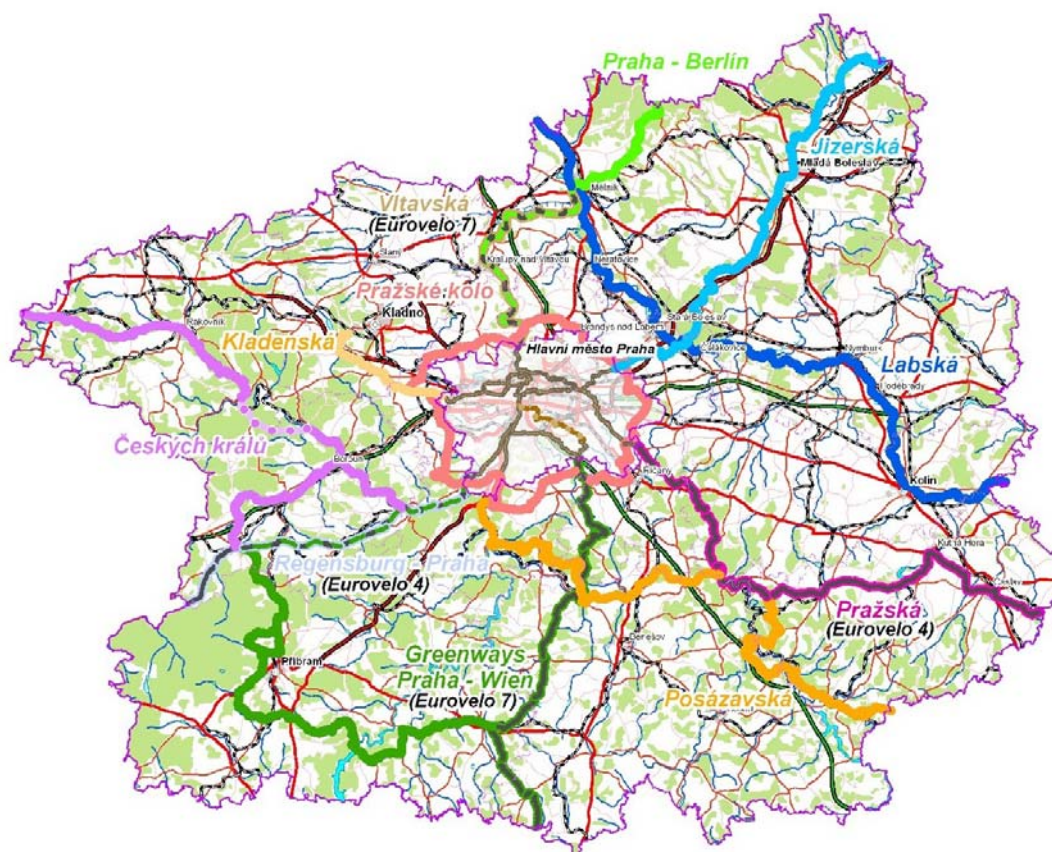
Středočeský kraj se zapojil do projektu Panevropské cyklotrasy, v rámci kterého navázal spolupráci s Plzeňským krajem a bavorským okresem Neustadt, který je iniciátorem projektu mezinárodní **cyklotrasy Paříž – Praha**. Cílem projektu Panevropské cyklotrasy je společné úsilí k získání finančních prostředků EU pro realizaci úseků bezpečných cyklostezek této mezinárodní cyklotrasy. Cyklotrasa byla oficiálně uvedena do provozu v květnu 2007.

Páteří cyklostezky:

Nejvýznamnější a z pohledu rozvoje cykloturistiky v kraji klíčové jsou tzv. páteří cyklostezky. Zajištění bezpečného a pohodlného průjezdu těchto tras i jejich vybavení doprovodnou infrastrukturou je hlavní prioritou kraje v oblasti rozvoje cykloturistiky.

Navrhované páteří cyklostezky Středočeského kraje v návaznosti na dálkové trasy ČR a evropskou síť EUROVELO tvoří Eurokoridor Sever – Jih (Eurovelo č. 7, v mapě označena jako „Vltavská“ s návazností na mezinárodní trasu Praha – Berlín), Plzeň – Praha – Kutná Hora (Eurovelo č. 4, její východní část zároveň jako „Pražská“, západní část jako mezinárodní cyklotrasa Regensburg – Plzeň – Praha) s navrženou paralelní cyklostezkou Po stopách českých králů (Řevnice – Karlštejn – Beroun – Králův Dvůr – Žebrák a Točnick – Hořovice s přípojkou Křivoklátský – Rakovník s možným pokračováním do Jesenice a dál do Ústeckého a Plzeňského kraje). Jižní část trasy Eurovelo 7 je známější jako Greenways Praha – Vídeň (v mapě vyznačena včetně její západní větve přes Příbram a s napojením na Eurovelo 4). Mezi další návrhové páteří cyklostezky patří Labská, Jizerská, Sázavská a Kladenská cyklostezka. Do koncepce páteřních cyklostezek ještě patří okružní trasa kolem hlavního města Prahy – tzv. Pražské kolo. Následující mapka znázorňuje navržené páteří cyklostezky na území Středočeského kraje.

Mapa 10 – Návrh páteřních cyklostezek Středočeského kraje

Pramen: KÚ Středočeského kraje, 2006

Pro bezpečnost v cyklistické dopravě, zejména ve městech a na frekventovaných silničních komunikacích, hraje významnou úlohu budování cyklostezek. Prioritou 1 Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy v České republice je Rozvoj cyklistiky jako rovnocenného prostředku dopravní obsluhy území, jejímž cílem je vybudovat hustou síť bezpečných cyklostezek v sídlech i v krajině po celém území České republiky včetně související infrastruktury (zeleň apod.). Jedním ze 3 prováděcích projektů, prostřednictvím kterých je zajišťována realizace cyklostrategie, je projekt CYCLE21 - Analýza potřeb budování cyklistické infrastruktury v ČR. Jedním z výstupů tohoto projektu je vytvoření databáze vybudovaných cyklistických komunikací s členěním na stezky budované uvnitř, na stezky budované mimo zastavěné území, podle jednotlivých krajů, měst a obcí. Informace o délce cyklistických komunikací v jednotlivých krajích nabízí tabulka č. 79.

Z tabulky vyplývá, že v absolutním počtu má Středočeský kraj nevíce km vybudovaných cyklistických komunikací (viz skutečné délky cyklistických komunikací), avšak hustotou cyklistických komunikací se blíží průměru za celou Českou republiku. Ve srovnání s ostatními kraji (mimo Prahu) je v tomto ukazateli na 6. místě, jak znázorňuje graf 15. Největší podíl zaujímají cyklistické komunikace samostatně vedené (68%).

Tab. 79 – Přehled počtu km cyklistických komunikací v krajích ČR (březen 2007)

Kraj	Délka komunikace v km	Skutečné délky cyklistických komunikací ¹⁾	Cyklistické komunikace v HDP ²⁾	Cyklistické komunikace v PP ³⁾	Samostatně vedené
Hlavní město Praha	88,0	91,8	1,3	26,8	59,9
Středočeský	52,5	115,9	3,7	13,2	35,5
Jihočeský	26,9	96,1	0,9	5,0	21,0
Plzeňský	32,2	43,1	0,0	22,0	10,2
Karlovarský	12,7	21,9	0,2	4,2	8,4
Ústecký	46,8		2,6	13,8	30,4
Liberecký	14,3	17,7	0,5	1,4	12,4
Královéhradecký	29,3	79,9	0,6	17,2	11,5
Pardubický	62,2	68,6	2,5	42,9	16,8
Vysočina	11,8	17,3	0,0	1,8	10,0
Jihomoravský	42,6		11,4	11,8	19,4
Olomoucký	70,8	98,9	6,0	28,3	36,5
Zlínský	21,2	82,5	1,0	9,9	10,4
Moravskoslezský	90,6	110,3	7,2	27,1	56,3
ČR celkem	601,8	843,9	37,8	225,6	338,5

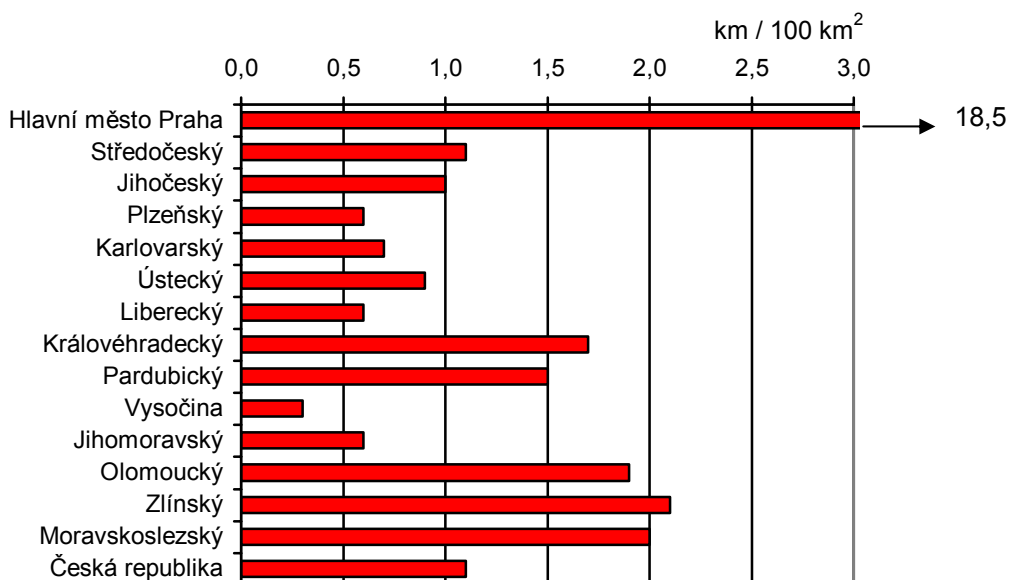
Pramen: Databáze cyklistické infrastruktury - Cycle21 (Centrum dopravního výzkumu)

1) odhadem skutečné délky cyklistických komunikací, ostatní údaje vyjadřují délku komunikací, které jsou podrobně popsány v databázi

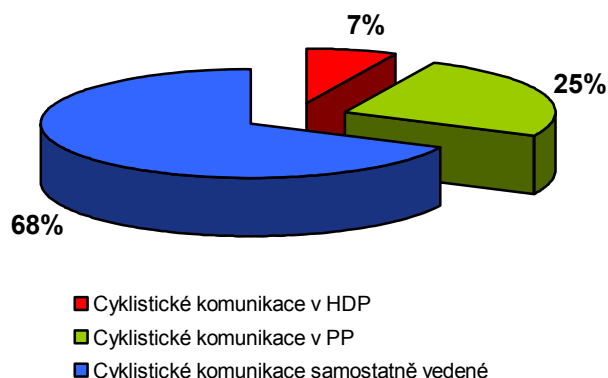
2) HDP – hlavní dopravní prostor

3) PP – přidružený prostor

Graf 15 – Hustota cyklistických komunikací podle krajů

Graf 16 – Podíly cyklistických komunikací ve Středočeském kraji

Podrobnější informace o cyklistických trasách a cyklostezkách ve Středočeském kraji nabízí již zmíněný Generel cyklistických tras a cyklostezek na území Středočeského kraje.

Cyklisté (ale i turisté) mohou na některých místech Středočeského kraje využít pravidelné linky **cyklobusů a cyklovlaku**. Cyklobus PID (Pražská integrovaná doprava) jezdí o víkendech a svátcích od dubna do října na trase Dobřichovice – Černolice – Řitka – Mníšek pod Brdy - Kytín (v Dobřichovicích navazuje na vlaky na trati Praha-Beroun) dováží zájemce do výše položených cyklisticky atraktivních oblastí Brd. V sezoně 2005 a 2006 byl v letní sezoně o víkendech a svátcích v provozu cyklobus z Příbrami k Orlické přehradě a zpět (linku provozoval Connex Příbram). V Českém ráji jezdí letní turistické autobusy, umožňující přepravu jízdních kol, na několika trasách, z nichž některé procházejí územím Středočeského kraje (v sezoně 2007 se jedná o 2 trasy: trasa V zelená - Kopidlno - Libáň - Domousnice - Mladá Boleslav - Bakov n. Jiz. - Kněžmost - Všeň – Vyskeř a trasa VI hnědá - Mnichovo Hradiště - Kněžmost - hrad Kost – Sobotka). Linky provozuje ČSAD Semily.

České dráhy, a.s. všeobecně umožňují, s výjimkou některých vlaků, přepravu jízdních kol jako spoluzavazadlo. Ovšem na tratích s vyšší cyklistickou frekvencí je dle provozních možností v sezoně kapacita pro přepravu jízdních kol rozšířena (ve Středočeském kraji např. tratě č. 173, 210). V roce 2007 je od března do října o víkendech a svátcích v provozu cyklovlak na trase "Praha Masarykovo nádraží - Praha-Dejvice - Hostivice - Středokluky - Podlešín - Slaný". Pro přepravu cyklistů je v něm přednostně určen jeden vůz vlakové soupravy, který je vybaven speciálními prostory pro přepravu jízdních kol.

4.3.3 Vodní turistika

Vodní turistika má ve Středočeském kraji ve srovnání s ostatními kraji ČR nadprůměrně dobré podmínky, dané zejména nabídkou sjízdňích řek. Velkou tradici má vodní turistika zejména na Berounce a Sázavě, sjízdňé jsou samozřejmě i Vltava a Labe a také menší přítoky těchto čtyř řek, ovšem některé jen při zvýšeném průtoku (obvykle na jaře a po vydatných deštích).

Berounka, protékající ve svém dolním toku širokými údolími a lesy, je sjízdňá většinou celoročně a je vhodná pro všechny typy lodí i pro začátečníky. Z vodáckého pohledu se jedná o nenáročnou odpočinkovou řeku, která má mnoho jezů bez propustí. Tam, kde protéká územím CHKO, není povoleno volné táboření. Její přítoky Loděnice, Litavka a Rakovnický potok jsou sjízdňé s větší obtížností jen při vyšším průtoku vody většinou na jaře nebo po vydatných deštích.

Sázava je sjízdňá na celém území kraje a patří mezi nejhezčí řeky v republice; v úseku Krhanice – Pikovice je sjízdňá s vyšším stupněm obtížnosti (není vhodná pro začátečníky), tento úsek však patří

mezi nejkrásnější díky svým vodácky atraktivním peřejím. Před soutokem s Vltavou má Sázava nejnižší stupeň obtížnosti. Ve středním a dolním úseku je množství jezů s vorovými propustmi. Přítok Sázavy řeka Blanice (vlašimská) je sjízdná za mírně zvýšených stavů. Další přítoky na území Středočeského kraje, Janovický a Konopišský potok, jsou sjízdné pouze krátce z jara nebo po vydatných deštích.

Vltava je nejnavštěvovanější česká prázdninová řeka a to hlavně z důvodu, že pod Lipnem je garantován minimální průtok po celý rok a díky tomu je splavná i v období sucha. V dolním úseku (od Boršova) je tedy sjízdná celoročně pro všechny druhy lodí a plavba po ní je nenáročná. Vodácky je ale atraktivní spíše ve svém středním a horním úseku nad Lipnem, než na území protékajícím Středočeským krajem. Další přítoky Vltavy na území kraje, kromě již zmíněné Berounky a Sázavy, jsou sjízdné jen na jaře či po vydatných deštích.

Labe je v dolní části rovněž sjízdné celoročně s nejnižším stupněm obtížnosti. Je to nížinná řeka s loukami a lesy v okolí, což jako u Vltavy předurčuje charakter plavby. Po Labské soutěsce v horním úseku (mimo Středočeský kraj) je za nejhezčí pokládána část Labe pod Mělníkem. Od Přelouče (Pardubický kraj) je lodní doprava. Z přítoků Labe je *Cidlina* od Chlumce nad Cidlinou sjízdná většinou celoročně a plavba po ní není obtížná. Protéká však nížinou s hustým osídlením a vodácky je tím méně atraktivní. *Mrlina* je sjízdná od Rožďalovic za mírně zvýšených stavů. Plavba po ní je pomalá. Tato řeka je mírně znečištěná, její koryto je většinou regulované. *Jizera* je sjízdná do léta pro otevřené lodě s nízkou náročností na celém území kraje a je tak vhodná i pro začátečníky. Vodácky atraktivní je však její horní úsek mimo území kraje. *Výrovka*, sjízdná po deštích nebo při vypouštění rybníků, je vodácky nejzajímavější v horním toku, který je známý pod názvem Vavřínecký potok. Každoročně na podzim se zde konají vodácké závody při příležitosti vypouštění Vavříneckého rybníka. Dolní tok mohou sjíždět i otevřené lodě, plavba na dolním úseku není příliš zajímavá.

Na Slapech a Orlíku je návštěvníkům a turistům k dispozici pravidelná **osobní lodní doprava**, kterou zajišťuje společnost Quarter. Na Labi vyjíždí z Poděbrad výletní loď Král Jiří a z Brandýsu nad Labem výletní loď Maše. Na Vltavě jsou provozovány výletní plavby mezi Prahou a Slapy a mezi Prahou a Mělníkem (Pražská paroplavební společnost, a.s.).

Co se týče infrastruktury, ve Středočeském kraji funguje řada zařízení nabízejících služby pro vodáky (vodácká centra, půjčovny lodí a vybavení pro vodáky apod.). Podél řek jsou vodákům k dispozici tábořiště a kempy, o kterých je zmínka v kapitole 4.6.2. Nabídka služeb vodního turismu je dostupná např. na www.raft.cz nebo www.padlo.cz.

Kromě přístavů, které slouží potřebám nákladní plavby (ve Středočeském kraji Mělník a Kolín) a přístavišť, která slouží jako zastávky pravidelné či nepravidelné osobní vodní dopravy (Brandýs nad Labem, Poděbrady, Mělník atd. - další na webových stránkách jednotlivých provozovatelů osobní lodní dopravy) se na vodních cestách nacházejí přístaviště sportovních plavidel, z nichž některá nabízejí kromě kotvení také další doprovodné služby jako servis lodí, ubytování, stravování či další sportovní vyžití. Dle informací ze Státní plavební správy se ale z 95% jedná o privátní klubová přístaviště, která nabízejí služby pouze svým členům (např. v Kralupech nad Vltavou, v Brandýse nad Labem, v Kolíně atd.). Existují už ale i přístaviště se zázemím, která jsou přístupná široké veřejnosti a tedy využitelná i pro cestovní ruch. Např. na Vltavě byl v Nelahozevsi v roce 2007 otevřen sportovně-rekreační areál s přístavem - Marina Vltava, který nabízí služby jako je restaurace, ubytování, kotvení, servis lodí, půjčovna lodí, vyhlídkové plavby, půjčovna kol či informační centrum nejen příznivcům vodních sportů, ale i široké veřejnosti. K dobře vybaveným patří dále marina Modrá loděnice ve Ždáně na Slapské přehradě či přístav Yacht Clubu Barrandov v Kožlí na Orlické přehradě (mimo území Středočeského kraje).

Nabídka těchto vybavených přístavních ploch s nabídkou doprovodných služeb je zatím velmi malá a z pohledu cestovního ruchu chybí zejména na místech s turistickými aktivitami (na Labi např. v Nymburku, Ostré, Lysé nad Labem či Poděbradech).

Vodní sporty jako vodní lyžování, wakeboarding, jachting, potápění, windsurfing atd. lze provozovat především na vltavských přehradách Slapy a Orlík, ale i na dalších vodních plochách v kraji. Např. vodní lyžování je k dispozici také na jezeře Křenek u obce Ovčáry či přímo na řece Vltavě u Davle. Lokalit pro potápění má Středočeský kraj nejvíce ze všech krajů. Umělý slalomový kanál Veltrusy je vybudován v komplexu vltavského jezu Miřejovice a umělá slalomová trať je také na Berounce v Roztokách u Křivokláta. Vodní plochy dávají příležitost také k rybaření.

4.3.4 Hipoturistika

Trávení volného času v koňském sedle je jedním z vyhledávaných a stále více oblíbených způsobů relaxace. Rekreační ježdění a jezdecká turistika má pozitivní vliv na zdravotní stav osob, a to jak po fyzické, tak i psychické stránce.

Terény vhodné pro hipoturistiku jsou v mnoha oblastech kraje, koňské stezky však zatím nejsou ve větším rozsahu vybudovány a vyznačeny. V současnosti běží projekt, v rámci kterého bude vybudována Středočeská koňská stezka Sever-Jih, která propojí stávající koňské stezky v Ústeckém a Jihočeském kraji. První etapa stezky dlouhá 170 kilometrů byla otevřena v létě 2006, druhá a také závěrečná etapa bude dokončena v roce 2007. Ta bude dlouhá asi 550 kilometrů. První etapa Středočeské koňské stezky začíná u obce Liběšice na Litoměřicku a končí u Doks na Kladensku. Druhá etapa, která se připravuje, bude pokračovat od Doks směrem na jih, kde se napojí na Českobudějovickou stezku. V rámci první etapy byla vytvořena také mapa, kde jsou vyznačeny veškeré trasy a také ranče, kde si lidé mohou koně půjčit, možnosti ubytování a stravování. Hlavním iniciátorem projektu je obec Královice na Kladensku. Značně ho podpořil také Středočeský kraj.

V návaznosti na výše zmíněný projekt se rozběhl i projekt Rakovnické koňské stezky. Návrh vedení prvních koňských stezek na území regionu Rakovnicko vychází z projektu Středočeských koňských stezek. V létě 2007 by měly být otevřeny dvě nové koňské stezky s cílem v obci Bílov, v západní části okresu Rakovník. První povede z obce Mšec přes přírodní park Džbán, druhá pak z východní části okresu Rakovník přes obec Lány kolem Křivokláta a podél řeky Berounky a Javornice. V budoucnu by se středočeské stezky měly propojit i s trasami v Plzeňském, Jihočeském a Karlovarském kraji a napojit na stezky v Rakousku a Německu.

Nejrozšířenější je jezdeckví v blízkém okolí Prahy a v jižních částech kraje (zejména na Benešovsku), kde je poměrně hojná nabídka vyjížděk na koni, výuky jízdy na koni či hipoterapie. Ve Středočeském kraji je jedna z největších nabídek pro tuto zálibu v republice. Dle různých zdrojů je počet jezdeckých stájí, klubů a škol, včetně těch nejmenších soukromých, největší ze všech krajů. Velké závodistiště je v Lysé nad Labem. Jezdeckví je mnohdy provázáno na hřebčince a chovy koní, jezdecké školy bývají rovněž u SOU zemědělských.

Představu dává výběr subjektů poskytujících možnost vyjížděky na koních, výcvik a ostatní služby pro jezdeckví i širší veřejnosti:

Tab. 80 - Výběr subjektů poskytujících služby pro jezdeckví a hipoturistiku

NUTS 4	Název	Popis
BN	Agroturist Voleveč, Votice - Košovice	Výcvik na jízdárně, vyjížděky do okolí. Pro pokročilé možnost podniknout vícedenní výlet. Dětské tábory s výukou jízdy na koních.
BN	Areál Pecínov	Areál nabízí možnost výcviku a vyjížděky na fríských koních (je možné domluvit i celý kurz). www.hotelpecinov.cz
BN	Stáj Kondratice Popovice-Kondratice	Stáj nabízí vyjížděky na koních v terénu nebo na jízdárně, výcvik, ustájení, trénink koní a jezdců. www.sweb.cz/kondratice/
BN	Pension Český dvůr, Postupice - Nová Ves	Milovníkům koní, přírody a dobré kuchyně nabízí pension Český dvůr možnost jízdy na koních a ubytování. www.ceskydvur.cz
BN	Farma Heroutice, Neveklov – Heroutice	Farma se specializuje na výcvik dětí. Chov koní, jezdecká škola, závodní sportovní činnosti, pořádání závodů. www.heroutice.cz
BN	Farma Michael na tvrzi Nedvězí	Farma nabízí kromě jiných sport. aktivit výcvik jízdy na koních a vyjížděky, též ustájení, ubytování, restaurace. www.farmamichael.cz
BN	Hřebčín Favory, Netvořice - Benice	Chov starokladrubských běloušů. Výuka jízdy na koni, vyjížděky do terénu, celodenní výlety na koních, dětské tábory. www.favory.cz
BN	Farma Gex, Netvořice-Všetice	Stáj nabízí trénink koní, jezdecký výcvik, přípravu na vzdělávací systém British Horse Society, ustájení, ubytování. www.farmagex.cz
BN	Ranč Licomersko, Tichonice	Výcvik a péče o koně, jízda na koni, parkurové skákání, ustájení koní, ubytování, stravování. www.licomersko.cz
BN	Hřebčín Barták, Nahoruby	Chov barokních a kočárových koní, jezdecká a vozatajská škola. www.bartak-horses.wz.cz

NUTS 4	Název	Popis
BN	Farma Genesis, Hrazená Lhota	Farma u Vlašimi nabízí ustájení koní, vyjížďky na koních, jezdecký výcvik. www.farmagenesis.cz
BN	Farma Zahradnice, Zahradnice	Farma nedaleko Benešova nabízí westernové vyjížďky na koních včetně vícedenních vyjížďek, výcvik, ubytování. www.zahradnice.cz
BN	Jezdecká stáj Věřice, Věřice	Nabízí ustájení, vyjížďky na koních, výuka jízdy na koni, zázemí pro jezdce. www.verice.cz
BN	Statek Barochov, Řehenice-Barochov	Statek nabízí jízdy na koních pro začátečníky i pokročilé, výcvik na jízdárně, ustájení, ubytování. www.statek-barochov.cz
BN	Jezdecký klub Atrej, Čerčany	Klub se zaměřuje převážně na práci s dětmi a mládeží. Nabízí jízdy a výcvik, jezdecké kurzy, ustájení. www.jkatrej.websnadno.cz
BE	JS Noki Hostomice, Stáj Bezdědice	Kromě výcviku koní a jezdců a vyjížďek do terénu nabízí prázdninové výcvikové kurzy.
BE	Jezd. klub Rpety, Hořovice - Rpety	JK nabízí rekreační jízdy, pro začátečníky výcvik na jízdárně, popř. vyjížďku, také ubytování. www.jk-rpety.cz
BE	Jezd. stáj Opatrný, Hořovice	Sportovní stáj zabývající se výcvikem koní a jezdců. Možnost individuálního výcviku.
BE	JK Vanilka Hostim	Rodinná stáj, výcvik pro všechny věkové kategorie, vyjížďky, možnost ustájení. www.vanilka.eu
BE	Stáj Karlštejn, Svinaře	Chov anglických plnokrevníků, trénink koní pro rovinné cvalové dostihy, služby pro majitele koní. http://staj.karlstejn.bohumsky.cz
BE	Areál jezdeckého sportu–JS Bardonová	Areál ve Velkém Chlumu nabízí výcvik koní a jezdců, ustájení koní, vyjížďky, tábory na koni, ubytování. www.jsbardonova.com
BE	Velkostatek Tetín Equestrian Center	Jezdecké centrum v Tetíně nabízí výuku jízdy na koních, vyjížďky pro děti i dospělé. www.vt.equicenter.cz
BE	Hájovna u Dubu, Karlštejn	Penzion a jízdárna nabízí mimo jiné vyjížďky na koních. www.pohodicka.cz/hajovna
BE	Jezdecká stáj Želkovice (Špejchar)	Nabízí výcvik jezdců na koních včetně pěti huculských kobylek pro nejmenší, vyjížďky, tábory pro děti, ustájení. www.zelkovice.cz
KL	HSO Falco, Kamenné Žehrovice	Provozování hipoterapie a sportovního ježdění handicapovaných. Pro ostatní výcvik koní pro hipoterapii. www.hsotalco.euweb.cz
KL	Jízdárna a stáj Rymaň	Jezdecká škola nabízí výcvik, vyjížďky na koních. Možnost ustájení koní. www.sbc-kladno.cz/kone
KL	Statek Kováry	Nabízí výcvikové hodiny pro koně i jezdce, ustájení, nákup a prodej koní. http://sweb.cz/kovary/
KH	Agroturistická jízdárna Bedřichov	Jízdárna nabízí projížďky na koních, ustájení, výcvik koní a jezdců, víkendové pobyty, jezdecké tábory. http://bedrichov.jizdarna.cz/
KH	Dítě a kůň, o.s. Hipocentrum v Miskovicích	Hipocentrum nabízí jezdecký kroužek pro děti, trénink koní, ustájení, pobyty na statku, exkurze pro skupiny, hipoterapii atd. www.diteakun.cz
ME	Farma Rudeč, Kostelec nad Labem	Farma s chovem českých teplokrevníků poskytuje rekreační ježdění pro začátečníky i pokročilé, také možnost ubytování.
ME	Jezd. sdružení Niki, Veltrusy - Ostrov	Provádí výcvik pro začátečníky i pokročilé, možnost členství a účasti na závodech. Nabídka táborů pro děti s výukou jízdy na koni.
ME	Statek Spomyšl	Statek Spomyšl nabízí ustájení, kvalifikovaný výcvik koní i jezdců, pro pokročilejší pořádá vyjížďky.
ME	Hřebčín Mlékojedy – Stáj Kamila Horáka Neratovice	Jezdecký výcvik, ustájení, ubytování. V objektu působí občanské sdružení Temperies zaměřené na provozování hiporehabilitace. http://hippo.jinak.cz/mlekojedy/
ME	Selská jízda Čakovický	Jezdecký areál nabízí výuku jízdy na koni pro začátečníky i pokročilé, boxové ustájení, upravené jezdecké stezky pro vyjížďky.
MB	Jízdárna Žák, Horní Bukovina	Letní tábory s výukou jízdy na koních, vyjížďky do přírody, individuální výcvik koní i jezdců, ustájení atd. www.jizdarnazak.com
MB	Stáj Moudrý Kluky	Stáj nabízí výcvik pro děti i dospělé, výcvikové pobyty a soustředění, ubytování. www.staj-moudry.wz.cz
NB	Český statek Hořátev	Agroturistika, jízdy na koních, ustájení, ubytování. www.ceskystatek.net

NUTS 4	Název	Popis
NB	Jezdecký klub Poděbrady	Jízdárna Obora. Nabízí individuální výcvik pro začátečníky a pokročilé, krytou jízdárnu, projížďky kočárem. www.jkpodebrady.cz
PH	Dolton Ranch, Svojetice	Relaxační vyjížďky ve westernových i anglických sedlech. Restaur., ubytování, westernová vystoupení. www.doltonranch.cz
PH	Stáje Žernovka, Mukařov	Stáje Nádraží Žernovka nedaleko Říčan nabízí různé druhy vyjíždek a výletů, ustájení koní, dětské tábory. www.zernovka.cz
PH	Farma Hrádek, Mratín	Farma nabízí zájemcům o rekreační a skokové ježdění jízdu na koni, ustájení, dětské letní kurzy. www.volny.cz/farmahradek
PH	Jízdárna Radonice - stáj Otakara Stáry	Individuální a skupinový výcvik jízdy na koni, možnost vyjíždek do přírody, ustájení a příprava koní na soutěže. www.chov-koni.cz
PH	Ranč El Paso, Mukařov - Svojetice	Ustájení koní, výcvik jezdce i koně, výuka anglického a westernového ježdění, vyjížďky do přírody, program pro skupiny, občerstvení, ubytování. www.ranchelpaso.cz
PH	Horse Academy, Petřkov	Jezdecká škola - příprava ke zkouškám základního výcviku pro drezurní výcvik, skokový výcvik a dětské lekce. Jízdárna, terénní vyjížďky individuální i skupinové atd. www.horseacademy.cz
PZ	JK Lišnice 5+jeden	JK Lišnice 5+jeden nabízí začátečníkům i pokročilým jezdcům výcvik a vyjížďky v prostředí okolních lesů. www.fspnet.cz/jklisnice
PZ	Jezdecká stáj Jíloviště	Areál vedle hotelu Cinema Palace. Nabízí výcvik začínajícím, pokročilým i profesionálním parkurovým jezdcům a také ustájení koní. www.js-jiloviste.wz.cz
PZ	Jezd. škola Kocanda, Jesenice u Prahy	Možnost výcviku na několika otevřených jízdárnách a vyjíždek ven na proježděných tratích, pro začátečníky i pokročilé.
PZ	Stáj Gruberovi, Jesenice - Osnice	Jezdecká stáj nabízí začátečníkům i pokročilým jezdcům výcvik na jízdárně i v terénu. Též ustájení koní.
PZ	JK Rangers Jesenice	Jezdecký klub s možností ustájení vlastního koně, kurzy drezúry a parkuru, vyjížďky.
PZ	Státek Trnová, Trnová u Jíloviště	Celoroční výuka jízdy na koni pro začátečníky i pokročilé, ustájení a výcvik soukromých koní.
PZ	Jezd. klub Praha, Tuchoměřice	Začátečníkům i pokročilým jezdcům nabízí možnost výcviku, k dispozici otevřená jízdárna i krytá hala. www2.webpark.cz/jizdarna
PZ	Jezdecké středisko Řitka	Nabízí výuku jízdy na koni, vyjížďky do terénu, příprava na soutěže, vyjížďky v kočáru atd. http://sweb.cz/usedlost.veselka
PZ	JS Quadriga, Drahelčice	Vyjížďky do okolních lesů, výcvik na otevřené jízdárně.
PB	Farma Dražka, Sedlčany - Dražka	Rodinná farma specializující se na chov koní. Pořádá dětské tábory s výukou jízdy na koni. V nabídce farmy jsou víkendové pobyty, vyjížďky na koních, výuka, ustájení. http://sweb.cz/farma.drazka/
PB	Stáj Dick, Milešov	Farma nabízí celoročně jízdu na koních v anglických sedlech. Výcvik, vyjížďky do přírody, ustájení, ubytování. www.staj-dick.cz
PB	Stáj Poplštejn, Příbram - Sádek	Farma v oblasti Brdských lesů nabízí vyjížďky do přírody. Stáj se zabývá především chovem haflingů. www.sweb.cz/stajpoplstein
PB	Kunclův mlýn, Svatý Jan - Brzina	Rodinný penzion, k dispozici koně, pro děti welsh-pony. Základní výcvik na jízdárně, vyjížďky do přírody. Ustájení koní, dětské tábory. www.kuncluvmlyn.cz
PB	JSK Kosova Hora	Jezdecká stáj poblíž u Sedlčan nabízející výcvik jezdců i koní, vyjížďky, ustájení. Aktivita JSK je zaměřena především na děti a mládež. www.jsk-kh.wz.cz
PB	Artušova stáj, Kosova Hora	Nabízí vyjížďky v sedle na menších koních v oblasti Sedlčanska. www.volny.cz/artusstaj
PB	Farma Čapí letka, Mokřice	Jezdecký výcvik, vyjížďky do přírody, vodění, koňské tábory a víkendy, ustájení. http://mujweb.cz/www/capiletka/
PB	La Bohème, Zduchovice	Jezdecký areál nabízí ustájení, výcvikové lekce, vyjížďky, tréninky koní a jezdců. Ubytování v penzionu. www.kone-zduchovice.cz
PB	Ranč RR Příbram	Ranč nabízí pronájem koní, vyjížďky, pobyty ve westernovém stylu, ustájení koní atd. http://ranchrr.zde.cz

NUTS 4	Název	Popis
RA	Turistická jízdná Pustověty	Vyjíždky do okolních křivoklátských lesů, výcvik koně a jezdce na otevřené jízdárně, ustájení koní.
RA	Farma Hedecko, Břežany - Hedecko	Agrofarma, jízdy na koních, ubytování v apartmánech. www.farma-hedecko.regia.cz
RA	Bradáčův dvůr Nezabudice	Ustájení koní a odborný trénink. www.bradacuvdvur.cz

Pramen: www.kr-stredocesky.cz, vlastní šetření

4.4 Lázeňský cestovní ruch

Lázeňství je další důležitou součástí cestovního ruchu a v posledních letech jeho význam narůstá. Ve prospěch lázeňského cestovního ruchu jasně hovoří i demografický vývoj Evropy. Rostoucí podíl lidí důchodového věku, kteří se budou chtít udržet v dobré kondici, využijí lázeňské pobyty k pravidelné regeneraci a relaxaci. Jedním z podprogramů Státního programu podpory cestovního ruchu je také rozvoj lázeňství, v roce 2006 byl podprogram zaměřený na rekonstrukci a vybudování lázeňské infrastruktury v majetku měst nebo obcí. Pro rok 2006 byla schválena podpora ve výši více než 56 mil. Kč.

Dle ÚZIS⁹ jsou České lázně doposud využívány převážně domácí klientelou (61,7 % v roce 2005). Počet pacientů cizinců však vykazuje dynamický růst – v roce 2005 absolvovalo lázeňskou léčbu v našich lázních 120 474 cizinců, což je o 3 278 zahraničních hostů více než v roce 2004 a téměř o 30% více než v roce 2000.

Do českých a moravských lázní přijelo během roku 2005 úhrnem 314 298 klientů. Z toho 43,9 % osob bylo v lázních léčeno na náklady veřejného zdravotního pojištění (KLP + PLP¹⁰). Cizinci tvořili 38,3 % a tuzemští samoplátcí 17,8 % z celkového počtu léčených klientů v lázních. Dalších 4 596 osob pobývalo v lázních jako doprovod hrazený zdravotní pojišťovnou.

ČSÚ vede statistiky hostů v lázeňských ubytovacích zařízeních, které se liší od údajů ÚZIS. Dle ČSÚ pobýlo v roce 2006 v lázeňských ubytovacích zařízeních celkem 598 540, z toho bylo 306 391 cizinců (51,2%). Průměrné výdaje zahraničního hosta v lázních jsou 2x větší než výdaje běžného turistu. Navíc lázeňský turista se v České republice zdrží déle než turista běžný (průměrná délka pobytu byla 10,3 dne v roce 2006).

V počtech hostů v lázeňských ubytovacích zařízeních předstihuje Středočeský kraj i kraje s vyššími lázeňskými kapacitami, což je dáno kratší dobou pobytu lázeňských hostů (téměř poloviční oproti Královéhradeckému a Moravskoslezskému kraji, ve kterých je nejdelší). Téměř 17% lázeňských hostů jsou cizinci, což je podstatně vyšší podíl než v moravských a jihočeských lázních. Jejich délka pobytu je ale opět jedna z nejkratších. Pozice lázeňství ve Středočeském kraji je patrná z následujících tabulek.

Tab. 81 - Hosté v lázeňských ubytovacích zařízeních podle krajů v roce 2006

Kraj	Počet hostů	Počet přenocování	Průměrný počet přenocování
Středočeský	20 660	258 774	12,5
Jihočeský	27 456	398 738	14,5
Karlovarský	343 283	3 318 469	9,7
Ústecký	21 101	281 431	13,3
Královéhradecký	19 338	437 568	22,6
Olomoucký	41 662	665 334	16,0
Zlínský	78 338	626 397	8,0
Moravskoslezský	21 456	426 900	19,9
Česká republika	598 540	6 815 420	11,4

Pramen: ČSÚ

⁹ ÚZIS – Ústav zdravotnických informací a statistiky

¹⁰ KLP – komplexní lázeňská péče; PLP – příspěvková lázeňská péče

Tab. 82 - Cizinci v lázeňských ubytovacích zařízeních podle krajů v roce 2006

Kraj	Počet hostů	Podíl z hostů celkem (v %)	Počet přenocování	Průměrný počet přenocování
Středočeský	3 449	16,7	29 237	8,5
Jihočeský	2 680	9,8	31 855	11,9
Karlovarský	273 681	79,7	2 506 851	9,2
Ústecký	7 818	37,1	98 665	12,6
Královéhradecký	2 657	13,7	22 832	8,6
Olomoucký	1 894	4,5	15 559	8,2
Zlínský	9 047	11,5	66 620	7,4
Moravskoslezský	1 093	5,1	26 852	24,6
Česká republika	306 391	51,2	2 850 286	9,3

Pramen: ČSÚ

V současnosti eviduje Český inspektorát lázní a zřídil celkem 35 lázeňských míst (ve smyslu zákona č. 164/2001 Sb. – lázeňský zákon), z nichž dvě se nachází ve Středočeském kraji – Poděbrady (NB) a Lázně Toušeň (PH). Lázeňským městem byla Sadská (NB), kde koncem 19. stol. v příměstské části Bory postavené lázně zanikly ve 2. světové válce a dnes je lázeňský areál využíván jinak. Přírodním léčivým zdrojem je alkalicko-zemité kyselka, od r. 1934 je dodnes využitelný pramen minerální vody „Sadská“.

Dle ÚZIS bylo k 31.12.2005 v České republice v provozu 85 lázeňských zdravotnických zařízení, z toho 5 dětských. Tato lázeňská zařízení disponují celkem 25 235 lůžky (data se liší od údajů ČSÚ). Zhruba 13 % lůžkové kapacity (3 188 lůžek) patří lázeňským zařízením zřizovaným centrálními orgány, tj. Ministerstvem zdravotnictví, Ministerstvem obrany a Ministerstvem vnitra ČR. Jedno lázeňské zařízení provozuje město a téměř 87% kapacity spravují jiné právnické osoby a fyzické osoby. Počet lůžek v lázních ČR od roku 1996 neustále roste, na tomto růstu se nejvíce podílí právě nestátní sektor.

Z pohledu lázeňských ubytovacích kapacit dle ČSÚ je Středočeský kraj v rámci České republiky méně významným regionem, byť poděbradské lázně jsou vyhlášené (v některých krajích není lázeňství žádné). Vykazuje něco málo přes 1000 lůžek.

Tab. 83- Kapacity lázeňských ubytovacích zařízení podle krajů k 31.12.2005

Kraj	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Průměrná cena za ubytování (v Kč)
Hl. m. Praha	-	-	-	-
Středočeský	12	619	1 135	739
Jihočeský	5	740	1 334	421
Plzeňský	1	i.d.	i.d.	i.d.
Karlovarský	101	8 589	15 788	1 124
Ústecký	6	675	1 189	554
Liberecký	1	i.d.	i.d.	i.d.
Královéhradecký	3	i.d.	i.d.	i.d.
Pardubický	1	i.d.	i.d.	i.d.
Vysočina	-	-	-	-
Jihomoravský	1	i.d.	i.d.	i.d.
Olomoucký	7	1 366	2 511	365
Zlínský	21	1 564	2 999	429
Moravskoslezský	4	1 151	1 862	310
Česká republika	163	16 343	29 897	878

Pramen: ČSÚ

i.d. - z důvodů ochrany individuálních údajů nejsou u některých tabulek uvedeny všechny údaje, nebo se údaje podrobněji nečlení

Lázně Poděbrady, a.s.: Již 17. století vznikly v Poděbradech malé lázničky, jejichž pramen se řadí mezi nejlepší železité vody. Nejvýznamnějším rokem pro novodobé dějiny města byl rok 1905, kdy při hledání pitné vody byl na nádvoří zámku objeven pramen minerální vody s výbornými léčivými účinky. První úspěšná sezona v uhlíčitých lázních se od roku 1908 stala předzvěstí nového „zlatého“ věku města. Díky úspěšnému lázeňství, bohatému kulturnímu, společenskému a sportovnímu

životu a navíc krásnému přírodnímu prostředí se staly Poděbrady vyhledávaným letoviskem. Krajina kolem Poděbrad působí uklidňujícím dojmem a její romantické prostředí je ideální nejen pro lázeňské hosty, ale i pro rehabilitaci, prevenci, relaxaci a rekreaci. K tomu přispívá i možnost sportovního vyžití: tenis, golf, jezdectví, plavání, volejbal, basketbal, fotbal, cyklistika, surfing, sportovní střelba, rybolov.

Lázně Poděbrady, a.s. jsou zaměřeny na léčbu nemocí srdce a cév, diabetu, rizikových faktorů aterosklerózy a nemocí pohybového ústrojí. V současné době mají Lázně Poděbrady, a.s. přes 800 lůžek určených pro léčbu a rekreaci klientů. Kromě tuzemských pacientů přijíždí do Poděbrad stále více zájemců ze zahraničí, zvláště z německy, arabsky a rusky mluvících zemí. Nabízeny jsou mimo jiné antistresové pobyty, antikuřácké pobyty, pobyty pro snižování nadváhy, relaxační lázeňské pobyty, wellness pobyty a speciální pobyty pro léčbu cukrovky. V nabídce je i kongresová turistika. Tím mají tyto lázně v širším smyslu přínos nejen pro léčbu, ale i pro cestovní ruch v regionu.

Kromě akciové společnosti Lázně Poděbrady fungují v Poděbradech další lázeňská zařízení a také lázeňské hotely:

- Léčebna Dr. L. Filipa s.r.o. - lázeňské zařízení pro komplexní lázeňskou léčbu dětí od 3 let do 18 let
- Lázeňský hotel PARK - léčebné rehabilitační zařízení
- Lázně Felicitas, s.r.o. – společnost provozující v Poděbradech lázeňské hotely Spa Hotel Felicitas a Orfeus
- Hotel Bellevue -Tlapák – hotel nabízející mimo jiné lázeňskou péči

Slatinné lázně Toušeň: Tyto železité a slatinné lázně byly založeny roku 1868 na železitém prameni Janem Králíkem (1837 - 1888), jehož syn Jan Králík (1864 - 1946) lázně roku 1899 rozšířil o slatinné koupele a výletní středisko. Lázně hostily mj. posledního rakouského císaře Karla I., básníka Josefa Svatoopluka Machara, skladatele Leoše Janáčka, operní pěvce Otakara Mařáka a Eduarda Hakena, spisovatele Karla Čapka a Bohumila Hrabala (v posledních letech hostily i české sportovce Ludvíka Daňka, Jana Železného a Petra Kordu).

V současnosti lázně poskytují komplexní i příspěvkovou lázeňskou léčbu s ubytováním i s dojížděním (ubytování, koupele i dietní jídelna pod jednou střechou). Jejich kapacita činí 80 lůžek. Léčivým zdrojem je silně mineralizovaná slatinná zemina se sirníky železa. Léčí se zde choroby pohybového ústrojí, např. artritida, Bechtěrevova choroba, artrózy malých i velkých kloubů, další indikací jsou pooperační stavy. V nabídce jsou i rekondiční pobyty.

4.5 Kongresový cestovní ruch

Kongresový cestovní ruch je ovlivněn blízkostí Prahy, která nabízí mnoho možností. Ve Středočeském kraji jsou nejvýznamnějším centrem Lázně Poděbrady, a. s. (Kongresové a kulturní centrum Lázeňská Kolonáda s kapacitou cca 550 míst ve dvou velkých sálech, plus menší salonky). Dále lze jmenovat kongresové a vzdělávací centrum Floret v Průhonicích (celková kapacita 500 osob), konferenční centrum v hotelu Zámek Štířín, hotel S.E.N. v Senohrabech, Academic Hotel & Kongresové centrum v Roztokách u Prahy, CMC Residence & Conference Inn v Čelákovících, Seminární hotel AKADEMIE Naháč či zámecký hotel Golf Resort Konopiště v Tvoršovicích. Pro konferenční, vzdělávací či jiné akce v rámci incentív turistiky lze ovšem využít služeb mnoha dalších hotelů, penzionů či rekreačních zařízení v kraji (např. Hotel Galerie v Unhošti, Sportovní centrum Nymburk, zámky Dobříš, Jemniště, Mělník, Loučeň, školící a rekreační středisko Mlýn Brejlov u Týnce nad Sázavou, Hotel Kladno, Hotel Bellevue – Tlapák v Poděbradech, Hotel Benica v Benešově, Hotel Štamberk v Pravěticích, Hotel Galatea v Kosmonosech, Hotel Sport v Kralupech nad Vltavou atd.).

Podle statistických výkazů služeb poskytovaných v ubytovacích zařízeních nabízí ve Středočeském kraji pořádání kongresů 24 ubytovacích zařízení, s tím, že do počtu ubytovacích zařízení s možností pořádání kongresů se uvádí pouze ta zařízení, u kterých je kapacita sálů pro pořádání kongresů nad 100 osob. Obdobně se do počtu kongresů započítávají pouze akce nad 100 účastníků. Další 237 hromadných ubytovacích zařízení pak nabízí možnost pořádání školení, kurzů a pracovních setkání (sekretářské služby nabízí 42 zařízení). Jejich nabídka však náročnější klienty nemusí vždy uspokojit. Postavení kraje v kongresovém cestovním ruchu v rámci České republiky ukazují následující tabulky.

Tab. 84 - Kapacity HUZ s možností pořádání kongresů podle krajů k 31.12.2005

Kraj	Počet zařízení		Kapacita pro pořádání kongresů v počtu osob	Počet kongresů za rok
	Celkem	z toho: s možností pořádání kongresů		
Hl. m. Praha	597	47	23 510	1 750
Středočeský	553	24	6 065	260
Jihočeský	994	17	3 929	132
Plzeňský	418	8	1 432	134
Karlovarský	423	15	4 654	92
Ústecký	399	6	1 112	47
Liberecký	928	10	1 970	56
Královéhradecký a Pardubický	1 264	14	3 400	153
Vysočina	354	13	3 480	352
Jihomoravský	497	26	10 524	534
Olomoucký	345	10	4 934	207
Zlínský	366	13	2 638	143
Moravskoslezský	470	18	3 600	178
Česká republika	7 608	221	71 248	4 038

Pramen: ČSÚ

Tab. 85 - Nabídka HUZ pro pořádání kongresů, školení, kurzů aj. k 31.12.2005

Kraj	Pořádání kongresů		Pořádání školení, kurzů, prac.setkání		Obchodní (sekretářské) služby	
	poč. zařiz.	na 100 km ²	poč. zařiz.	na 100 km ²	poč. zařiz.	na 100 km ²
Hl. m. Praha	47	9,5	219	44,2	154	31,0
Středočeský	24	0,2	237	2,2	42	0,4
Jihočeský	17	0,2	258	2,6	60	0,6
Plzeňský	8	0,1	127	1,7	26	0,3
Karlovarský	15	0,5	112	3,4	51	1,5
Ústecký	6	0,1	135	2,5	26	0,5
Liberecký	10	0,3	219	6,9	17	0,5
Královéhradecký	11	0,2	269	5,7	25	0,5
Pardubický	3	0,1	105	2,3	13	0,3
Vysočina	13	0,2	130	1,9	24	0,4
Jihomoravský	26	0,4	180	2,5	47	0,7
Olomoucký	10	0,2	120	2,3	23	0,4
Zlínský	13	0,3	168	4,2	23	0,6
Moravskoslezský	18	0,3	185	3,4	33	0,6
Česká republika	221	0,3	2 464	3,1	564	0,7

Pramen: ČSÚ

Z tabulky je patrná velká konkurence Prahy i to, že Středočeský kraj má vzhledem k rozloze oproti ostatním krajům většinou průměrnou pozici. Ze sousedních krajů jej kromě Prahy předstihuje pouze Liberecký kraj. V absolutních hodnotách je nabídka na pořádání kongresů třetí nejvyšší po Praze a Jihomoravském kraji. Z toho vyplývá také jeden z nejvyšších počtů uspořádaných kongresů za rok, kde Středočeský kraj předčí navíc ještě kraj Vysočina. Rovněž hromadných ubytovacích zařízení, která nabízejí pořádání školení, kurzů, pracovních setkání je ve Středočeském kraji kvantitativně velké množství (opět třetí nejvyšší nabídka hned po Královéhradeckém a Jihočeském kraji).

Důležitou roli v cestovním ruchu sehraje **výstavnická činnost** přitahující velké množství návštěvníků. Ve Středočeském kraji je významným výstavištěm nový areál v Lysé nad Labem, který patří mezi nejmodernější v České republice. Má rozlohu 20 000 m² a disponuje 5 100 m² výstavní plochy v pavilonech. Pořádají se zde především národní výstavy. Menší výstavy se mohou konat i v jiných zařízeních, např. v areálu Zimního stadionu Příbram.

4.6 Ostatní turistické atraktivity a infrastruktura

Do nabídky cestovního ruchu patří také místa dalekých rozhledů či rekreační oblasti a s nimi související ubytování v kempech, o kterých byla již zmínka z pohledu statistického v kapitole 3.5.2. Taktéž další možnosti pro sportovní vyžití, kromě již dříve zmíněných, neslouží jen místním občanům, ale jsou také důležitou součástí turistické infrastruktury kraje. Sportovní možnosti jsou ve Středočeském kraji značně různorodé (hodně záleží na úrovni podnikatelských aktivit v daném místě). Nabídka zpravidla nepřesahuje úroveň obvyklou jinde v republice. Výjimkou je např. golf, pro který jsou ve Středočeském kraji jedny z nejlepších podmínek.

4.6.1 Rozhledny a vyhlídkové stavby

Rozhledny a vyhlídkové stavby se v posledních letech staly jedním z nejatraktivnějších cílů a jejich počet každým rokem roste. Přesný počet rozhleden na území České republiky je těžké určit. Dle různých zdrojů jich je více než 200. Co se týče Středočeského kraje, jsou rozptýleny především v jeho jižní a západní části.

Tab. 86 - Zjištěné rozhledny a vyhlídkové stavby ve Středočeském kraji

NUTS 4	Rozhledna, vyhlídková stavba	Stručný popis
Benešov	Neštětická hora u Neveklova	Kamenná rozhledna vysoká 30 m se nachází 4 km severovýchodně od města Neveklov.
	Velký Blaník u Louňovic	Dřevěná rozhledna ve tvaru husitské hlásky vysoká 29,5 m na vrcholu Velkého Blaníku (638m n.m.).
Beroun	Děd u Berouna	12 m vysoká cihlová rozhledna z roku 1893 na vrchu Děd (492 m n.m.) severozápadně od Berouna.
	Městská hora v Berouně	Vyhlídková plošina je součástí městského vodojemu z r. 1936 a je ve výšce 11 m.
	Lhotka u Berouna	Železná rozhledna, měla být otevřena v roce 2006.
	Studený vrch	Rozhledna na Studeném vrchu u Velkého Chlumce. Jde o měřicí věž, postavenou v roce 1942. Je vysoká 17,5 m.
Kladno	Kožova hora u Kladna	Rozhledna je součástí hotelu s restaurací. Vyhlídková plošina ve výšce 31 m.
Kutná hora	Vysoká	Rozhledna u obce Vysoká na stejnojmenném kopci, která je součástí telekomunikační věže.
	Březina u Žandova	45 m vysoká telekomunikační věž s vyhlídkovou plošinou na vrcholu kopce Březina.
Mělník	Vrátecká hora u Mšena	42 m vysoká ocelová telekomunikační věž s vyhlídkovou plošinou asi 20 km severovýchodně od Mělníka.
	Slavín v Tupadlech	Kamenná rozhledna vysoká 30m (součást nedokončeného zámku), v současné době nepřístupná.
	Rozhledna Hradišť u Kadlína	Dřevěná rozhledna ve stylu strážní věže z doby Karla IV. dosahující výšky 20 m.
Mladá Boleslav	Stará radnice v Mladé Boleslavi	Vyhlídková věž renesanční radnice na Staroměstském náměstí v Mladé Boleslavi.
Nymburk	Romanka u Hrubého Jeseníku	Architektonicky zajímavá telekomunikační věž s vyhlídkovou plošinou ve výšce 26,6m, 6 km severně od Nymburka.

NUTS 4	Rozhledna, vyhlídková stavba	Stručný popis
Praha-východ	Mandava u Velkých Popovic	Památník s 12 m vysokou rozhlednou.
	Vlková u Kamenice	Dřevěná rozhledna na kopci Vlková (520m n.m.) nedaleko Kamenice.
Příbram	Třemšín	Dřevěná trámová rozhledna na vrcholu Třemšína (827 m.n.m.), nejvyšší veřejnosti přístupný bod ve Středočeském kraji.
	Veselý vrch u Mokrska	Telekomunikační věž nad obcí Mokrsko v blízkosti levého břehu Slapské přehrady. Vyhlídková plošina ve výši 25 metrů.
	Langova rozhledna u Lašovic	Dřevěná trámová rozhledna stojí u chaty Onen Svět nad obcí Lašovice a je vysoká 15 metrů.
	Drahoušek u Osečan	Betonová rozhledna z roku 2004 nacházející se 8 km severně od Sedlčan, vyhlídka ve výšce 32 m.
	Kuníček u Petrovic	Architektonicky zajímavá telekomunikační věž s vyhlídkovou plošinou ve výšce 36m, pod vrcholem kopce Hodětín.
Rakovník	Tobiášův vrch u Jesenice	Telekomunikační věž vysoká 48 metrů s vyhlídkovou plošinou ve výšce 25 m, 5km severně od Jesenice
	Mackova hora u Nového Strašecí	Telekomunikační věž s vyhlídkovou plošinou ve výšce 20m.

Pramen: www.kr-stredocesky.cz, vlastní šetření

4.6.2 Rekreační oblasti a kempy

Návštěvníky přitahují **rekreační centra**, poskytující zázemí i příležitosti pro zábavu. Z celkového pohledu lze konstatovat, že nejvíce rekreačních center se nachází v jižní polovině a severovýchodní části Středočeského kraje. Tyto oblasti rekreace jsou vázány na lokality obecně vyhledávané jako přitažlivé turistické cíle, vyznačující se vhodnými přírodními podmínkami, dobře dostupné a vybavené alespoň základní infrastrukturou.

Lůžková kapacita v objektech pro individuální rekreaci výrazně zvyšuje celkovou ubytovací kapacitu regionu a přispívá k návštěvnosti dané turistické oblasti. Tento trend je podpořen tím, že významné turistické lokality jsou zpravidla dobře vybaveny obchodními jednotkami, které usnadňují chatařům a chalupářům zásobování v komoditách potřebných i pro dlouhodobější pobyt. Navíc bývají v blízkosti chatových a chalupářských lokalit dobře dostupná zařízení poskytující stravování i zábavu.

Z velkého množství rekreačních oblastí lze uvést jako příklad následující:

- Střední Povltaví – Štěchovická a Slapská přehrada a dále na jih přehrady Kamýk a Orlík – největší rekreační oblast svého druhu v republice (na Slapech jsou např. rekreační střediska Živohošť, Častobůř, Oboz atd.).
- Atraktivní rekreační oblast údolí Berounky, v oblasti dolní Berounky je přes 3000 rekreačních chat.
- Rekreační oblast kolem Sázavy – oblast kolem Jílového a Pikovic (pokládána za kolébku trampingu), chatová oblast Samopše, chatový Masarykův tábor YMCA Soběšín atd., samo město Sázava má charakter letoviska. Turistickou atraktivitou jsou historické jízdy „Posázavským pacifikem“.
- V nejzápadnější části kraje významná rekreační oblast kolem Jesenice s rozsáhlými lesními komplexy a množstvím rybníků (hlavně Velký rybník, který má rozlohu 45 ha).
- Rekreační oblast Džbán na severovýchod od Rakovníka, jehož centrem jsou rybníky v okolí obcí Mšec a Třtice.
- Rekreační oblast kolem Kublova na Křivoklátsku.
- Rekreační oblast s rybníky a lesy jihovýchodně od Mladé Boleslavi na hranicích s Nymburskem.
- Sadská (oblast kolem jezera).

- Letoviště Kersko v rozsáhlých lesích jihozápadně od Nymburka, známé z literárních děl spisovatele Bohumila Hrabala, který v Kersku převážnou část svého života žil a tvořil.
- Rekreační oblast v údolí Bělé, jehož centrem je letoviště Bělá pod Bezdězem.
- Rekreační oblast s rybníky u Mnichova Hradiště, rekreační areál Borovice.

Další rekreační oblasti jsou v okolí Prahy (např. v okolí Jevan, okolí obce Okrouhlo, Káraný a další).

Jednoduché ubytování v chatkách, ve stanech, příp. v karavanech umožňují **kempy**, nacházející se zpravidla právě v turisticky atraktivních rekreačních oblastech. Pro přiblížení situace v této oblasti infrastruktury cestovního ruchu ve Středočeském kraji jsou v následujících tabulkách uvedeny certifikované i necertifikované kempy. Nejvíce kempů a tábořišť je v údolí řek Vltavy (a jejich přehrad), Sázavy a Berounky, dále pak v okolí Prahy. Kromě kempů je k dispozici, zejména vodákům, také celá řada tábořišť.

Tab. 87 - Certifikované kempy ve Středočeském kraji

NUTS 4	Název kempu	Lokalita	Webové stránky
BN	Camping Caravan Konopiště****	Benešov	www.ckkonopiste.cz
BN	Klub Lávká Chocerady**	Chocerady	www.lavkachocerady.cz
PZ	Oase Praha****	Zlatníky - Libeň	www.campingoase.cz
PZ	Klub Lávká Skochovice***	Vrané nad Vltavou	www.lavkaskochovice.cz
PZ	Dobřichovice*	Dobřichovice	
RA	Camping Bucek***	Trtice	www.campingbucek.cz

Pramen: Kempy a chatové osady České republiky

Tab. 88 - Další vybrané kempy ve Středočeském kraji

NUTS 4	Název kempu	Místo	Webové stránky
BN	Sportovní areál Vaníček	Chocerady	www.spvanicek.com
	Juniorcamp Tobogán	Nová Živohošť	www.zivohost.cz
	Autokemp Nová Živohošť	Nová Živohošť	www.mszenesov.cz
	RS U Kavalíra	Sázava	www.kawalir.cz
	Vojenská zotavovna Měřín	Netvořice	www.vzmerin.cz
	RS Trojdlů	Takonín	http://camp.takonin.sweb.cz
BE	Autocamp Zadní Třebáň - Ostrov	Zadní Třebáň	www.volny.cz/treban
	Autokemp Karlštejn	Karlštejn	www.obeckarlstejn.cz
	Autocamp Plešivec	Beroun	www.aa.cz/campplesivec
	Caravan Camp Valek	Chrastenice	www.campvalek.cz
KO	Campingcar Besinov	Ždánice	www.campingcarbesinov.com
	ATC Sus & Lonská	Český Brod	www.ubytovaniuprahy.cz
KH	Autocamp Transit	Malín	www.raz-dva.cz/petregidy
	Camping Santa Barbara	Kutná Hora	http://home.tiscali.cz/ca560856
	Kemp Malešov	Malešov	www.c-box.cz/kemp
	Autokemp Horka nad Sázavou	Horka II	www.obecni-urad.net/horka2
	Rekreační středisko Kovací Hamr	Kounice	www.kovacihamr.cz
	Sportareál Samopše	Rataje nad Sázavou	
	Autocamp Buda	Zruč nad Sázavou	
	Autokempink Budín	Budín	
	Kemp Kuchelník	Rataje nad Sázavou	
	Autocamp Zbýšov	Zbýšov	
ME	Autocamp Mělník	Mělník	www.campmelnik.cz
	Autocamp – Ubytovna SK Mšeno	Mšeno	www.skmseno.cz
	Rekreační středisko Sever	Mšeno	www.rssever.cz
	Kemp Želízy	Želízy	web.quick.cz/kempzelizy
	Camp Zahrada	Liběchov	www.campzahrada.cz
	Autocamp Obora	Veltrusy	http://campveltrusy.webpark.cz
	Autocamp Kokořín	Kokořín	
MB	Duo Camp	Branžež – Nová Ves	www.volny.cz/duocamp
	Autocamp Příhrady	Příhrady	www.camp-prihrady.cz
	Autocamping Autoklubu Škoda	Kosmonosy	www.akskoda.cz

NUTS 4	Název kempu	Místo	Webové stránky
NB	Autokemp Golf	Poděbrady	www.kemp-golf.cz
	Jezero kemp	Poděbrady	
PH	Autokemp Kačer	Křenek	www.autokemp-kacer.cz
	RS Poddubí	Poddubí	
	Jordán	Odolena Voda	
PZ	Autocamp Skalice	Slapy	www.chatky.cz
	Camp Měchenice	Měchenice	http://camp.mechenice.cz
	Autokemp Ždán	Slapy	www.zdan.wz.cz
	Matyáš	Vrané nad Vltavou	www.camp-matyas.com
	Autocamp Nová Rabyně	Slapy	www.autocamp-novarabyne.cz
PB	Kemp Podskalí	Klučenice	http://podskali.webpark.cz
	Kemp Trhovky	Milešov	www.trhovky.info
	Kemp Bor	Milešov	www.trhovky.info
	Kemp Popelíky	Milešov	www.trhovky.info
	Kemp Salaš	Milešov	www.trhovky.info
	Kemp Cholín	Borotice	www.kempcholin.xf.cz
	Autokemp Roviště II	Krásná Hora n.V.	www.camproviste.cz
	ATC Županovice	Borotice	
	Kemp Oboz	Nalžovice	
	Autokemp Stará Živohošť	Chotilsko	
RA	Na Slapnici	Skryje	www.slapnice.cz
	Kemp v Jahodovém lese	Jesenice	www.jahodovyles.cz
	Kemp Branov	Branov	www.pimes.cz
	ATC Jesenice	Jesenice	
	Mišův Ranč	Sýkořice	
	Kemp Tyršovo koupaliště	Rakovník	
	Riviera Camp	Zbečno	
	Kemp Višňová II	Roztoky u Křivoklátu	

Pramen: www.kr-stredocesky.cz, vlastní šetření

4.6.3 Sportovní zařízení

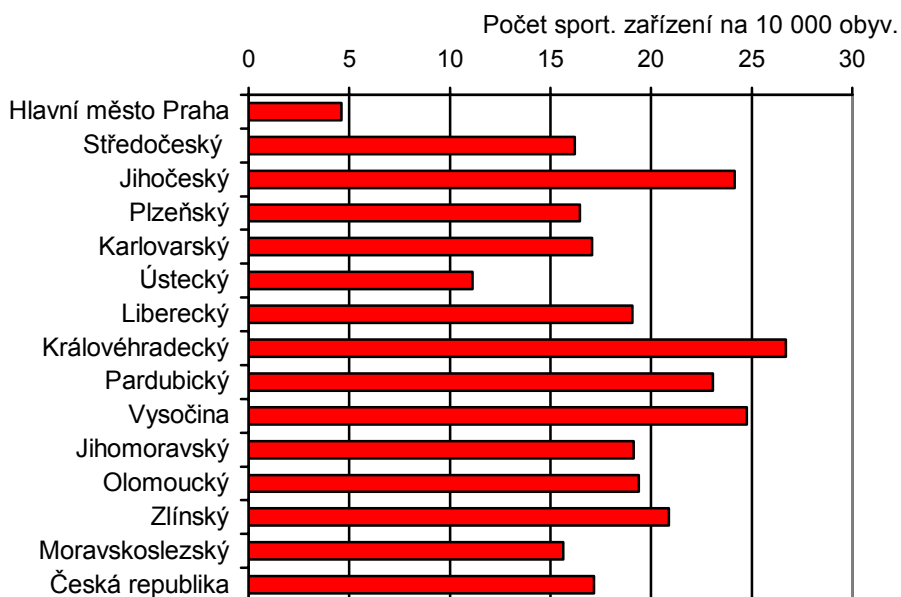
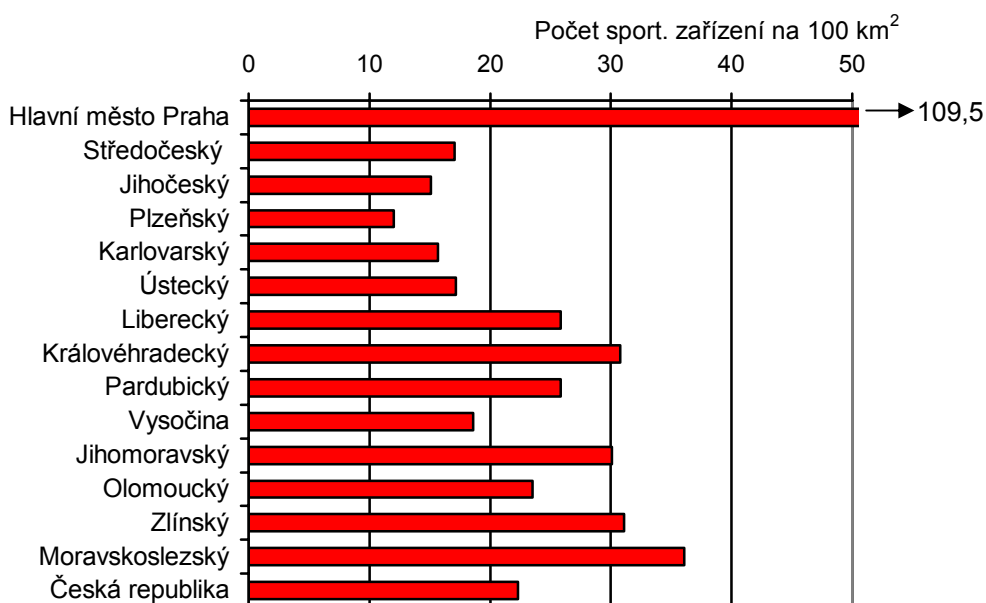
Vybavenost z hlediska sportovních zařízení v jednotlivých krajích ČR a v okresech Středočeského kraje dokládají následující tabulky. V absolutních číslech řadí Středočeský kraj na 3. místo co se týče počtu sportovních zařízení. V přepočtu na počet obyvatel se ale v porovnání s ostatními kraji řadí až na 11. místo, stejně jako v přepočtu na rozlohu.

Tab. 89 – Sportovní zařízení v ČR podle krajů v roce 2005

Kraj	koupaliště a bazény	z toho kryté bazény	hřiště	tělocvičny	stadiony, včetně krytých	zimní stadiony, vč. krytých
Hl. m. Praha	53	32	260	191	27	12
Středočeský	81	21	1 078	529	163	25
Jihočeský	150	13	919	364	66	17
Plzeňský	84	14	469	274	68	12
Karlovarský	39	14	287	166	22	5
Ústecký	118	29	385	328	65	20
Liberecký	79	21	413	260	55	11
Královéhradecký	89	20	874	422	62	17
Pardubický	72	12	671	344	63	18
Vysočina	100	15	785	318	43	18
Jihomoravský	110	30	1 278	679	80	16
Olomoucký	57	22	695	410	71	7
Zlínský	112	26	735	316	60	10
Moravskoslezský	126	56	1 029	634	142	26
ČR celkem	1 270	325	9 878	5 235	987	214

Pramen: ČSÚ - Statistická ročenka Středočeského kraje 2006

Graf 17 – Sportovní zařízení na 10 000 obyv. dle krajů – rok 2005

Graf 18 – Sportovní zařízení na 100 km² dle krajů – rok 2005

Vzhledem k rozloze je nejvíce sportovních zařízení v okresech Kladno, Praha – západ, Beroun a Praha – východ. Pod průměrem za Středočeský kraj celkem jsou v tomto ukazateli okresy Benešov, Rakovník, Příbram a Kutná Hora. V přepočtu na počet obyvatel jsou na tom nejlépe okresy Beroun a Rakovník, nejhůře okresy Kladno a Praha – východ.

Tab. 90 – Sportovní zařízení ve Středočeském kraji podle okresů v roce 2005

NUTS 4	koupaliště a bazény	z toho kryté bazény	hřiště	tělocvičny	stadiony, včetně krytých	zimní stadiony, včetně krytých
Benešov	8	3	90	42	12	2
Beroun	8	1	90	47	11	3
Kladno	9	4	99	56	16	2
Kolín	5	1	106	38	14	1
Kutná Hora	5	1	79	38	10	2
Mělník	10	3	70	45	12	3
Mladá Boleslav	14	1	112	49	16	3
Nymburk	6	2	96	44	13	2
Praha-východ	5	2	75	40	17	2
Praha-západ	1	-	78	45	16	1
Příbram	8	2	117	51	20	3
Rakovník	2	1	66	34	6	1
Celkem SK	81	21	1 078	529	163	25

Pramen: ČSÚ - Statistická ročenka Středočeského kraje 2006

Z uvedených druhů sportovních zařízení jsou v následující kapitole blíže popsány pouze koupaliště a bazény. Ostatní nemají pro cestovní ruch tak zásadní význam. Seznam sportovních zařízení z celého Středočeského kraje je uveden na webových stránkách www.kr-stredocesky.cz v sekci „Volný čas“..

4.6.4 Aquaparky, bazény a koupaliště

V České republice vzniklo v posledních letech mnoho aquaparků, které nabízejí kromě klasických plaveckých bazénů také různé vodní atrakce. Celkem dnes existuje už přes 40 takovýchto vodních areálů. Ve Středočeském kraji jich je 9 a 1 rozestavěný s nejištěným datem dokončení výstavby – viz následující tabulka.

Tab. 91 - Aquaparky ve Středočeském kraji

Město	Název	Popis
Kladno	Aquapark Kladno	Moderní plavecké zařízení nabízející v pavilonu B výběr z mnoha vodních atrakcí a v pavilonu A plavecký bazén. www.mestokladno.cz/aquapark.asp
Příbram	Aquapark Příbram	Vnitřní bazén, vnitřní dětský bazén, venkovní bazén, tobogány, sauna, parní lázně aj. http://szm.pb.cz
Kutná Hora	Kutnohorská plovárna	Venkovní aquapark. Plavecký bazén, tobogán, skluzavka, vířivky, divoká řeka, dětský bazének aj. www.tjsparta-kh.cz
Hořovice	Aquapark Hořovice	Venkovní aquapark skládající se ze čtyř bazénů s různými vodními atrakcemi. www.koeko.cz
Slaný	Víceúčelová sportovní hala Slaný - aquapark	Bazén, dětský bazén, divoké koryto, vzduchová masážní lůžka, protiproud, tobogán. www.vshslany.cz
Kolín	Vodní svět Kolín	Vnitřní plavecký bazén, tobogán, bazénky pro děti, venkovní bazén, teplá venkovní vířivka atd. www.vodnisvetkolín.cz
Měříň	Vojenská zotavovna Měříň	Aquacentrum s tobogánem, vířivkou, protiproudem aj. na pravém břehu Slapské přehrad. www.vzmerin.cz

Město	Název	Popis
Neratovice	Plavecký bazén Neratovice	Plavecký bazén, dětský bazén, dojezdový bazén, tobogán, vířivka. www.bazen-neratovice.wz.cz
Beroun	Městský plavecký areál Tipsport Laguna	Bazén, 2 tobogány, dvojitá skluzavka, dětský bazén, 2 sauny, whirlpool. www.tipsportlaguna.cz
Čestlice	Aquapark Čestlice	Již několik let rozestavěný obchodně zábavní areál, který má být po svém dokončení největší stavbou svého druhu v České republice.

Pramen: www.kr-stredocesky.cz a vlastní šetření

Ve Středočeském kraji bylo v roce 2005 celkem 81 koupališť a bazénů (včetně aquaparků), z toho 21 krytých bazénů. Nejvíce je těchto sportovních zařízení v okresech Mladá Boleslav a Mělník. Co se týče množství koupališť a bazénů vzhledem k počtu obyvatel, řadí se Středočeský kraj na předposlední místo před Prahu a vzhledem k rozloze na místo poslední (viz kapitola 4.6.3).

V následujících tabulkách jsou uvedeny vybrané kryté bazény a přírodní koupaliště ve Středočeském kraji. Další plavecké bazény jsou např. v areálech škol, v hotelech či v lázních. U řady krytých bazénů jsou vybudována také venkovní koupaliště.

Tab. 92 - Vybrané kryté bazény ve Středočeském kraji

NUTS 4	Zařízení	Město
BN	Krytý plavecký bazén	Benešov
KO	Plavecký stadion	Kolín
ME	Krytý plavecký bazén	Mělník
KH	Městské lázně	Čáslav
KH	Plavecký bazén TJ Sparta	Kutná Hora
ME	Plavecký bazén	Kralupy nad Vltavou
MB	Plavecký bazén	Mladá Boleslav
NB	Plavecký bazén ve Sportovním centru	Nymburk
PH	Plavecký bazén - SportCentrum	Brandýs nad Labem
PH	Městský bazén	Čelákovice
RA	Plavecký bazén	Rakovník

Pramen: www.kr-stredocesky.cz

Tab. 93 - Koupaliště ve volné přírodě a koupací oblasti ve Středočeském kraji

NUTS 4	Koupaliště	NUTS 4	Koupací oblast
BE	rybník Popovice	BN	Vodní nádrž Slapy – Měřín
BE	koupaliště Chrštenice	BN	Vodní nádrž Slapy – Nová Rabyně
BE	koupaliště Svatá	BN	Vodní nádrž Slapy – Nová Živohošť
BE	koupaliště Zdice	BN	Vodní nádrž Slapy – Živohošť
ME	koupaliště Cítov	PZ	Vodní nádrž Slapy – Ždáň
ME	koupaliště Želízy	PB	Vodní nádrž Slapy – Županovice
ME	koupaliště Kralupy nad Vltavou	PB	Vodní nádrž Orlík – Lavičky
MB	písník Bakov nad Jizerou	PB	Vodní nádrž Orlík – Podskalí
NB	jezero Poděbrady	PB	Vodní nádrž Orlík – Popelíky
PH	rybník Jureček	PB	Vodní nádrž Orlík – Trhovky
PH	jezero Lhota	KO	Hradištko I
PH	Proboštská jezera	MB	Komárovský rybník – pláž v lese
PH	přírodní koupaliště Vyžlovka	MB	Komárovský rybník – pláž Křineč
PB	rekreační areál Nový Rybník		
PB	koupaliště Jince		
PB	koupaliště Obecnice		
RA	Tyršovo koupaliště		

Pramen: Krajská hygienická stanice Středočeského kraje

4.6.5 Golf

Golf zažívá v České republice v posledních letech velký boom. Každým rokem narůstá počet golfových hřišť a také počet lidí, kteří našli v golfu zálibu. V loňském roce dokonce Česká republika získala prestižní ocenění „Neobjevená golfová destinace roku 2006“. Golf se stává významnou součástí cestovního ruchu a jeho propagace je podporována také ze strany agentury CzechTourism. Je důležité zmínit, že golfista utratí v navštívené zemi o 50% více peněz než turista běžný (cca 3000 Kč/den včetně ubytování).

Ve Středočeském kraji jsou podmínky pro **golfovou turistiku** jedny z nejlepších. V současné době je podle České golfové federace v České republice 69 znormovaných golfových hřišť, z toho 2 třicetisestijamkové, 2 dvacetisedmijamkové, 20 osmnáctijamkových a 45 devítijamkových hřišť. Dalších 6 hřišť je nenormovaných a indoorových hřišť je téměř 20. Ve Středočeském kraji je 11 znormovaných golfových hřišť – výčet viz. následující tabulka. Územní rozhodnutí je na výstavbu golfového hřiště Třemošnice. Indoorová golfová hřiště jsou ve Středočeském kraji dvě: Indoor Golf Club Beřovice, Indoor Golf Kladno.

Tab. 94 - Normovaná outdoorová golfová hřiště ve Středočeském kraji

NUTS 4	Místo	Název	Počet jamek	Webové stránky
BN	Konopiště	Golf Resort Konopiště	36	www.gcko.cz
BE	Karlštejn	Golf Resort Karlštejn	18	www.karlstejn-golf.cz
NB	Poděbrady	Golf Club Poděbrady	18	www.golfpodebrady.cz
PH	Mstětice (Zeleneč)	Golf & Country Club Mstětice	18*	www.gccm.cz
PH	Štířín	Ringhoffer Golf Club	9	www.rgc.cz
PH	Stará Boleslav	Golf Club Stará Boleslav	9	www.gcsb.cz
PZ	Líšnice	Golfový klub Líšnice	9	www.gkl.cz
MB	Benátky nad Jizerou	Golf Club Resort Paradise	9**	www.golfparadise.cz
KL	Beřovice	Golf Club Beřovice	9	www.gcbr.cz
KO	Molitorov (Kouřim)	Golf Club Molitorov	9**	www.golfmolitorov.cz
RA	Podbořánky (Jesenice)	Golf Club Podbořánky	9	www.golfpark.cz

Pramen: Česká golfová federace

* po dokončení výstavby 27 jamek

** po dokončení výstavby 18 jamek

4.6.6 Ostatní sportovní možnosti

Mezi další sportovní aktivity, které lze v kraji provozovat, patří sportovní létání a s nimi související vyhlídkové lety. Ve Středočeském kraji je hned několik letišť a klubů a leteckých společností, které tyto služby nabízejí.

Tab. 95 - Nabídka sportovního a rekreačního létání ve Středočeském kraji

Letiště	Název společnosti/klubu	Služby pro veřejnost
Letiště Benešov	Aeroklub Benešov	letecký výcvik, vyhlídkové lety
	Glider Aerobatic Club o.s.	letecká škola, vyhlídkové lety
	F Air, s.r.o.	letecká škola, vyhlídkové lety
	BemoAir, s.r.o.	letecká škola, vyhlídkové lety
Letiště Boží Dar Milovice	Letecká škola Adam	letecký výcvik
Letiště Bubovice	Aeroklub Beroun	letecká škola
Letiště Dlouhá Lhota	Aeroklub Příbram	letecká škola
	Skyservice, s.r.o.	parašutistická škola, tandemové seskoky, vyhlídkové lety
	Para Centrum Příbram	parašutistický výcvik, tandemové seskoky, vyhlídkové lety
Letiště Hořovice	Aeroklub Hořovice	parašutistický výcvik, tandemové seskoky, letecký výcvik
	Paraklub Skyteam	parašutistický výcvik, tandemové seskoky

Letiště	Název společnosti/klubu	Služby pro veřejnost
Letiště Kladno	Aeroklub Kladno	letecká škola, vyhlídkové lety
Letiště Kolín	Aeroklub Kolín	letecký výcvik, vyhlídkové lety
Letiště Mělník - Hořín	Aerocentrum, s.r.o.	vtulníková pilotní škola, vyhlídkové lety vrtulníkem
Letiště Mladá Boleslav	Aeroklub Mladá Boleslav	letecká škola, vyhlídkové lety, parašutistický výcvik, tandemové seskoky
Letiště Mnichovo Hradiště	L-Consult, s.r.o.	letecká škola, vyhlídkové lety
Letiště Rakovník	Aeroklub Rakovník	letecká škola, vyhlídkové lety
Letiště Sazená	Aeroklub Kralupy nad Vltavou	kursy bezmotorového létání
	Fly For Fun	letecká škola, vyhlídkové lety
Letiště Slaný	Aeroklub Slaný	sportovní létání
	Letecká škola Slaný	letecká škola, půjčovna letadel
Letiště Vlašim	Aeroklub Vlašim	letecká škola
Letiště Zbraslavice	Aeroklub Zbraslavice	letecká škola, vyhlídkové lety

Pramen: Aeroklub ČR; vlastní šetření

Další kluby působí na letištích Nymburk či Panenský Týnec (mimo území SK). Vyhlídkové lety balónem nabízí Vzduchoplavecká společnost královského města Slaný (KL), Ballooning CZ, s.r.o. se základnou na letišti Benešov, Balón klub Bílá Hlína (MB) či Foxbalo s.r.o. se základnami u Mnichova Hradiště (MB) a další společnosti se sídlem v Praze.

Pro milovníky **horolezectví** jsou ve Středočeském kraji příležitosti jak v terénu, tak na umělých stěnách. Z horolezeckých lokalit v přírodě lze jmenovat Čertovy skály u Černolic, rozsáhlý Hornopožárský les rozkládající se jihovýchodně od města Jílové u Prahy, Jindřichovu skálu nedaleko obce Malá Víska či Vraní skálu u obce Svatá na Berounsku, vrch Klepec nedaleko Českého Brodu, skálu Mařenka na pravém břehu Vltavy v blízkosti obce Teletín, Přílepskou skálu na Rakovnicku, vápencové skály v okolí Srbska a obce Svatý Jana pod Skalou v Českém krasu, Vltavskou žulu - žulové stěny v údolí Vltavy severně od Kamýka nad Vltavou. Lezení na umělých stěnách nabízí Boulder centrum Mount Forest v Příbrami, horolezecká stěna Jakub v areálu Nový Rybník taktéž v Příbrami, lezecké centrum Hokok Sport Kladno, horolezecká stěna Jakub v areálu Nový Rybník a TJ Lokomotiva Beroun.

Zimní turistika a **zimní sporty** nemají ve Středočeském kraji příhodné podmínky, kromě úspěšného lyžařského střediska Monínek v oblasti Českého Meránu (Sedlec – Prčice), kde je možnost i travního lyžování, jsou to dále Skiareál Padák v Příbrami, SKI areál Chotouň nedaleko Jílového u Prahy či horský areál Šibeniční vrch v Mnichovicích. Jak bylo uvedeno v charakteristice geografických podmínek (klimatické poměry), běžecké lyžování lze provozovat jen výjimečně v některých vrchovinných oblastech za aktuálně dobrých sněhových podmínek. Jmenovat lze např. Českou Sibiř poblíž Miličína na Benešovsku. Zimní stadiony nabízejí bruslení pro veřejnost.

Z další sportovní nabídky můžeme jmenovat zajímavosti jako jsou dráhy pro kolečkové bruslení v Benátkách nad Jizerou a v Kladenském sportovním areálu Sletiště, bobovou dráhu ve sportovním areálu Klimeška v Kutné Hoře, čtyřkolovou dráhu v areálu U Bobeše ve Všeradicích či lanové centrum v obci Ořech nedaleko Prahy. Dále jsou ve Středočeském kraji k dispozici zázemí pro minigolf, tenis, squash, bowling a kuželky, fitness a další sportovní aktivity, obvyklé i v ostatních krajích ČR.

4.7 Návštěvnost vybraných objektů

Návštěvnost kulturních a historických objektů se značně různí podle jejich popularity, velikosti a druhu. Nižší je obecně v malých muzeích a méně známých památkách menšího rozsahu, kde se pohybuje v řádu stovek, maximálně několika tisíc návštěvníků za rok. Vyšší je ve státních hradech a zámcích a velkých muzeích, které jsou propagované a mají pro návštěvníky vytvořené zázemí.

Návštěvnost kulturních a památkových zařízení je statisticky sledována u subjektů, jejichž zřizovatelem je MK, další orgány státní správy, kraje, obce, města, občanská sdružení dle zákona 83/90 Sb., obecně prospěšné společnosti, církev, podnikatelské subjekty aj. Vyhodnocování těchto a dalších dat vztahujících se ke kultuře (tzv. statistika kultury) zabezpečuje Národní informační a poradenské

středisko pro kulturu (NIPOS) – útvar Centrum informací o kultuře. Některá zařízení však využívají práva na ochranu individuálních dat dle zákona č. 89/95 Sb. ve znění pozdějších předpisů a nedávají souhlas ke zveřejnění individuálních údajů a nejsou tedy zahrnuty do těchto statistik. Ve Středočeském kraji dominuje hrad Karlštejn s roční návštěvností přesahující čtvrt milionu návštěvníků.

Z celkového počtu 457 (+ 288 poboček) statisticky sledovaných zařízení typu **galerie, muzeum a památník** v roce 2005 jich bylo 69 (+ 41 poboček) ze Středočeského kraje.

Počet návštěvníků, kteří navštívili expozice a výstavy galerií, muzeí a památníků v jednotlivých krajích ukazuje následující tabulka. V roce 2005 navštívilo expozice a výstavy středočeských galerií, muzeí a památníků celkem 874 957 lidí. V roce 2001 to bylo 552 993 návštěvníků, avšak tehdy bylo ve Středočeském kraji z pohledu návštěvnosti statisticky sledováno pouze 52 zařízení (+ 33 poboček).

Tab. 96 - Počet návštěvníků expozic a výstav galerií, muzeí a památníků v krajích (2005)

Kraj	expozice	výstavy	počet návštěvníků
	2005	2005	2005
Hl. m. Praha	146	348	2 677 015
Středočeský	301	516	874 957
Jihočeský	98	253	412 631
Plzeňský	98	218	428 510
Karlovarský	67	134	276 519
Ústecký	111	230	516 878
Liberecký	88	204	263 687
Královéhradecký	107	242	490 571
Pardubický	89	218	276 453
Vysočina	115	296	279 127
Jihomoravský	183	421	853 222
Olomoucký	71	200	467 735
Zlínský	92	201	641 948
Moravskoslezský	125	248	673 137
Česká republika	1 691	3 729	6 455 375

Pramen: NIPOS

Postavení nejvýznamnějších galerií a muzeí ve Středočeském kraji vyjadřuje jejich umístění v celkovém pořadí za celou Českou republiku podle návštěvnosti a počtu uspořádaných výstav.

Pořadí galerií, muzeí a památníků ve Středočeském kraji podle počtu návštěvníků expozic a výstav ve srovnání let 2001 a 2005 nabízí následující tabulky. V závorkách je vždy uvedeno celkové umístění v roce 2005. Pro zajímavost je doplněno také pořadí podle počtu uspořádaných výstav.

Tab. 97 - Pořadí galerií ve Středočeském kraji podle počtu návštěvníků

Galerie	2005	2001
Galerie Kulturního střediska SVĚT, Mladá Boleslav (7.)	31 559	13 824
Rabasova galerie, Rakovník (19.)	14 297	15 067
Muzeum umění, Benešov (26.)	6 000	8 000
Galerie Městského muzea, Čáslav	méně než 5000	8 992

Pramen: NIPOS

Ostatní galerie vykázaly návštěvnost nižší než 5 tisíc. Pro srovnání, nejvyšší návštěvnost v roce 2005 zaznamenala Národní galerie v Praze (336 tis.) před Galerií hlavního města Prahy (115 tis.), Moravskou galerií v Brně (110 tis.) a Muzeem umění v Olomouci (105 tis.).

Pořadí galerií podle počtu uspořádaných výstav v r. 2005:

1. Galerie Kulturního střediska SVĚT, Mladá Boleslav26
2. Rabasova galerie, Rakovník26
3. Muzeum umění, Benešov9

Ostatní galerie měly méně než 7 uspořádaných výstav. Galerie Kulturního střediska SVĚT a Rabasova galerie se v roce 2005 umístily spolu na 5.- 6. místě, Muzeum umění v Benešově na 24. místě. Nejvyšší počet 39 výstav vykazala Moravská galerie v Brně.

Tab. 98 - Pořadí muzeí a památníků ve Středočeském kraji podle počtu návštěvníků

Muzeum či památník	2005	2001
Škoda Auto Museum, Mladá Boleslav (9.)	127 875	94 110
Hornické muzeum, Příbram – Březové hory (21.)	76 492	-
Polabské muzeum, Poděbrady (34.)	61 000	66 180
Muzeum T.G.M. *, Rakovník (36.)	54 131	-

Pramen: NIPOS

* v roce 2001 ještě Okresní muzeum Rakovník

U ostatních zařízení bylo méně než 50 tis. návštěvníků. Pro srovnání největší návštěvnost mělo v roce 2005 Židovské muzeum v Praze (633 tis.) před Národním muzeem (547 tis.) a Památníkem Terezín (321 tis.).

Pořadí muzeí a památníků podle počtu uspořádaných výstav v r. 2005:

1. Muzeum T.G.M., Rakovník.....51
2. Polabské muzeum, Poděbrady.....40
3. Regionální muzeum, Kolín.....39
4. Muzeum Mladoboleslavska, Mladá Boleslav.....25
5. Hornické muzeum Příbram – Březové Hory.....23
6. Městské muzeum, Čáslav.....22

Ostatní zařízení měla méně než 20 výstav. Muzeum T.G.M v Rakovníku se zařadilo na třetí místo v republice za Národní muzeum v Praze s 74 výstavami a Technické muzeum v Brně s 69 výstavami.

V roce 2005 bylo statisticky sledováno 269 zpřístupněných **památkových objektů** (hrady, zámky, kláštery, kostely apod.), z toho bylo 41 ze Středočeského kraje, to je 15,2 %. Postavení kraje v rámci republiky je patrné z další tabulky.

Tab. 99 - Návštěvnost památkových objektů v krajích (2005)

Kraj	Počet památk. objektů	Počet návštěvníků
Hl. m. Praha	22	4 140 512
Středočeský	41	1 836 442
Jihočeský	29	1 250 850
Plzeňský	20	542 256
Karlovarský	8	292 628
Ústecký	22	298 538
Liberecký	17	598 957
Královéhradecký	21	664 877
Pardubický	15	248 498
Vysočina	16	276 064
Jihomoravský	29	794 557
Olomoucký	10	262 257
Zlínský	10	405 822
Moravskoslezský	9	184 492
Česká republika	269	11 796 750

Pramen: NIPOS

Nejvíce těchto statisticky sledovaných památkových objektů je v NUTS 4 Kutná Hora (celkem 10), dále Mladá Boleslav (5), Beroun (5), Benešov (4), Příbram (4), Praha-západ (4), Mělník (3), Praha-východ (2), Rakovník (3), Kolín (1). V okresech Nymburk a Kladno nebyl v sledován žádný objekt. Výčet všech

statisticky sledovaných památkových objektů je k dispozici ve Statistice kultury 2005, kterou vydává NIPOS každým rokem.

Pořadí hradů, zámků a dalších památkových objektů ve Středočeském kraji podle návštěvnosti ve srovnání let 2001 a 2005 je znázorněno v následující tabulce. V závorkách je uvedeno celkové umístění v ČR v roce 2005.

Tab. 100 - Pořadí památkových objektů ve Středočeském kraji podle počtu návštěvníků

Památkový objekt	2005	2001
Hrad Karlštejn, Beroun (7.)	276 387	267 441
Chrám sv. Barbory, Kutná Hora (8.)	235 165	180 623
Kostnice a katedrála Nanebevzetí Panny Marie v Kutné Hoře-Sedlci (9.)	229 691	145 915
Zámek Konopiště, Benešov (14.)	172 180	220 034
Hrad Český Šternberk, Benešov (17.)	133 793	93 043
Hrad Křivoklát, Rakovník (25.)	98 979	110 770
Vlašský dvůr v Kutné Hoře (29.)	83 653	77 017
Hrad Kokořín, Mělník (38.)	66 943	52 921
Zámek Žleby, Kutná Hora (50.)	50 515	méně než 50 tis.

Pramen: NIPOS

U ostatních byla návštěvnost menší než 50 tis. Pro srovnání, nejvyšší návštěvnost měl Pražský hrad (přes 2 mil.) následovaný Staroměstskou radnicí v Praze (396 tis.).

Za rok 2006 je k dispozici následující přehled návštěvnosti památkových objektů ve Středočeském kraji. Chybí zde ty objekty, ve kterých sídlí pobočky krajských nebo městských muzeí a ty, jejichž majitel nedal souhlas ke zveřejnění údajů.

Tab. 101 – Návštěvnost památkových objektů ve Středočeském kraji v roce 2006

Název	Počet návštěvníků	Název	Počet návštěvníků
Hrad Karlštejn	273 200	Zámek Březnice	18 557
Kostnice v Sedlci u Kutné Hory	259 808	Zámek Jemniště	17 338
Kostel sv. Barbory v Kutné Hoře	247 682	Zámek Mníšek pod Brdy	16 063
Zámek Konopiště	163 334	Zřícenina hradu Okoř	14 747
Zámek Průhonice	150 000	Hrad Krakovec	11 699
Hrad Český Šternberk	138 337	Sázavský klášter	11 197
Hrad Křivoklát	132 725	Zámek Brandýs nad Labem	9 156
Vlašský dvůr v Kutné Hoře	74 109	Hamousův statek Zbečno	7 542
Hrad Kokořín	56 960	Zřícenina hradu Michalovice	6 181
Zámek Žleby	46 467	Zámek Veltrusy	5 763
Zámek Dobříš	43 786	Zámek Hluboš	3 633
Zříceniny hradů Točnick a Žebrák	41 851	Nový Stránov	3 070
Zámek Nelahozeves	34 570	Loreta Kosmonosy	1 995
Zámek Mnichovo Hradiště	20 902	Zámek ve Zručí nad Sázavou	1 230
Zámek Hořovice	20 866	Zámek Zásmyky	364
Zřícenina hradu Valečov	19 869		

Pramen: NIPOS

Sledována je rovněž **návštěvnost kulturních akcí**, které se uskutečňují v památkových objektech. Tabulka ukazuje pozici Středočeského kraje z hlediska počtu významných akcí ve statisticky sledovaných památkových objektech a jejich návštěvnost. Stejně jako v ukazateli návštěvnosti památkových objektů je Středočeský kraj i v tomto ukazateli na předním místě v republice.

Tab. 102 - Přehled o kulturních akcích v památkových objektech podle krajů (2005)

Kraj	Počet kulturních akcí	Návštěvnost kulturních akcí	Průměrná návštěvnost na jednu kulturní akci
Hlavní město Praha	747	666 246	892
Středočeský	2 421	341 126	141
Jihočeský	1 262	354 421	281
Plzeňský	426	231 199	543
Karlovarský	559	141 655	253
Ústecký	685	258 750	378
Liberecký	3 685	386 423	105
Královéhradecký	1 234	208 198	169
Pardubický	395	156 273	396
Vysočina	256	119 911	468
Jihomoravský	3 828	372 030	97
Olomoucký	5 421	182 988	34
Zlínský	251	193 952	773
Moravskoslezský	283	93 648	331
Celkem	21 453	3 706 820	173

Pramen: NIPOS

Pozn.: Jedná se o výstavy, koncerty, dramatická vystoupení apod.

K plnému využití turistického potenciálu kraje chybí u těch zařízení a objektů, která se neumístila na předních místech, cílenější propagace, zlepšení informačních systémů, lepší doprovodné služby (sociální zařízení, občerstvení, popř. ubytování) a koordinovaněji prováděný marketing, který by sjednotil množství roztroušených aktivit v jednotlivých lokalitách, vč. spolupráce regionů a mikroregionů.

Další zajímavý přehled o návštěvnosti památkových objektů ve Středočeském kraji nabízí Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště Střední Čechy. Následující tabulka znázorňuje vývoj návštěvnosti v letech 1998 až 2006 u památkových objektů, které jsou ve správě NPÚ. Rok 2006 je doplněn z výše uvedené statistiky NIPOS (viz tab. 101).

Tab. 103 - Návštěvnost památkových objektů ve správě NPÚ ve Středočeském kraji

Objekty	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
SZ Březnice	23 500	21 249	19 769	18 824	18 972	24 700	24 068	19 900	18 557
SZ Hořovice	8 700	12 888	24 737	23 072	21 050	25 300	21 179	31 198	20 866
SH Karlštejn	328 200	296 264	296 149	267 441	237 444	246 218	283 170	276 387	273 200
SH Kokořín	52 200	52 125	71 125	50 115	48 037	60 805	54 000	66 943	56 960
SZ Konopiště	221 400	217 899	241 221	206 113	182 591	187 726	195 887	186 575	163 334
SZ Mníšek pod Brdy	*			1 700	150	2 000	2 800	875	16 063
SH Křivoklát	**			110 770	99 988	105 224	118 659	98 979	132 725
SH Krakovec	**			23 193	10 080	11 218	11 236	14 564	11 699
SH Točnick a Žebrák	**			48 631	82 992	38 551	48 199	44 460	41 851
Hamousův statek	**			4 449	4 428	4 786	5 475	3 121	7 542
SZ Mnich. Hradiště	18 200	16 048	19 554	21 659	20 931	23 986	25 633	32 029	20 902
Klášter Sázava	14 600	16 088	14 231	12 601	6 727	12 380	14 339	11 733	11 197
SZ Veltrusy	36 900	40 147	24 785	28 612	16 440	3 000	3 193	6 022	5 763
SZ Žleby	45 900	51 429	50 743	45 991	47 616	51 468	48 539	50 515	46 467
Celkem	776 900	751 515	772 345	867 545	797 446	797 362	835 377	845 306	827 126

Pramen: NPÚ – územní odborné pracoviště Středních Čech - Ročenka 2005, NIPOS

* zámek nebyl přístupný veřejnosti

** objekt nebyl ve správě památkového ústavu

4.8 Nabídka turistických produktů a produktových balíčků a zážitková turistika

Uspěť na trhu cestovního ruchu, tedy přilákat do destinace návštěvníky a turisty, nezaručí jen samotná existence různých druhů atraktivit, možností pro sportovní aktivity apod. Jedním z významných marketingových nástrojů pro podporu rozvoje cestovního ruchu v destinaci je tvorba produktů a produktových balíčků, které rozšiřují nabídku turistických možností v dané destinaci a svým tematickým zaměřením napomáhají odlišit se od ostatních destinací.

Dle Výkladového slovníku cestovního ruchu (MMR, 2002) je **produkt cestovního ruchu** (angl. tourist product) „souhrn veškeré nabídky soukromého či veřejného subjektu podnikajícího v cestovním ruchu nebo cestovní ruch koordinujícího. Jedná se o zboží (suvenýry, knižní průvodce, mapy apod.) či služby (ubytování, stravování, doprava, služby průvodců apod.). Produkt může dosahovat různé úrovně komplexnosti, od poskytnutí či zprostředkování jednotlivé služby (např. dopravy) až po ucelenou nabídku aktivit, služeb a potenciálních zážitků. Z pohledu návštěvníka je produktem cestovního ruchu kompletní zážitek od chvíle, kdy opustil domov, do doby návratu.“

Produktový balíček neboli package pak můžeme definovat jako kombinaci dvou a více služeb, které jsou vnitřně provázané a nabízené zákazníkovi za jednotnou cenu. V praxi se v mnoha případech definice turistického produktu a produktového balíčku překrývají.

Obchodní dům turistických produktů

Nabídku produktů v jednotlivých turistických regionech České republiky obsahuje tzv. obchodní dům turistických produktů (ODTP) agentury CzechTourism. Turistický produkt, tak jak je chápán v rámci ODTP, je komplex vnitřně provázaných, fungujících základních a doplňkových služeb, které jsou závazné pro jejich provozovatele, a jenž je umístitelný a uplatnitelný na trhu cestovního ruchu prostřednictvím cestovních kanceláří. Služby o různé komplexnosti musí být časově provázány a náležitě a přesně oceněny.

Projekt ODTP je určen širokému okruhu uživatelů, především cestovním kancelářím, ale také individuálním turistům. Pro cestovní kanceláře je to především přehled turistických produktů, které mohou zařadit do své nabídky, a pro turisty, ať už individuální nebo pro turistické skupiny, je to zdroj inspirace. ODTP má plnit funkci trhu resp. tržního místa, na kterém se setkává nabídka (v podobě vytvořených turistických produktů) s poptávkou (tu představují cestovní kanceláře a jejich zájem zařadit produkt do své nabídky).

Vytvořené turistické produkty jsou prezentovány nejen prostřednictvím elektronické databáze na stránkách agentury CzechTourism, ale i formou tištěného katalogu ODTP, který je vydáván cca dvakrát ročně. Dodavateli produktů do obchodního domu mohou být zástupci turistických regionů a oblastí a ostatních subjektů, kteří mají zájem přilákat do regionu turisty a jsou pro ně ochotni a schopni vytvořit zajímavý a fungující program. Klienty obchodního domu jsou subjekty, které jsou oprávněny prodávat produkt konečným zákazníkům. V ODTP je v současné době (březen 2007) nabízeno 27 produktů ze Středočeského kraje resp. z turistického regionu Okolí Prahy.

Tab. 104 – Přehled nabízených turistických produktů v rámci ODTP - Okolí Prahy

Název akce	Garant	Počet nocí	Charakter a náplň produktu
Okolím města Votice	Posázaví o.p.s.	1	Pobyt s možností navštívit zajímavosti města Votice a jeho okolí. Produkt určen pro individuální turistiku.
Historické zajímavosti regionu Posázaví	Posázaví o.p.s.	1	Pobyt s návštěvou zajímavosti Posázaví (hrady Kožlí, Zbořený Kostelec, Zlenice, vodní tvrz Popovice atd.). Produkt určen pro individuální turistiku.
Po stopách T.G.M.	RRA Střední Čechy	0	1 denní program s návštěvou Muzea T.G.M. v Rakovníku, možnost navštívit i další zajímavé lokality (Lány, Smečno aj.). Produkt určen pro individuální turistiku.
Za skvosty techniky v Posázaví	Posázaví o.p.s.	1	Poznávací pobyt - návštěva Motocyklového a technického muzea Netvořice, Továrního muzea JAWA Konopiště, Vojenského muzea Lešany. Produkt určen pro individuální turistiku.

Název akce	Garant	Počet nocí	Charakter a náplň produktu
Za románskými památkami v Posázaví	Posázaví o.p.s.	1	Poznávací pobyt – návštěva románských památek v Posázaví (kostely v Načeradci, Pravoníně, Kondraci, hrad v Týnci n. S. atd.). Produkt určen pro individuální turistiku.
Tři dny Polabím na kole	Zlatý pruh Polabí	2	Třídenní program na kolech po Labské trase s návštěvou okolních zajímavostí. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Vlakem za vlakem	RRA Střední Čechy	0	Jednodenní poznávací výlet vlakem po vlakových muzeích na Kladensku a Rakovnicku. Produkt určen pro individuální turistiku.
Víkend na Kladně	RRA Střední Čechy	2	Víkendový pobyt v Kladně s výlety do okolí - prohlídka Kladna s návštěvou medvědária, Lidice, Lány, atd. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Polabí pro zdraví aneb tři dny ve vojenství	Zlatý pruh Polabí o.p.s.	2	Zdravý aktivní víkend zaměřený na vojenství, kola, koně a lázeňství. Vhodné pro sportovně zaměřené skupiny, rodiny a seniory. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Křížem krážem Polabím	Zlatý pruh Polabí o.p.s.	6	Pobyt v Polabí s bohatým programem zaměřeným na městskou turistiku, historii a architekturu. Je určen pro rodinnou dovolenou i profesní skupiny.
Prohlídka Kutné Hory završená hostinou	Medievum, s.r.o.	0	1 denní program s prohlídkou Kutné Hory a tvrze Malšov s připraveným kulturním programem; produkt určen CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming
V sedle na Karlštejn	Danuše Glaserová	2	Pobyt v penzionu s jízdou Českým krasem na koni na středověký hrad; produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming
Karlštejnské šachy	Danuše Glaserová	3	Pobyt v penzionu s poznáváním nejzajímavějších míst v okolí hradu Karlštejn za doprovodu královské hry šachy; produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming
Českým krasem na kole	Danuše Glaserová	4	Pobyt v penzionu s výlety chráněným územím Český kras na kole, návštěvou nejlepších vyhlídek Českého krasu. Možnost kombinace s návštěvou Prahy. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Outdoor programy v Čechách	Sport-S		Nabídka outdoor programů, které lze na přání upravit "na míru" a spojit např. s grilováním, piknikem, country večerem atd. Produkt určen pro individuální turistiku a CK pro incoming.
Vodácký výlet víkend	Bisport s.r.o.	1	Nabídka víkendových výletů na Sázavě, Lužnici a Berounce na kajaku, kanoi, raftu. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Jednodenní vodácký výlet	Bisport s. r.o.	0	Programy s průvodcem na kajaku, kanoi, raftu; pro školy, firemní kolektivy, cestovní kanceláře a individuální turisty.
Víkend s kocourem Mikešem	Dobrovolný svazek obcí Ladův kraj	2	Pobyt s turistikou a cykloturistikou v Ladově kraji určená především pro rodiny s dětmi, ale také pro pamětníky. Produkt určen pro individuální turistiku a CK pro domácí cestovní ruch.
Po památkách v okolí Prahy	Posázaví o.p.s.	4	5 denní poznávací program s návštěvou atraktivit v okolí Prahy (Kutná Hora, hrad Český Šternberk, zámek Jemniště aj.). Produkt určen pro individuální turistiku a CK pro domácí cestovní ruch.
Víkendový relax. pobyt v rekond. centru Starosedlský Hrádek	Hotel Starosedlský Hrádek	2	Víkendový relaxační program pro páry. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Vojenství - Milovice	TKD Mladá, občanské sdružení	2	Třídenní pobyt v regionu Milovicko je zaměřen na sportovní a poznávací aktivity určené pro sportovně založené skupiny a rodiny s dětmi a seniory. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.

Název akce	Garant	Počet nocí	Charakter a náplň produktu
Ladův kraj - pohyb, poznání, zábava	Dobrovolný svazek obcí Ladův kraj	6	Týdenní program v Ladově kraji s návštěvou atraktivit, pěšími a cyklo výlety, sjížděním řeky Sázavy aj. Produkt určen pro individuální turistiku a CK pro domácí cestovní ruch.
Loučeň - Perly Středních Čech a Polabí	Zámecký hotel Maxmilián	6	Poznávací a tematický pobyt s programem hvězdicových výletů – historie, hrady a zámky, muzea. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Loučeň - Škola domácí kuchyně	Zámecký hotel Maxmilián	5	Pobyt s kurzem vaření a se školičkou pro děti. Lekce vaření, přednáška o tradicích české gastronomie a stolování, výlety do okolí. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Nejlepší vyhlídky Českého krasu	Pragueplus.cz	1	Pobyt s výlety do okolí - vyhlídky Českého krasu propojené pěšími túrami, na kole, částečně autem a kombinacemi. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Vítejte na středověkém královském hradě!	Pragueplus.cz	4	Pobyt s putováním po českých hradech a dalších zajímavostech (Karlštejn, Křivoklát, Žebrák, Točnick, sklárna Nenačovice atd.). Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.
Vyzkoušejte si tradiční řemesla	Pragueplus.cz	3	Pobyt s ukázkou tradičních řemesel a možností vyzkoušení vlastní tvorby. Produkt určen pro individuální turistiku, CK pro domácí cestovní ruch a CK pro incoming.

Pramen: CzechTourism – Obchodní dům turistických produktů

Z nabídky turistického regionu Český ráj se Středočeského kraje týkají 4 turistické produkty:

- pětidenní program „Po stopách Albrechta z Valdštejna“, do kterého je mimo jiné zahrnuta návštěva zámku v Mnichově Hradišti s hrobkou Albrechta z Valdštejna a prohlídka Mladé Boleslavi,
- jednodenní programy „Venkovská turistika a lidová architektura v Českém ráji“, kde jsou ve variantě 4 zahrnuty mimo jiné prohlídky exteriérů lidových staveb v obcích Žďár, Loukov, Březina a vesnické památkové rezervace Mužský, návštěva Městského muzea v Mnichově Hradišti a exkurze do pivovaru v obci Klášter Hradiště nad Jizerou včetně ochutnávek piva,
- jednodenní programy „Za pověstmi Českého ráje“, kde je součástí varianty 4 pohádková prohlídka zámku v Mnichově Hradišti, procházka z Krásné vyhlídky do skalních obydlí - Drábské světničky, prohlídka Škoda Auto Muzea a závodu v Mladé Boleslavi a prohlídka Galerie Templ v Mladé Boleslavi,
- jednodenní programy „Skalní města Českého ráje“, kde je součástí varianty 7 vycházka v oblasti Příhradských skal s prohlídkou Studeného průchodu, Drábských světniček a Šavlového lesa.

Turistickými produkty mohou být nazývány také tematické programy (výlety), tematické cyklotrasy, soutěže, regionální pasy, slevové karty, cyklobusy, skibusy atd. Takovýchto produktů existuje ve Středočeském kraji celá řada. Např. Mikroregion Rakovnícko nabízí tematické výlety spojené se slavnými osobnostmi (Ota Pavel, Jaroslav Vrchlický) či s chmelem, na Podlipansku mají produkt Vandrování Podlipanskem, v Kutné Hoře nabízí turistický pas s bonusy, na Příbramsku jezdí cyklobus atd. Souhrnný přehled či databáze takovýchto produktů ve Středočeském kraji zatím neexistuje.

Turistické produkty a produktové balíčky v nabídce cestovních kanceláří

V nabídce největších cestovních kanceláří, které se více či méně zabývají také domácím cestovním ruchem (Čedok, ATIS, Firo Tour, Kovotour Plus, Régio, Rekrea), jsou v naprosté většině pouze pobyty v ubytovacích zařízeních Středočeského kraje, kdy v ceně je zahrnuto ubytování a popřípadě ještě stravování (snídaně, polopenze či plná penze). U některých pobytů je dále nabízena možnost dokoupení programových balíčků – např. beauty balíčky, wellness balíčky, léčebné pobyty (v lázních Poděbrady), dámský víkend, víkend pro manažery apod.

Většina incomingových cestovních kanceláří (např. Rainbow Travel, Richman Travel Agency, Premiant City Tour, Pragia, Miki Travel Prague) nabízí pobyty a poznávací zájezdy do Prahy, které obvykle doplňují nabídkou půldenních či jednodenních výletů z Prahy do těch nejvýznamnějších atraktivních lokalit v okolí (ze Středočeského kraje to jsou zejména Karlštejn, Konopiště, Křivoklát, Kutná Hora, Koněpruské jeskyně, Škoda Mladá Boleslav), nebo jsou zaměřeny na lázeňské a wellness pobyty či

golfovou klientelu a v jejich nabídce jsou také lázně Poděbrady a golfová hřiště ve Středočeském kraji (např. Caldana, Abante, Czech Golf Tours).

Nabídka produktů či produktových balíčků se objevuje rovněž u zahraničních touroperatorů a cestovních kanceláří, zaměřených (z jejich pohledu) na výjezdový cestovní ruch (tzv. outgoing). Z informací získaných vlastním šetřením (v ČR neexistuje informační zdroj o prodeji produktů cestovního ruchu resp. produktových balíčků) lze konstatovat, že převážná většina produktů / produktových balíčků, nabízených zahraničnímu touroperátorovi / cestovními kancelářemi a obsahujícími cíle ve Středočeském kraji je:

- vázána na významné místa a atraktivity cestovního ruchu (např. památka UNESCO – Kutná Hora, hrady / zámky Karlštejn, Konopiště atd.) a je tedy zpravidla spojena s poznávacím cestovním ruchem,
- je součástí programu (výletu) nabízeného buďto v rámci pobytového zájezdu do Prahy nebo tzv. poznávacího zájezdu, sestaveného z několika krátkodobých (zpravidla jedno nebo dvou denních) pobytů ve významných destinacích (opět je vázán na významné atraktivity).

Nové národní produkty

Nové národní produkty představují pilíře nového pojetí podpory příjezdového cestovního ruchu, které na základě obecných trendů vývoje cestovního ruchu připravila agentura CzechTourism (uvedený přehled vychází z materiálů zveřejněných na tiskové konferenci agentury CzechTourism 24. ledna 2007).

- BOHATSTVÍ HISTORIE (včetně technických památek a religiozních témat)
- AKTIVNÍ DOVOLENÁ (cyklistika, golf, pěší turistika, agroturistika, lov, rybolov, adrenalinové sporty, lyže, voda)
- ČESKÉ MEDICINSKÉ LÁZEŇSTVÍ
- KONGRESOVÝ, KORPORÁTNÍ A INCENTIVNÍ CR
- ZÁŽITKOVÁ DOVOLENÁ (gastronomie, víno, pivo, destiláty, likéry, sport, opera, divadlo, výstavy, festivaly).

Zážitková turistika

Zážitková turistika je poměrně novým oborem cestovního ruchu, který lidem přináší kromě poznávání také emocionální vjemy. Ve světě už má svou historii, kdy se z původního marketingového nástroje na podporu prodeje stal samostatný obor. V České republice se jedná o poměrně nový avšak dynamicky rostoucí trend.

Zážitková turistika nabízí návštěvníkovi nejen prohlídku vybrané atraktivity, při které se stává pouze pasivním příjemcem informací, ale i možnost vlastní aktivní účasti. Účastník vnímá nejen očima, ale do poznávání zapojuje i další smysly (čich, hmat, chuť).

Příkladem zážitkové turistiky jsou např. návštěva lihovaru, pivovaru apod. s ochutnávkou či možností vyrobit si vlastní nápoj, pobyt na farmě, kde si lze vyzkoušet dojení krávy, vyrobit máslo, zajezdit si na koni apod., návštěva továrny s ukázkou výroby, gastronomické zážitky atd.

Nabídku zážitků v jednotlivých turistických regionech a oblastech České republiky nabízí např. katalog **Kudy z nudy**, který vznikl v rámci stejnojmenného projektu agentury CzechTourism na podporu domácího cestovního ruchu. Katalog přináší informace o možnostech aktivního trávení či využití volného času.

Typickým příkladem zážitkové turistiky ve Středočeském kraji jsou:

- historická vesnice umění a řemesel a bylinné zahrady Botanicus v Ostré s ukázkami tradičních řemesel a možností zhotovit si své vlastní výrobky (rostlinné mýdlo, lněný provaz, ruční papír, medovou svíčku, vytvořit si hrníček na hrnčířském kruhu nebo si vyrýžovat zlato);
- Rajmanova dílna v Rožďalovicích s prohlídkou historické knihařské dílny, která využívá tradičních postupů a originálních původních strojů a nástrojů, a možností svázat si knihu;
- Regionální muzeum v Mělníku nabízející kromě historické sbírky kočárků také ochutnávku kvalitních českých vín a posezení v původních středověkých sklepích;

- jízda historickým vláčkem a fárání do podzemí v Hornickém muzeu Příbram;
- projížďka vojenskou technikou v prostorách bývalého vojenského výcvikového prostoru Milovice – Mladá;
- novodobý hrad Červený Újezd postavený s využitím tradičních řemeslných postupů a nabízející prohlídku muzea českého venkova, dílen tradičních řemesel, skanzenu (např. větrný mlýn, špejchar či milíř) a zahrad s flórou i faunou, a také široký výběr staročeských a lidových specialit a dobových nápojů v zajímavém prostředí krčm;
- staročeská pivnice Dačický v Kutné Hoře nabízející 6 druhů točeného piva, unikátní kutnohorská vína, ale především neobvyklý gastronomický zážitek;
- projížďka výletní lodí na řece Sázavě s možností vyzkoušet si řízení lodí;
- pobyt na chalupě v Buchově s domácími zvířaty, s nabídkou kurzů tkaní a předení a možností sbírat a zpracovávat ovoce apod.

a řada dalších zážitků od adrenalinových sportů, přes návštěvu pivovarů, skláren apod., až po jízdy v kočárech a saních tažených koňmi.

4.9 Informační a rezervační systém

Existenci široké nabídky cestovního ruchu je třeba podpořit kvalitním systémem, nabízejícím informace potenciálním turistům. Do této doby byly jediným komplexnějším zdrojem informací o atraktivitách a turistických možnostech ve Středočeském kraji webové stránky kraje a to pouze v českém jazyce. Dále existuje celá řada informačních systémů o celé České republice (např. www.czecot.cz, www.e-cesko.cz, doménová koule – www.tourism.cz, www.kudyznudy.cz, www.infocesko.cz aj.), avšak žádný z nich zatím není zároveň systémem rezervačním. Středočeský kraj však již nakročil v této oblasti správným směrem.

V roce 2006 schválilo zastupitelstvo Středočeského kraje uvolnění finančních prostředků na zavedení jednotného informačního a rezervačního systému (IRS) Středočeského kraje. Cílem IRS je zvýšení počtu turistů v ubytovacích zařízeních kraje a nové možnosti prezentace turistických oblastí a atraktivit ve Středočeském kraji.

Jedná se o rakouský rezervační systém, který přes deset let pomáhá v rozvoji turistiky především v německy mluvících zemích. V současné době jej využívá přes 3 600 destinací v Evropě. V České republice zahájil činnost v květnu 2006 a nyní (březen 2007) je funkční v 6 oblastech.

Objekty zahrnuté do systému získají možnost on-line rezervace, aktivního nabízení poskytovaných služeb klientům a internetové prezentace na čtyřech úrovních: v rámci příslušného informačního centra, v rámci Středočeského kraje, v rámci celorepublikových stránek systému a v rámci celoevropských stránek systému. Rezervační systém je propojen s vysíláním panoramatických kamer na ČT2 - pořad Panorama.

Nezbytným předpokladem kvalitního fungování IRS je existující nabídka množství ubytovacích kapacit pro klienta. Přístup těchto subjektů cestovního ruchu do systému a jejich možnost aktivně pracovat s vlastními údaji je řešena smluvně s jednotlivými informačními centry.

Před koncem roku 2006 byl IRS postupně instalován ve 13 informačních centrech na území kraje (Beroun, Rakovník, Příbram, Mladá Boleslav, Kutná Hora, Mělník, Slaný, Nymburk, Štěchovice, Brandýs nad Labem, Karlštejn, Sedlec-Prčice a KÚ Středočeského kraje). V současné době probíhají školení pracovníků, kteří se musí naučit se systémem pracovat, a naplňování systému informacemi. Do konce roku 2007 by měla fungovat i rezervační část systému.

5 Organizační podpora cestovního ruchu ve Středočeském kraji

Středočeský kraj je v současnosti jako celek turistickým regionem „Okolí Prahy“ s členěním na turistické oblasti Střední Čechy - západ, Střední Čechy – jihovýchod – Krok od Prahy a Střední Čechy – severovýchod – Polabí. V rámci další regionalizace se dále užívá buďto členění podle územně správních celků (okresy, správní obvody), nebo členění podle geografických znaků (např. Kokořínsko, Křivoklátsko, Český kras, Český Merán, Podblanicko, Polabí, údolí Sázavy atd.), nebo také členění podle území tzv. místních akčních skupin (např. Přemyslovské střední Čechy, MAS Podlipansko atd.) či mikroregionů, případně jejich kombinace. Výjimkou je Český ráj, který je samostatným turistickým regionem, avšak do Středočeského kraje spadá jen zčásti v rámci okresu Mladá Boleslav.

Ve Středočeském kraji dosud není zřízen destinační management zaměřený na rozvoj cestovního ruchu, který by svou činností pokrýval celé území stávajícího turistického regionu „Okolí Prahy“. V roce 2004 sice bylo vypsáno výběrové řízení na vznik destinačního managementu v turistických subregionech Středočeského kraje, ale nebyl vybrán žádný z uchazečů. Přesto ve Středočeském kraji existují subjekty, které svou činností naplňují funkci organizací cestovního ruchu (destinačního managementu).

Na území turistického regionu „Okolí Prahy“ působí v současné době tři organizace cestovního ruchu, s kterými má agentura CzechTourism smlouvu o spolupráci. Jedná se o tzv. koordinátory, jejichž úkolem je zajišťovat komunikaci mezi agenturou CzechTourism a všemi subjekty cestovního ruchu působícími v dané oblasti a to oběma směry. Jsou to: Regionální rozvojová agentura Střední Čechy, Posázaví, o.p.s. a Zlatý pruh Polabí, o.p.s. V posledních třech letech je spolupráce také postavena na nákupu vybraných služeb, které si agentura v oblastech, prostřednictvím těchto koordinátorů, objednává.

Nejdříve (v roce 2000) došlo ke spolupráci s RRA Střední Čechy, která měla i síť regionálních poboček a vlastně působila na celém území regionu. Počáteční období bylo poznamenáno společným hledáním vzájemných spojin a ze strany RRA docházelo ke snaze oživit subjekt Bohemia Centralis, který původně vznikl za účelem rozvoje cestovního ruchu v západní části regionu. Postupem času se činnost RRA Střední Čechy omezovala a rušila svá oblastní pracoviště. Postupně nabývala na aktivitě o.p.s. Posázaví, a tak byla část jihovýchodu regionu svěřena ke koordinaci ze strany agentury CzechTourism tomuto subjektu. V současné době je činnost RRA Střední Čechy soustředěna na několik území v západní části regionu. Především na Slánsko (Přemyslovské střední Čechy) a na Kladensko a Rakovnicko. Jižní část této oblasti není předmětem jejího zájmu. Přesto zůstává platnost koordinační smlouvy mezi agenturou CzechTourism a RRA, protože v oblasti není výraznější subjekt zajišťující alespoň část spektra činností organizace cestovního ruchu a nezasahuje ani větší území.

Posázaví, o.p.s. se po svém vzniku začala orientovat na cestovní ruch, i když její dominantní interest je v obnově venkova. Získala si významnou pozici u místních podnikatelů a dnes patří mezi nejdynamičtější se rozvíjející organizace cestovního ruchu v Česku. Určitým problémem je zatím orientace pouze na území Posázaví. V současné době se však snaží získat ke spolupráci i ostatní subjekty v oblasti a tím může být odstraněna poslední vážná bariéra uznávající tento subjekt jako organizaci cestovního ruchu příslušné oblasti.

Omezení činnosti RRA Střední Čechy na území Polabí iniciovalo vznik nejmladší organizace cestovního ruchu v regionu a to Zlatý pruh Polabí, o.p.s. Založilo ji několik podnikatelských subjektů a tím je dán základní předpoklad úspěšnosti záměru. Tato organizace cestovního ruchu si získala za dva roky činnosti velmi dobré postavení a je vlastně štikou mezi republikovými OCR. Navazuje spolupráci se subjekty veřejné správy v oblasti a přispěla k výraznému zviditelnění oblasti na trhu domácího cestovního ruchu.

V severní části kraje na území části okresu Mladá Boleslav dlouhodobě působí další organizace cestovního ruchu - Sdružení Český ráj v rámci stejnojmenného turistického regionu.

Na organizaci cestovního ruchu se ve Středočeském kraji dále podílejí tzv. místní akční skupiny (MAS) složené ze zástupců veřejného, podnikatelského a neziskového sektoru působící v rámci programu EU LEADER na území kraje. Dále jsou to sdružení obcí (mikroregiony), z nichž mnohé jsou členy MAS a také jednotlivá města či obce, jejichž nástroji jsou jak zřizovaná turistická informační centra, tak i činnost odborných referentů. Některá infocentra jsou rovněž provozována soukromými subjekty. V menší míře

jsou to pak cestovní kanceláře a agentury. Do roku 2002 v oblasti cestovního ruchu spolupůsobily bývalé okresní úřady se svými referáty regionálního rozvoje, jejichž kompetence přešly na orgány místní a krajské samosprávy.

Kromě výše uvedeného působí na území kraje různé další neziskové a dobrovolné organizace, které přímo nebo zprostředkovaně nabízejí produkty cestovního ruchu, resp. usilují o jejich rozvoj. Tyto organizace, svazy, asociace, agentury, nadace, fondy či jiné instituce vyvíjejí aktivity dotýkající se cestovního ruchu v různých oblastech, od služeb, přes sport, poznání, kulturu, zábavu až po péči o životní prostředí. Péči o kulturní dědictví se věnují specializované instituce (muzejnictví, archeologie, památková péče, církve atd.). Programové otázky s tím spojené jsou ale spíše předmětem kulturní politiky kraje.

5.1 Krajský úřad Středočeského kraje

Úkoly spojené s rozvojem cestovního ruchu plní v samostatné i přenesené působnosti odbory krajského úřadu. Kompetence těchto odborů jsou v rámci organizační struktury a organizačního řádu krajského úřadu různé a ne vždy na sebe navazují, což způsobuje problémy při koordinaci činnosti těchto odborů. Jedná se zejména o:

Odbor regionálního rozvoje

Oddělení cestovního ruchu

Relevantní činnost v samostatné působnosti:

- spojuje a posiluje aktivity institucí a subjektů, např. měst, obcí, mikroregionů, svazků obcí, komerčních subjektů v oblasti cestovního ruchu,
- pro přípravu konkrétních propagačních materiálů a turistických produktů sbírá informace z jednotlivých specializovaných odborů Krajského úřadu (odbor kultury, odbor životního prostředí a zemědělství, odbor školství, mládeže a sportu),
- úzce spolupracuje s odborem regionálního rozvoje, odborem dopravy a odborem evropské integrace při přípravě konkrétních projektů a dlouhodobých strategií (rozvoj cyklostezek, splavnost řek, podpora vzniku turistických přístavišť, klastry apod.),
- úzce spolupracuje s oddělením informací a styku s veřejností na přípravě všech tištěných materiálů a výrobě prezentačních materiálů a s oddělením vnějších vztahů a zahraniční spolupráce na prezentaci v zahraničí,
- pro rozhodování orgánů kraje provádí analýzy rozvoje odvětví cestovního ruchu v kraji,
- pro rozhodování orgánů kraje zajišťuje zpracování aktualizace koncepce rozvoje cestovního ruchu na území kraje a spolupracuje na tvorbě celostátní koncepce cestovního ruchu, koordinuje její územní dopady a vymezuje hlavní územní problémy a priority,
- pro rozhodování orgánů kraje koordinuje vytváření krajských zdrojů pro financování rozvoje cestovního ruchu v kraji,
- pro rozhodování orgánů kraje se podílí spolu s ministerstvy na vypracování a realizaci regionálních a sektorových programů z hlediska cestovního ruchu,
- vykonává poradenskou činnost pro orgány obcí v oblasti cestovního ruchu,
- spolupracuje s orgány státní správy, s orgány místních samospráv, se sdruženími obcí, s podnikatelskou a neziskovou sférou, s orgány památkové péče a ochrany přírody v oblasti rozvoje a propagace cestovního ruchu v kraji,
- koordinuje územní dopady koncepce rozvoje cestovního ruchu, vymezuje hlavní problémy a územní priority a navrhuje příslušným úřadům jejich řešení,
- vykonává poradenskou činnost pro mikroregiony v oblasti cestovního ruchu,
- pro rozhodování orgánů kraje připravuje, monitoruje, organizuje a kontroluje projekty cestovního ruchu v kraji (cykloturistika, agroturistika, ekoturistika, atd.),
- pro rozhodování orgánů kraje se podílí na přípravě IS z hlediska cestovního ruchu v kraji,
- zajišťuje propagaci turistických možností kraje směrem k domácímu a ve spolupráci s oddělením vnějších vztahů a zahraniční spolupráce i zahraničnímu trhu,
- koordinuje tvorbu produktů cestovního ruchu v kraji,
- organizuje semináře a zajišťuje metodiku pro oblast cestovního ruchu,
- předkládá Radě kraje plán účasti kraje na veletrzích cestovního ruchu po předchozím projednání s oddělením vnějších vztahů a zahraniční spolupráce.

Odbor Kancelář hejtmána

Oddělení informací a styku s veřejností

Relevantní činnost v samostatné působnosti:

- připravuje, organizuje a zajišťuje tiskové konference kraje,
- spolupracuje se sdělovacími prostředky a poskytuje jim aktuální informace,
- zabezpečuje pravidelný monitoring tisku pro potřeby orgánů kraje a vedení úřadu,
- komplexně zajišťuje informační a publicistické vztahy k veřejnosti,
- stanovuje způsoby provádění informačních kampaní ve sdělovacích prostředcích včetně jejich přípravy a realizace,
- odpovídá za plnou funkčnost informačního systému a za jeho včasnou aktualizaci (webové stránky kraje),
- odpovídá za provoz Informačního střediska u vstupu do úřadu,
- vykonává redakci tištěných výstupů úřadu sloužící k prezentaci kraje,
- zajišťuje jednotné grafické manuály pro tiskové výstupy kraje,
- zajišťuje prezentaci kraje na úrovni koordinace ediční činnosti a koordinace nákupu či výroby upomínkových předmětů a darů.

Odbor kultury a památkové péče

Oddělení památkové péče

Relevantní činnost v samostatné působnosti:

- Připravuje návrhy dlouhodobých, střednědobých a prováděcích plánů a programů zachování a obnovy kulturních památek v kraji.
- Připravuje materiály k usměrňování kulturně výchovného využití kulturních památek v kraji.
- Připravuje podklady pro poskytnutí příspěvku na zvýšené náklady, spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky vlastníku kulturní památky z vlastních rozpočtových prostředků kraje.
- Předkládá návrhy a provádí realizaci dotačních programů v oblasti péče o kulturní památky.

Relevantní činnost v přenesené působnosti:

- Vede seznam kulturních památek ve svém územním obvodu.
- Vydává na základě žádosti vlastníka rozhodnutím závazné stanovisko k zamýšlenému provedení obnovy národní kulturní památky.
- Zprostředkovává poskytnutí příspěvku ze státního rozpočtu Ministerstvem kultury ČR na obnovu kulturních památek.

Oddělení kultury

Relevantní činnost v samostatné působnosti:

- Předkládá návrhy a provádí realizaci dotačních programů kraje na úseku kultury.
- Spolupracuje ve vymezeném rozsahu s dotčenými odbory KÚ, zejména s odborem majetku a investic, odborem ekonomickým a odborem regionálního rozvoje.

Relevantní činnost v přenesené působnosti:

- Administruje účelově vázané finanční prostředky ze státního rozpočtu v oblasti kultury.

V rámci plnění těchto úkolů je poradním orgánem Rady kraje **Komise pro cestovní ruch**. Tato komise je rovněž iniciátorem dalších aktivit kraje podporujících rozvoj cestovního ruchu.

5.2 Místní akční skupiny (MAS)

Období od začátku roku 2005 bylo charakterizováno několika důležitými událostmi a aktivitami pro posun v chápání venkova a úlohy zemědělství v novém programovacím období EU od roku 2007 do 2013, kdy se bude uplatňovat EAFRD – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova. Prostřednictvím tohoto fondu budou financovány nejen zemědělské aktivity, ale také aktivity související s využitím kulturního a přírodního dědictví ve prospěch cestovního ruchu. Vyvrcholením celého procesu bylo založení Národní sítě rozvoje venkova, ke které již přistoupilo 16 místních akčních skupin Středočeského kraje z prozatímního celkového počtu 148.

Jednotlivé místní akční skupiny se více či méně ve svých rozvojových dokumentech zabývají cestovním ruchem na území, ve kterém působí. V této souvislosti je výhodou těchto MAS jejich struktura, neboť jejich členové jsou zástupci jak veřejného sektoru (sdružení obcí = mikroregiony), tak i soukromého sektoru (podnikatelé) a neziskového sektoru, přičemž zástupci soukromého a neziskového sektoru tvoří dle pravidel 50 a více % celkového počtu členů. Spolupráce členů MAS je tak dobrým základem pro tvorbu a prodej konkurenceschopných produktů cestovního ruchu.

Tab. 105 - Místní akční skupiny (MAS) ve Středočeském kraji

NUTS 4	Název MAS
Benešov	Posázaví, o.p.s.
Kladno	Přemyslovské střední Čechy
Kladno	Srdce Čech
Kolín	MAS Podlipansko
Kolín	Region Pošembeří o.p.s.
Kolín	Zálabí
Kutná Hora	MAS Lípa pro venkov
Mělník	Vyhličky o.s.
Mladá Boleslav	Český ráj, obecně prospěšná společnost
Nymburk	MAS Svatojiřský les
Nymburk	Zlatý pruh Polabí, o.p.s.
Praha - východ	MAS Říčansko
Praha - západ	Mníšecký region
Příbram	MAS Sedlčansko, o.p.s.
Příbram	Podbrdsko
Rakovník	MAS Rakovnícko

Pramen: <http://leader.isu.cz>

5.3 Sdružení měst a obcí (mikroregiony)

Středočeský kraj vzhledem ke své poloze uprostřed České republiky nemá hranice s žádným cizím státem a nemůže proto vytvářet euroregiony (sdružení měst a obcí na obou stranách hranice).

V rámci kraje postupně vznikla síť mikroregionů pokrývajících prakticky celé jeho území, přičemž základem pro vznik těchto mikroregionů je dobrovolná spolupráce měst a obcí, která je dána spádovostí, historickými i současnými vazbami, společně řešenými problémy apod. Velký význam mají mikroregiony nejen pro samotný rozvoj měst a obcí, a tedy i cestovního ruchu, ale i pro čerpání prostředků z různých fondů na společné projekty.

O rozsahu sítě mikroregionů v kraji čítajícím přes tisíc obcí svědčí soupis těch, které se nějakým způsobem zabývají rozvojem své spádové oblasti, kam zpravidla patří i aktivity v oblasti cestovního ruchu. V tabulce níže jsou uvedeny mikroregiony Středočeského kraje vyjma těch, které jsou založeny účelově resp. jednoúčelově.

Tab. 106 - Mikroregiony ve Středočeském kraji

NUTS 4	Název mikroregionu	Ověřený počet obcí
Benešov	Sdružení obcí Neveklovska	8
	Mikroregion CHOPOS	19
	Malé Posázaví - zájmové sdružení obcí	7
	Český Smaragd	10
	Blaník - zájmové sdružení obcí	10
	Mikroregion Želivka - svazek obcí	18
	Týnecko - svazek obcí	14
	Sázavský kruh - svazek obcí	5
	Společenství obcí Čertovo břemeno	10
	Mikroregion Džbány, svazek obcí	9
	Mikroregion Podblanicko	
Beroun	Svazek obcí mikroregionu Loděnického potoka	
	Mikroregion Hořovicko	16
	Bohemia Centralis, sdružení měst a obcí	3
	Mikroregion Cerhovicko	4
	Sdružení obcí a mikroregionů Křivoklátsko	
	Mikroregion Hudlicko	12
	Sdružení obcí Podbrdská	
Kladno	Svazek obcí mikroregionu Bratronicko	
	Svazek obcí Smečno	
	Mikroregion tří potoků	6
	Sdružení obcí mikroregionu Podlesí	
	Mikroregion Bakovského potoka	22
	Mikroregion Svatojiřského potoka	7
	Mikroregion údolí Lidického potoka	7
	Budečsko	
	Kladensko a Slánsko	7
	DSO Přemyslovské Střední Čechy	24
Kolín	Svazek obcí mikroregionu Kolínské Zálábí	11
	Svazek obcí mikroregionu pod Chlumem	9
	Svazek obcí Pod Vysokou	
	Dobrovolný svazek obcí Pečecký region	15
	Svazek obcí mikroregionu Kouřimsko	16
	Sdružení obcí pod Klepcem	
	Sdružení obcí mikroregionu Černokostelecko	14
	Svazek obcí Týnecko	6
	Mikroregion Polabský luh	4
	Svazek obcí mikroregionu Zásmycko	4
Kutná Hora	Mikroregion Kutnohorský	5
	Mikroregion Posázavský kruh	8
	Mikroregion Dubina	8
	Sdružení obcí Brslenka	3
	Sdružení obcí Kutnohorský venkov	11
	Mikroregion Zbraslavicko a sdružené obce	13
	SO mikroregionu Uhlířsko-Janovicko a středního Posázaví	18
	Svazek obcí Doubravka	
	Rozvoj venkova	9
	DSO Církvice a Nové Dvory - Klejnarka	
	Svazek obcí Podoubraví	
Mělník	Sdružení obcí Kokořínsko	
	Dobrovolný svazek obcí BOŽÍ VODA	

NUTS 4	Název mikroregionu	Ověřený počet obcí
	Sdružení obcí Podcecemínský region	
	Sdružení obcí Dolní Povltaví	4
	Svazek obcí Úžice - Kozomín - Postřižín	
	Svazek obcí - Polabí	
	Svazek obcí Povodí Liběchovky	6
	Dobrovolný svazek obcí Vltava	8
	Mikroregion Veltruský park	
Mladá Boleslav	Svazek obcí / Krnsko, Písková Lhota, Jizerní Vtelno/	
	Svazek obcí Mladoboleslavská	
	Doubravka / Dobrovice, Kosořice, Luštěnice, Němčice/	
	Dolní Pojizeří	21
	Svazek obcí Květník	21
	Mikroregion Mladá	6
	Sdružení obcí Březno - Židněves	
	Svazek obcí Mladoboleslavský venkov	25
	Mikroregion Baba	3
	Dobrovolný svazek obcí "Mikroregion Chlum"	7
	Svazek obcí Kostelní Hlavno a Sudovo Hlavno	
	Svazek obcí mikroregionu Dolnobousovsko	
	Mikroregion Český Ráj – Pod mužským	
Nymburk	Královéměstecko	
	Mikroregion Mezilesí	7
	Svazek obcí Jižní Polabí	
	Svazek obcí Cidlina	11
	Svazek obcí Kostomlatsko	2
	Svazek obcí "CHOTUC"	
	Mikroregion Polabí	
	Svatojiřský les - Svazek obcí Jizbice, Loučeň, Mcely, Seletice	
Praha-východ	Mikroregion Nymbursko	18
	Svazek obcí Úvalsko	4
	DSO Veleň, Sluhy, Brázdim a Polerady	4
	Region Povodí Mratínského potoka	14
	Ladův kraj	24
	Mikroregion Jenštejnského podhradí	5
	Cecemínsko	
Praha-západ	Dolní Povltaví	
	Svazek obcí Mníšecký region	14
	Svazek obcí VOK Mníšek pod Brdy	
	Svazek obcí Region Jihozápad	12
	Svazek obcí Poutní cesta k Hájků	4
	Svazek obcí Mikroregion Středokluky a okolí	
	Svazek obcí Střední Povltaví	6
	Svazek obcí od Okoře k Vltavě	9
	Svazek obcí Český kras - Pláně	11
	Zájmové sdružení obcí - Břežansko	
	Mikroregion Chýně a Hostivice	
	Pražský Jihovýchodní region	11
	Region Dolní Posázaví	
	Svazek obcí - Region dolní Berounka	11
	Středočeský venkov	
	Svazek měst a obcí PRAK	5
	Dolnobřežansko	8

NUTS 4	Název mikroregionu	Ověřený počet obcí
Příbram	Svazek obcí mikroregion Třemšín	11
	Mikroregion Povltaví	3
	Sdružení obcí Střední Povltaví	
	Svazek obcí Podbrdského mikroregionu	13
	Svazek obcí Dobříšska a Novoknínska	22
	Sdružení obcí Sedlčanska	23
	Březnicko, svazek obcí	11
	Mikroregion Střední Povltaví	
Rakovník	Svazek obcí mikroregionu Novostrašecko	
	Svazek obcí Jesenicko	6
	Svazek obcí mikroregionu Poddžbánsko	
	Dobrovolný svazek obcí mikroregionu Čistá - Senomaty	11
	Sdružení mikroregionu Balkán	
	Svazek obcí mikroregionu Křivoklát	13
	Svazek měst a obcí Rakovnícka	58

Pramen: Krajský úřad Středočeského kraje

5.4 Turistická informační centra (TIC)

Síť turistických informačních center je prověřeným účinným nástrojem rozvoje cestovního ruchu zabezpečujícím kontakt turistů a návštěvníků se subjekty cestovního ruchu v regionu. Informační centra poskytují v místě svého působení informační servis a různé služby spojené se zajištěním cestovního ruchu, jejichž rozsah se individuálně liší. Obecným posláním informačních center je nabízet bezplatný informační servis turistům a návštěvníkům o nabídce dané destinace (např. zajímavá turistická místa, tipy na výlety, možnosti ubytování a stravování, kalendář akcí, doprovodné služby CR apod.).

V České republice je dle údajů turistického serveru České republiky CZECOT (www.czecot.com) oficiálně evidováno celkem 687 informačních center poskytujících výše uvedené služby v turistických regionech (viz tabulka č.107), přičemž ve Středočeském kraji se dle tohoto serveru jedná o 61 IC (z toho 2 jsou v turistickém regionu Český ráj). Reálně jich je ale více, neboť funkci turistických informačních center v regionu mohou plnit i některá další místa, která nejsou oficiálně evidována.

Rozvoji cestovního ruchu mohou dobře sloužit jen taková turistická informační centra, která poskytují kvalitně zpracované a aktuální informace v co nejširším spektru. Naopak turistická informační centra s nedostatečnou nabídkou informací rozvoji cestovního ruchu brání a mohou navíc poškozovat postavení České republiky jako vyhledávané a spolehlivé turistické destinace. CzechTourism vnímá kvalitní nabídku informací pro turisty jako velmi významnou složku ve sféře cestovního ruchu. Ve spolupráci s krajskými úřady a s A.T.I.C. ČR (Asociace turistických informačních center) realizuje projekt podpory certifikovaných turistických informačních center. Ten spočívá v zavedení jednotného značení turistických informačních center, která splňují vybraná kritéria. Z celkového počtu 264 TIC splňujících kritéria agentury CzechTourism se 19 TIC nachází ve Středočeském kraji (viz tabulka č.107), z nichž 6 jsou členy A.T.I.C. (ve Středočeském kraji je celkem 9 informačních center s členstvím v A.T.I.C.).

Tab. 107 - Počet TIC v České republice podle turistických regionů k 20.12. 2006

Turistický region	Celkový počet TIC	Počet certifikovaných TIC
Český ráj	17	3
Český sever	34	8
Jižní Čechy	35	12
Jižní Morava	86	25
Krkonoše	31	21
Plzeňsko	21	7
Praha	17	6
Severní Morava a Slezsko	92	45
Severozápadní Čechy	46	15
Střední Čechy	59	18
Střední Morava	24	8
Šumava	52	14
Východní Čechy	92	44
Vysočina	44	20
Západočeské lázně	37	18
Celkem	687	264

Pramen: Turistický server České republiky CZEOT (www.czecot.com)

Tab. 108 – Certifikovaná TIC Středočeského kraje splňující kriteria agentury CzechTourism

Místo	Název TIC	Poznámka
Benešov	Informační centrum Benešov	
Brandýs nad Labem	Informační centrum a cestovní agentura	
Český Šternberk	Informační centrum Český Šternberk	
Karlštejn	Infocentrum Karlštejn	
Kouřim	Informační centrum Kouřim	
Křivoklát	Informační a vzdělávací středisko Budy	
Kutná Hora	Průvodcovská služba Kutná Hora - Informační centrum	
Mělník	Turistické informační středisko	Člen A.T.I.C. ČR
Mladá Boleslav	Infocentrum Mladá Boleslav	Člen A.T.I.C. ČR
Mnichovice	Informační centrum	Člen A.T.I.C. ČR
Neveklov	Informační centrum Sdružení obcí Neveklovska	
Postupice	Informační centrum Jemniště	
Příbram I	Informační centrum - Knihovna Jana Drdy	Člen A.T.I.C. ČR
Příbram I	Infocentrum MěÚ Příbram	
Říčany	Informační centrum Říčany	Člen A.T.I.C. ČR
Sedlčany	Regionální informační středisko	Člen A.T.I.C. ČR
Sedlec-Prčice	Informační centrum	
Slaný	Infocentrum Slaný	
Votice	Informační centrum města Votice a Mikroregionu Džbány	

Pramen: CzechTourism (www.czechtourism.cz), A.T.I.C. ČR (www.atic.cz)

Vlastním šetřením bylo ve Středočeském kraji vyhledáno 76 veřejně propagovaných informačních center (včetně TIC splňujících kriteria agentury CzechTourism), která pokrývají území téměř celého kraje a vytvářejí tak základní informační síť.

Tab. 109 – Informační centra ve Středočeském kraji – výběr

NUTS 4	Název informačního centra	Místo
Benešov	Informační centrum Benešov	Benešov
	Podblanické infocentrum	Vlašim
	Informační centrum	Louňovice pod Bláníkem
	Infocentrum Sázava	Sázava
	Informační centrum Sedlec-Prčice	Sedlec-Prčice
	Kulturní a informační středisko	Týnec nad Sázavou
	Informační centrum Jemniště	Postupice
	Informační centrum mikroregionu Želivka	Dolní Kralovice
	Informační centrum Sdružení obcí Neveklovska	Neveklov
	Infocentrum Čerčany	Čerčany
	Informační centrum Český Šternberk	Český Šternberk
	Informační centrum města Votice a Mikroregionu Džbány	Votice
Beroun	Městské informační centrum	Beroun
	Infocentrum Karlštejn	Karlštejn
	Informační centrum SCHKO Český Kras	Karlštejn
	Informační centrum, Městský úřad Hořovice	Hořovice
Kladno	Informační centrum, Městská knihovna Kladno	Kladno
	Informační středisko, Aquapark	Kladno
	Informační centrum Českých drah	Kladno
	Informační středisko Městského úřadu Slaný	Slaný
	Infocentrum	Slaný
	Informační a marketingové centrum Bratronicka a Křivoklátska	Bratronice*
Kolín	Městské informační centrum	Kolín*
	Informační centrum Českých drah	Kolín
	Informační centrum Kouřim	Kouřim
	Informační středisko	Týnec nad Labem
	Městské kulturní a informační centrum Český Brod	Český Brod
	Průvodcovská služba Kutná Hora - Informační centrum	Kutná Hora
	Informační středisko Čáslav	Čáslav
	Kulturní informační centrum	Uhlířské Janovice
	Informační centrum	Zruč nad Sázavou
	Informační centrum	Rataje nad Sázavou
Mělník	Turistické informační středisko	Mělník*
	Městské a regionální informační centrum	Kralupy nad Vltavou
	Informační centrum Českých drah	Kralupy nad Vltavou
	Turistické informační centrum	Mšeno
Mladá Boleslav	Infocentrum Mladá Boleslav	Mladá Boleslav*
	Informační centrum	Mnichovo Hradiště
	Informační centrum, Knihovna VI. Holana	Bělá pod Bezdězem
	Informační středisko	Benátky nad Jizerou
	Informační centrum	Dobrovice
Nymburk	Turistické informační centrum	Nymburk
	Kulturní a informační centrum Poděbrady	Poděbrady
	Informační středisko při městské knihovně	Poděbrady
	Kulturní a informační centrum města Sadská	Sadská
	Turistické informační centrum Milovicka	Milovice – Mladá*
	Informační středisko	Lysá nad Labem
	Informační centrum Českých drah	Lysá nad Labem
	Turistické informační centrum Loučeň	Loučeň
Praha-východ	Informační centrum Říčany	Říčany*
	Informační centrum	Mnichovice*
	Turistické informační centrum	Čelákovice
	Informační centrum a cestovní agentura	Brandýs nad Labem
	Informační centrum	Kostelec nad Č.L.
	Informační centrum	Hrusice

NUTS 4	Název informačního centra	Místo
Praha-západ	Informační centrum	Štěchovice
	Informační centrum	Štěchovice - Masečín
	Informační centrum Jílové u Prahy	Jílové u Prahy
Příbram	Informační středisko, Knihovna Jana Drdy	Příbram*
	Infocentrum MěÚ Příbram	Příbram
	Informační centrum Českých drah	Příbram
	Regionální informační středisko	Sedlčany*
	Informační středisko při městské knihovně	Dobříš
	Informační středisko Zámek Dobříš	Dobříš
	Městská knihovna a infocentrum	Březnice
	Informační centrum při Centru celoživotního vzdělávání	Rožmitál pod Třemšínem
	Informační centrum	Petrovice
	Turistické informační centrum	Vysoký Chlumec
	Informační centrum	Kamýk nad Vltavou
Rakovník	Městské informační centrum	Rakovník
	Informační centrum Správy CHKO Křivoklátsko	Zbečno
	Informační a vzdělávací středisko Budy	Křivoklát
	Hrad Křivoklát, informační kancelář	Křivoklát
	Informační kancelář Mikroregionu Poddžbánsko	Krupá - Šustna
	Informační centrum v městském muzeu	Nové Strašecí

Pramen: vlastní šetření

* člen A.T.I.C ČR

5.5 Cestovní kanceláře

Na organizovaném cestovním ruchu se podílejí různé cestovní kanceláře a agentury. Jejich zájem je často orientován jen na pasivní zahraniční cestovní ruch, ale mnohé z nich se významně podílejí i na rozvoji domácího cestovního ruchu. Cestovní kanceláře v České republice jsou sdruženy ve dvou profesních asociacích hájících hospodářské zájmy svých členů a rozvíjejících jejich činnost. Asociace cestovních kanceláří ČR sdružuje 157 členů (v drtivé většině z Prahy). Další profesní sdružení Asociace českých cestovních kanceláří a agentur má po celém území České republiky 227 členů.

Vedle toho působí na trhu cestovního ruchu velké množství profesně nesdružených cestovních kanceláří. V současné době musejí splňovat podmínky dané zákonem č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravil podmínky pro podnikání v oblasti cestovního ruchu v tom směru, že provozovat cestovní kancelář mohou pouze podnikatelské subjekty na základě koncesní listiny, jejíž vydání je vázáno na splnění zákonem stanovených podmínek a na kladné stanovisko příslušného ústředního orgánu – Ministerstva pro místní rozvoj. Vydání koncese pro cestovní kancelář je pro její zákazníky zárukou, že cestovní kancelář má sjednáno povinné smluvní pojištění zákazníků a splnila další podmínky stanovené zákonem.

Tab. 110 - Cestovní kanceláře v ČR pojištěné proti úpadku (2007)

Pojišťovna	Počet celkem
Generali Pojišťovna a.s.	323
Česká podnikatelská pojišťovna a.s.	228
UNIQA pojišťovna a.s.	129
Česká pojišťovna a.s.	97
Union pojišťovna a.s.	70
Česká republika	847

Pramen: MMR

Ve srovnání s posledními údaji ČSÚ, kdy bylo v r. 2001 v ČR podchyceno celkem 903 cestovních kanceláří (z nich 57 ve Středočeském kraji), lze konstatovat pokles celkového počtu CK o 56. Podle těchto starších údajů ovšem Středočeský kraj za většinou krajů v ČR zaostává. Na aktivní cestovní ruch

jich však byla orientovaná téměř polovina, což zařadilo kraj na 3. místo v republice po Praze a Libereckém kraji. Od roku 2002 již ČSÚ tato data nesbírá.

Dalším zdrojem informací o počtech cestovních kanceláří a cestovních agentur je Živnostenský rejstřík. Následující tabulky znázorňují přehled o počtech živnostenských oprávněních OKEČ 63.301 k provozování CK a CA podle krajů ČR a podle regionů NUTS 4 Středočeského kraje. Data jsou čerpána z Ročenky cestovního ruchu, ubytování a pohostinství 2005, kterou každoročně vydává agentura Mag Consulting.

Tab. 111 - Živnostenská oprávnění OKEČ 63.301 k provozování CK a CA k 31.12.2004

Kraj	Cestovní kanceláře			Cestovní agentury			Celkem CK a CA		
	FO	PO	celkem	FO	PO	celkem	FO	PO	celkem
Hl. m. Praha	82	177	259	1068	1039	2107	1150	1216	2366
Středočeský	39	20	59	428	159	587	467	179	646
Jihočeský	25	25	50	294	112	406	319	137	456
Plzeňský	21	11	32	200	79	279	221	90	311
Karlovarský	19	7	26	205	122	327	224	129	353
Ústecký	36	18	54	237	103	340	273	121	394
Liberecký	22	20	42	196	86	282	218	106	324
Královéhradecký	30	21	51	198	96	294	228	117	345
Pardubický	19	20	39	208	77	285	227	97	324
Vysočina	30	22	52	164	54	218	194	76	270
Jihomoravský	46	82	128	426	324	750	472	406	878
Olomoucký	26	17	43	209	78	287	235	95	330
Zlínský	32	15	47	246	95	341	278	110	388
Moravskoslezský	61	37	98	436	155	591	497	192	689
Česká republika	488	492	980	4515	2579	7094	5003	3071	8074

Pramen: Mag Consulting – Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství 2005

Tab. 112 - Živnostenská oprávnění OKEČ 63.301 ve Středočeském kraji k 31.12.2004

NUTS 4	CK,CA			Průvodci			Celkem		
	FO	PO	celkem	FO	PO	celkem	FO	PO	celkem
Benešov	45	12	57	35	1	36	80	13	93
Beroun	29	10	39	36	1	37	65	11	76
Kladno	57	39	96	91	4	95	148	43	191
Kolín	43	9	52	40	1	41	83	10	93
Kutná Hora	20	3	23	15	1	16	35	4	39
Mělník	29	9	38	42	3	45	71	12	83
Mladá Boleslav	32	15	47	31	0	31	63	15	78
Nymburk	38	12	50	27	3	30	65	15	80
Praha - východ	57	31	88	91	2	93	148	33	181
Praha - západ	10	4	14	117	5	122	127	9	136
Příbram	42	9	51	50	1	51	92	10	102
Rakovník	23	6	29	28	0	28	51	6	57
Celkem SK	425	159	584	603	22	625	1028	181	1209

Pramen: Mag Consulting – Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství 2005

Uvedené statistiky ukazují na rozsah podnikatelských aktivit v této oblasti, nevypovídají ovšem o tom, jaký skutečný podíl na trhu podchycené cestovní kanceláře mají. Kromě nich jsou totiž v regionu i expozitury velkých cestovních kanceláří sídlících v jiných městech republiky, jejichž podíl na trhu je zásadní.

6 Analýza poptávky cestovního ruchu ve Středočeském kraji

Analýza poptávky cestovního ruchu ve Středočeském kraji vychází ze dvou základních zdrojů – statistická šetření ČSÚ a monitoring návštěvníků v ČR (organizován za celou ČR agenturou CzechTourism).

6.1 Vývoj poptávky dle statistických údajů

Základními ukazateli poptávky jsou vývoj počtu turistů a délka jejich pobytu ve Středočeském kraji. Dle metodiky ČSÚ zde použijeme pro počet turistů ukazatel „počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních“ a pro délku pobytu „průměrná doba pobytu ve dnech“ a budeme srovnávat ukazatele za Středočeský kraj a ČR celkem. Kromě níže uvedených tabulek jsou další tabulky a grafy k dispozici v kapitole 3.5.

6.1.1 Počet turistů

Hlavní charakteristiky vývoje a stavu

1. Hosté celkem

- Vývoj počtu turistů v hromadných ubytovacích zařízeních Středočeského kraje má z pohledu dlouhodobého vývoje (roky 2000 – 2005) mírně klesající tendenci. Nejvýznamnějším výkyvem v daném období byl rok 2002, kdy se počet hostů nejvíce propadl. Tento propad byl zapříčiněn povodněmi, které v daném roce zásadně ovlivnily průběh pro kraj dominantní letní sezony. Srpnové povodně začaly 7. srpna 2002, kdy vytrvalý déšť rozvodnil řeky a začal působit první problémy. Druhá, podstatně rozsáhlejší vlna přišla za 5 dnů, tedy 12. 8. 2002 a kromě obrovských hospodářských škod a ztrát na životech v podstatě ukončila turistickou sezonu v roce 2002. Vývoj tohoto ukazatele v roce 2003 je zásadně ovlivňován počtem domácích turistů, jejichž nárůst v roce 2003 dosáhl vyšších hodnot, než tomu bylo v letech před povodní (2000, 2001), naopak celkový nárůst počtu hostů v roce 2004 táhl nárůst počtu zahraničních turistů. Již následující rok 2005 zaznamenává pokles celkového počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních SK.
- Za rok 2006 dosáhl tento ukazatel poklesu (0,4 %), celorepublikově došlo k nárůstu o 2,9 %. U všech ostatních krajů byl zaznamenán nárůst, přičemž nejnižší byl v Praze (0,8 %). Vývoj tohoto ukazatele a srovnání s ostatními kraji jednoznačně ukazuje souvislost mezi vývojem počtu hostů Středočeského kraje a vývojem počtu hostů v Praze.

2. Domácí turisté (rezidenti)

- Domácí turisté tvoří dlouhodobě významnější skupinu hostů ve SK. Zejména v letech po povodních (zvláště rok 2003) je podíl domácích turistů na celkovém počtu turistů nejvyšší (71,5%).

Tab. 113 - Počet domácích turistů na 1 zahraničního turistu

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet domácích turistů na 1 zahraničního turistu	1,34	1,40	2,10	2,50	2,19	2,34	2,42

Pramen: ČSÚ

- Paradoxně nejvyššího počtu dosáhl ukazatel v roce 2003, tedy ihned po povodních a v dalších letech počet domácích turistů klesal. Nicméně stejný vývoj je u tohoto ukazatele za celou ČR. Každopádně v roce 2005 byl pokles počtu domácích turistů ve SK rychlejší (8%) než stejný ukazatel za celou ČR (2,2%). V roce 2006 došlo k nárůstu počtu domácích turistů jak za ČR celkem (4,4 %), tak ve Středočeském kraji (0,6 %).

3. Zahraniční turisté (nerezidenti)

- Počet zahraničních turistů v kraji opět nejvíce ovlivnily povodně v roce 2002, kdy došlo k zásadnímu poklesu ukazatele (o 41%) a počet zahraničních turistů se již na úroveň před povodněmi v dalších letech nedostal. Přes mírný nárůst v roce 2003 (o 9,3%) a na rozdíl od počtu domácích turistů i v roce 2004 (o 12,6%) došlo v roce 2005 na rozdíl od vývoje tohoto

ukazatele za celou ČR (nárůst o 4,5%) k poklesu o 13,9%. Za rok 2006 vykazuje tento ukazatel opět pokles a to o 2,9 %, což je nejvíce ze všech krajů ČR. Kromě Prahy, Středočeského, Plzeňského a Olomouckého kraje zaznamenaly všechny ostatní kraje nárůst počtu zahraničních turistů. Průměrný vývoj počtu zahraničních turistů za ČR v roce 2006 činil nárůst o 1,6 %.

Tab. 114 - Nejvýznamnější skupiny zahraničních turistů ve Středočeském kraji

	Počet příjezdů							Průměr na rok	Pořadí dle Ø	Dlouhodobý podíl na Ø
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006			
Hosté celkem	965 297	885 732	674 396	834 559	854 987	770 670	767 477	821 874		100%
v tom: nerezidenti	411 790	369 374	217 810	238 132	268 155	230 857	224 215	280 048		34,07%
v tom:										
Německo	119 621	91 785	56 758	59 007	79 536	62 264	60 406	75 625	1.	9,20%
Nizozemsko	84 029	34 953	21 394	21 784	21 657	19 531	17 336	31 526	2.	3,84%
Slovensko	21 853	26 434	22 266	28 560	22 930	21 308	22 667	23 717	3.	2,89%
Polsko	18 417	30 893	16 219	13 920	13 776	12 069	15 307	17 229	4.	2,10%
Francie	14 730	14 190	10 271	14 257	17 982	16 782	13 632	14 549	5.	1,77%
Dánsko	37 144	14 183	7 922	7 471	6 840	6 266	5 191	12 145	6.	1,48%
Itálie	17 246	17 575	6 737	9 007	11 510	7 637	7 341	11 008	7.	1,34%
Ostatní asijské země ¹⁾	8 739	10 599	11 020	10 851	14 268	6 494	4 907	9 554	8.	1,16%
Belgie	8 872	17 879	4 120	5 564	5 732	7 463	4 544	7 739	9.	0,94%
Velká Británie	9 025	13 663	5 668	6 698	7 427	5 486	5 846	7 688	10.	0,94%
Rakousko	8 925	11 635	5 573	6 014	6 129	5 171	5 288	6 962	11.	0,85%
USA	6 236	10 305	6 441	6 271	6 569	5 540	4 602	6 566	12.	0,80%
Jižní Korea ²⁾						3 664	9 067	6 366	13.	0,77%
Ostatní evrop. země	6 973	9 555	7 884	5 942	4 767	2 688	2 775	5 798	14.	0,71%
Rusko	6 999	10 938	4 494	3 781	5 002	4 930	4 245	5 770	15.	0,70%
Maďarsko	2 970	5 356	3 804	4 337	5 926	6 290	5 507	4 884	16.	0,59%
Kanada	653	3 029	1 999	2 657	4 650	5 654	5 722	3 481	17.	0,42%
Bulharsko	3 375	6 960	4 458	3 995	2 861	1 411	1 134	3 456	18.	0,42%
Izrael	2 828	1 622	2 718	5 094	3 682	3 295	3 015	3 179	19.	0,39%
Švédsko	4 200	4 014	2 223	3 282	2 923	2 409	2 186	3 034	20.	0,37%
Rezidenti	553 507	516 358	456 586	596 427	586 832	539 813	543 262	541 826		65,93%

Pramen: ČSÚ

1) do roku 2004 včetně Číny a Jižní Koreje

2) samostatně sledována od r. 2005

- b. Dlouhodobě nejvýznamnější skupinou jsou němečtí a nizozemští turisté. Trendem u obou skupin je však pokles. Kolísavý je vývoj počtu slovenských turistů (růst do roku 2003, poté pokles), dlouhodobý pokles vykazují polští turisté (v roce 2006 došlo opět k nárůstu). Rostoucí vývoj vykazují maďarští (v roce 2006 pokles) a kanadští turisté.

6.1.2 Délka pobytu turistů

Prakticky u všech cílových skupin (dle země původu) je průměrná doba pobytu turistů ve SK v porovnání s průměrem za ČR nižší, jak je vidět v následující tabulce, která znázorňuje informace o délce pobytu hostů z pohledu průměrného počtu přenocování. Tato skutečnost je ovlivněna řadou důvodů:

- Charakter cestovního ruchu – průměrnou dobu pobytu zvyšují kraje, které disponují širší nabídkou lázeňských zařízení a kraje, disponující širší nabídkou pobytů na horách.
- Naopak SK je typický krátkodobějšími pobyty, typickými pro příměstskou turistiku a venkovskou turistiku, často spojenou s víkendy nebo tzv. prodlouženými víkendy (typické zejména pro obyvatele Prahy), příp. s poznávací turistikou, často spojenou s návštěvou Prahy (např. tuzemští turisté ze vzdálenějších regionů).
- Trend zkracování délky pobytu na úkor více krátkodobých dovolených je trendem celosvětovým. Nepříznivé pro SK je zkracování délky pobytu rychlejším tempem než je tomu v průměru za celou ČR, což je patrné zejména u zahraničních hostů. Důvodů zde může být celá řada. Jak již bylo uvedeno výše, je to jednak převládající důvod pobytu či charakter převládající formy cestovního ruchu:
 - Menší podíl lázeňských hostů ve SK

- Výrazně vyšší podíl poznávacích turistů (tedy turistů, přijíždějících za poznáváním) a výrazně vyšší podíl „víkendových turistů“.
- Důvodem však mohou být i stále méně vyhovující ubytovací kapacity (nevyhovující struktura, forma či kvalita), či užší nabídka jak poznávacích aktivit, tak zejména doplňkových programů, což hosty „vyhání“ do dalších destinací mimo SK.
- Výrazně odlišný vývoj ukazatele u japonských hostů je pravděpodobně ovlivněn jinými důvody (pobyt japonských hostů z pracovních důvodů).

Tab. 115 - Průměrný počet přenocování hostů v HUZ ve Středočeském kraji a v ČR

	Průměrný počet přenocování SK							Průměrný počet přenocování ČR						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hosté celkem	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	2,8	2,9	4,1	3,5	3,6	3,5	3,3	3,3	3,3
v tom: nerezidenti	2,8	2,9	3,1	2,7	2,6	2,5	2,6	3,3	3,2	3,3	3,3	3,1	3,1	3,1
v tom:														
Belgie	3,0	3,1	2,8	2,9	2,9	3,0	2,6	3,1	2,7	2,8	2,9	2,9	2,8	2,7
Bulharsko	4,0	1,4	1,7	1,6	1,3	1,8	1,7	3,0	2,1	2,4	2,5	2,6	2,8	2,6
Dánsko	2,6	2,9	3,0	3,1	2,8	3,3	3,3	2,8	3,1	3,2	3,2	3,1	3,1	3,2
Estonsko	2,4	4,4	1,6	2,1	1,3	2,1	1,4	3,2	2,6	2,1	2,1	2,3	2,2	2,2
Finsko	2,1	2,6	2,7	2,0	1,8	1,9	1,9	3,4	3,5	3,3	3,4	3,1	3,1	3,0
Francie	3,3	3,0	2,8	2,9	2,5	2,3	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6
Chorvatsko	1,8	2,9	2,5	2,8	2,6	2,9	2,8	2,7	3,1	3,2	3,2	3,1	3,1	2,9
Irsko	2,1	2,2	2,7	3,0	4,2	2,4	2,6	3,0	2,9	2,7	2,8	2,9	2,8	2,8
Island	4,1	5,1	1,8	3,0	2,9	3,0	4,5	3,3	3,6	3,7	3,7	3,5	2,8	3,2
Itálie	2,8	3,3	2,9	2,8	2,8	2,5	2,7	2,9	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Srbsko a Černá Hora						4,6	2,6						3,3	2,8
Kypr	4,6	15,0	10,1	2,4	3,5	4,0	3,4	3,2	3,4	3,7	4,0	3,4	3,2	3,3
Litva	1,9	2,2	2,3	1,7	1,6	1,5	1,6	2,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7
Lotyšsko	2,0	1,9	2,3	1,8	2,0	1,8	2,0	2,4	2,6	2,3	2,2	2,1	1,9	1,9
Lucembursko	2,5	1,7	1,3	4,5	4,0	3,4	1,9	2,7	2,5	2,4	3,2	2,8	2,9	2,7
Maďarsko	2,2	2,6	2,8	2,7	2,3	2,1	2,4	2,4	2,4	2,6	2,5	2,4	2,4	2,2
Malta						3,8	17,8						3,3	4,1
Německo	2,5	2,8	3,6	2,9	2,7	2,6	2,6	4,0	3,8	4,1	3,9	3,8	3,7	3,7
Nizozemsko	3,2	3,4	3,4	3,3	3,5	3,1	3,3	3,4	3,5	3,4	3,6	3,5	3,7	3,7
Norsko	2,7	2,0	1,9	1,9	2,2	2,1	2,6	3,0	2,9	2,8	2,8	2,8	3,0	3,0
Polsko	1,9	2,1	2,2	2,2	1,9	2,1	1,9	2,6	2,4	2,4	2,2	2,1	2,1	2,2
Portugalsko	2,8	2,7	3,2	2,9	2,5	2,1	2,6	2,7	2,9	3,2	3,0	3,1	3,0	3,1
Rakousko	2,0	2,1	2,0	2,1	2,0	1,9	2,0	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Rumunsko	2,4	2,6	2,0	1,7	2,1	3,5	2,4	2,3	2,6	2,4	2,7	2,6	2,6	2,8
Rusko	3,4	4,5	4,8	4,3	3,7	4,0	4,3	5,4	5,8	5,8	5,8	5,7	5,6	5,7
Řecko	3,1	2,4	2,9	2,4	2,9	2,2	2,1	2,6	3,0	2,7	2,9	3,0	3,0	3,0
Slovensko	2,3	3,0	3,0	2,9	3,1	2,2	2,5	2,6	3,0	2,8	3,0	3,0	2,9	2,9
Slovinsko	2,2	2,5	2,6	2,1	2,4	2,2	2,0	2,4	2,1	2,3	2,1	2,1	2,0	1,9
Velká Británie	2,6	2,6	2,9	2,7	2,8	2,6	2,5	2,6	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7
Španělsko	3,8	3,0	2,9	3,2	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2
Švédsko	3,1	2,9	2,7	2,7	2,2	2,0	2,8	2,8	2,7	2,8	2,9	2,7	2,7	2,7
Švýcarsko	2,9	3,0	2,7	2,7	2,8	2,2	2,2	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6	2,5
Turecko	2,7	3,6	4,5	2,8	2,4	3,1	2,2	2,7	2,9	2,8	2,7	2,8	2,9	3,1
Ukrajina						2,6	3,9						4,3	4,4
Ostatní evrop. země ¹⁾	3,9	4,1	3,6	2,5	2,5	2,6	2,2	3,2	3,5	3,0	3,1	3,1	2,8	2,9
Kanada	2,7	1,9	3,4	1,5	1,4	1,2	1,4	3,0	3,0	3,4	3,0	2,8	2,7	2,7
USA	2,6	2,3	2,7	2,2	2,2	2,1	2,8	2,8	2,9	3,1	3,1	2,9	3,0	3,0
Brazílie						3,9	3,1						2,8	2,7
Mexiko						1,7	3,6						2,6	2,4
Ostatní amer. země ²⁾	2,8	7,2	7,2	2,8	2,8	3,0	2,8	2,8	3,1	3,2	2,8	2,8	2,7	2,6
Afrika celkem	4,6	8,2	5,7	2,5	3,5	4,1	5,2	3,6	4,5	4,5	4,1	3,9	3,6	3,7
Čína						2,8	3,7						2,2	2,2
Izrael	2,8	2,0	2,4	1,4	1,4	1,2	2,9	3,3	3,3	3,3	3,9	4,0	3,8	3,8
Japonsko	1,9	2,1	2,3	4,0	6,5	9,8	5,5	2,0	2,0	2,1	2,3	2,4	2,3	2,1
Jižní Korea						1,2	1,1						1,6	1,5
Ostatní asijské země ³⁾	2,0	3,6	3,2	1,6	1,6	1,8	2,2	3,6	2,9	3,1	3,0	2,3	2,5	2,5
Austrálie a Oceánie	2,0	2,0	4,2	2,8	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	2,4	2,4	2,5	2,5
Nový Zéland	1,9	1,7	2,7	1,8	1,5	2,4	1,6	1,8	2,6	2,4	2,4	2,8	2,5	2,6
Rezidenti	3,1	2,9	3,5	3,2	3,2	2,9	3,0	4,7	3,7	3,8	3,6	3,5	3,4	3,4

Pramen: ČSÚ

1) od roku 2004 včetně Srbska a Černé Hory, Malty a Ukrajiny

2) do roku 2004 včetně Brazílie a Mexika

3) do roku 2004 včetně Číny a Jižní Koreje

6.2 Výstupy z monitoringu návštěvníků v turistickém regionu Okolí Prahy

Již od léta 2005 probíhá pod patronací agentury CzechTourism celorepublikový monitoring návštěvníků, který dokáže identifikovat řadu zajímavých hodnocení a souvislostí.

Hlavní parametry monitoringu

Výzkum mapuje návštěvnost turistického regionu **Okolí Prahy** a profil návštěvníků, zaměřuje se na zjištění jejich skladby, způsob trávení volného času, spokojenost s nabídkou cestovního ruchu, vybavením regionu, kvalitou poskytovaných služeb.

Metoda výzkumu: osobní dotazování

Cílová osoba: návštěvníci vybraného turistického regionu Okolí Prahy

Velikost vzorku v jednotlivých etapách: 2 200 – 2 715 respondentů (z toho cca 1/3 zahraničních návštěvníků)

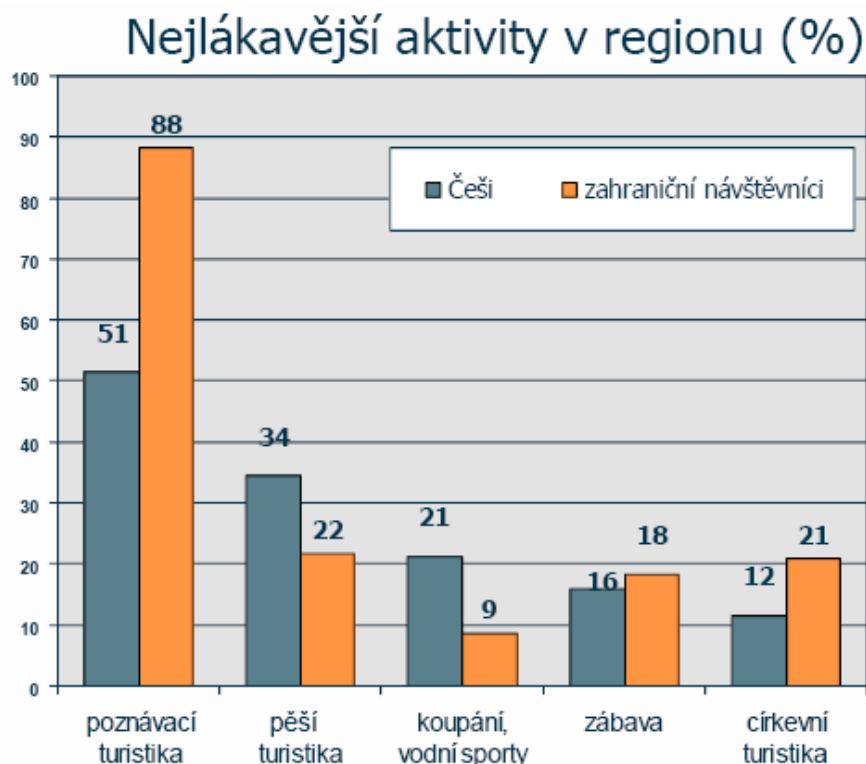
Metoda výběru: nahodilý výběr ve vybraných lokalitách

Termín výzkumu: letní etapa červen – září, zimní etapa prosinec – březen

Cíl výzkumu: zjistit:

- skladbu návštěvníků
- záměry, charakter a důvody návštěvy
- forma ubytování, stravování
- preferované aktivity
- hodnocení jednotlivých položek služeb cestovního ruchu
- náměty, připomínky

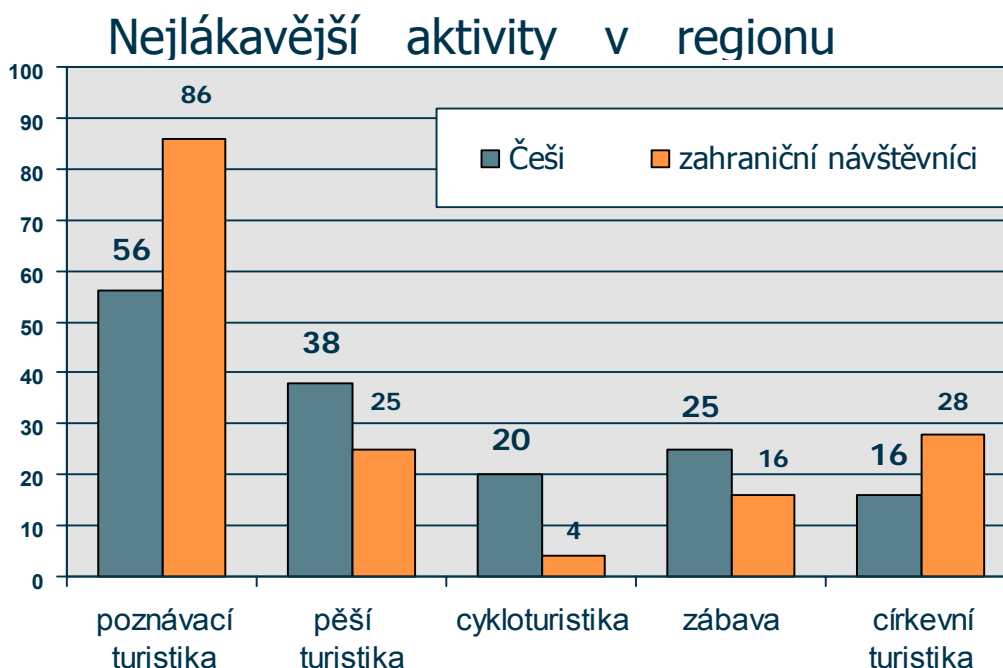
6.2.1 Shrnutí výsledků šetření za léto 2005

- Hlavní důvod návštěvy: poznávání (47%)
- Zahraniční návštěvníci byli v regionu zastoupeni téměř z (24%), z nich největší poměr tvořili hosté z Japonska (14%), Velké Británie (14%) a Německa (13%). Nejvíce domácích návštěvníků pochází z Prahy (24%) a větších měst v okolí v rámci regionu (Příbram, Mělník, Benešov).

- Návštěvníci nejčastěji využívali k přepravě na místo pobytu automobil (47%), zahraniční hosté se nejvíce přepravovali zájezdovým autobusem (46%), Češi hojně využívali linkový autobus a vlak (shodně 17%). Hosté preferovali jednodenní zájezdy (61%), zahraniční hosté na místě strávili častěji více než 7 nocí (9%). Většina hostů nebyla v místě ubytována (60%).
- Celkově přijížděli návštěvníci se známými nebo s přáteli (57%), 22% s dětmi, 21% sama.
- Důvody návštěvy regionu jsou u zahraničních návštěvníků výrazněji zaměřeny na poznání 77% oproti 37% u Čechů. Dalším významným důvodem k pobytu je u domácích turistika a sport (16%). Pro 60 % turistů je v regionu nejlákavější aktivitou poznávací turistika, která je ještě atraktivnější pro zahraniční návštěvníky (88%). Zahraniční návštěvníci se ve vyšší míře než Češi zaměřují na církevní turistiku (21% versus 12%), Češi naopak častěji využívají svou návštěvu regionu ke sportování.
- Mezi místy, která zahraniční návštěvníci regionu již navštívili, dominuje jednoznačně Praha (62%), dále následuje Okolí Prahy (21%), Šumava (7%) a Západočeské lázně (7%). Nejvyšší počet zahraničních hostů byl v regionu Okolí Prahy poprvé (88%), naopak 35% Čechů se na místo vracelo více než potřetí. Více domácích hostů rovněž předpokládá opakování návštěvy v brzké době do 0,5 roku (36%) oproti zahraničním (4%).
- V souvislosti se službami většina návštěvníků hodnotila úroveň stravování kladně (74%), ještě lepší pověsti se těšilo u zahraničních hostů (87%). Návštěvníci byli spokojeni i s péčí o čistotu (83%). Spokojenější než Češi byli zahraniční návštěvníci i s cenovou úrovní (88%). Většině návštěvníků také vyhovoval rozsah a dostupnost stravovacích kapacit (74%) a nákupní možnosti (64%), naopak větší díl kritiky patřil dopravní infrastruktuře (26% nespokojených hostů).
- Zahraniční návštěvníci měli celkově vyšší výdaje než Češi. 60% zahraničních návštěvníků utratilo více než 1000,- Kč denně, naopak domácí hosté vystačili většinou se sumou do 1000,- Kč (87%). 22% Čechů utratilo méně než 200,- Kč za den.
- Nejhojněji využívaným zdrojem informací jsou propagační materiály (61%). Zahraniční návštěvníci získávají v porovnání s Čechy více informací z turistických informačních center (76%), propagačních materiálů (82%), cestovních kancelářů (45%) a od personálu ve službách cestovního ruchu (40%).
- 61% pobytů - 1 den (bez noclehu)
- 19% pobytů - 3 noci a více
- 50% navštívilo region poprvé
- 28% plánuje opakovanou návštěvu do 0,5 roku, 30% později v budoucnu
- Mezi nejčastěji spontánně uváděné výtky patří:
 - chybějící informace o regionech (4%),
 - horší kvalita služeb, nedostatečné služby (1%)
 - a nevyhovující stav komunikací, špatné komunikace (1%).
 - Zahraniční návštěvníci si stěžovali na jazykovou nevybavenost místních obyvatel (2%).
- Největší rezervy regionu:
 - chybí více informací o regionu, špatné značení (4%)
 - nedostatečná kvalita služeb (1%)
 - nevyhovující stav komunikací (1%)
 - chybí bazény, koupaliště, špatná úroveň (1%)
 - nedostatečné společenské a kulturní vyžití (1%)

6.2.2 Shrnutí výsledků šetření za zimu 2005/2006

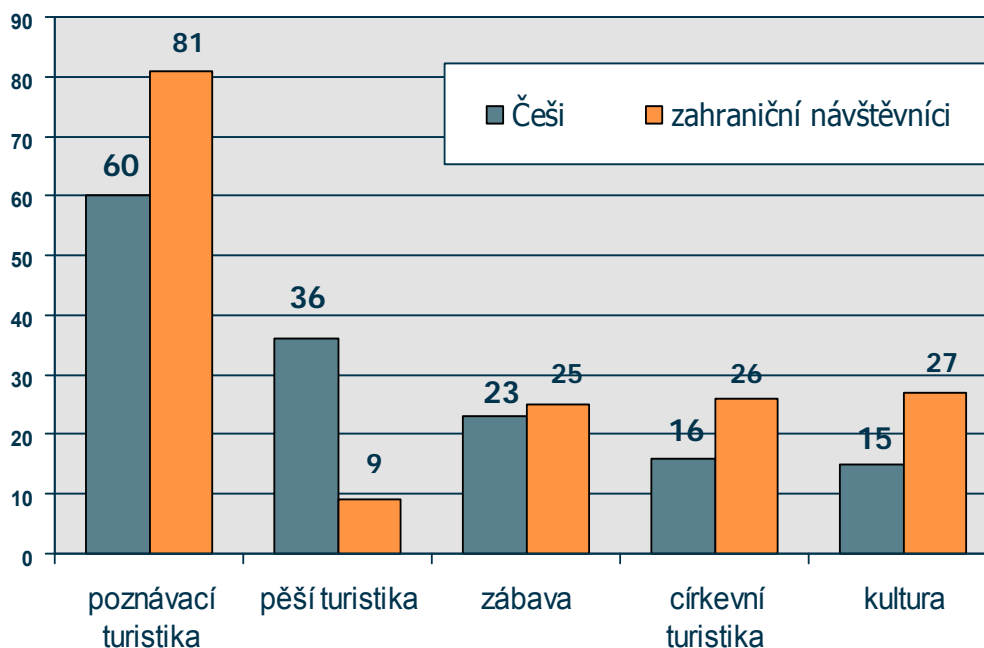

- Hlavní důvod návštěvy: poznávání (42%)
- Zahraniční návštěvníci byli v regionu zastoupeni z (24%), z nich největší poměr tvořili hosté z Německa (22%), Polska (13%), Itálie (10%), Slovenska (10%) a Velké Británie (8%). Nejvíce domácích návštěvníků pochází z Prahy (17%) a větších měst v okolí regionu (Mělník, Příbram, Benešov).
- Návštěvníci nejčastěji využívali k přepravě na místo pobytu automobil (51%), zahraniční hosté se nejvíce přepravovali zájezdovým autobusem (40%), Češi hojně využívali linkový autobus (16%) a vlak (15%). Hosté preferovali jednodenní zájezdy (70%), zahraniční hosté na místě strávili častěji 3 až 7 nocí (16%). Většina hostů nebyla v místě ubytována (69%). Celkově přijížděli návštěvníci se známými nebo s přáteli (55%), 25% sami a 20% s dětmi.
- Důvody návštěvy regionů ČR jsou u zahraničních návštěvníků výrazněji zaměřeny na poznání 79% oproti 31% u Čechů. Dalším významným důvodem k pobytu je u domácích návštěva příbuzných a známých (16%) a práce (13%). Pro 63 % turistů je v regionu nejlákavější aktivitou poznávací turistika, která je ještě atraktivnější pro zahraniční návštěvníky (86%). Zahraniční návštěvníci se ve vyšší míře než Češi zaměřují na církevní turistiku (28%, Češi 16%), Češi naopak častěji využívají svou návštěvu regionu k cykloturistice (20%, zahr. 4%) a pěší turistice (38%, zahr. 25%).
- Mezi místy, které zahraniční návštěvníci navštívili, dominuje jednoznačně Praha (83%), dále následuje Okolí Prahy (37%), Šumava (9%) a Západočeské lázně (9%). Nejvyšší počet zahraničních hostů byl v regionu Okolí Prahy poprvé (74%), naopak 55% Čechů se na místo vracelo více než potřetí. Více domácích hostů rovněž předpokládá opakování návštěvy v brzké době do 0,5 roku (49%, zahr. 6%).
- V souvislosti se službami převážně velmi dobře nebo spíše dobře hodnotili návštěvníci úroveň veřejného stravování (75%). Zahraniční návštěvníci byli oproti domácím spokojenější s cenovou úrovní služeb (78%, Češi 63%). Většině návštěvníků také vyhovoval rozsah a dostupnost stravovacích kapacit (73%). Kritičtější byli návštěvníci k nákupním možnostem, jako spíše špatnou nebo velmi špatnou ji shledalo 31% dotázaných. Nejlépe hodnotili všichni návštěvníci přátelskost místních lidí (83% velmi nebo spíše dobře).
- Zahraniční návštěvníci měli celkově vyšší výdaje než Češi. 72% zahraničních návštěvníků utratilo v rozmezí 501 až 2000 Kč na osobu a den, naopak domácí hosté vystačili většinou s částkou do 1000 Kč (89%). 19% Čechů utratilo méně než 200 Kč za den.
- Nejčastěji využívaným zdrojem informací jsou příbuzní a známí (60%). Zahraniční návštěvníci získávají v porovnání s Čechy více informací z cestovních kanceláří (51%, Češi 12%), z turistických informačních center (67%, Češi 34%) a z propagačních materiálů (70%, Češi 49%).
- 70% pobytů - 1 den (bez noclehu)
- 21% pobytů - 1 až 2 noci

- 43% navštívilo region vícekrát
- 38% plánuje opakovanou návštěvu do 0,5 roku, 26% později v budoucnu
- Mezi nejčastěji spontánně uváděné výtky patří:
 - nedostatečné společenské vyžití (2%),
 - nevyhovující stav komunikací (1%)
 - a nedostatečná nabídka sportovního vyžití (1%).
 - Zahraniční návštěvníci si stěžovali na špatnou otevírací dobu obchodů (1%).

6.2.3 Shrnutí výsledků šetření za léto 2006

Nejlákavější aktivity v regionu

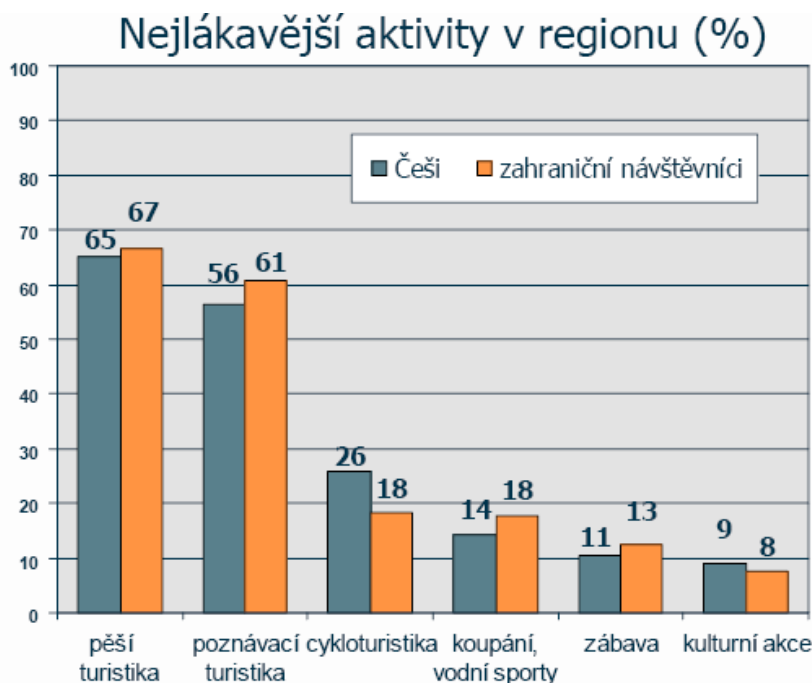
- Hlavní důvody návštěvy:
 - poznávání (47%),
 - turistika a sport (11%)
 - relaxace (9%)
- Zahraniční návštěvníci byli v regionu zastoupeni z 28%, z nich největší poměr tvořili hosté z Německa (26%), Velké Británie (10%), Polska (10%), Slovenska (9%), Itálie (9%) a Ruska (7%). Nejvíce domácích návštěvníků pochází z Prahy (18%) a větších měst v okolí regionu (Kladno, Příbram, Benešov).
- Návštěvníci nejčastěji využívali k přepravě na místo pobytu automobil (celkem 48%). Češi hojně využívali vlak (19%) a linkový autobus (11%). Hosté preferovali jednodenní zájezdy (63%), zahraniční hosté na místě strávili častěji 3 až 7 nocí (25%, Češi 9%). Většina hostů nebyla v místě ubytována (62%). Celkově přijížděli návštěvníci se známými nebo s přáteli (55%), 20% sami a 25% s dětmi.
- Důvody návštěvy regionů ČR jsou u zahraničních návštěvníků výrazněji zaměřeny na poznání 63% oproti 40% u Čechů. Dalším významným důvodem k pobytu je u zahraničních návštěvníků zdraví (10%). Pro 66 % návštěvníků je v regionu nejlákavější aktivitou poznávací turistika, která je více atraktivnější pro zahraniční návštěvníky (81%, Češi 60%). Zahraniční návštěvníci se ve vyšší míře než Češi zaměřují na církevní turistiku (26%, Češi 16%), Češi naopak častěji využívají svou návštěvu regionu k pěší turistice (36%, zahraniční 9%) a cykloturistice (21%, zahraniční 6%).
- Mezi místy, které zahraniční návštěvníci kromě Okolí Prahy navštívili, dominuje Praha (64%), dále následují Západočeské lázně (16%) a Jižní Morava (9%). Nejvyšší počet zahraničních hostů byl v regionu Okolí Prahy poprvé (77%), naopak 44% Čechů se na místo vracelo více než potřetí. Více domácích hostů rovněž předpokládá opakování návštěvy v brzké době do půl roku (42%, zahraniční 4%).

- V souvislosti se službami převážně velmi dobře nebo spíše dobře hodnotili návštěvníci cenovou úroveň služeb (71%) a úroveň veřejného stravování (69%). Zahraniční návštěvníci byli oproti domácím spokojenější v hodnocení ubytovacích služeb (55%, Češi 21%). Většině návštěvníků také vyhovovaly nákupní možnosti (63%) a péče o památky a turistické atraktivity (78%). Kritičtější byli návštěvníci k péči o čistotu a pořádek a k službám pro motoristy, jako spíše špatné nebo velmi špatné je shledalo 25% dotázaných, dále k dopravní infrastruktuře (31%) a k místnímu orientačnímu značení (21%).
- Zahraniční návštěvníci měli celkově vyšší výdaje než Češi. 79% zahraničních návštěvníků utratilo v rozmezí 501 až 2000 Kč na osobu a den. Domácí hosté vystačili většinou s částkou do 1000 Kč (88%). 22% Čechů utratilo méně než 200 Kč za den.
- Nejčastěji využívaným zdrojem informací je internet (59%). Zahraniční návštěvníci získávají v porovnání s Čechy více informací z cestovních kanceláří (49%, Češi 14%), z turistických informačních center (70%, Češi 41%) a z propagačních materiálů (68%, Češi 46%).
- 63% pobytů - 1 den (bez noclehu)
- 16% pobytů – 1 až 2 noci
- 33% navštívilo vícekrát
- 32% plánuje opakovanou návštěvu do půl roku, 29% později v budoucnu
- Mezi nejčastěji spontánně uváděné výtky patří: chybí více informací o regionu (4%), drahé služby, ubytování, jídlo (2%), nevyhovující komunikace, špatné silnice (1%) a nákupní možnosti (1%).

6.3 Výstupy z monitoringu návštěvníků v turistickém regionu Český ráj

Část území Středočeského kraje je zařazena do turistického regionu **Český ráj**. Jedná se o část okresu Mladá Boleslav. Turistický region Český ráj je tvořen dále částí území Královohradeckého kraje a částí území Libereckého kraje.

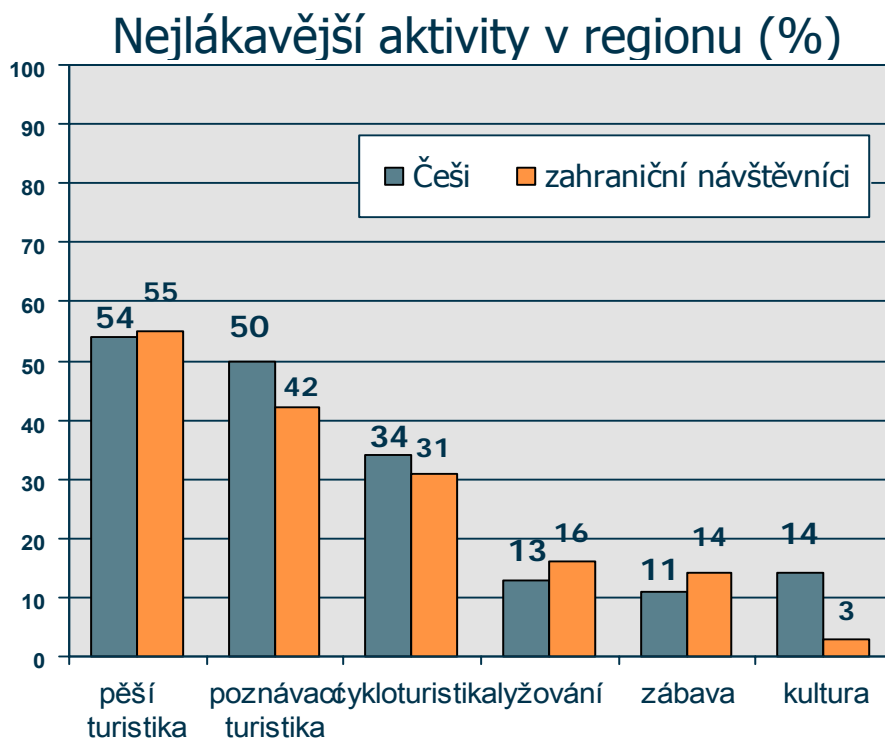
6.3.1 Shrnutí výsledků šetření za léto 2005

- Hlavní důvod návštěvy: poznávání (43%), relaxace (22%), turistika a sport (17%).
- Zahraniční návštěvníci byli v regionu zastoupeni z jedné pětiny (19%), z nich největší část tvořili hosté z Německa (39%), Holandska (21%), Polska (12%) a Slovenska (8%). Nejvíce domácích návštěvníků pochází z Prahy (12%) a větších měst v okolí regionu (Semily, Liberec, Jablonec nad Nisou).

- Návštěvníci nejčastěji využívali k přepravě na místo pobytu automobil (69%). Češi se vedle automobilu nejvíce přepravovali vlakem (15%), zahraniční zájezdovým autobusem (17%).
- Většina hostů (48%) preferovala týdenní pobyty (3 až 7 nocí), zahraniční hosté na místě strávili častěji než domácí více než 7 nocí (20%), 30% Čechů přijelo na jednodenní návštěvu bez noclehu. Celkově přijížděli návštěvníci se známými nebo s přáteli (62%), 26% s dětmi, 12% sami.
- Důvody návštěvy regionů ČR jsou u návštěvníků výrazněji zaměřeny na poznání (43%), ještě atraktivnější je pro zahraniční hosty (55%). Dalším významným důvodem návštěvy všech návštěvníků regionu je relaxace (22%) a turistika a sport (17%). Pro návštěvníky je v regionu nejlákavější aktivitou pěší (65%) a poznávací (57%) turistika.
- Mezi místy, které zahraniční návštěvníci navštívili kromě Českého ráje jsou nejčastěji Praha (36%), Krkonoše (31%), Český sever (24%) a Šumava (8%). Dvě třetiny zahraničních návštěvníků byly v regionu Český ráj poprvé, 38% Čechů se na místo vracelo více než potřetí.
- Více domácích hostů rovněž předpokládá opakování návštěvy v brzké době do 0,5 roku (30%) oproti zahraničním (12%).
- V souvislosti se službami většina návštěvníků hodnotila kladně úroveň veřejného stravování (75%). Zahraniční návštěvníci byli oproti domácím spokojenější s úrovní ubytování (80%, Češi 44%). Pětina domácích hostů kritizovala cenovou úroveň. Většině návštěvníků vyhovoval rozsah a dostupnost stravovacích kapacit (75%), naopak větší díl kritiky patřil dopravní infrastruktuře (31% nespokojených hostů).
- Většina (71%) respondentů měla denní výdaje v rozmezí 201,- až 1000,- Kč za den. 16% zahraničních návštěvníků utratilo 1000,- až 2000,- Kč, 20% Čechů méně než 200,- Kč za den.
- Nejhojněji využívaným zdrojem informací jsou propagační materiály (75%) a turistická informační centra (68%). Zahraniční hosté získávají v porovnání s domácími více informací z turistických informačních center (89% vs 64%) a z cestovních kancelářů a agentur (29% vs 13%). Češi více využívají média (50% vs 37%).
- Mezi nejčastěji spontánně uváděné výtky patří:
 - chybí více informací o regionu, špatné značení (6%),
 - chybí koupaliště, bazény, mají špatnou úroveň (3%),
 - špatná otevírací doba obchodů, služeb, památek (3%),
 - nevyhovující stav komunikací (2%),
 - chybí WC, má špatnou úroveň (2%).

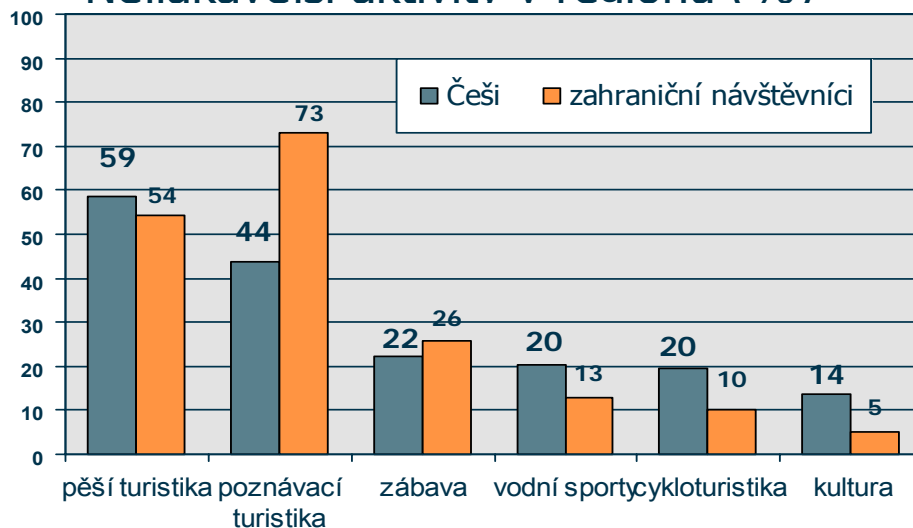
6.3.2 Shrnutí výsledků šetření za zimu 2005/2006

- Hlavní důvod návštěvy: poznávání (28%), turistika a sport (25%), práce (16%) a relaxace (15%)
- Zahraniční návštěvníci byli v regionu zastoupeni cca z jedné třetiny (31%), z nich největší poměr tvořili hosté z Německa (32%), Holandska (26%), Ruska (14%), Polsko (7%), Slovenska (6%) a USA (5%). Nejvíce domácích návštěvníků pochází z Prahy (19%), z Mladé Boleslavi (19%) a větších měst v okolí regionu (Semily, Liberec, Jičín, Jablonec nad Nisou).
- Návštěvníci nejčastěji využívali k přepravě na místo pobytu automobil (53%). Češi se vedle automobilu nejvíce přepravovali vlakem (17%), zahraniční zájezdovým autobusem (44%). 43% hostů preferovalo jednodenní pobyty, zahraniční hosté na místě strávili častěji než domácí 3-7 nocí (60%), 52% Čechů přijelo na jednodenní návštěvu bez noclehu. Celkově přijížděli návštěvníci se známými nebo s přáteli (64%), 19% s dětmi, 17% sami.
- Důvody návštěvy regionů ČR jsou u návštěvníků výrazněji zaměřeny na poznání (28%). Dalším významným důvodem návštěvy všech návštěvníků regionu je turistika a sport (25%). Pro návštěvníky je v regionu nejlákavější aktivitou pěší (54%) a poznávací (47%) turistika.
- Mezi místy, které zahraniční návštěvníci navštívili kromě Českého ráje jsou nejčastěji Praha (37%), Český sever (27%), Krkonoše (14%) a Západočeské lázně (4%). 49% zahraničních návštěvníků byly v regionu Český ráj poprvé, 74% Čechů již v tomto regionu bylo. Více domácích hostů rovněž předpokládá opakování návštěvy v brzké době do 0,5 roku (54%) oproti zahraničním (10%). Zahraniční hosté uvažují o opakované návštěvě někdy později z 52%.
- V souvislosti se službami většina návštěvníků hodnotila kladně úroveň veřejného stravování (77%). Zahraniční návštěvníci byli oproti domácím spokojenější s úrovní ubytování (64%, Češi 39%). Většině návštěvníků vyhovoval rozsah a dostupnost stravovacích kapacit (77%), naopak větší díl kritiky patřil dopravní infrastruktuře (41% nespokojených hostů).
- Velká většina (67%) respondentů měla denní výdaje v rozmezí 201 až 1000 Kč za den. 15% zahraničních návštěvníků utratilo 1000 až 2000 Kč, 26% Čechů méně než 200 Kč za den.
- Nejhojněji využívaným zdrojem informací jsou propagační materiály (72%) a turistická informační centra (75%). Zahraniční hosté získávají v porovnání s domácími více informací z turistických informačních center (87% vs 70%) a z cestovních kanceláří a agentur (61% vs 17%).
- 43% pobytů - 1 den (bez noclehu)
- 32% pobytů - 3 noci a více
- 24% navštívilo poprvé
- 41% plánuje opakovanou návštěvu do 0,5 roku, 38% později v budoucnu
- Mezi nejčastěji spontánně uváděné výtky patří:
 - chybí bazény (3%);
 - nedostatečné společenské vyžití (2%);
 - špatná otevírací doba obchodů, služeb, památek (2%);
 - horší kvalita služeb, nedostatečné spektrum služeb (1%);
 - nedostatek parkovacích míst, špatný stav parkovišť (1%);
 - nevyhovující stav komunikací / špatné silnice (1%)

6.3.3 Shrnutí výsledků šetření za léto 2006

Nejlákavější aktivit v regionu (%)

- Hlavní důvod návštěvy: poznávání (36%), relaxace (21%) a turistika a sport (13%)
- Zahraniční návštěvníci byli v regionu zastoupeni cca z 21%, z nich největší poměr tvořili hosté z Německa (32%), Holandska (18%), Velké Británie (9%), Rakouska (7%), Belgie (5%) a Slovenska (4%). Nejvíce domácích návštěvníků pochází ze Semil (12%), z Prahy (11%) a větších měst v okolí regionu (Jičín, Jablonec nad Nisou, Liberec).
- Návštěvníci nejčastěji využívali k přepravě na místo pobytu automobil (59%). Češi se vedle automobilu nejvíce přepravovali vlakem (16%), zahraniční zájezdovým autobusem (23%). 30% hostů preferovalo jednodenní pobyty, zahraniční hosté na místě strávili častěji než domácí 3-7 nocí (49%), 37% Čechů přijelo na jednodenní návštěvu bez noclehu. Celkově přijížděli návštěvníci se známými nebo s přáteli (57%), 27% s dětmi, 16% sami.
- Důvody návštěvy regionů ČR jsou u návštěvníků výrazněji zaměřeny na poznání (36%). Dalším významným důvodem návštěvy všech návštěvníků regionu je relaxace (21%) a turistika a sport (13%). Pro návštěvníky je v regionu nejlákavější aktivitou pěší turistika (58%), poznávací turistika (50%) a společenský život a zábava (23%).
- Mezi místy, které zahraniční návštěvníci navštívili kromě Českého ráje, jsou nejčastěji Praha (44%), Český sever (31%) a Krkonoše (25%). 59% zahraničních návštěvníků bylo v regionu Český ráj poprvé, 77% Čechů již v tomto regionu bylo. Více domácích hostů rovněž předpokládá opakování návštěvy v brzké době do půl roku (45%) oproti zahraničním (5%). Zahraniční hosté uvažují o opakované návštěvě někdy později z 48%.
- V souvislosti se službami většina návštěvníků hodnotila kladně úroveň veřejného stravování (77%). Zahraniční návštěvníci byli oproti domácím spokojenější s úrovní ubytování (84%, Češi 50%). Většině návštěvníků vyhovoval rozsah a dostupnost stravovacích kapacit (81%), naopak větší díl kritiky patřil dopravní infrastruktuře (39% nespokojených hostů).
- Velká většina (85%) respondentů měla denní výdaje do 1000 Kč za den. 40% zahraničních návštěvníků utratilo více než 1000 Kč, 29% Čechů méně než 200 Kč za den.
- Nejhojněji využívaným zdrojem informací je internet (62%) a příbuzní a známí (61%). Zahraniční hosté získávají v porovnání s domácími více informací z turistických informačních center (83%, Češi 48%) a z propagačních materiálů (71%, Češi 54%). Češi naopak od příbuzných a známých (64%, zahraniční 49%).
- 30% pobytů - 1 den (bez noclehu)
- 50% pobytů - 3 noci a více
- 30% navštívilo poprvé
- 37% plánuje opakovanou návštěvu do půl roku, 40% později v budoucnu
- Mezi nejčastěji spontánně uváděné výtky patří:
 - špatná úroveň koupání (5%),
 - nedostatečné společenské vyžití (3%),
 - chybí nákupní možnosti (1%),
 - drahé služby, ubytování, jídlo (1%),
 - nedostatek parkovacích míst, špatný stav parkovišť (1%),
 - chybí více informací o regionu (1%).

6.4 Vyhodnocení monitoringu

Výsledky monitoringu lze v rámci Středočeského kraje dekomponovat dle jednotlivých turistických oblastí. Z tohoto pohledu se tedy jedná o následující turistické oblasti:

- Střední Čechy – jihovýchod (SČ-JV)
- Střední Čechy – západ (SČ-Z)
- Střední Čechy – severovýchod (Polabí) (SČ-SV)
- Český ráj (ČRá)

V rámci monitoringu lze po dekompozici celkových výstupů vysledovat mezi jednotlivými turistickými oblastmi dílčí rozdíly. Řada dílčích údajů vykazuje však určité kolísání, což může být ovlivněno dobou, místem dotazování, ale i vývojem v čase. Pro posuzování vývoje v čase jsou však pouze 2 po sobě následující srovnatelná šetření (léto 2005 a léto 2006) málo. Proto v následujícím shrnutí budou uváděny jen ty charakteristiky, které jsou ve 2 uváděných sledováních (léto 2005 a léto 2006) relativně stálé a vzhledem k tomu, že zimní sezona není pro většinu území SK typickou turistickou sezonou, je proto jen částečně přihlíženo k zimnímu šetření 2005/2006.

6.4.1 Důvod návštěvy

Z pohledu důvodů návštěvy jsou pro turistické oblasti Středočeského kraje typické zejména:

- Poznávání, kde nejsilnější je tento důvod v TO SČ-JV a SČ-Z, následuje ČRá a poslední jsou SČ-SV)
- Návštěva příbuzných nebo známých je častěji než v ostatních TO SČ uváděným důvodem návštěvy v SČ-SV.
- Vzhledem k lokalizaci lázeňských kapacit (Poděbrady), je logicky nejsilnějším důvodem návštěvy „zdraví“ v TO SČ-SV.
- Důvod pobytu tranzit je nejčastěji uváděn v TO SČ-SV.
- Ve výsledcích za léto 2006 posílil důvod návštěvy „turistika a sport“ a dostal se tak na 2. místo za poznávání, ale důvodem nebyl nárůst počtu respondentů s touto odpovědí (naopak zde došlo k poklesu), ale spíše rozmělnění důvodu návštěvy do dalších důvodů.

6.4.2 Cílové skupiny

- Nejčastějším návštěvníkem SK je obyvatel Prahy (cca 25%), v TO ČRá je to 10 – 12%.
- Místo bydliště návštěvníků je vzdálenější u těch, kteří přijíždějí do ČRá, SČ-JV a SČ-Z než u návštěvníků SČ-SV.
- Autem nejčastěji přijíždějí návštěvníci SČ-JV, linkovým autobusem přijíždějí nejčastěji návštěvníci SČ-Z.
- Nejvíce návštěvníků s pobytem delším než 7 nocí přijíždí do SČ-SV (lázně), nejsilnějším v segmentu návštěvníků s 1-2 nocemi jsou SČ-JV.
- Rodiny se staršími dětmi lákají nejvíce SČ-Z.
- Nejvíce přijíždějí autem do regionu rodiny s dětmi (52 – 57%).
- Typickým návštěvníkem, který stráví v regionu 1 – 7 nocí jsou rodiče do 50 let věku s dětmi.
- Nejvíce utrácejí návštěvníci, přijíždějící za poznáváním, důvodem je i skutečnost, že právě poznávání je dominantnějším důvodem příjezdu pro zahraniční návštěvníky.
- Nejvyšší poměr domácích návštěvníků k zahraničním vykazují SČ-SV.
- Péči o čistotu a pořádek hodnotí návštěvníci nejhůře ve SČ-SV.

6.4.3 Nejlákavější aktivity

- Poznáváním nejvíce lákají SČ-JV a SČ-Z (60 – 70%)
- Venkovská turistika je nejpřitažlivější ve ČRá a SČ-JV (přes 5 - 12%)
- Koupáním a vodními sporty nejvíce lákají návštěvníky ČRá a SČ-Z (18 – 19%).
- „Péči o fyzickou a duševní kondici“ a „jinými aktivními sporty“ nejvíce lákají SČ-SV (13 – 24%).

6.4.4 Spokojenost se službami a infrastrukturou

- Spokojenost s ubytovacími službami vykazují návštěvníci zejména v Poděbradech, Nymburku a v Kutné Hoře (hodnocení „velmi dobře“ a „spíše dobře“).
- Spokojenost s úrovní veřejného stravování vykazují návštěvníci zejména známých destinací typu Kutná Hora, Poděbrady, Nymburk, Karlštejn, ale také Beroun, Jílové a Příbram.
- Spokojenost s personálem ve službách vykazují zejména návštěvníci ČRá a SČ-Z (nejvíce hodnocení „velmi dobře“ a „spíše dobře“), poměrně vysoký podíl „spíše špatné“ úrovně personálu ve službách CR vystavili návštěvníci SČ-JV (12,7 – 14,4% při průměru za region 11,8 – 12%).
- „Rozsah a dostupnost ubytovacích kapacit“ je nejhůře hodnocena ve SČ-SV (nejvíce hodnocení „spíše špatně“ a „velmi špatně“).
- „Rozsah a dostupnost stravovacích kapacit“ byla v létě 2006 nejhůře hodnocena ve SČ-Z zejména vzhledem k horšímu hodnocení v místě Rakovník-Lány a Točnick.
- Nejlépe jsou v „poskytování informací o regionu“ hodnoceny SČ-Z (nejvíce hodnocení „velmi dobře“ a „spíše dobře“), nejhůře SČ-SV (nejvíce hodnocení „spíše špatně“ a „velmi špatně“).
- „Úroveň místního značení“ nejlépe hodnotí návštěvníci ve SČ-Z (nejvíce hodnocení „velmi dobře“ a „spíše dobře“), nejhůře v SČ-JV (nejvíce hodnocení „spíše špatně“ a „velmi špatně“).

- Poměrně špatně je hodnocena dopravní infrastruktura, nejhůře potom ve SČ-JV (nejvíce hodnocení „spíše špatně“ a „velmi špatně“, vždy nejvíce hodnocení „velmi špatně“).
- Péči o svou bezpečnost hodnotí nejlépe návštěvníci v SČ-Z (nejvíce hodnocení „velmi dobře“).
- Služby pro lyžaře hodnotí návštěvníci nejhůře ve SČ-Z.
- Nabídku programů pro volný čas hodnotí návštěvníci nejlépe ve SČ-Z.
- Nejvíce využívají návštěvníci služeb a zejména vyšší kvality návštěvníci SČ-JV.
- Péči o čistotu a pořádek nejhůře hodnotí návštěvníci v ČRá a ve SČ-SV.
- Až 29,5% návštěvníků hodnotí příležitosti pro zábavu v ČRá jako „spíše špatně“ a „velmi špatně“.
- Péči o památky a turistické atraktivity hodnotí návštěvníci nejhůře ve SČ-SV (až 23%) a ČRá (až 16,6%).

6.4.5 Informační zdroje

- Využití informačních center jako zdroje informací je nejčastější ve SČ-JV
- Nejvíce postrádají návštěvníci více informací o regionu a/nebo místní značení a/nebo průvodce ve SČ-JV (vždy přes 9% návštěvníků, v ČRá 5,9% resp. 1%, v ostatních TO je to do 1%).
- Propagační materiály jako zdroj informací využívají nejvíce návštěvníci SČ-JV.
- Rostoucí význam internetu jako zdroje informací zejména u ČRá a SČ-JV.

6.5 Srovnání „Okolí Prahy“ a „Českého ráje“ s výsledky za ČR

- Důvody pobytu (v %), **proložené/tučně** – vyšší než průměr za ČR:

Důvod	Okolí Prahy	Český ráj	ČR
Poznání	46,6	35,7	33,1
Relaxace	8,7	21,0	19,3
Turistika a sport	11,3	13,2	16,2
Návštěva příbuzných a známých	7,1	9,8	8,3
Zábava	5,9	6,4	6,7
Práce	7,2	6,4	6,0
Zdraví	4,9	0,9	4,3
Nákupy	4,6	3,4	3,3
Tranzit	3,6	3,2	2,8

- Nejlákanější aktivity v regionu, **proložené/tučně** – vyšší než průměr za ČR:

Aktivita	Okolí Prahy	Český ráj	ČR
Poznávací turistika	65,8	50,1	48,2
Pěší turistika	28,8	57,6	44,1
Cykloturistika, horská cyklistika	17,1	17,6	23,6
Koupání, vodní sporty	17,1	18,7	20,8
Společenský život a zábava	23,3	23,0	20,1
Návštěvy kulturních akcí	18,6	11,6	15,4
Péče o fyzickou a duševní kondici	8,5	4,0	8,6
Církevní turistika	19,0	2,6	6,7
Venkovská turistika	9,7	5,8	5,8
Jiný aktivní sport	6,3	5,1	4,7
Návštěvy sportovních akcí	8,3	2,8	4,6
Lyžování, zimní sporty	2,0	2,5	4,5

- Nejnižší počty návštěvníků s dobou pobytu 3 – 7 a více než 7 nocí a nejvíce návštěvníků neschopných posoudit ubytovací služby, protože je nevyužili.
- Třetí nejhorší hodnocení úrovně veřejného stravování v ČRá za léto 2006 (horší jen Plzeňsko a Západočeské lázně).
- Čtvrté nejhorší hodnocení služeb pro motoristy za léto 2006 (horší jen Praha, Plzeňsko a Západočeské lázně).

- Společně s Českým rájem čtvrtá nejhorší úroveň personálu za léto 2006 (horší jen Praha, Plzeňsko a Západočeské lázně).
- Všechna hodnocení úrovně služeb (ubytovací, veřejné stravování, pro motoristy, pro cykloturisty, pro lyžaře) a personálu, péče o čistotu a cenové úrovně horší, než průměrné hodnocení za ČR. Největší negativní rozdíly ve službách pro motoristy, péči o čistotu a pořádek a úrovni personálu.
- V oblasti infrastruktury, vybavenosti a dostupnosti služeb je „Okolí Prahy“ horší než průměr za ČR u ukazatelů:
 - Rozsah a dostupnost stravovacích kapacit (největší negativní rozdíl oproti průměru za ČR)
 - Dopravní infrastruktura
 - Vybavení regionu pro sportovní aktivity
 - Vybavení regionu atrakcemi pro děti
- V oblasti infrastruktury, vybavenosti a dostupnosti služeb je „Okolí Prahy“ hodnoceno lépe než průměr za ČR u ukazatelů:
 - Rozsah a dostupnost ubytovacích kapacit
 - Dostupnost regionu MHD (největší pozitivní rozdíl oproti průměru za ČR)
 - Nákupní možnosti
 - Příležitosti pro zábavu
- V oblasti péče o cestovní ruch je „Okolí Prahy“ horší než průměr za ČR u ukazatelů:
 - Místní orientační značení (největší negativní rozdíl oproti průměru za ČR)
 - Péče o životní prostředí
 - Péče o bezpečnost návštěvníků
 - Přátelskost místních lidí (největší negativní rozdíl oproti průměru za ČR).
- V oblasti péče o cestovní ruch je „Okolí Prahy“ hodnoceno lépe než průměr za ČR u ukazatelů:
 - Poskytování informací o regionu
 - Péče o památky a turistické atraktivity
 - Nabídka programů pro volný čas (největší pozitivní rozdíl oproti průměru za ČR)
 - Drobný prodej.
- Při hodnocení toho, co návštěvníci v regionu nejvíce postrádají, dopadlo „Okolí Prahy“ ve srovnání s průměrem za ČR hůře u ukazatelů (od nejvyššího negativního rozdílu v hodnocení k nejnižšímu):
 - chybí více informací o regionu/špatné značení/průvodci
 - nedostatečná propagace regionu/chybí infomateriály v různých jazycích
 - špatná otevírací doba obchodů/služeb/památek/v zimě vše zavřené
 - památky ve špatném stavu/nepřístupné/obklopené chátrajícími domy
 - příliš mnoho turistů/přeplněná města/dlouhé fronty (např. u vleků)
 - špatná orientace v MHD/časté změny/dlouhé intervaly/přeplněná MHD/chybí MHD
 - nedostatek parkovacích míst/špatný stav parkovišť.

6.6 Shrnutí silných a slabých stránek dle monitoringu návštěvníků

Silné a slabé stránky v této části analýzy jsou pouze shrnutím výstupů z monitoringu návštěvníků. Jsou zpracovány ve vzájemné konfrontaci SK a ČR (viz kapitola 6.5) resp. SK a jednotlivých turistických oblastí v rámci SK resp. turistického regionu Okolí Prahy (viz kapitola 6.4).

6.6.1 Shrnutí silných a slabých stránek SK (Okolí Prahy) v rámci ČR

Silné stránky jsou identifikovány na základě lepšího hodnocení SK nežli je průměr za ČR, naopak slabé stránky jsou identifikovány na základě horšího hodnocení nežli je průměr za ČR.

	Silné stránky	Slabé stránky
SČK/ Okolí Prahy	<ul style="list-style-type: none"> • Poznávací turismus • Cestování za zdravím • Společenský život a zábava • Kulturní turismus • Církevní turismus • Venkovský turismus • Jiný aktivní sport • Návštěvy sportovních akcí • Rozsah a dostupnost ubytovacích kapacit • Dostupnost regionu MHD (největší pozitivní rozdíl oproti průměru za ČR) • Nákupní možnosti • Příležitosti pro zábavu • Poskytování informací o regionu • Péče o památky a turistické atraktivy • Nabídka programů pro volný čas (největší pozitivní rozdíl oproti průměru za ČR) • Drobný prodej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nejnižší počty návštěvníků s dobou pobytu 3 – 7 a více než 7 nocí a nejvíce návštěvníků neschopných posoudit ubytovací služby, protože je nevyužili • Služby pro motoristy • Úroveň personálu ve službách CR • Úroveň ubytovacích služeb • Péče o čistotu a pořádek • Rozsah a dostupnost stravovacích kapacit • Dopravní infrastruktura • Vybavení regionu pro sportovní aktivity • Vybavení regionu atrakcemi pro děti • Místní orientační značení • Přátelskost místních lidí • Péče o životní prostředí • Péče o bezpečnost návštěvníků • Chybí více informací o regionu/špatné značení/průvodci • Nedostatečná propagace regionu/chybí infomateriály v různých jazycích • Špatná otevírací doba obchodů/ služeb/ památek/ v zimě vše zavřené • Památky ve špatném stavu/ nepřístupné/ obklopené chátrajícími domy • Příliš mnoho turistů/přeplněná města/ dlouhé fronty (např. u vleků) • Špatná orientace v MHD/časté změny/ dlouhé intervaly/přeplněná MHD/chybí MHD • Nedostatek parkovacích míst/špatný stav parkovišť

6.6.2 Shrnutí silných a slabých stránek turistických oblastí v rámci SK

Silné stránky jsou identifikovány na základě lepšího hodnocení dané turistické oblasti nežli je průměr za SK resp. lepší hodnocení nežli hodnocení ostatních turistických oblastí v rámci SK, naopak slabé stránky jsou identifikovány na základě horšího hodnocení nežli je průměr za SK resp. horší hodnocení nežli hodnocení ostatních turistických oblastí v rámci SK.

Turistická oblast	Silné stránky	Slabé stránky
ČRá	<ul style="list-style-type: none"> • Venkovský turismus • Koupání a vodní sporty • Úroveň personálu ve službách CR • Internet jako zdroj informací 	<ul style="list-style-type: none"> • Dopravní infrastruktura • Informace o regionu • Úroveň místního značení • Nedostatek a/nebo špatná úroveň bazénů a koupališť • Péče o čistotu a pořádek • Příležitosti pro zábavu • Péče o památky a turistické atraktivity
SČ-JV	<ul style="list-style-type: none"> • Poznávací CR • Venkovský turismus • Nejširší využívání služeb a zejména vyšší kvality • Poptávka po službách IC • Propagační materiály jako zdroj informací • Rostoucí význam internetu jako zdroje informací 	<ul style="list-style-type: none"> • Dopravní infrastruktura • Informace o regionu • Úroveň místního značení • Úroveň personálu ve službách CR
SČ-Z	<ul style="list-style-type: none"> • Poznávací CR • Pobyty pro rodiny se staršími dětmi • Koupání a vodní sporty • Hodnocení péče o bezpečnost návštěvníků • Úroveň personálu ve službách CR • Poskytování informací o regionu • Úroveň místního značení • Nabídka programů pro volný čas 	<ul style="list-style-type: none"> • Služby pro lyžaře • Rozsah a dostupnost stravovacích kapacit (zejména Rakovník a Točnick)
SČ-SV	<ul style="list-style-type: none"> • Návštěvy známých a příbuzných • Péče o zdraví • Péče o fyzickou a duševní kondici • Množství pobytů delších než 7 nocí • Spokojenost s ubytovacími a stravovacími službami zejména v Poděbradech a Nymburku 	<ul style="list-style-type: none"> • Nejméně návštěvníků ze vzdálenějších míst. • Nejnižší poměr zahraničních návštěvníků k domácím návštěvníkům. • Péče o čistotu a pořádek • Rozsah a dostupnost ubytovacích kapacit • Poskytování informací o regionu • Péče o památky a turistické atraktivity

Seznam použitých zkratk

ADFC	Allgemeiner Deutscher Fahrrad-Club (Všeobecný německý cyklistický klub)
AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
A.T.I.C. ČR	Asociace turistických informačních center ČR
BE	okres Beroun
BN	okres Benešov
CA	cestovní agentura
CK	cestovní kancelář
CR	cestovní ruch
ČD	České dráhy
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČRá	Český ráj
ČSČK	Československý červený kříž
ČSÚ	Český statistický úřad
DS	divadelní soubor/spolek
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)
ECF	European Cyclists' Federation (Evropská cyklistická federace)
ETAG	European Travel and Tourism Action Group (Evropská pracovní skupina pro cestovní ruch)
ETC	European Travel Commission (Evropská komise cestovního ruchu)
EU	Evropská unie
EVL	evropsky významná lokalita
HDP	hrubý domácí produkt, v kapitole 4.3.2 - hlavní dopravní prostor
HUZ	hromadná ubytovací zařízení
CHKO	chráněná krajinná oblast
ICCA	International Congress and Convention Association (Mezinárodní sdružení pro kongresy a konference)
IOP	Integrovaný operační program
KČT	Klub českých turistů
KH	okres Kutná Hora
KL	okres Kladno
KLP	komplexní lázeňská péče
KO	okres Kolín
KÚ SK	Krajský úřad Středočeského kraje
LPS	lékařská pohotovostní služba
LSPP	lékařská služba první pomoci
MAS	místní akční skupina
MB	okres Mladá Boleslav
ME	okres Mělník
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
M-ZCHÚ	maloplošná zvláště chráněná území
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
NB	okres Nymburk
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
NKP	národní kulturní památka
NP	národní park
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
NPÚ	Národní památkový ústav
NS	naučná stezka
NUTS	Nomenclature des Unites Territoriales Statistique (Statistické územní jednotky Evropské unie)
OCR	Organizace cestovního ruchu
ODTP	obchodní dům turistických produktů
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
OSN	Organizace spojených národů

PAKT	Pražská asociace kongresové turistiky
PB	okres Příbram
PH	okres Praha – východ
PID	Pražská integrovaná doprava
PLP	příspěvková lázeňská péče
PP	přírodní památka, v kapitole 4.3.2 - přidružený prostor
PR	přírodní rezervace
PZ	okres Praha – západ
RA	okres Rakovník
ROP	regionální operační programy
RRA	Regionální rozvojová agentura
SČ-JV	Střední Čechy - jihovýchod
SČ-SV	Střední Čechy - severovýchod
SČ-Z	Střední Čechy - západ
SK	Středočeský kraj
SPA	Special Protection Areas (ptačí oblast)
TIC	turistické informační centrum
TSA	Tourism Satellite Account (Satelitní účet cestovního ruchu)
TZL	tuhé znečišťující látky
UIA	Union of International Associations (Unie mezinárodních asociací)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizace OSN pro vědu, výchovu a kulturu)
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky
VOC	těkavé organické látky
V-ZCHÚ	velkoplošná zvláště chráněná území
WTO	World Tourism Organization (Světová organizace cestovního ruchu)
WTTC	World Travel & Tourism Council (Světová rada pro cestovní ruch)

Seznam tabulek

Tab. 1 - Mezinárodní příjezdy turistů podle regionů a subregionů v letech 2002 – 2006	7
Tab. 2 - Základní ukazatele vývoje CR v ČR (1992, 2001 a 2006)	16
Tab. 3 - Země s nejvyššími devizovými příjmy z CR (srovnání 1999 a 2005)	16
Tab. 4 - Podíl vybraných evropských zemí na světovém trhu CR (2000 a 2005 v %)	16
Tab. 5 - Podíl devizových příjmů z CR na HDP (2005)	17
Tab. 6 - Vývoj devizových příjmů a výdajů z CR v České republice (v mld. Kč)	17
Tab. 7 - Vývoj podílu devizových příjmů z CR na ekonomice České republiky (v %)	17
Tab. 8 - Vývoj příjezdového cestovního ruchu do ČR (hraniční statistika)	17
Tab. 9 - Počet příjezdů a přenocování návštěvníků v letech 2003 – 2005 (v tis.)	18
Tab. 10 - Spotřeba příjezdového CR v letech 2003 – 2005 v mil. Kč	19
Tab. 11 - Počet domácích cest a přenocování rezidentů v letech 2003 – 2005 (v tis.)	19
Tab. 12 - Spotřeba domácího CR v letech 2003 – 2005 v mil. Kč	20
Tab. 13 - Finanční podpora za léta 2004 – 2006 v mil. Kč	23
Tab. 14 - Plánovaná finanční podpora na léta 2007 – 2013 v mil. Kč	23
Tab. 15 - Délka silnic a dálnic ve Středočeském kraji k 1.1.2006	31
Tab. 16 - Obyvatelstvo a rozloha podle krajů - rok 2005	36
Tab. 17 - Obyvatelstvo Středočeského kraje podle NUTS 4 – rok 2005	36
Tab. 18 - Největší a nejmenší obce ve Středočeském kraji dle počtu obyvatel za rok 2005	36
Tab. 19 - Ukazatele obvodů obcí s rozšířenou působností ve Středočeském kraji 2006	37
Tab. 20 - Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele podle krajů – rok 2004	37
Tab. 21 - Registrované jednotky k 31. 12. 2004 podle krajů (počet a podíl na 1000 obyv.)	38
Tab. 22 - Statistické jednotky typu podnik dle vybraných právních forem a okresů k 31.12.2004	38
Tab. 23 - Vybrané ukazatele za průmyslové podniky nad 100 zaměstnanců dle krajů (2004)	39
Tab. 24 - Zaměstnanci a průměrné mzdy v krajích ČR (1. čtvrtletí 2005)	39
Tab. 25 - Míra nezaměstnanosti podle NUTS 4 (rok 2002 ve srovnání s rokem 2006)	40
Tab. 26 - Zahraniční investoři ve Středočeském kraji (k 30. 9. 2005)	41
Tab. 27 - Obory zaměřené na CR ve středním a vyšším školství ve SK (únor 2007)	43
Tab. 28 - Zaměstnaní v NH podle odvětví OKEČ ve Středočeském kraji (v tis. osob)	46
Tab. 29 - Počet trestných činů podle krajů v r. 2005	46
Tab. 30 - Počet trestných činů podle NUTS 4 v r. 2005	47
Tab. 31 - Lékařská pohotovostní služba smíšená (únor 2007)	47
Tab. 32 - Lékařská pohotovostní služba pro děti a dorost (únor 2007)	48
Tab. 33 - Stomatologická pohotovostní služba (únor 2007)	48
Tab. 34 - Lékařská pohotovostní služba (únor 2007)	48
Tab. 35 - Pořízené investice na ochranu ŽP podle krajů v roce 2005 (v tis. Kč, běžné ceny)	49
Tab. 36 - Celkové emise hlavních znečišťujících látek ve Středočeském kraji ze zdrojů	50

Tab. 37 - Bilance pudy a podily z celkové výměry ve Středočeském kraji (k 31. 12. 2005).....	51
Tab. 38 - Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních podle krajů za rok 2006.....	52
Tab. 39 - Zahraniční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních podle krajů za rok 2006	54
Tab. 40 - Zahraniční hosté v HUZ podle zemí v České republice (r. 2006)	54
Tab. 41 - Zahraniční hosté v HUZ podle zemí ve Středočeském kraji (r. 2006)	55
Tab. 42 - Hosté v HUZ ve Středočeském kraji v letech 2000 až 2006.....	55
Tab. 43 - Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle krajů k 31.12.2005.....	56
Tab. 44 - Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle okresů k 31.12.2005.....	57
Tab. 45 - Kapacity HUZ ve Středočeském kraji v letech 2000 - 2005.....	58
Tab. 46 - Hromadná ubytovací zařízení podle kategorie a krajů k 31.12.2005.....	58
Tab. 47 - Hromadná ubytovací zařízení podle kategorie a okresů k 31.12.2005.....	59
Tab. 48 - Využití lůžek a pokojů u hotelů a podobných ubytovacích zařízení podle krajů, 2006	60
Tab. 49 - Průměrná cena za ubytování podle kategorie a krajů k 31.12. 2005 (v Kč)	60
Tab. 50 - Podíl HUZ s možností stravování (v %) k 31.12.2005	62
Tab. 51 - Počet pohostinských zařízení podle krajů v r. 2001.....	62
Tab. 52 - Památkově chráněné objekty podle krajů (k 18.1.2007).....	63
Tab. 53 - Památkově chráněné objekty ve Středočeském kraji podle okresů (k 18.1.2007)	64
Tab. 54 - Výčet národních kulturních památek ve Středočeském kraji	64
Tab. 55 - Vesnická památkově chráněná území ve Středočeském kraji.....	65
Tab. 56 - Vybrané zámky, hrady, zříceniny a tvrze ve Středočeském kraji.....	67
Tab. 57 - Kulturní zařízení v ČR podle krajů v roce 2005	72
Tab. 58 - Kulturní zařízení ve Středočeském kraji podle okresů v roce 2005	72
Tab. 59 - Muzea ve Středočeském kraji.....	72
Tab. 60 - Významné galerie ve Středočeském kraji.....	75
Tab. 61 - Přehled nejnavštěvovanějších divadel ve Středočeském kraji	76
Tab. 62 - Velkoplošná zvláště chráněná území ve Středočeském kraji.....	78
Tab. 63 - Maloplošná zvláště chráněná území (M-ZCHÚ) v krajích ČR k 31.12.2005.....	80
Tab. 64 - Národní přírodní rezervace ve Středočeském kraji.....	81
Tab. 65 - Národní přírodní památky ve Středočeském kraji.....	81
Tab. 66 - Přírodní památky a rezervace ve Středočeském kraji	82
Tab. 67 - Přírodní rezervace ve Středočeském kraji	82
Tab. 68 - Přírodní památky ve Středočeském kraji	83
Tab. 69 - Přírodní parky ve Středočeském kraji	84
Tab. 70 - Lokality SPA ve Středočeském kraji	85
Tab. 71 - Rozsah značených turistických tras podle krajů (stav k 1.1.2007)	86
Tab. 72 - Zjištěné naučné stezky ve Středočeském kraji	87
Tab. 73 - Rozsah cyklotras v České republice podle krajů (k 1.1. 2007)	89
Tab. 74 - Rozsah cyklotras ve Středočeském kraji včetně Prahy podle okresů (k 1.1. 2007)	90
Tab. 75 - Cyklotrasy I. třídy procházející Středočeským krajem	91
Tab. 76 - Cyklotrasy II. třídy procházející Středočeským krajem	91
Tab. 77 - Cyklotrasy III. třídy procházející Středočeským krajem	91
Tab. 78 - Cyklotrasy VI. třídy – Středočeský kraj	92
Tab. 79 – Přehled počtu km cyklistických komunikací v krajích ČR (březen 2007)	98
Tab. 80 - Výběr subjektů poskytujících služby pro jezdectví a hipoturistiku.....	101
Tab. 81 - Hosté v lázeňských ubytovacích zařízeních podle krajů v roce 2006.....	104
Tab. 82 - Cizinci v lázeňských ubytovacích zařízeních podle krajů v roce 2006.....	105
Tab. 83- Kapacity lázeňských ubytovacích zařízení podle krajů k 31.12.2005.....	105
Tab. 84 - Kapacity HUZ s možností pořádání kongresů podle krajů k 31.12.2005.....	107
Tab. 85 - Nabídka HUZ pro pořádání kongresů, školení, kurzů aj. k 31.12.2005	107
Tab. 86 - Zjištění rozhledny a vyhlídkové stavby ve Středočeském kraji.....	108
Tab. 87 - Certifikované kempy ve Středočeském kraji	110
Tab. 88 - Další vybrané kempy ve Středočeském kraji	110
Tab. 89 – Sportovní zařízení v ČR podle krajů v roce 2005.....	111
Tab. 90 – Sportovní zařízení ve Středočeském kraji podle okresů v roce 2005	113
Tab. 91 - Aquaparky ve Středočeském kraji	113
Tab. 92 - Vybrané kryté bazény ve Středočeském kraji.....	114
Tab. 93 - Koupaliště ve volné přírodě a koupací oblasti ve Středočeském kraji.....	114
Tab. 94 - Normovaná outdoorová golfová hřiště ve Středočeském kraji.....	115
Tab. 95 - Nabídka sportovního a rekreačního létání ve Středočeském kraji.....	115
Tab. 96 - Počet návštěvníků expozic a výstav galerií, muzeí a památníků v krajích (2005)	117
Tab. 97 - Pořadí galerií ve Středočeském kraji podle počtu návštěvníků	117
Tab. 98 - Pořadí muzeí a památníků ve Středočeském kraji podle počtu návštěvníků.....	118
Tab. 99 - Návštěvnost památkových objektů v krajích (2005).....	118
Tab. 100 - Pořadí památkových objektů ve Středočeském kraji podle počtu návštěvníků	119
Tab. 101 – Návštěvnost památkových objektů ve Středočeském kraji v roce 2006	119
Tab. 102 - Přehled o kulturních akcích v památkových objektech podle krajů (2005)	120
Tab. 103 - Návštěvnost památkových objektů ve správě NPÚ ve Středočeském kraji.....	120
Tab. 104 – Přehled nabízených turistických produktů v rámci ODTP - Okolí Prahy.....	121
Tab. 105 - Místní akční skupiny (MAS) ve Středočeském kraji.....	129
Tab. 106 - Mikroregiony ve Středočeském kraji	130
Tab. 107 - Počet TIC v České republice podle turistických regionů k 20.12. 2006.....	133
Tab. 108 – Certifikovaná TIC Středočeského kraje splňující kriteria agentury CzechTourism	133
Tab. 109 – Informační centra ve Středočeském kraji – výběr.....	134
Tab. 110 - Cestovní kanceláře v ČR pojištěné proti úpadku (2007).....	135
Tab. 111 - Živnostenská oprávnění OKEČ 63.301 k provozování CK a CA k 31.12.2004	136
Tab. 112 - Živnostenská oprávnění OKEČ 63.301 ve Středočeském kraji k 31.12.2004	136

Tab. 113 - Počet domácích turistů na 1 zahraničního turistu	137
Tab. 114 - Nejvýznamnější skupiny zahraničních turistů ve Středočeském kraji	138
Tab. 115 - Průměrný počet přenocování hostů v HUZ ve Středočeském kraji a v ČR	139

Seznam map

Mapa 1 - Geografické vymezení turistických regionů v České republice	3
Mapa 2 - Geografické vymezení turistických oblastí v České republice	4
Mapa 3 - Územní členění Středočeského kraje na okresy	5
Mapa 4 - Mapa atraktivnosti turistických regionů České republiky	22
Mapa 5 - Geomorfologie České republiky	24
Mapa 6 - Orientační mapa české dálniční sítě	30
Mapa 7 - Železniční síť ČD s vyznačením krajů ČR	32
Mapa 8 - Územní působnost správ chráněných krajinných oblastí v ČR	77
Mapa 9 - CHKO a M-ZCHÚ ve Středočeském kraji	78
Mapa 10 - Návrh páteřních cyklostezek Středočeského kraje	97

Seznam grafů

Graf 1 - Vývoj příjezdového cestovního ruchu	6
Graf 2 - Podíl světových regionů na světovém trhu ČR v roce 2006	8
Graf 3 - Vývoj příjezdového cestovního ruchu ČR v letech 1995 – 2006	18
Graf 4 - Hosté v HUZ podle krajů a rozlohy v roce 2006	53
Graf 5 - Hosté v HUZ podle krajů a počtu obyvatel v roce 2006	53
Graf 6 - Hosté v HUZ ve Středočeském kraji v letech 2000 - 2006	55
Graf 7 - Hosté v HUZ v České republice v letech 2000 - 2006	56
Graf 8 - Počet lůžek na 1 km ² podle krajů k 31.12.2005	57
Graf 9 - Struktura hromadných ubytovacích zařízení ve Středočeském kraji	59
Graf 10 - Průměrná cena za ubytování podle krajů k 31.12.2005	61
Graf 11 - Průměrná cena za ubytování ve Středočeském kraji k 31.12.2005	61
Graf 12 - Hustota značených turistických tras podle krajů (k 1.1.2007)	86
Graf 13 - Hustota cyklotras podle krajů (k 1.1.2007)	90
Graf 14 - Hustota cyklotras podle okresů (k 1.1.2007)	90
Graf 15 - Hustota cyklistických komunikací podle krajů	98
Graf 16 - Podíly cyklistických komunikací ve Středočeském kraji	99
Graf 17 - Sportovní zařízení na 10 000 obyv. dle krajů – rok 2005	112
Graf 18 - Sportovní zařízení na 100 km ² dle krajů – rok 2005	112